BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU
C IV R83
.... 2022
0 - DEC. 2014

ANUL XXXVII. — No. 1. 1 LEU EXEMPLARUL Vineri 14 Ianuarie 1921

Universul Literar

DE ANUL NOU

Colaboratorii: Demetrius, Horia Furtună, Oreste, G. Gregorian, Mih. Munteanu, Dr. Kiriac, B. Vaschide, N. Macedonski, V. Bilciurescu, R. Seișanu etc.

24325

LA MULȚI ANI!

ANUL NOU

Pe coasa ta e încă sânge, —
Bătrâne An, unde te duci?
In urmă tinerețea plânge
Căci n'ai să ne-o mai readuci,

Zadarnic ne arăți în zare
Alți ani încoronați cu flori,
Vor fi dorințele mai rare,
Căci îi vom ști amăgitori.

Te duci și'n suflete rămâne, —
An bun, sau rău, al tău ecou;
Și ori-ce speranțe să ne-amâne,
In prag, se-arată Anul Nou.

Nikita Macedonski

Primul cuvânt

Intr'un ajun de Crăciun

(schiță umoristică)

Se luaseră de tineri și se certau ca cracii. Deși n'aveau decât doi ani de'a facerea nunței, totuș ambiția îi copleșea și pe unul și pe celălalt.

Și care credeți că era ambiția? Când erau certați așteptau unul dela altul „cuvântul prim". Și împăcarea ar fi fost gata. Vedeți, însă că tocmai aci era greutatea: nici unul nu se lăsa bătut. El așteptă ca ea să zică o vorbă ea, deasemenea. S'au împăcat ei de multe ori, dar acum erau hotărâți: dacă ea nu-i vorbește el, nu-i va vorbi; dacă el nu va vorbi dar nici ea. Și când vă gândiți că „primul cuvânt" era greu căci încolo s'ar fi asvârlit într'o clipă unul în brațele celuilalt. Insă ambiția care devenise mai mare, veghea.

De data asta d. Călătorescu căutărea mai mult ca ambițiune. El de multe ori a cedat, acum însă, putea să vie Dumnezeu și nu s'ar fi împăcat dacă ea nu l'ar fi întrebat măcar atît: „cât e ceasul?"

Și poate că nu s'ar fi ambiționat așa de rău, dacă ea n'ar fi răscolit o împăcare veche:

— Știi tu Valeriu că în ultima ceartă care am avut-o împreună, tu ești aceia care ai provocat împăcarea?...

— Eu?.. de ce?..

— Tu ai adus bomboane fondante și când le-ai pus pe masă eu am zis: „mulțumesc" și tu ai zis: „n'ai de ce!"

— Bine, dar de unde știi tu că bomboanele fondante erau pentru tine?

— Cum? adică nu erau pentru mine?

— Poate că nu.

— Nu se poate. Tie nu-ți place dulce; le-ai adus pentru mine ca să te împaci: eu am înțeles și am zis: „merci".

— Dragă, dar dacă tu nu ziceai „merci" eu nu-ți dădeam bomboanele.

— Serios?

— Serios!

— Dacă e așa înseamnă că nu mă iubești.

— Cum crezi... dar ție îți place să mă umilești în totdeauna.

— O!.. din contră.

— Și cu ce te-am umilit eu?

Marcela tăcu

Atunci tăcu și Valeriu, și iată-i supărați. Dar așa de supărați... mai supărați decât Turcii cu Armenii. Așa erau de trei zile.

Când servitoarea întreba ce trebue să se gătească pentru mâncare el răspundea scurt:

— Intreabă pe d-na.

Ea deasemenea:

— Intreabă pe domnul.

Și nici unul nu scotea o întrebare față de celălalt. Lina le știa meteahna dar acuma o exasperase și pe ea.

Atâta ambiție n'o mai putea pricepe, mai ales că era în ajunul Crăciunului.

Domnul Valeriu aduse de toate: șuncă, făină, ouă, vin, prăjituri... mă rog de toate... dar Marcela n'a vrut să ia nici o dispoziție: nici ce să se facă, nici ce să nu se facă.

Lina era trimisă dela Ana la Caiafa și supărată în fine răsuflă:

— Pentru Dumnezeu, conașule, mâine e Crăciunul, ce să fac cu toate târgurile astea?

Valeriu surâse:

— Te rog ia un cos și du-le pe toate lui Ion vecinul de vis-à-vis. Spune-i că i le trimit eu ca dar de Crăciun.

Marcela rămase uimită și neputându-și stăpâni mirarea zise:

— Cum, adică îi trimeți tot?...

— Nu face nimic dragă Marcelo, răspunse vesel Valeriu, îi trimit tot; el poate are un Crăciun nenorocit și noi ne tulburăm pentru oricare nimic.

Când e vorba pentru noi... spune-mi ce vrei să târguim?...

Marcela îl apucă de mână:

— Tot ce vrei tu.

Dimitrie Nichifor

POVESTEA PUIȘORULUI

PENTRU NICUȘOR

Ziua de azi se scaldă în aer de flăcări. Cerul mângâe cu aur o parte a naturei, în timp ce aruncă foc și sudoare peste cealaltă parte. Cocioaba domnului Marin, stătea asvârlită ca o sdreanță pe un petișut de maidan. In fața ei, un salcâm pipernicit și scorojit bătea din când în când din crengi ca o pasăre ademenită de farmecul despărțitor, sătulă de vremi posomorâte și însetată de primăveri. Când de pe o ramură, când de pe alta, dădea drumul vreunei frunze bulnăvicioasă și căruntă de atâta prăfuire, pe care un dulău cu pântecele strânse pe coaste o făcea nevăzută prin poarta fălcilor. Un puișor, din care o gură mai lacomă ar fi făcut un singur dumicat, se învârtea cu pază prin preajma pomului, la o depărtare bunicică de mărâitul și de colții ce-i rânjiau înșirați ca în linie de bătae, destul de înspăimântători pentru un potrivnic așa de slab. Cum ar fi vrut să prindă și el o frunză! Ochii rotunzi îi licăreau de poftă. Câte odată foamea îl mâna cu pași de îndrăzneală către frunză și către pericol, dar dulăul era neîndurat și în aceiași clipă în care lingea frunza, îi arunca un lătrat ca un pumn... Puiul, oprit din fugă, cu spaima în suflet și cu imaginea frunzei în minte, nu-și privea cu ură dușmanul ce-și atintea privirea în umbra tăiată de picarea frunzelor. Usa cocioabei se dete înapoi greoae și hodorogind pe nodurile de pământ îngrămădite în umbra pragului. O fetiță, răsărită din pământ de câteva palme, se ivi. In mâna dreaptă ținea o nuia lungă, iar stânga îi era încleștată pe tortela unei uleele galbene.

Cumpănind din pași cleatănul apei, se apropie de dulău. „Mars de-aci Negruie". Nuiua, simțind că urechia animalului nu e deprinsă cu vorbe, i se învoae ca o sârmă caldă peste oasele șealelor, frigându-le;.. Negru se propti în picioare, dibui pe dinapoi câțiva pași, și iar se tolăni, fulgerând din priviri puiul care știu să se folosească de acest ajutor îmbucând câteva frunze vestede...

— Par'că numai tie ți-e foame? De ce nu lași și pe puiul meu să prinză frunze, că pomul e al nostru. Și lui i-e foame! Par'că eu am pâine?.. că dacă as avea i-aș da lu tata și lu mama și lu Nicușor și lu puiu și ție"... De după bordei răsări un copilaș slab ca o umbră. „Adu apă Dino lu tata"... Copila porni, dădu colțul zidului și întinse ulcica cu brațul tremurând, unui schelet de viață, întins pe o rogojină și învăluit într'un giulgiu de raze...

„Dă-mi să beau, mai iute". Și năpustind cu amândouă mâinele ulcica rece, între fălci, înghiți pe nerăsuflate. De odată o zmulse dela gură. „Ia-o de-aici"! Capul i se lăsă greu pe rogojină, pe când, soarele îi împletì pe fruntea-i galbenă o cunună de raze care părea de spini.

Fetița apucă ulceaua cu frică. „Dar tu de ce nu plângi? Că Nicușor se plânge de foame... Tie nu ți-e foame?.. Da, și ție ți-este. Văd... Numai mie nu mie... Suferiți voi și de foamea mea"... Tăcu... și o lacrimă i se rostogoli pe sentulețul unei sbârcituri. Un șir de șuerături subțiri, neliniști aerul și ca un pumn de pietris se risipi în fundul curței o sumedenie de boabe galbene. Copila se întoarse într'acolo și zări un ghem de umbră agățat ca într'un cui de zdrențuitul lor gărdulet.. „A! Lică"... Era copilul unui vecin avut... Dânsul știa puișorul și din timp în timp îi asvârlea câte o mână de grăunțe pentru a se îmbăta de lăcomia cu care le înghițea. Dulăul fu într'un gând în mijlocul ișpitoarelor boabe. După ce se încredință că nu-s bune de nimic, le privi cu nepăsarea unuia sculat dela un praznic și se retrase în încăperea lui de umbră... Puișorul care culesese din fugă boabele răslețe, văzându-se nesupărat își făcu gușa doldora. In fiecare boabă de porumb par'că ridica o frimitură de aur, atât de grăbit își încărca săculețul cu această comoară fără seamăn de rară.

Boabele din urmă le ciocăni de câteva ori și neavând unde să le mai îngrămădească, plecă. Era sătul! Umbra unei buruiene clătinându-și vârful prietenește, îi făcu semn și îl pofti să încerce visurile odihnei moi. El își îndreptă pașii mărunți în spre buruiană și se ghemui între aripi; apoi se ridică și prinse să scormone pământul. Rotunji o scobitură și începu să se bălăcească în țărâna fierbinte, aproape râșnită, ca un copilaș într'o albioară. In cele din urmă se liniști, se pitì iarăși în aripi și aruncă priviri care nu spuneau nimic, în toate părțile... Se odihnea fără grije pe gușa lui greoae ca pântecele unui misionar pe un morman de aur. Nici mustele care îi sbârnâiau pe alături și după sborul cărora altă dată arunca ciocul nu-l mai ispiteau. O fericire lenesă îi ameția pleapele acoperindu-i-le cu somn. Alexandrina și Nicușor îi păndiseră toate mișcările.

Foamea care îi furnica și-i amețea de două zile, păru că își împutinează înțepăturile, cu fiecare bob înghițit de puișor. Și după ce acesta își umplu gușulița abia atunci simțiră o sfârseală prin dreptul mijlocului. Vai, când își dă seama că este amăgită, cu câtă furie se năpustește din nou această fiară, foamea, cere sfâșie din noi, când nu avem, cu ce s'o îmblânzim! Nicușor începu să scâncească: „Mi-e foame, mi-e foame!" Copilița cu privirile împăienjenite de lacrămi, se apropie de pui și-l prinse. Acesta fu sguduit ca de o lovitură. Se smunci din tot trupul, dar, când se desmetici, rămase într'o blândă liniște în mâna puținică, moale a stăpânei. Fetița îi luă capul între degete și i-l sărută cu dragostea unui surori mai mari... — Nicușor, vino de-l sărută și tu și o să-ți treacă foamea. Aide"... Copilul privi lung și nevinovat, se apropie iute, și-l sărută apăsat: apoi mestecă de câteva ori în sec și începu să plângă și mai tare. Dulăul se apropie bănișor de dânsul gudurându-se din tot trupul. Alexandrina lăsă puiul în umbră iar acesta rămase nemișcat.

„Alexandrina", se auzi glasul tatălui, „adu puiul încoa". Fetița prinse din nou pasărea care se lăsă în voe să fie ridicală... „Poftim tată".

— Da, adu-l încoa! El a mâncat, e sătul! Voua vi-i foame! El tot va pieri peste câteva zile, mai bine să moară acum, sătul! Și voi veți muri, dar să mai mâncați cel puțin odată!

Fetița rămase pironită de vorbele părintelui său. Și vocea ei păru un gemăt: „Tătico, lasă-l tătico. El nu ne-a făcut nimica! Lasă-l, că nu mi-e foame!" Nicușor ca presimțind o nenorocire, își înghiți lacrimile, pe când puișorul stetea ca într'un cujb între degetele încovoiate pe dânsul, închizând molatic ochii și deschizându-i ca dintr'un somn luminos. — Nu ți-e foame? Ei bine". Cu o mișcare tremurătoare a pumnilor

bolnavul răsuci si rupse gâtul bietului pui. Un isvor rosu şi fierbinte ţâşni pe mâinele ucigaşului, înebunit de mila copiilor lui. „Na mâneati si voi!" Si îl aruncă. Trupul se sbătu de câteva ori în tărână, aruncând cu stropi de sânge în spre locul unde îşi încredintase asa de lesne viata. Se linişti deodată, mai tresări de două trei ori din ce în ce mai slab, îşi întinse picioare scuturate de ultimul fior si rămase nemişcat. Dulăul se repezi în sângele cald şi-l supse cu praf cu tot; pe când copilaşii îşi frecau ochii, zăpăciti ca de o aruncătură de fum. — Si începură să plângă luptându-se cu foamea care săpa în ei câte un mormânt prea larg pentru trupul atât de puţintel al scumpului lor prieten!

George Gregorian

Moartea lui Moş-Crăciun

Din ajun căzuse zăpadă mare. Afară viscolea şi crivăţul vâjia pe coş. Mama privea pe fereastră. Tata scria aşezat înaintea biroului de lucru: Era în ajunul Crăciunului. Noi, copii aşteptam cu mare neastâmpăr ca bătrânul cu barba albă să ni se arate.

— Veniţi copii să vă citesc „Moartea lui Moş Crăciun". Nu sfârşise bine vorba că noi ne şi făcuserăm roată.

... Şi tata, începu:

Eram copii ca şi voi. Mă aflam la moşia părintească situată într'o regiune muntoasă. Atunci ningea dar ce mai ninsoare şi ce mai viscol. Zăpada se făcuse de doi metri. Abia târziu când satul se cufundă într'o tăcere adâncă şi luminele se stinseră, frigul şi zăpada se mai domoli. Iar cerul fu semănat cu salbe de stele.

In casa părintească toţi dormeau. Singur mai trăgeam din când în când cu coada ochiului spre ghetele pe care le aşezasem la gura sobei. Pe la mijlocul nopţei uşa odăei în care mă aflam se deschise încet şi un bătrân cu barba albă de un cot, purtând pe spate o tolbă cu jucării, pătrunse înăuntru. Era moş Crăciun. El după ce aşeză jucăriile pe care mi le adusese plecă trăgând cu zgomot uşa în urma sa pierzându-se în noapte.

Desteptându-mă, după ce mă îmbrăcai mă luai după Moş Crăciun voind să aflu de unde venea şi unde se ducea.

Noaptea se întindea albă. Vântul încetase. Pădurea de brazi spre care zorea Moş Crăciun să ajungă, se urca pe munte îi da înconjur, desfăşurându-se mai departe. Simţeam cum bătrânul mă atrăgea după el...

Inaintea unei coşare, lipită cu pământ, aproape îngropată sub zăpadă, Moş Crăciun se opri, şi bătu în fereastră. Neprimind însă nici un răspuns pătrunse înăuntru colibei.

In mijlocul unei odăi strâmte şi întunecoase, pe un pat cu o saltea de pae, se afla corpul unei femei, care murise de frig. Intre braţele ei încleştate, mai strângea încă la sân doi copii, acoperiţi de zdrenţe. Moş Crăciun luă în braţe pe cei doi orfani şi plecă cu ei. Cum ajunse în ogradă, atingând cu toiagul casa se surpă, şi minunea minunelor se săvârşi. Din pământ răsări deodată un palat de aur cu uşile de diamant. Brazii lui se schimbară în arbori cu fructe nestemate. Şoseaua acoperită de zăpadă se prefăcu într'un fermecător parc de trandafiri, parc în care toate păsările rare şi havuzele începură să cânte, iar îngerii îmbătaţi de parfumul rozelor să se bată cu florile cele mai frumoase ca fluturii.

Muntele şi el intrase în pământ iar în locul lui se desfăşură o câmpie imensă, cu turme nenumărate de oi cu lâna de aur, cu ciobani cu părul blond.

Peste această întinsă împărăţie puse Moş Crăciun pe cei doi fii ai săi, pe cei doi orfani care într.o clipă crescuseră ca'n douăzeci de ani.

Domniră multă vreme în ţara aurului şi soa elui, până când li se făcu dor de acasă; de bătrânul lor tată, şi de coliba coperită de zăpadă.

Intr'o dimineaţă cei doi orfani o porniră la drum.

Străbătură mări şi ţări nenumărate, ani de-a-rândul. Şi nu se opriră de cât înaintea muntelui coperit de zăpadă unde lăsase pe tatăl lor. Urcându-se pe piscul cel mai înalt dădură cu ochii de Mântuitorul Iisus răstignit între tâlhari. La picioarele crucei se ruga tatăl lor bătrânul Moş-Crăciun.

— Bine aţi venit copii, căci ceasul din urmă al bătrânului Moş-Crăciun trebuia să fie sunat de voi.

— De tine sfinte Nicolae şi de tine sfinte Moş-Crăciun de mâine.

Cei doi orfani după ce îngropară pe bătrânul Moş-Crăciun, Crăciunul copilăriei mele, se priviră nedumeriţi. La amândoi barba şi părul care albise le crescuse de o jumătate de cot...

Iisus-Cristos se coboară dupe cruce şi ridicând mâinile în semn de binecuvântare asupra sfântului Nicolae şi Moş-Crăciunului de astăzi le zise:

Sfinţilor luaţi şi duceţi acestea sunt darurile mele copiilor cuminţi. Coliba se schimbă într'un bazar de jucării, Mântuitorul pieri, iar muntele se cutremură din temelie, sfărâmându-se ca un bulgăr de zăpadă pe care o mână nevăzută l'ar fi aruncat pe, pământ. Aci tata îşi sfârşise povestea.

— Duceţi-vă în salon, copii ne zise el şi spuneţi-mi dacă cei doi sfinţi v'au adus jucării şi vouă, căci numai ast-fel voi căpăta convingerea că aţi fost ascultători şi cuminţi.

Deschizând uşa odăei rămaserăm încremeniţi. In mijlocul salonului era aşezat un brad verde. De crengile lui atârnau nuci poleite cu aur şi argint, scara mâţei, mandarine, portocale, globuri roşi, verzi şi albastre care înstelau pomul de Crăciun.

17 Dec. 1920. Paul Florentin

GOLANUL

In marginea oraşului bogat,
Printre movile de gunoae 'ncinse;
In isma, în pelinul miresmat,
De secetă şi de lături ne'nvinse,

Dormea un om, din zori, ca într'un hamac;
Visa că intră tainic prin palate,
Ucide pradă, nu mai e sărac;
Că are slugi, le ceartă şi le bate.

Intr'un târziu, golanul s'a trezit,
S'a ridicat în cot, pe jumătate,
Şi zărilor albastre le-a zâmbit
Cu-o sfântă şi frăţească bunătate.

Miresmele atâtor burueni
De nestârpit, sălbatice, 'ncâlcite,
Işi îmbulzeau suflarea de semeni
Spre el, ca duhul caldelor ispite.

Şi soarele din locu-i depărtat,
Pârguitorul poamelor zămoase,
Pe omul stând în ierburi cufundat
Il mângâia cu raze mătăsoase.

Ca pe un răgaz prin muncă dobândit,
Crescut pe-a suvenirului povară,
Aşa sorbea golanul, moleşit,
Prin porii toţi, răsplătitoarea vară.

In cât păreau făcute pentru el,
Pentru 'mbibarea lui de fericire:
Boltitul cer, cu norii'i fără ţel
Şi colorata lumii 'mpodobire!

V. DEMETRIUS

Răsplata

Mitru Baldu cu arma la picior, răzimat de zidul gros al magaziei cu pulbere privia îngândurat spre oraşul ce se întindea înaintea sa. Edificiile mari se ridcau în întunerec tăcute si ferestrele luminate le da aspectul unor monştri uriaşi, cu ochi nenumărati.

In tăcerea ce domnia în jurul său pătrundeau din când în când chiote de veselie ori crâmpeie de muzică.

Petrece, cine are bani — cugeta Mitru Baldu — şi cine poate. Că eu nu pot...

Apoi, sub un impuls al datoriei luă arma la umăr şi măsură din nou cei şapte paşi prescrisi pentru santinelă.

— Unu.. doi.., trei...

La al şaptelea s'a oprit, rătăcindu-şi privirea în dosul magaziei, peste tinutul rămas în întunerec, în mijlocul căruia şerpuia alb ca un canal îngust, drumul de ţară.

Şapte paşi — şapte zile.

Peste o săptămână are să zică şi el un „rămâi cu bine" oraşului pe care nu l'a cunoscut decât de pe străzi şi unele cârcime dela periferii unde-şi petrecea din când în când cu prietenii. Are să părăsească cazarma, unde li porunceau în limbă străină, — pe căpitanul ras la mustată, pe str'-mesterul *Pista*, căpitarul *Hanti* şi cu desagul în spinare va apuca pe drumul de ţară, ce se perdea şerpuitor în întunerec.

Gândurile îl duceau pe drumul acesta multe mii de paşi şi se opreau la un sat între dealuri, la casa părinţilor săi, dar numai putin, căci de acolo săreau îndată la o altă casă în a treia ulită. La o căsuţă albă, cu rosmarin la fereastră şi între flori, o altă floare cu ochii negri şi gurita roşie ce râdea şi atunci, când ochii îi plângeau.

— Anica!

In vraja gândurilor rostise cu glas tare numele acesta şi privi în jur, speriat de vocea sa.

— Mă-ri, — zimbi apoi — dar repede am uitat slujba.

Nu a ajuns cu gândul numai până acasă şi par'că nici nu a fost militar la oras. Intr'adevăr cei trei ani petrecuti sub capela lui Franţ Iosef, — îi păreau un vis, care nu a lăsat nici o urmă mai adâncă în sufletul său.

A stat el trei ani departe de satul său?

Mirat, trebuia să-şi răspundă afirmativ, — hainele militare, arma şi zidurile înegrite de vreme a magaziei ce o păzea, l'au convins despre aceasta.

Şi încet încet îşi reaminteşte...

Zile amare de recrut la început, apoi viata grea şi rigidă de soldat presărată însă şi cu momente de veselie, ba chiar fericire, când, odată la an — în sărbătoare mare — ropotea pământul sub figuri-

pe *învârtitei* la brâu cu Anica, înaintea bisericei din satul lor.

A trecut un an al doilea, — a intrat în al treilea este pe sfârşite şi acesta.

Au trecut şi ce? A pierdut ceva? Nu a trăit trei ani? Dar şi aici a răsuflat a mâncat, a băut, a simţit, — pentru bătrâni, sărmanii era mai greu, dar tot aveau ce duce la gură, — apoi Anica nu l'a aşteptat?

Păi' da, era alt ceva dacă fata aceasta s'ar fi gândit una şi...

Ei, dar nu, — nu se putea. Dragostea lor era mai strânsă şi mai legată, decât să o poată desface cineva. Dragostea aceasta l'a ţinut şi pe el la slujbă trei ani. Dacă-l înjura superiorul, râde în sine: »Strigă, cât vrei, scap eu de voi, — de i se părea timpul lung, scrisorile ei îl mângâiau: „Eu aşi fi în stare să te aştept pân' la marginea cimitirului, de-a adueeau veştl rele, jurământul ei îl liniştea: »numai pe tine".

Reamintirile acestea îl înviorau şi măsura mai veseli paşii la post.

— Unu... doi... trei...

Oraşul petrecea încă, cu muzică chiote cântece.

Să ajungă el acasă, să înceapă a trăi. Să facă o nuntă cu lăutarii din Vinga, şi vin dela via lor din deal, — acolo să vedeţi veselie. O să invite la nuntă pe dascălul Horhoi, pe Părintele Niculae, care va ţine o predică începând cu fericirea soţilor de pe vremea lui tata Decebal şi basmelor cu Dochia. Şi când o să ducă acasă pe Anica lui...

Sgomotul unor paşi îl treziră din gânduri.

— Stai cine-i — strigă şi privi în direcţia aceia. Nu a observat pe nimeni. Mergând însă spre acolo, a văzut în vale o figură ce se depărta fugind.

Simţul realităţii îi cuprinse firea cu un duş rece.

Magazia... Pulberea... consemnul... spionii. Nu avea timp de cugetat. A alergat într'un suflat la fereastra magaziei şi a observat cu groază lumină înlăuntru.

Ce să facă: de fuge, — viaţa nu îi e scăpată, — de rămâne va fi aruncat...

Sentimentul de datorie i-a fost mai puternic însă ca instinctul de viaţă şi într'o săritură a fost în fereastră.

— Blăs-tă-ma-tul — scrâşni el cu groază, înjurând, după ce a observat ce este. Atentatorul a pus torţa aprinsă sub un vas cu pulbere şi flacările îngeau lăcomoase alama cercuitoare.

Fără nici o ideie, sau raţiune Mitru Baldu a sărit înlăuntru, a smuls torţa şi împins de instinctul animalic al conservării de viaţă, cu ochii holbaţi, muşcându-şi buzele până la sânge, a sărit din nou în fereastră şi apoi afară pe pământ, strângând în degetele nervoase torţa.

Când a voit să răsufle uşurat o bubuitură puternică cutremură pământul de sub picioarele sale, şi zidul de care se răzima s'a deslipit ca o carte de joc îngropându-l sub el. A intervenit prea târziu şi explozia nu a putut fi înlăturată.

Flacările se înălţau până la cer, şi când să se isprăvească explodă al doilea vas frământând pământul în jur. Soldaţii alarmaţi din cazarmă, pompierii grăbiţi la faţa locului, lumea adunată se uitau din depărtare neputincioşi la privelişteа măreaţă şi înspăimântătoare care nu s'sfârşit decât cu aruncarea în aier a ultimului explozIv.

II

A doua zi a eşit comisia la faţa locului. Soldaţii au desgropat ruinele magaziei şi sub zid au găsit trupul turtit, dar întreg al santinelei Mitru Baldu. Buzele îi erau întredeschise ca şi când ar fi voit să rostească ceva, iar în ochii sticloşi se putea ceti încă urmele groazei. In mână ţinea şi atunci torţa.

Constatarea s'a făcut repede. Cauza incendiului a fost un atentat săvârşit de soldatul santinelă, care, sigur, cumpărat de dusmanii târii, a dat foc explosivelor. Doar' era de nationalitate străină şi ca dovadă servea torţa ce-o strângea şi mort în mână. Planul i-a reuşit însă nu a avut timp să se refugieze, căci mâna sorţii l'a pedepsit.

După aceastâ constatare membrii comisiei au plecat. In drumul din ei privi trupul victimei cu ură:

— Câne de valah, ai pătit-o ha?

Şi îl lovi cu piciorul. Sub puterea lovirei capul lui Mitru Baldu, care privea în sus, s'a întors cu faţa spre pământ.

De ruşinea insultei, ori poate să sărute pământul strămoşilor săi.

Stana Traian

Serbările publice[1)]

CAP III

I. *Saturnalele.* (Saturnalia). Ele erau date în onoarea lui *Saturn*, fiind destinate să reamintească timpurile de fericită memorie, când dreptatea şi egalitatea conducea lumea, iar cea mai largă abondenţă era cu prisosinţă revărsată asupra tuturor. Când Zeul acesta a fost gonit din Cer (vezi p. 11), el pogorându-se pe pământ s'a refugiat în Italia, numită de greci *Hesperia*, unde se ascunse într'o regiune numită apoi *Latium (latere* a seascunde). Acolo domnea *Iannus* primul rege legendar al Romanilor, sub care locuitorii se găseau foarte fericiţi, căci nici odată nu avuseseră necazuri şi cu atât mai puţin războaie. Ei însă nu cunoşteau agricultura, de oarece trăiau şi se ocupau mai mult prin păduri. *Saturn* — al cărui nume el însuşi însemnează semănătură *(sata, saturum)* — învaţă şi răspândeşte gustul agriculturei printre toţi locuitorii, ceeace le procură cea mai mare abondenţă şi mulţumre. Drept recunoştinţă către Iannus — care l'a favorizat şi l'a primit cu bunăvoinţă în imperiul său împărţind chiar domnia împreună cu el — Saturn l'a înzestrat cu darul înţelepciunei şi al prevederei atât al trecutului cât şi al viitorului. De aceea *Iannus* e reprezentat ca un om având *capul cu două feţe:* una ce priveşte înapoi iar alta înainte; de unde şi numele de *Jannus Geminus* sau *bifrons*. Figura 47.

Notă. — Relativ la Iannus că avea capul cu două feţe, se zice că *Ovidiu* s'ar fi exprimat, probabil în mod ironic, că dintre toţi Zeii, singur Iannus a fost acela care a putut să-şi vadă spatele, sau cum zicem noi: *ceafa.*

Numele lui *Iannus* provine din contragerea cuvântului sanscrit *Dianus*, iar din acesta s'a făcut *dies:* ziuă lumină. După legendă *Iannus* avea ca Zeiţă corespondentă pe *Jana* sau *Diana*. Dânsul în calitate de fiu al Soarelui, făcut cu Nimfa *Creusa*, deschide poarta Cerului; de aci şi numele lui: dela *Jana* = poartă, pentru ca astfel dimineaţa să anunţe sosirea zilei, iar apoi, închide poarta când apare *seara* anunţând noaptea. De aceea *Iannus*, cu una din feţele sale priveşte răsăritul iar cu cealaltă apusul Soarelui. După o legendă, *Iannus* ar fi avut ca soţie pe *Venilia*, ce înseamnă Zeiţa celor ce trebuie să vie, să sosească: fiind în special vorba de sosirile mariţime; pe când ei avea însemnarea întreprinderilor războinice.

Fig. 40 *Zeul Ianus*, având un singur cap cu două figuri.

Iannus, fiul lui Apollo şi al Nimfei Creusa a fost Zeul cel mai iubit la Romani, şi era considerat nu numai ca protectorul întregei naţiuni dar şi al fiecărui cămin familiar: întocmai ca şi un *Zeu Penat*, având în special misiunea să apere locuinţele oamenilor de a nu intra în ele spiritele funeste, răufăcătoare. De aceea aproape în fiecare locuinţă se afla imaginea acestui Zeu, la care stăpânul şi toţi membrii familiei se închinau în fiecare dimineaţă în mod obişnuit, apoi la începutul fiecărei luni în mod mai deosebit iar la începutul anului în mod cu totul solemn şi măreţ, prin care se serba începutul *lunei Ianuarie: Ianuarius mensis*, zisă în onoarea lui.

Notă. — Imi permit a crede, că e posibil, dacă nu probabil sau poate chiar sigur, că expresiunea noastră de: *bună dimineaţa la moş ajun*, reprezintă cultul şi adoraţiunea ce strămoşii noştri Romani aveau pentru acest *Janus*, considerat ca tatăl, sau cum zicem noi: *moşul Zeilor*. Deci, *moş ajun*, ar fi o contragere şi transmutare de litere din *moşul Ianus*, arătând prin aceasta că Janus e şi moşul nostru, ca unii ce descindem din acelaş nobil sânge roman. Aşa dar, în loc de bună dimineaţa *lui moş Janus*, zicem, în mod mai popular şi familiar: *bună dimineaţa la moş ajun, (bona dies ad Janum*, de unde apoi *ad Junum* iar de aci *ajun)*, precum zicem bună dimneaţa *la boeri*, în loc de *boerilor*.

Aecastă urare se perpetuă prin colindele micilor copii, cari în mod sincer şi drăgălaş ne strigă despre ziuă la crăciun sub ferestre, deşteptându-ne cu plăcuta lor voce zicându-ne:

Bună dimineaţa, la moşajun!
Ne daţi, or nu ne daţi? etc.

Dar să revenim.

Ziua de 1 Ianuarie, era la Romani, semnul începerei bucuriilor pe întregul an (revelion actual; îngroparea anului). Dragostea Romanilor pentru Iannus reese şi din aceea, că pe monedele cele mai vechi se găseşte figrua lui cu două capete, că el nu numai era considerat ca cel mai mare Zeu, dar însuşi Zeul tutulor Zeilor, *(Deus deorum)* şi că în fine era pământean iar nu Etrusc sau importat din Grecia; de aceea se şi numea *Jannus Quirinus*, origină pur romană. In onoarea lui s'a ridicat pentru primaoară un măreţ templu de către *Romulus;* dar cel mai renumit a fost acela al lui *Numa Pompiliu* în Forul din Roma înzestrându-l cu porţi mari. *(Numa Pompilius edificavit magnas portas Jano Gemino)*. Ianus reprezintă simbolul păcei şi al războiului, căci fiind deschis însemnă că cetatea era în războiu (sub arme) iar fiind închis, că toate popoarele vecine erau liniştite, potolite: *Janus erat index pacis et belli: nam aperţus significabat civitatem esse in armis, clausus vero omnes populos circa pacatos*. De oarece însă viaţa Romanilor a fost dusă numai în războaie, templul acesta în timp de 1.000 de ani n'a fost închis în mod mai durabil decât de două ori şi anume: sub *Numa Pompiliu* la 700 a. Chr. şi sub *Octavian August* (30 a. Chr.) după proclamarea sa ca Imperator. In celelalte rânduri s'a mai închis de 5—6 ori dar de o durată foarte scurtă şi fără însemnătate. Romanii în ziua de anul nou (adică I Ianuarie) se fereau şi chiar era oprit a se pronunţa vre-o vorbă rea, având credinţa că asemenea expresiuni sunt de prost augur. De aceea dânşii toată ziua o duceau făcând vizite şi oferindu-şi fiecare obiecte ca : *smochine, faguri de miere albă* şi *monede de aur şi argint*. Până chiar şi cei mai săraci îşi ofereau asemenea daruri (cadouri) numite *strena* (de unde şi cuvântul franţuzesc *étrennes*). In această zi cetăţenii se duceau cu grămada la muntele *Palatin* ca să ofere daruri Capului statului, mai ales pe timpul imperiului când şi el la rândul

1) Din „Mythologie" de Dr. I. Kiriac, pag. 161.

sau împărţea multe şi numeroase cadouri în mod abondent: *larga manu*. Tot în această zi de anul nou, înalţii magistraţi intrau în funcţie mergând mai întâi în Capitoliu pentru aducerea sacrificiilor, iar de acolo se pogorau în *forum*, unde depuneau legiuitul jurământ. La rândul său şi consulul ce se alegea în această zi, se ducea şi el în Capitoliu îmbrăcat în haine de ceremonie şi mergând călare pe un cal alb. In restul zilei, adică după amează, toată lumea trebuia să se ocupe cu ceva lucrând şi înveselindu-se, căci strămoşii ca şi ceaţa se considerau a fi cel mai prost augur pentru tot anul.

Romanii cu începere dela Ianus au numărat primul *secol de aur (sceculum aureum)* tocmai pentru a caracteriza fericirea în care se găseau sub stăpânirea acestui Zeu, care împreună cu Saturn — el cu spiritul păcei iar acesta cu abundenţa agriculturei, — răspândise fericirea în cel mai înalt grad posibil, ce abia s'a putut descri în splendoarea ei de către geniul poetic. După ce însă *Jupiter* se face stăpânul nu numai al cerului dar şi al pământului, condiţiunile traiului încetul cu încetul au devenit mai grele, aşa în cât timpurilor din epoca de aur le urmează o epocă iarăşi destul de blândă însă în mai puţin ; de aceea s'a numit *secolul de argint .saeculum argenţeum)*. In această epocă se stabilesc anotimpurile şi deci oamenii au fost siliţi să-şi facă adăpost mai întâi în scorburi de copac iar apoi în colibe pentru a se apăra contra frigului de iarnă, contra arşiţei soarelui, contra ploilor şi vântului ; şi iarăşi trebuiră să se îngrijească de păstrarea fructelor, ce nu mai steteau în permanenţă agăţate pe arbori, precum de asemenea se ocupară şi de strângerea seminţelor etc., ets., grijuri ce nu existau în epoca de aur. Dar lucrurile se înăspriră şi mai mult când a apărut *epoca de gramă (secutum cupreum) care devine* şi mai aspră din toate punctele de vedere, plus că lumea împinsă de necesităţi şi simţul de conservare începe să-şi facă arme de metal nu numai contra animalelor ci şi contra lor înşuşi : de aci lupte, războaie şi toate necazurile vieţei provenite din desfăşurarea patimilor, ce încă erau în stare născândă : căci în *epoca de fier (soeculum ferreum)* care este cea actuală, toate suferinţele, mizeria, înşelăciunea, nedreptatea şi invidia sunt în punctul lor culminant aşa precum fiecare vedem şi simţim. De aceea, chiar dela începutul acestui secol, atât *Pudicitia (Decenţia)*, Zeiţa virtuţei, a modestiei şi a bunei cuviinţe cât şi *Astrea* Zeiţa dreptăţei, ne mai putând să privească decăderea popoarelor, părăsiră pământul ridicându-se la *Cer*, rămâind astfel numai *Sylvanus* Zeul pădurilor din timpul primitiv. După unii, *Astrea* era fica lui *Astreu* regele Arcadiei cu *Aurora*, iar după alţii chiar a lui *Joe* cu *Themis*. Dânsa a rămas pentru totdeauna fecioară şi a fost pusă pe bolta cerească în constelaţie sub numele de *Virginia*.

Dar în acelaş timp şi *Adevărul (Veritas)*, la rândul său ne mai fiind ascultat şi chiar oprit de a vorbi, s'a ascuns şi el în fundul unui puţ unde stă ghemuit şi gol de tot. Şi încă nici azi, chiar din fundul puţului, nu-şi poate spune cuvântul său adevărat, decât luând forma şi îmbrăcămintea *Fabulei*, sub care din când în când mai apare şi el pe acest pământ.

Notă. — Numirea secolului ce coprinde numărul de 100 de ani, s'a dat după predominenţa unor fapte sau fenomene ce s'au produs în viaţa popoarelor, şi adesea ele se caracterizează prin pronunţarea unui singur nume de om considerat ca promotor al evenimentelor întâmplate. In istoria omenirei se citează 4 secole grupate în jurul a patru persoane rămase celebre. Astfel:

1. *Secolul lui Pericle* (450 a Chr.) numit astfel, din cauză că sub domnia lui, Grecia a ajuns în punctul culminant al gloriei sale atât ca succese războinice cât şi ca înfrumuseţare de temple, edificii şi instituţiuni ; dar mai cu seamă se preţuieşte avântul ce a luat literatura şi aparaţiunea oamenilor celebri ca *Anaxagora, Socrate, Protagoras, Aspasia, Phidias, Sophocle, Eurypide* etc. Dânsul a mai distrus partidul oligarhic condus de Cimon prin instituirea partidului democrat iar cu el instituţiunile cele mai liberale. In fine întreaga lui viaţă a fost sacrificată pentru binele public, până când în adânci bătrâneţe a murit de ciumă.

2. *Secolul lui Octavian August* (63—14 a. Chr.) renumit prin succese războinice glorioase, prin desvoltarea literaturei, poeziei, elocinţei şi a întregului geniu latin reprezentat în special prin *Virgiliu, Horaţiu, Titu Liviu, Salustiu* şi multe alte celebrităţi, precum şi prin înfrumuseţarea reînchipuită a Romei, pe care după cum avea obiceiul se lăuda cu drept cuvânt că lasă o Romă în marmoră pe care o primise în cărămidă. *(Jure sit gloriatus, Romam parmoream relinquaere quam laterciam accepisset)*.

3. *Secolul numit al lui Leon X-lea* (Jean de Medicis) renumitul *Papă la Roma* în 1513 p. Chr., care iarăşi a meritat această favoare, pentru protecţiunea capoţelor de operă ale antichităţei a artei, literelor, ştiinţelor etc., Sub domnia lui s'a produs schisma religioasă provocată de *Luther*, protestând contra îndulgenţelor şi bulei de escomunicare. Papa Leon al X, cu spiritul său mlădios, mare şi cu multă iscusinţă, a ştiut să apere interesele vitale atât ale pontificatului cât şi ale Italiei, punându-se în bune relaţiuni când cu Francisc I regele Franţei sau cu Carol al V-lea al Germaniei. Sub el s'a făcut cruciada contra Turcilor, când s'a liberat faimoasele îndulgenţe generale, cari deşi după afirmările lui produsul bănesc era destinat pentru terminarea catedralei Sf. Petru din Roma, totuşi a provocat acea mare sureşciare condusă de Luther. Intre alte opere, Leon al X-lea a înfrumuseţat biblioteca cu lucrări ingeniale executate de *Rafael şi Michel-Angelo* ; şi de sigur literatura ar fi câştigat şi mai mult dacă acest înalt personagiu n'ar fi murit în etate de 45 ani, după unii otrăvit.

4. In fine *Secolul lui Ludovic al XIV*, cel mai măreţ rege al Franţei numit încă şi *Regele Soare : le roi soleil* (1643—1718), care a devenit celebru mai cu deosebire că sub domnia lui literatura, artele, poezia şi proza au atins cel mai înalt grad de perfecţiune ce nu numai că n'a fost întrecut, dar nici chiar nu s'a ajuns la înălţimea în care a fost şi nici n'au mai apărut ilustraţiuni şi geniuri ca *Racine, Corneille, Moliere, La Fontaine, Boileau, Bossuet şi Fenelon* : pentru a nu pronunţa decât pe pe aceştia din marea pleiadă ce a dus gloria Franţei pe terenul intelectual mai presus decât ori ce închipuire.

Dar să revenim. Prin serbările Saturnale — care la început nu durau decât o zi, apoi treptat s'au prelungit la 2, 3 şi 5 zile, iar în cele din urmă durau 7 zile: dela 16 până la 23 Decembrie în fiecare an, — se celebră egalitatea între toţi locuitorii bogaţi şi săraci. In acest timp totul nu respira decât plăcere şi bucurie şi când lumea în mare procesiune se ducea la statuia acestui Zeu binefăcător, şi-i ridica cu multă evlavie acea pânză de lână ce în tot timpul anului îi acoperea picioarele. Sclavii în timpul acesta nu numai că stăteau la masă cu stăpânii lor, dar le luau locul, şi îmbrăcaţi cu o rochie cusută şi împodobită cu mătase precum şi cu o togă albă le dedeau ordine aspre, le porunceau să-i servească cu energe şi în fine îşi permiteau orice îndrăzneală fără a li se face cea mai mică observaţie. Toate şcolile, tribunalele şi institutele erau închise; se făceau cadouri reciproce, se ertau datoriile şi chiar plata chiriilor. Sclavii îmbrăcaţi cu haine şi bonete de oameni liberi jucau pe străzi în chefuri şi beţie fără nici un scrupul şi fără să se ia în consideraţie nici o distincţiune socială. In aceste zile nu se putea executa nici un condamnat şi încetau orişice certuri. Prânzurile mari însoţite chiar de orgii se petreceau deopotrivă în casa bogaţilor ca şi a săracilor. După sfârşitul ospăţului, mulţimea pleca apoi cu grămada pe vârful muntelui Aventin: simbolizând respirarea aerului cel curat şi inocent de ţară. Pe lângă aceasta, în timpul acestor sărbători se liberau din temniţe chiar şi cei mai groaznici criminali cari apoi veniau de-şi depuneau la picioarele lui Saturn, în semn de recunoştinţă, lanţurile cu cari fuseseră legaţi. Trebue iarăş menţionat că între alte petreceri, se dedeau şi lupte de gladiatori, credinţa fiind, că vărsarea de sânge era singura ce putea să onoreze pe Saturn şi să-l facă favorabil pentru îndeplinirea dorinţelor celor muritori. In fine era o bucurie generală până la nebunie pentru întreaga mulţime, fiind totuşi unele persoane susceptibile cari pe timpul acestor serbări fugeau din Roma la ţară, pentru ca să scape de sgomotul infernal şi de destrăbălarea împinsă până la exces. Mai târziu s'a mai adăogat la aceste serbări încă două zile complimentare numite *Sigilaria* : sigiliu, peceţie, semn, cadou, dar mai ales o mică statuetă. De aci şi numele de *Sigilaria*, din cauză că fiecare per-

ANUL NOU

Pe câmpuri mute ninge... ninge
Doar iată, miază-noapte bate
Departe în singurătate,
Vestind că anul vechi se stinge.

Prelung, din turn în turn împarte
Arama tristă-i prorocire,
Să aibă tot cuprinsul ştire
Că'n lume toate sunt deşarte.

Acum o 'ntreagă lume moare
Şi naşte 'n loca-i alta nouă
Dar de-opotrivă amândouă
Sânt două clipe trecătoare.

Durerea veche se 'noeşte
In alte lacrimi oglindită;
Şi dacă râde fericită
O lume 'ntreagă s'amăgeşte.

Vor înflori desigur roze,
Dar lângă ele fi-vor plângeri,
Şi lângă tragice înfrângeri
Vor străluci apoteoze.

Simţirea veche o să moară
In groapa rece şi adâncă;
Nimic din tot ce n'a fost încă
Şi tot ce-a fost odinioară!

Oreste

soană își trimițea reciproc asemenea obiecte mai ales pentru copii, însoțite fiind și de mici turte sau prăjituri numite *januali* adică în onoarea lui *Janus*. Serbările acestea erau în mare favoare la Romani, din cauza popularității de care se bucura. Saturn, reamintindu-le timpurile de fericită memorie, când nu era decât *abondență, dreptate, egalitate și lipsă de orice grije*. De aceea multe orașe și mai ales o mare parte din Italia avea numele de *Saturnia*, iar în onoarea lui s'a construit un frumos și mare templu în Roma la Forum la poalele Capitoliului. Aci într'un anumit loc secret se păstra a douăzecea parte din averea publică numit *tezaurul cel mai sfânt*, ce nu se putea cheltui decât în cazuri excepționale și de grea cumpănă pentru Stat.

Notă. — Dintre datinele Romanilor ce aveau la începutul lunei Ianuarie în memoria scumpului lor Rege și Zeu : *Janus*, ne-a fost transmis și nouă nu numai obiceiul felicitărilor ce ne oferim unul altuia în ziua de anul nou, dar și acele bune urări ce ne adresează micii copii bătându-ne cu sorcova în modul cel mai sincer și drăgălaș zicându-ne între altele :

Sorcova
Vesela
Să trăiți
Să înfloriți,
Ca un măr
Ca un păr,
Ca un fir
De trandafir,
Peste vară
Primăvară :
La anul
Și la mulți ani.

Iar sfârșitul se încheie :

Câte cue pe casă
Atâți galbeni pe masă,
Fericit să fii
Cu atâți copii,
Atâția purcei
Și atâția mici.

Este de observat, că s'a păstrat și la noi credința ce aveau Romanii, că *porcul este simbolul abondenței iar mielul al blândeței*. De aceia, urarea cea mai plăcută ce se poate face unui părinte este să aibă mulți copii, un mare belșug și o perfectă liniște în căminul său. De altfel, iată cum descrie *Du Cange*, cele ce se petreceau la Romani în ziua de 1 Ianuarie (calendæ) :

Mane surgunt pueri et accipiunt ramos olivæ, intrant per domos et salutant dominum domus his verbis :

Gaudium et lætitia
si in hac domo,
tot puelli,
tot porcelli,
et tot agni.

De dimineață se scoală copiii și iau rămuri de măslin, intră prin case și salută pe stăpânul casei cu aceste vorbe :

Bucurie și veselie,
In această casă să fie
Atâți copii mititei,
Atâția purcei,
Și atâția miei.

La rândul lor fiecare Roman își adresa felicitări unul altuia, dorindu-și să petreacă în mod liniștit și la mulți ani anul care începe și cel care urmează. *(Ut commode liceat annare et perennare)*

I. Kiriac

Noaptea de Crăciun*)

Deschid spre stele geamul rece
Și mă isbește vântul,
Pe cer stau candele răzlețe
Păzindu-ne mormântul.

Ostrovul unde locuim
E alb acum la chip :
Căzu o insulă de nea
Pe una de nisip.

O mare fără de lumini
A înghețat sihastră
Și se'ncovoae-un câmp de stele
Pe lespedea-i albastră.

Se odihnește acum acel
Cuvânt al mărilor
In veșnicul desnodământ
Al zbuciumărilor...

Ce limpede e noaptea. Firea
Nu poate să-și ascundă
Acea tăcere care-o face
Grozavă și profundă...

Spre țărmul meu, spre țara mea
Când voi ajunge, când ?...
Și steaua care-a dus pe magi
Așteaptă tremurând.

Strivite 'n straturi groase zac
Steluțe cristaline
Prin vis îmi spune-omătul mut:
— Fii rece ca și mine.

Iar când mă rog cu ochi de om
Aud un glas pierdut
Amețitorul gol de sus:
— Ca mine fii tăcut.

Horia Furtună

STAGIUNEA TEATRULUI NAȚIONAL

(SEPTEMBRIE — 31 — DECEMBRIE 1920)

„Noaptea Regilor". și „Tartuffe".— Lucrările dramatice originale.—O selecțiune severă se impune

Din toate lucrările dramatice reprezentate pe prima noastră scenă în partea întâia a stagiunei, atențiunea noastră a fost reținută de una din cele mai puțin cunoscute piese ale lui Shakespeare: „Ce ați vroi, sau „Noaptea Regilor". Direcțiunea teatrului a făcut bine că a oferit această lucrare a marelui dramaturg englez, într'un cadru convenabil. Cu toate că impresiunea ce o avem, ar fi că Shakespeare a urmărit să ofere spectatorilor un divertisment romantic — și această impresiune se explică dacă admitem faptul că el a scris piesa cu prilejul unei sărbări organizate la palatul regal din Londra — totuși, din **romanul lui „Ce ați vroi"**, se degajează ceva mai mult. Geniul lui Shakespeare străbate lucrarea de la început până la sfârșit. Un autor mediocru ar fi scos din acest roman medieval, un vodevil. — Shakespeare a scos o lucrare dramatică, cu elemente viabile într'însa. De fapt, nu romanul interesează, ci fantezia autorului, modul cum el exploatează o aventură sentimentală de amor.

Romanul, în fond, are o construcție slabă și origina sa medievală justifică curiozitatea deznodământului. Shakespeare a scris grăbit „Noaptea Regilor" și nu s'a preocupat prea mult ca să obțină propriu zis o unanimitate de compoziție.

In „Ce aș vroi" sau „Noaptea Regilor" nu găsim un erou, sau un personaj în jurul căruia să se învârtească toată acțiunea și asupra căruia să fie concentrată atențiunea noastră, cu mai fi un **Hamlet, un Florizel, un Don Juan, un Machbet, un Richard II-lea.**

„Ce ați vroi" face parte din genul romantic.

Este comedia romantică. Cu imaginația lui somptuoasă. Shakespeare a brodat o aventură de dragoste, care i-a dat prelejul să filozofeze asupra amorului.

Shakespeare, ca mare cunoscător al sufletului omenesc, nu glumește cu amorul.

Amorul, nu este numai o pasiune fizică, care turbură din când în când organismul nostru, oferind puțină fericire și multe suferințe, ci o trăsură de unire între realitate și vis, o invitațiune în domeniul eternității, un ecou din sfere transcendentale, prins de sufletele alese, ce vibrează puternic sub impresia lui.

In amorul ducelui pentru Olivia și al Olivei pentru falsul paj, găsim toate elementele amorului pasional : limbaj înfrigurat, spirit de sacrificiu, termeni aleși, multă fantezie și o doză puternică de romantism. Shakespeare a amestecat în „Noaptea Regilor", elementul romantic cu elementul burlesc, fără să ofenseze bunul simț, sau să compromită architectura piesei.

„Noaptea Regilor" s'a reprezentat cu un ansamblu satisfăcător.

S'a dat apoi „Tartuffe" de Molière, cu d. Ion Livescu, în rolul titular. Molière a pus multe observațiuni interesante și o vervă, particulară geniului lui, în desfășurarea demonstrativă a subiectului dramatic.

Molière a acumulat în Tartuffe toate apucăturile ipocritului: insinuație, perversitate, falsitate, siguranță de sine, cinism, obrăznicie. Personajul acesta, propriu zis teatral, tocmai din pricină că este mai mult prezentativ și demonstrativ, este complicat prin mobilitatea interioară. De aceea actorul, care interpretează pe Tartuffe, nu poate să fie unilateral în descrierea psihologică a acestui erou. D. Ion Livescu, a înțeles exact felul de a se agita al personajului și sub masca egalității de umor — afară de scena sfidării el a redat în mod expresiv și chiar impresionant stările variate sufletești. Din toți ceilalți interpreți numai d-na M. Ciucurescu-Bulfinski a fost în nota convenabilă, prin vervă aceea particulară și comunicativă a personagiilor feminine din categoria Dorinei.

Să trec acum la piesele originale. Din cele reprezentate în această stagiune, locul de onoare revine lucrării d-șoarei Igena Floru, **„Fără reazăm"**, care este bine echilibrată și constitue o schiță dramatică demnă de interes. D-șoara Floru a fixat, în proporțiuni juste, patru caractere. Intreaga acțiune este condusă cu oarecare îndemânare și din punctul de vedere psihologic, autoarea a făcut în lucrarea sa observațiuni și analize, în raport direct cu situația dramatică. Este de remarcat apoi faptul esențial și care justifică, în mare parte, succesul obținut, de d-șoara Floru: In „Fără reazăm" planează fatalitatea și pasiunea. — cele două elemente, care întrețin tragedia antică și drama modernă. D-na Agespina Maori-Eftimiu a dat eroinei din „Fără reazăm" suflet și un ritm armonios pasiunei interioare. Creațiunea d-șoarei Marioara Zimniceanu este, de asemenea demnă de relevat (d-șoara Doljan). Basmul dramatizat al d-lui Aslan —„Odinioară"— cu care s'a deschis stagiunea, este o lucrare, cu unele părți bune, dar, care suferă prin inegalitatea de compoziție.

Trebue să așteptăm alte lucrări din partea d-lui Aslan spre a ne putea pronunța asupra „capacității" sale dramatice.

Lucrarea de debut conține o promisiune, — și nu spun aceasta ca o formulă convențională.

S'a jucat în stagiunea actuală o piesă într'un act a d-lor C. Râulet și Al. Stamatiad : **„Femei ciudate"**.

In această lucrare găsim ceva din teatrul lui Lorde și Strindberg: gustul de oroare al celui d'întâi și dorința instructivă de a scoate în relief părțile străine ale sufletului omenesc, — a celuilalt.

D. C. Râulet a dovedit, atât în „Baia Domnitei" cât și în „Femei ciudate"—aceasta din urmă scrisă în colaborare cu d. Al. Stamatiad, — că posedă simțul teatral, dar compozițiile sale dramatice reclamă mai multă mlădiere, unitate de concepție și echilibru, spre a putea fi străbătute de suflul vieței reale. In „Femei ciudate", atât femeea cât și bărbatul, sunt ciudați.

Relațiunile eroilor din această sombră scenă dramatică reamintește viața posedaților. Cu toate acestea viața este un amestec de dramă și comedie.

Dacă autorii ar fi dat ceva mai multă dezvoltare acestei situații dramatice, ar fi dispărut impresiunea de film ce am avut-o la reprezentare.

In „Prejudecata" de d. Romulus Voinescu se combate

*) Scrisă în timpul captivității 1917, în orașul Dänholm (Marea Baltică).

prejudecata societăței în ce privește situația foștilor condamnați. Reabilitarea foștilor condamnați nici odată nu este admisă în ordinea moralei convenționale, de către clasele sociale.

D. Romulus Voinescu a atacat această problemă cu îndrăzneală și oarecae abilitate. Piesa prezintă un caracter melodramatic și didactic, însă are o ținută demnă. Acțiunea sufere, în deznodământ, prin scena finală a autobiografiei eroului și a rechizitoriului fetei la adresa părinților. Scenele acestea sunt foarte riscate Publicul a apreciat intențiunea nobilă a autorului. S'a reprezentat apoi „Cain" (3 acte) de d. Al. Sabaru. Este întâia compoziție dramatică a acestui autor, — de aci stângăcia manifestată în desfășurarea „romanului" piesei și greselile săvârșite în mecanica ei intimă. Autorul pune pe spectator în prezența unei drame puternice: un judecător de instrucție, instruind o crimă află dela singura martoră a crimei, — soția sa — că autorul oribilei fapte este însuși fratele său, — student în drept Magistratul, vrea să-și facă datoria până la capăt. Mama și soția lui se opun. De aci conflictul dramatic. Magistratul ese victorios moralicește, din această luptă dar bolnav, fizicește. In clipa când el dictează grefierului mandatul de arestare, — înebunește. Scena este impresionantă. In general actul al II-lea și al III-lea au o ținută dramatică convenabilă, pe când cel dintâi este inutil, chiar din punctul de vedere a unei asa zise expoziții. Închipuiți-vă însă situația următoarea: Crima s'a întâmplat Un magistrat instrueste afacerea în cabinetul său. El ia interogatoriul mai multor persoane. Asasinatul rămâne înfășurat în mister. Apare, în cabinetul judecătorului de instrucție soția acestuia care vrea să-i facă o destăinuire în legătură cu crima.

Senzație. Interesul dramatic creste. Femeia recomandă cu insistență magistratului să nu continue cercetările. Pentru ce?. — se întreabă uimit soțul. Să fie un amant, care are nevoe de apărare?

Femeea respinge acuzația cu energie dar continuă să insiste, cu o pasiune stranie, în cererea ei. Cine să fie atunci asasinul? Ce interes are soția să ceară bărbatului ei o abatere atât de gravă de la datoria lui de magistrat? Iată ce ar fi trebuit să fie actul I din *Caiu*. In locul acestui dispozitiv, d. Al. Sabaru a organizat crima în actul I și a eliminat astfel dintr'o dată o expoziție interesantă preparația gradată a elementului dramatic angajându-se deodată în dramă, prin mijloacele aflate la îndemână autorilor de romane-foileton. Iată cauza primordială a slăbiciunii acestei piese. După cum am spus, însă, desfășurarea conflictului dramatic din actele celelalte este până la un punct susținută cu vigoare si scenele care se înlănțuesc, sunt urmărite cu un interes crescând.

* * *

Lucrările dramatice originale reclamă din partea direcțiunei teatrelor mai multă atențiune și prevedere. A fost un timp când se spunea: „Încurajați literatura noastră dramatică originală! Jucați piesele autorilor nostri!"

Firește că unul din cele mai însemnate roluri ale Teatrului National este să încurajeze literatura dramatică românească; dar nu s'a înțeles, prin aceasta să mergem, cu încurajarea până acolo, în cât să considerăm demne de reprezentat orice lucrări dramatice care întrunesc *minimum* de condițiuni,—cu alte cuvinte numai pentru că sunt *reprezentabile*. Aceasta constitue o greșală. Direcțiunea primei noastre scene va face un real serviciu autorilor Publicului, teatrului literaturei originale printr'o *selecțiune* mai accentuată a lucrărilor originale dramatice și deci o examinare mai serioasă din punctul de vedere literar și teatral, a acestor lucrări. Încurajarea să nu se confunde cu indulgența. Ar fi păcat să dăm o lovitură dureroasă și nemeritată literaturei originale dramatice, prin absența simțului real critic sau printr'o indulgență vinovată. Provenită din slăbiciune sau ignoranță.

Romulus Seișeanu.

Noaptea patimilor

E noaptea patimilor, Ly!
Pe umbra lacrimilor tale
S'au așternut melancolii
De voluptăți orientale.

Orașul ca un cimitir
De catedrale și triștețe,
A mistuit din fir în fir
Jertfita noastră tinerețe.

In toate stanțele de vânt
Și 'n toate drumurile mele,
Ucigătoare de avânt
Străbate pulberea de stele.

Iar unde trupul ți-ai întins
Să te sărute Pan, aseară,
Fecioare 'n doliu ți-au aprins
Lumini zadarnice de ceară!

Mihail Munteanu

CITIȚI
ZIARUL
Călătoriilor și al Științelor Populare
Apare în fie-care Marți cu interesante articole de popularizarea științelor, povestiri istorice și ilustrațiuni.
Abonamentul se face numai anual și costă
26 lei în țară și
30 „ străinătate
—50 bani exemplarul—

SCRISOARE DIN PARIS

Mobile vechi și mobile noui

Una din curiositățile străzilor Parisului, fie pentru oamenii de gust și amatori de arta timpului trecut, fie pentru simplii observatori, sunt de sigur magazinele de mobile vechi. Limba franceză în acest sens e mai bogată de cât limba românească, căci posedă două cuvinte bine deosebite pentru a resemna mobila veche, căci mobila cumpărată acum douăzeci de ani și pe care o revinzi cu oare-care dispreț e „un Vieux meuble" pe când ace'a care simbolizează o epocă regală s'au imperială e „un meuble ancien".

Ori, după războiul care a cutremurat Europa, s'a ivit în Franța—și probabil și aiurea—ca după toate epocele tulburate, o poftă de viață, de bucuriile și plăcerile adnse de avere, nespusă. Unul din aceste apetituri e acela al confortului elegant, al căminului împodobit frumos și original. Ori-cine dorește să posedă un interior mai deosebit, fără banalitate, și de aceia, unii oameni din gust personal, alții din spirit de imitație sau din vanitate, cumpără mobile, gravuri și bibelouri vechi (anciens), în sensul că aparțin altei epoci. Una din curiositățile acestui fapt, e ivirea nenumăratelor magazine de mobile vechi; e câte-odată chiar comic a observa cum au răsărit în toate localurile ce au pulut fi vacante.

Intr'o stradă cu numele bizar, Rue du Cherche-Midi, data numerile 1 la 21, și 2 la 22, pe ambele trotoare, am numărat 11 magazine de mobile și bibeloari vechi. Cumpărătorul neobicinuit e adese-ori păcălit căci atare măsuță etichetată „anciennе" are poate un picior vechiu și 3 făcute în zilele noastre, celelalte 3 picioare vechi au făcut alte 3 măsuțe vechi, și ele. Și aici ca și aiurea prețurile sunt de speriat, căci adese-ori se adresează acestei categorii de oameni ivită din războiul „noul bogătaș". Aecsta mai cu seamă e avid de saloane originale, și dacă gustul lui îl mână câte-odată a cumpăra tot soiul de ororl moderne și aiurite, câte-odată cere sfat vre-unui cunoscător de artă, se lasă condus, și cumpără—macar că nu-i sunt pe plac—mobile și tablouri vechi.

Dar e păcat; căci omului vulgar i se cuvine o casă și un interior vulgar; obiectele fine și de gust sunt meritate numai de cei cu gustul artistice; cele de mai jos îmi vor da dreptate:

Trebue considerat ca o tragodie ori ca un vodevil bufon următorul dialog pe care l'am auzit anul trecut la un librar parisian cunoscut pentru cărțile rare, adițiunele *princeps* și legăturile delicate și alese; iată o doamnă eleganță (?) și acoperită de bijuterii:

— „Aș dori niște cărți frumoase".

— Ce fel de cărți? Literatură? Istorie?

— Mi-e indiferent.

— ?...

— Da, mi-ar trebui cărți de *toate mărimele* ca să umplu rafturile unei biblioteci, pe care am cumpărat-o zilele astea.

Eșind din librărie, mă îndreptam gânditor în spre casă și mă întrebam: oare cărțile vechi nu posedă ascuns un suflet invisibil, și mai misterios de cât cel omenesc, oare ele nu sufere de a fi mânuite de cei incapabili de a le pricepe? Poate și mobilele vechi sunt și ele la fel cu cărțile vechi; pentru ciue știe să le privească, să le întrebe, să le asculte ce duioase povești pot spune ele închipuirei!

Mă găseam astă-vară, la prieteni la țară, pe malul Girandei; într'o Duminică avea loc, la un sătișor din apropiere o vânzare de vechituri lichidate, din moștenirea unei bătrâne de 96 ani, moartă în 1914. Dargostea mea de lucruri vechi, fie ele fără valoare, m'a hotărât să mă duc să asist la vânzare cu toată căldura înăbușitoare. — Cumpărau săteni pe întrecute, lighenele, lămpile, rufele; dar fotoliul rustic al bătrânei, de pur stil *Directoire* era disprețuit; l'am cumpărat pe nimic în licitație, căci pus la preț cu 4 fr. l'am avut pentru 4 fr. 50. Adus la Paris la mine acasă, ochii mi se bucură privindu-l; spătarul lui cu 4 picioare fin lucrate îmi povestesc epoca frumoasă dintre 1795 și 1799 când simplicitatea sparțiată a *Constituției*. fu înlocuită cu pompa bogată a *Directoriului*; ca dovadă flagrantă e portretul directorului *Barras*, dela biblioteca Națională din Paris, desenat de Le Dru: ciorapi de matase (deja!) manta de catifea roșie căptușită cu moar alb, brodată cu aur, centura largă de matase, pălărie cu pene, sabia cu mâner de aur.

Eleganța exista atât în costume cât și în mobile, și gustul ales din Paris influențează mobilele din provincie. Fotoliul meu Directoire, cu mânerele lui lustruite de vreme, și care exista la Ferma din Theon de mai bine de o sută de ani a asistat la atâtea epoce diverse. Stăpâna lui avea 4 ani pe vremea faimoasei bătălii de la Moskova, mai târziu poate logodnică sau, soție, șezând pe fotoliu la fereastra înflorită, ori la gura sobei, își astepta logodnicul sau bărbatul întors dela războiu și gândurile că: — cine știe — se comunică credinciosului fotoliu. După Consulat, urmează cele 2 imperii, atât de bogate în eveuimente, Republica; fotoliul Directoire le vede defilând pe toate. Sufletul lui misterios și tainic nu poate avea nici o analogie cu acela — neexistent — al fotoliului modern anunțat de catalogul marelui magazin vecin de operă, pentru o sumă de ciuzeci de ori mai mare. Acesta e fabricat cu sutele de duzini de lucrători indiferenți, cari nu-i comunică nici o scânteie de viață; celali îmi spune povestea minunată a timpurilor vechi și farmecul trecutului.

B. Vaschile

IN PARC

Pe-un soclu svelt o nimfă albă
Alături Cupido cu arcul;
Argintul lunii se revarsă
Și'n ploaea lui, tresare parcul

Tăcere păn'acum tăcere...
Pe sânul ei, desmerdătoare,
S'a așezat apoi și plouă
Cu triluri, o privighetoare.

Și cum pe soclul de alături,
Copilu 'și desfăcu tunica
Și sta să tragă—se oprise,
Să nu ucidă păsărica.

Ion Al. George

CRONICA ORAŞULUI

Darurile lui Moş Ajun

E noapte!... Liniştea deplină domneşte în semi întunericul cartierului. Zăpada, căzută de câte-va săptămâni, înlocueşte în aceste timpuri lumina felinarelor din cari — pe alocurea, — n'au rămas de cât stâlpii de fier.

Ultimul sgomot, produs de vre-un căruş întârziat, se pierde în depărtarea periferiei oraşului. Pe străzi, nici un trecător!... Câinii chiar, siliţi de asprimea gerului s'au aciolat prin cuiburile lor. E aproape miezul nopţii!...

Pe ici, pe colo abia de mai zăreşti câte o lumină, în dosul perdelelor, cari spânzură la ferestre...

Incet... încet aerul prinde să se miste. Vântul — Prietenul nedespărţit al iernei, — începe a-şi cânta în accente triste, cu glas de bas, cântecul... dorul său pribeag. Domol la început apoi din ce în ce mai tare, el sueră în noaptea târzie pe sub streşinile, de cari sunt prinse albele ghirlande ale iernei... turturii de ghiaţă..

Pe strada M. nu se mai vede nici o lumină. Singure casele cu No. 2 se pot observa tocmai din celălalt colţ al străzei, în lumina vie, ce o răspândeşte lămpile-i puternice. Este proprietatea d-lui Ionescu.

Trântiţi pe câte un fotoliu, tinerii soţi Ionescu, zâmbesc fericiţi, pe când în jurul lor Nicu şi cu Lizetta, cei doi copii cu cari i-au bucurat Dumnezeu, se gâlcevesc pentru nişte jucării, dintre cari la unele, n'au rămas de cât diferite resturi.

M-me Ionescu, urmărind mai de aproape jocurile lor nebunatice îi priveşte mulţumită; dar... fără să-şi dea seama, gândul o fură şi pe aripa visului se vede aşa cum era acum atâţia ani, atunci când era copilă.

Se vede — după cum o arată micul portret din perete — când fetiţa de 7—8 ani aştepta nerăbdătoare sosirea lui Moş-Ajun, de la care primea atâtea jucării minunate!... Surâde îngândurată, se uită lung la copii şi nu-i vine să creadă!.. Cum, ea copilul de odinioară, să trăiască aceste timpuri?.. Da... şi în noianul de gânduri, printre dinţii albi, ca două şiruri de mărgăritare, îi scapă cuvintele:

— Moş-Ajun!... Ce timpuri!..

— A-propos, zise d Ionescu, trezit şi el din depănarea visului său; mâine seară avem Moş-Ajunul. Şi strigând pe copii: Dragii tati?...

— Da, da, răspunseră copii, luându-i amândoi de gât; apoi aşezându-se unul pe un genunchi, altul pe celălalt îşi pironiră privirile în ochii tatălui lor...

— Ia să-mi spuneţi voi: vă mai amintiţi de anul trecut când sculându-vă într'o dimineaţă, aţi găsit lângă paturile voastre nişte jucării frumoase?

— Ne amintim, răspunseră copiii de odată.

— Bine, dar mai ştiţi voi cine vi le aduseseră?

— Moş-Ajun, strigă Nicu, înainte ca tatăl său să termine.

— Da, dragii mei, le spuse tatăl; Moş-Ajun iubeşte mult pe copii, dar numai pe cei cuminţi. In fiecare an, într'o noapte odată, în hainele lui albe şi cu barba-i coţilie, el umblă din casă în casă, pe unde sunt copii ascultători, şi le lasă pe când ei dorm, feluriţe jucării, pe cari le poartă tolba lui.

— O!... cât aşi dori să'l văd şi eu, îl întrerupse Lizetta.

— Da... dar vezi că el nu vine de cât atunci când voi dormiţi, căci se fereşte de a'l vedea copiii.

— Am să caut să nu adorm, tată,... zise Nicu. Şi eu aşi vrea să-l cunosc.

— Numai dacă n'ar avea el leacuri pentru asta, adaogă tatăl. Moş-Ajun poartă la cingătoare o mică traistă cu ierburi adormitoare, aşa că înainte de a se apropia de patul vre-unui copil, aruncă o frunzişoară din acele ierburi şi micutul adoarme, ca şi cum ar fi adormit de când lumea.

Se apropie apoi de pat lasă din jucăriile ce le-ar dori copilul şi tot aşa din casă în casă umblă întreaga noapte împărţind darurile sale

— Dar, când este să vină Moş-Ajun?... întrebă Nicu nerăbdător.

— Mâine seară, dragii mei; şi cum voi aţi fost şi anul acesta cuminţi, nu mă îndoesc că o să vă aducă iarăşi jucării.

Dar... un lucru: tu, Nicule, cam ce ai dori să'ţi aducă Moş-Ajun?

— Nicu se gândi puţin şi după ce-şi aminti de jucăriile ce le văzuse expuse pe la vitrinele diferitelor magazine de jucării, zise: Eu, tată, aşi fi foarte bucuros, dacă Moş-Ajun mi-ar aduce un tobosar. Am văzut unul, era atât de drăguţ, încât n'aşi fi mai plecat de lângă el. L'aşi fi luat cu mine şi ziua întreagă, şi noaptea chiar, nu l'aşi fi lăsat din braţele mele..

— Fii liniştit, dragul meu; Moş-Ajun ştie ce vrei tu şi'ţi va aduce un tobosar mai frumos decât cel pe care l'ai văzut...

Dar tu, Lizetto, ce dar ai vrea de la Moş-Ajun?

Lizetta, care în fuga spre tatăl său nu uitase păpuşica el din care o mânuşită şi un piciorus erau rupte zise:

— Dacă Moş-Ajun e atât de bun şi cunoaşte gândurile noastre, desigur că mă va bucura foarte mult, aducându-mi o altă păpuşă, întrucât aceasta, (arătând păpuşa) s'a stricat.

— Să n'ai nici o grijă, scumpa mea copilă, spuse tatăl, căci şi pe tine te va asculta Moş-Ajun...

Copii mulţumiţi că Moş-Ajun le va aduce jucăriile dorite se depărtară de tatăl lor. Se culcară numai decât şi tot gândindu-se la Moş-Ajun, adormiră liniştiţi...

De pe fotoliul de lângă sobă M-me Ionescu, care ascultase întreaga conversaţie dintre tată şi copii, sub îmboldul unui dor, născut din obicelul ei de „a cocheta", se ridică, străbătu de câteva ori distanţa dintre sobă şi fereastră şi în urmă cu o privire încântătoare, cu un surâs strengăresc şi cu gesturi graţioase, — se apropie de sotul ei şi încolăcindu-i braţele albe şi rotunde pe după gât, îi vorbi cu o voce de mironosiţă.

— Scumpul meu, de mult am vrut să...

— A!.. da.... îmi închipui, o întrerupse d-l Ionescu... Moş-Ajunul.. şi... vrei şi tu o jucărie.

— O!... cât de drăguţ ai fi dacă mi-ai găsi jucăria mea.

— Jucăria ta?

— Cum? Nu ştii jucăria, pe care având'o, m'aşi bucura atât de mult? Am vorbit atâtora despre ea... Eri nu mai departe, trecând pe la Bijutier, i-am arătat-o şi lui Stănescu. Mia spus că e superbă, că n'a mai văzut vreuna asemenea la altă femeie şi că m'ar aranja de minune. I-am răspuns că te voi ruga să mi-o procuri şi că într'o zi, nu la bijutier, ci la noi acasă i-o voi arăta. De sigur că te vei mândri şi tu când, toate prietenele şi cunoscuţii noştri, — vizitându-ne, — mi-ar admira podoaba?...

— Posibil, răspunse d. Ionescu şi ridicându-se de pe fotoliu:

După câte îmi spuseşi, — jucăria ta, — darul lui Moş-Ajun, se află încă în vitrină... Anzi, auzi şi eu să nu ştiu?....

Urmă un sărut lung, după care M-me Ionescu, cu un zâmbet triumfal se îndreptă spre pat.....

Era târziu!...

Lumina se stinsese; iar în urmă, pe când pendula atârnată de perete îşi urma tictacul său neîntrerupt, M-me Ionescu îşi strânse genele visând la bucuria de a doua zi când, în posesia darului lui Moş-Ajun, şi-ar putea însfârşit admira podoaba'i nepretuită...

Alături, sotul încă treaz, făcea planul pentru ziua următoare.

Şi aşa Moş-Ajun vine în fiecare an, într'o noapte odată, şi împarte tutulor cari-l iubesc, darurile sale.

I. N. Minculescu-Mirandyni

Cronica artistică

— Expoziţia J. Neylies —

I. NEYLIES este un artist cu mulţe resurse tecnice, care prinde repede şi cu remarcabilă îndemânare o infinită varietate de motive în mai toate genurile: flori, peisaje, cap, nud, interior, etc.

De şi de mult instalat în ţară, n'a uitat să păstreze ochiului său de abil cunoscător acea mare deosebire între motivele ce le oferă natura dela noi şi de aiurea. Ochiul cel mai neexperţ poate să vadă această deosebire la cer, la animaţia în peisaj, la tip. Priviţi de pildă apusul care poleieşte turma de oi ce se întoarce dela păşune, lăsând dâra aceia de praf aşa de natural redată şi comparaţi atmosfera aceasta, care simţ cât este de a noastră, cu acea care se desprinde din şatra dela nr. 4. Comparaţi viaţa şi mişcarea din cele două motive străine dela 11 şi 48, două lucrări admirabil redate, cu motivul naţional dela 23, ca să vedeţi şi mai bine ce înseamnă să fii artistul stăpân, care ştie să se sustragă influenţelor mediului, să-şi păstreze nota personală în ce redă şi pentru ochiul căruia nu există decât adevărul aşa cum îi stă în faţă.

Florile acestui talentat artist au un tratament femenin, delicat, care contrastează cu facturi din alte motive şi totuşi sunt exuberante de viaţă şi de frăgezime. Aşa, de pildă, dispositivul buchetului dela 78 are un farmec deosebit şi în general toate florile dela 92, 96, 71, 73, 72 au savoarea specifică a violeiunei ce, până la ofilire, are înaintea o viaţă întreagă.

Am admirat mult o copie după Ribot: St. Sebastian, a cărui carnaţie răsare fericit dintr'un fond în genul vechei facturi, precum şi numerile 61, 5, 10, 8, 7 4, 21, deşi nu ştiu ce anume lucrare din cele peste o sută expuse n'ar merita o deosebită menţiune, dacă mi-ar îngădui spaţiul.

Victor Bilciurescu

CREMA, PUDRA şi SĂPUN FLORA NE ÎNTRECUTE

A apărut
Cu OU şi
Cu OTET
de Dr. Urechiă
De vânzare la Librăria „Viaţa Românească" S. A. şi la toate librăriile din Capitală şi Provincie. 2734

prejudecata societătei în ce privește situația fostilor condamnați. Reabilitarea foștilor condamnați nici odată nu este admisă în ordinea moralei convenționale, de către clasele sociale.

D. Romulus Voinescu a atacat această problemă cu îndrăzneală și oarecae abilitate. Piesa prezintă un caracter melodramatic și didactic, însă are o ținută demnă. Acțiunea suferă, în deznodământ, prin scena finală a autobiografiei eroului și a rechizitoriului fetei la adresa părinților. Scenele acestea sunt foarte riscate Publicul a apreciat intenționea nobilă a autorului. S'a reprezentat apoi „Cain" (3 acte) de d. Al. Sabaru. Este întâia compoziție dramatică a acestui autor, — de aci stângăcia manifestată în desfășurarea „romanului" piesei și greșelile săvârșite în mecanica ei intimă. Autorul pune pe spectator în prezența unei drame puternice: un judecător de instrucție, instruind o crimă, află dela singura martoră a crimei, — soția sa — că autorul odiosului fapte este însuși fratele său, — student în drept Magistratul, vrea să-și facă datoria până la capăt. Mama și soția lui se opun. De aci conflictul dramatic. Magistratul ese victorios moralicește, din această luptă dar bolnav, fizicește. In clipa când el dictează grefierului mandatul de arestare, — înebunește. Scena este impresionantă. In general actul al II-lea și al III-lea au o ținută dramatică convenabilă, pe când cel dintâi este inutil chiar din punctul de vedere a unei asa zise expoziționi. Închipuiți-vă însă situația următoarea: Crima s'a întâmplat Un magistrat instrueste afacerea în cabinetul său. El ia interogatoriul mai multor persoane. Asasinatul rămâne înfășurat în mister. Apare, în cabinetul judecătorului de instrucție soția acestuia, care vrea să-i facă o destăinuire în legătură cu crima.

Senzație. Interesul dramatic crește. Femeia recomandă cu insistență magistratului să nu continue cercetările. Pentru ce?. — se întreabă uimit soțul. Să fie un amant, care are nevoe de apărare?

Femeea respinge acuzația cu energie dar continuă să insiste, cu o pasiune stranie, în cererea ei. Cine să fie atunci asasinul? Ce interes are soția să ceară bărbatului ei o abatere atât de gravă de la datoria lui de magistrat? Iată ce ar fi trebuit să fie actul I din *Caiu*. In locul acestui dispozitiv, d. Al. Sabaru a organizat crima în actul I și a eliminat astfel dintr'o dată o expoziție interesantă preparația gradată a elementului dramatic angajându-se deodată în dramă, prin mijloacele aflate la îndemână autorilor de romane-foileton. Iată cauza primordială a slăbiciunii acestei piese. După cum am spus, însă, desfășurarea conflictului dramatic din actele celelalte este până la un punct susținută cu vigoare și scenele care se înlănțuesc, sunt urmărite cu un interes crescând.

* * *

Lucrările dramatice originale reclamă din partea direcțiunei teatrelor mai multă atențiune și prevedere. A fost un timp când se spunea: „Încurajați literatura noastră dramatică originală! Jucați piesele autorilor noștri!"

Firește că unul din cele mai însemnate roluri ale Teatrului National este să încurajeze literatura dramatică românească; dar nu s'a înțeles, prin aceasta să mergem, cu încurajarea până acolo, în cât să considerăm demne de reprezentat orice lucrări dramatice care întrunesc *minimum* de condițiuni,—cu alte cuvinte numai pentru că sunt *reprezentabile*. Aceasta constitue o greșală. Direcțiunea primei noastre scene va face un real serviciu autorilor publicului, teatrului literaturei originale printr'o *selecțiune* mai accentuată a lucrărilor originale dramatice și deci o examinare mai serioasă din punctul de vedere literar și teatral, a acestor lucrări. Încurajarea să nu se confunde cu indulgența. Ar fi păcat să dăm o lovitură dureroasă și nemeritată literaturei originale dramatice, prin absența simțului real critic sau printr'o indulgență vinovată Provenită din slăbiciune sau ignoranță.

Romulus Seișeanu.

Noaptea patimilor

E noaptea patimilor, Ly !
Pe umbra lacrimilor tale
S'au așternut melancolii
De voluptăți orientale.

Orașul ca un cimitir
De catedrale și triștețe,
A mistuit din fir în fir
Jertfita noastră tinerețe.

In toate stanțele de vânt
Și 'n toate drumurile mele,
Ucigătoare de avânt
Străbate pulberea de stele.

Iar unde trupul ți-ai întins
Să te sărute Pan, aseară,
Fecioare 'n doliu ți-au aprins
Lumini zadarnice de ceară!

Mihail Munteanu

CITIȚI
ZIARUL
Călătoriilor și al Științelor Populare
Apare în fie-care Marți cu interesante articole de popularizarea științelor, povestiri istorice și ilustrațiuni.
Abonamentul se face numai anual și costă
26 lei în țară și
30 „ străinătate
—50 bani exemplarul—

SCRISOARE DIN PARIS

Mobile vechi și mobile noui

Una din curiozitățile străzilor Parisului, fie pentru oamenii de gust și amatori de arta timpului trecut, fie pentru simplii observatori, sunt de sigur magazinele de mobile vechi. Limba franceză în acest sens e mai bogată de cât limba românească, căci posedă două cuvinte bine deosebite pentru a resemna mobila veche, căci mobila cumpărată acum douăzeci de ani și pe care o reviuzi cu oare-care dispreț e „un Vieux meuble" pe când ace'a care simbolizează o epocă regală s'au imperială e „un meuble ancien".

Ori, după războiul care a cutremurat Europa, s'a ivit în Franța—și probabil și aiurea—ca după toate epocele tulburate, o poftă de viață, de bucuriile și plăcerile adnse de avere, nespusă. Unul din aceste apetituri e acela al confortului elegant, al căminului împodobit frumos și original. Ori-cine dorește să posedă un interior mai deosebit, fără banalitate, și de aceia, unii oameni din gust personal,, alții din spirit de imitație sau din vanitate, cumpără mobile, gravuri și bibelouri vechi (anciens), în sensul că aparțin altei epoci. Una din curiozitățile acestui fapt, e ivirea nenumăratelor magazine de mobile vechi; e câte-odată chiar comic a observa cum au răsărit în toate localurile ce au pulut fi vacante.

Intr'o stradă cu numele bizar, Rue du Cherche-Midi, data numerile 1 la 21, și 2 la 22, pe ambele trotoare, am numărat 11 magazine de mobile și bibeloturi vechi. Cumpărătorul neobicinuit e adese-ori păcălit căci atare măsuță etichetată „anciennе" are poate un picior vechiu și 3 făcute în zilele noastre, celelalte 3 picioare vechi au făcut alte 3 măsuțe vechi, și ele. Și aici ca și aiurea prețurile sunt de speriat, căci adese-ori se adresează acestei categorii de oameni ivită din războiul „noul bogătaș". Aecsta mai cu seamă e avid de saloane originale, și dacă gustul lui îl mână câte-odată a cumpăra tot soiul de ororI moderne și aiurite, câte-odată cere sfat vre-unui cunoscător de artă, se lasă condus, și cumpără - macar că nu-i sunt pe plac—mobile și tablouri vechi.

Dar e păcat; căci omului vulgar i se cuvine o casă și un interior vulgar ; obiectele fine și de gust sunt meritate numai de cei cu gustul artistice ; cele de mai jos îmi vor da dreptate :

Trebue considerat ca o tragodie ori ca un vodevil bufon următorul dialog pe care l'am auzit anul trecut la un librar parisian cunoscut pentru cărțile rare, adițiunele *princeps* și legăturile delicate și alese ; iată o doamnă elegantă (?) și acoperită de bijuterii :

— „Aș dori niște cărți frumoase".

— Ce fel de cărți ? Literatură? Istorie ?

— Mi-e indiferent.

— ?...

— Da, mi-ar trebui cărți de *toate mărimele* ca să umplu rafturile unei biblioteci, pe care am cumpărat-o zilele astea.

Eșind din librărie, mă îndreptam gânditor în spre casă și mă întrebam : oare cărțile vechi nu posedă ascuns un suflet invisibil, și mai misterios de cât cel omenesc, oare ele nu sufere de a fi mânuite de cei incapabili de a le pricepe ? Poate și mobilele vechi sunt și ele la fel cu cărțile vechi ; pentru ciue știe să le privească, să le întrebe, să le asculte ce duioase povești pot spune ele închipuirei !

Mă găseam astă-vară, la prieteni la țară, pe malul Girandei ; într'o Duminică avea loc, la un sătișor din apropiere o vânzare de vechituri lichidate, din moștenirea unei bătrâne de 96 ani, moartă în 1914. Dargostea mea de lucruri vechi, fie ele fără valoare, m'a hotărât să mă duc să asist la vânzare cu toată căldura înăbușitoare. — Cumpărau sătenii pe întrecute, linghenele, lămpile, rufele; dar fotoliul rustic al bătrânei, de pur stil *Directoire* era disprețuit ; l'am cumpărat pe nimic în licitație, căci pus la preț cu 4 fr. l'am avut pentru 4 fr. 50. Adus la Paris la mine acasă, ochii mi se bucură privindu-l ; spătarul lui cu 4 picioare fin lucrate îmi povestesc epoca frumoasă dintre 1795 și 1799 când simplicitatea sparțiată a *Constituției.* fu înlocuită cu pompa bogată a *Directoriului ;* ca dovadă flagrantă e portretul directorului *Barras,* dela biblioteca Națională din Paris, desenat de Le Dru : ciorapi de matase (deja !) manta de catifea roșie căptușită cu moar alb, brodată cu aur, centura largă de matase, pălărie cu pene, sabia cu mâner de aur.

Eleganța exista atât în costume cât și în mobile, și gustul ales din Paris influențează mobilele din provincie. Fotoliul meu Directoire, cu mânerele lui lustruite de vreme, și care exista la Ferma din Theon de mai bine de o sută de ani a asistat la atâtea epoce diverse. Stăpâna lui avea 4 ani pe vremea faimoasei bătălii de la Moskova, mai târziu poate logodnică sau, soție, șezând pe fotoliu la fereastra înflorită, ori la gura sobei, își astepta logodnicul sau bărbatul întors dela războiu și gândurile că : — cine știe — se comunică credinciosului fotoliu. După Consulat, urmează cele 2 imperii, atât de bogate în eveuimente, Republica ; fotoliul Directoire le vede defilând pe toate. Sufletul lui misterios și tainic nu poate avea nici o analogie cu acela — neexistent — al fotoliului modern anunțat de catalogul marelui magazin vecin de operă, pentru o sumă de ciuzeci de ori mai mare. Acesta e fabricat cu sutele de duzini de lucrători indiferenți, cari nu-i comunică nici o scânteie de viață ; celui îmi spune povestea minunată a timpurilor vechi și farmecul trecutului.

B. Vaschile

IN PARC

Pe-un soclu svelt o nimfă albă
Alături Cupido cu arcul;
Argintul lunii se revarsă
Și'n ploaea lui, tresare parcul

Tăcere păn'acum tăcere...
Pe sânul ei, desmerdătoare,
S'a așezat apoi și plouă
Cu triluri, o privighetoare.

Și cum pe soclul de alături,
Copilu 'și desfăcu tunica
Și sta să tragă—se oprise,
Să nu ucidă păsărica.

Ion Al. George

CRONICA ORAŞULUI

Darurile lui Moş Ajun

E noapte!... Liniştea deplină domneşte în semi întunericul sartierului. Zăpada, căzută de câte-va săptămâni, înlocueşte în aceste timpuri lumina felinarelor din cari — pe alocurea, — n'au rămas de cât stâlpii de fier.

Ultimul sgomot, produs de vre-un căruş întârziat, se pierde în depărtarea periferiei oraşului. Pe străzi, nici un trecător!... Câinii chiar, siliţi de asprimea gerului s'au aciolat prin cuiburile lor. E aproape miezul nopţii!...

Pe ici, pe colo abia de mai zăreşti câte o lumină, în dosul perdelelor, cari spânzură la ferestre...

Incet... încet aerul prinde să se mişte. Vântul — prietenul nedespărţit al iernei, — începe a-şi cânta în accente triste, scarbădu-i cântec.... dorul său pribeag. Domol la început apoi din ce în ce mai tare, el sueră în noaptea târzie pe sub streşinile, de cari sunt prinse albele ghirlande ale iernei... turturii de ghiaţă..

Pe strada M. nu se mai vede nici o lumină. Singure casele cu No. 2 se pot observa tocmai din celălalt colţ al străzei, în lumina vie, ce o răspândeşte lămpile-i puternice. Este proprietatea d-lui Ionescu.

Trântiţi pe câte un fotoliu, tinerii soţi Ionescu, zâmbesc fericiţi, pe când în jurul lor Nicu şi cu Lizetta, cei doi copii cu cari i-au bucurat Dumnezeu, se gâlcevesc pentru nişte jucării, dintre cari la unele, n'au rămas de cât diferite resturi.

M-me Ionescu, urmărind mai de aproape jocurile lor nebunatice îi priveşte mulţumită; dar... fără să-şi dea seama, gândul o fură şi pe aripa visului se vede aşa cum era acum atâţia ani, atunci când era copilă.

Se vede — după cum o arată micul portret din perete — când fetiţa de 7—8 ani aştepta nerăbdătoare sosirea lui Moş-Ajun, de la care primea atâtea jucării minunate!... Surâde îngândurată, se uită lung la copii şi nu-i vine să creadă!.. Cum, ea copilul de odinioară, să trăiască aceste timpuri?.. Da... şi în noianul de gânduri, printre dinţii albi, ca două şiruri de mărgăritare, îi scapă cuvintele:

— Moş-Ajun!... Ce timpuri!..

— A-propos, zise d Ionescu, trezit şi el din depănarea visului său; mâine seară avem Moş-Ajunul. Şi strigând pe copii: Dragii tati?...

— Da, da, răspunseră copii, luându-l amândoi de gât; apoi aşezându-se unul pe un genunchi, altul pe celălalt îşi pironiră privirile în ochii tatălui lor...

— Ia să-mi spuneţi voi: vă mai amintiţi de anul trecut când sculându-vă într'o dimineaţă, aţi găsit lângă paturile voastre nişte jucării frumoase?

— Ne amintim, răspunseră copiii de odată.

— Bine, dar mai ştiţi voi cine vi le aduseseră?

— Moş-Ajun, strigă Nicu, înainte ca tatăl său să termine.

— Da, dragii mei, le spuse tatăl; Moş-Ajun iubeşte mult pe copii, dar numai pe cei cuminţi. In fiecare an, într'o noapte odată, în hainele lui albe şi cu barba-i colilie, el umblă din casă în casă, pe unde sunt copii ascultători, şi le lasă pe când ei dorm, feluriţe jucării, pe cari le poartă tolba lui.

— O!... cât aşi dori să'l văd şi eu, îl întrerupse Lizetta.

— Da... dar vezi că el nu vine de cât atunci când voi dormiţi, căci se fereşte de a'l vedea copiii.

— Am să caut să nu adorm, tată... zise Nicu. Şi eu aşi vrea să-l cunosc.

— Numai dacă n'ar avea el leacuri pentru asta, adaogă tatăl, Moş-Ajun poartă la cingătoare o mică traistă cu ierburi adormitoare, aşa că înainte de a se apropia de patul vre-unui copil, aruncă o frunzişoară din acele ierburi şi micuţul adoarme, ca şi cum ar fi adormit de când lumea.

Se apropie apoi de pat lasă din jucăriile ce le-ar dori copilul şi tot aşa din casă în casă umblă întreaga noapte împărţind darurile sale

— Dar, când este să vină Moş-Ajun?... întrebă Nicu nerăbdător.

— Mâine seară, dragii mei; şi cum voi aţi fost şi anul acesta cuminţi, nu mă îndoesc că o să vă aducă iarăşi jucării.

Dar.., un lucru: tu, Nicule, cam ce ai dori să'ţi aducă Moş-Ajun?

— Nicu se gândi puţin şi după ce-şi aminti de jucăriile ce le văzuse expuse pe la vitrinele diferitelor magazine de jucării, zise: Eu, tată, aşi fi foarte bucuros, dacă Moş-Ajun mi-ar aduce un tobosar. Am văzut unul, era atât de drăguţ, încât n'aşi fi mai plecat de lângă el. L'aşi fi luat cu mine şi ziua întreagă, şi noaptea chiar, nu l'aşi fi lăsat din braţele mele..

— Fii liniştit, dragul meu; Moş-Ajun ştie ce vrei tu şi'ţi va aduce un tobosar mai frumos decât cel pe care l'ai văzut...

Dar tu, Lizetto, ce dar ai vrea de la Moş-Ajun?

Lizetta, care în fuga spre tatăl său nu uitase păpuşica el din care o mânuşită şi un picioruş erau rupte zise:

— Dacă Moş-Ajun e atât de bun şi cunoaşte gândurile noastre, desigur că mă va bucura foarte mult, aducându-mi o altă păpuşă, întrucât aceasta, (arătând păpuşa) s'a stricat.

— Să n'ai nici o grijă, scumpa mea copilă, spuse tatăl, căci şi pe tine te va asculta Moş-Ajun...

Copii mulţumiţi că Moş-Ajun le va aduce jucăriile dorite se depărtară de tatăl lor. Se culcară numai decât şi tot gândindu-se la Moş-Ajun, adormiră liniştiţi...

De pe fotoliul de lângă sobă M-me Ionescu, care ascultase întreaga conversaţie dintre tată şi copii, sub imboldul unui dor, născut din obiceiul ei de „a cocheta", se ridică, străbătu de câteva ori distanţa dintre sobă şi fereastră şi în urmă cu o privire încântătoare, cu un surâs strengăresc şi cu gesturi graţioase, — se apropie de sotul ei şi încolăcindu-i braţele albe şi rotunde pe după gât, îi vorbi cu o voce de mironosită.

— Scumpul meu, de mult am vrut să...

— A!.. da.... îmi închipui, o întrerupse d-l Ionescu... Moş-Ajunul.. şi... vrei şi tu o jucărie.

— O!... cât de drăguţ ai fi dacă mi-ai găsi jucăria mea.

— Jucăria ta?

— Cum? Nu ştii jucăria, pe care având'o, m'aşi bucura atât de mult? Am vorbit atâtora despre ea... Eri nu mai departe, trecând pe la Bijutier, i-am arătat-o şi lui Stănescu. Mia spus că e superbă, că n'a mai văzut vreuna asemenea la altă femeie şi că m'ar aranja de minune. I-am răspuns că te voi ruga să mi-o procuri şi că într'o zi, nu la bijutier, ci la noi acasă i-o voi arăta. De sigur că te vei mândri şi tu când, toate prietenele şi cunoscuţii noştri, — vizitându-ne, — mi-ar admira podoaba?...

— Posibil, răspunse d. Ionescu şi ridicându-se de pe fotoliu:

După câte îmi spuseşi, — jucăria ta, — darul lui Moş-Ajun, se află încă în vitrină... Anzi, auzi şi eu să nu ştiu?....

Urmă un sărut lung, după care M-me Ionescu, cu un zâmbet triumfal se îndreptă spre pat.....

Era târziu!...

Lumina se stinsese; iar în urmă, pe când pendula atârnată de perete îşi urma tictacul său neîntrerupt, M-me Ionescu îşi strânse genele visând la bucuria de a doua zi când, în posesia darului lui Moş-Ajun, şi-ar putea însfârşit admira podoaba'i nepreţuită...

Afară, soţul încă treaz, făcea planul pentru ziua următoare.

Şi aşa Moş-Ajun vine în fiecare an, într'o noapte odată, şi împarte tuturor cari-l iubesc, darurile sale.

I. N. Minculescu-Mirandyni

Cronica artistică

— Expoziţia J. Neylies —

I. NEYLIES este un artist cu multe resurse tecnice, care prinde repede şi cu remarcabilă îndemânare o infinită varietate de motive în mai toate genurile: flori, peisaje, cap, nud, interior, etc.

De şi de mult instalat în ţară, n'a uitat să păstreze ochiului său de abil cunoscător acea mare deosebire între motivele ce le oferă natura dela noi şi de aiurea. Ochiul cel mai neexperţ poate să vadă această deosebire la cer, la animaţia în peisaj, la tip. Priviţi de pildă apusul care poleieşte turma de oi ce se întoarce dela păşune, lăsând dâra aceia de praf aşa de natural redată şi comparaţi atmosfera aceasta, care simţ cât este de a noastră, cu acea care se desprinde din şatra dela nr. 4. Comparaţi viaţa şi mişcarea din cele două motive străine dela 11 şi 48, două lucrări admirabil redate, cu motivul naţional dela 23, ca să vedeţi şi mai bine ce înseamnă să fii artistul stăpân, care ştie să se sustragă influenţelor mediului, să-şi păstreze nota personală în ce redă şi pentru ochiul căruia nu există decât adevărul aşa cum îi stă în faţă.

Florile acestui talentat artist au un tratament femeiesc, delicat, care contrastează cu facturi din alte motive şi totuşi sunt exuberante de viaţă şi de frăgezime. Aşa, de pildă, dispositivul buchetului dela 78 are un farmec deosebit şi în general toate florile dela 92, 96, 71, 73, 72 au savoarea specifică a vioicîunei ce până la ofilire, are înaintea o viaţă întreagă.

Am admirat mult o copie după Ribot: St. Sebastian, a cărui carnaţie răsare fericit dintr'un fond în genul vechei facturi, precum şi numerile 61, 5, 10, 8, 7 4, 21, deşi nu ştiu ce anume lucrare din cele peste o sută ex. puse n'ar merita o deosebită menţiune, dacă mi-ar îngădui spaţiul.

Victor Bilciurescu

CREMA, PUDRA
SĂPUN
FLORA
NEÎNTRECUTE

A apărut
Cu OU şi
Cu OTET
de Dr. Urechiă
De vânzare la Librăria „Viaţa Românească" S. A. şi la toate librăriile din Capitală şi Provincie. 2734

ANUL XXXVII. — No. 2 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 23 Ianuarie 1938.

Universul Literar

Colaboratorii: G. Bacovia, Radu Cosmin, Oreste, Dr. I. Kiriac, Mihail Monteanu, Vasile Militaru, Matei Fotino etc.

Bilanțul Colindătorilor

In fața bătrânului desamăgit că se pierd datinele strămoșești, sărmanii copilași, după două săptămâni de colind cu steaua, încheie socoteala: ocări, înjurături și bătăi în regulă!

EXCURSII

POEZIA STEPEI

de RADU COSMIN

18 Martie 1917

E un soare ce par'că-ți face cu ochiul chemându-te afară, la aer.

Amicul meu Andrei, savantul naturalist mă ia de braț și mă scoate la câmp.

Și, departe sus, pe iarba uscată, ne întindem jos, în bătaia soarelui.

Prima dată, în primăvara aceasta, îmi întind oasele deasupra brazdei. Îmi înfrățesc trupul cu glia.

— Vezi îmi spune savantul, că vezi cu ochii, pământul acesta, din moși strămoși servește de islaz pentru vite. E tot pământ virgin. Uite ce negru e. Și scoțând cu bastonul o bucată bună: Uite e negru ca păcura. E humă neagră, grasă. Ar fi minunată de muncă, dar dacă s'ar lucra toată moșia unde ar mai paște vițele?

Cine ar crede că stratul acesta de pământ negru și gras nu-i decât "rahatul de fierul terțiar, roca mamă" transformată de agenții externi, soare, ploi, vânturi, zăpezi, ger, plante și animale.

Și pământul și piatra ca și omul toate au o viață, cresc se desvoltă, îmbătrânesc, mor se pulverizează și se reîntorc de unde au plecat.

Iacă, colo, mai pe margine răpei unde ploile și vântul au măturat pământul cel negru, ce prospăt a rămas argila terțiară cea galbenă și cleioasă, roca mumă din care s'a format și se formează mereu noul strat de pământ negru.

Ei dar nu e lângă noi o gaură rotundă și în ea un domnișor cu ne priveste cu atenție.

Gânganiu asta e un forfecar.

Îl vezi? Ne-a văzut și s'a retras în vizuina lui. Sunt foarte ingenioase gângăniile astea. Se numesc forfecari fiindcă au picioarele în formă de foarfece, mici lopeți ascuțite cu care ședând din genunchi taie iarba pe care și-o cere în fundul vizuinei adânci de peste un metru. Cu lopețile din față își face gaura în pământ, cu cele dindărat se servește spre a se lăsa în fundul ei. Odată strânsă iarba în fundul vizuinei putrezește și, ca un fel de pastă, servește de hrană larvelor. Se crede din literatura naturaliștilor că insecta depune un singur ou, eu însă m'am convins prin săpăturile ce am făcut ca să nu se surpe pământul, că animalul depune câte până la șapte ouă într'un cuib.

O lată ce își va depune ouăle închide gaura asta pe care o vezi și pentru ușor lui, își deschide alte găuri în alte părți.

Se întâmplă câte odată că ședând după hrană, la întoarcere să nemerească într'o gaură străină. Atunci îl întâmpină proprietarul găurei și între cei doi forfecari se încinge o luptă din cele mai violente pentru combatanți. Victoria constă că unul trebue să fie scos din luptă și a scos învățată ce rivalul a învățat să-l taie să-i rupă una din labele dinainte dispreținându-i foarfeca. Răpus, fuge se ascunde în gaura lui. În general, forfecarii trăiesc o singură generație, deci ăsta pe care l-văzurăm acuma o ești din larva depusă în Maiu trecut. Tată-său a murit

Tătăroiul ăsta de forfecar s'a dovedit că atacă și viile.

Și iacă, vezi de astă îmi place mie stepa și pădurea. Astea sunt domeniile în care tot mai poți găsi de cercetat ceva rău, să poți face lucrări originale.

Marea și lacul prea au fost studiate; fora și fauna lor sunt arhicunoscute. Sunt în străinătate, pe marginea mărilor și lacurilor, laboratoare instalate cu tot confortul, cu microscoape cu biblioteci întregi cu mijloace de aflat toate animalele și plantele. E un domeniu arhiexplorat.

Pentru stepă și pădure nu s'au făcut încă institute cu laboratorii de astea. Și apoi la noi în țară unde avem atâtea regiuni întinse, virgine, nerăsturnate de plug, nefrământate de mâna omului, cum e în străinătate unde fiece palmă de pământ e muncită și utilizată flora și fauna noastră își păstrează toată virginitatea lor, nealterându-și evoluția, așa că îți oferă un câmp mult mai prielnic de studii, de investigații.

Iată de ce din tot studiul științelor naturale mi-am ales stepa, (câmpia) și pădurea.

Și în vreme ce o adiere de vânt flutură pletele negre și mătăsoase ale savantului meu amic, cu mâna Andrei scoate din pământ o floare și-mi arată, de sub rădăcina ei, eșindu-i nouile fire, nouile tulpine ca frunzele mititele verzi ce au început să-și facă loc de sub humă scoțându-și timide căpșorei la aer, la lumină, la soare.

— Uite o Codiță Șoricelului. Uite-i frunzișoarele aranjate așa micidesc de parcă ar fi chiar o codiță de șoricel.

De ce studiez mai mult știința mea mă încredințez de ce trebue să fie un bun naturalist.

De obicei în străinătate, un botanist dacă a cules câteva plante, dacă și-a făcut câteva herbare zice că e botanist.

Și totuși o plantă își are rădăcinile înfipte în pământ care după constituția lui, poate influența asupra plantei. Trebue să cunoști Geologia. Sunt legi fisice de gravitație ce influențează mediul de creștere al plantei.

În jurul plantei trăiesc o infinitate de insecte ori de animale care aduc sau contribuie la desvoltarea ei.

În cer schimbările atmosferice dimpreună. Sunt legi cosmice în strânsă legătură cu creșterea plantei. Apoi constituția chimică a ei, modificările ce suferă în scurtă constituție.

Nu poți fi un bun botanist, bun naturalist fără să posezi perfect tot acest complex de cunoștințe.

De asemenea am produs foarte târziu am publicat așa târziu. Am lucrat foarte mult în toate ramurile acestei de cunoștințe și când am făcut o lucrare, am studiat planta sau animalul în raport cu mediul în care s'a desvoltat.

— Întocmai cum Taine a făcut cu opera artistului studiindu-o nu așa cum se prezintă ea, ci căutând să o explice prin analiza biografiei a autorului, mediului în care s'a născut, a momentului în care a fost creiată. Metoda dumitale științifică aplicată la opera de artă.

— Desigur. Iată de ce mă simt atât de nenorocit azi când stau și vegetez neputând să-mi continui lucrările de laborator fiindcă îmi lipsesc aparatele, substanțele chimice, biblioteca și elementele strânse de mine până aci.

Nici nu am măcar ce citi. Nici o revistă, nici o publicație!

Ia să fi intrat noi alături de nemți contra Rusiei? Chiar dacă mi-aș fi pierdut în Moldova toate moșiile părinților și am fi fugit noi moldovenii în Muntenia aveam, cel puțin în fiecare zi, săptămânal sau cel puțin lunar, toate publicațiile științifice ce ne-ar fi venit din Berlin și din toată Germania!

Savantul vorbia. Inima lui bătea interesul lui de om de știință. Inima mea fugea departe spre votrele părăsite ale celor mulți și dragi spre cuibul sfânt al inimei și fericirei mele.

A început să fie rece. Se lasă seara.

Ne sculăm și ne îndreptăm spre casă. În fața noastră se arată satul. Ca într'o pânză de nour alb, subțire, ce fluturâ spre cer stă satul acolo cu micile lui căsuțe ce nu-și mai arată decât vârfurile decât acoperișurile din norul ce le învăluie. Sunt șuțele de fumuri ce se ridică de pe gunoaiele cărora li s'a dat foc.

De parte se zărește alt sat în aceeaș pânză de fumuri.

Și totuși cerul e limpede, cerul e senin și soarele apune într'o maiestate de purpură imperială deasupra stepei ce se întinde la infinit.

Radu Cosmin

VRAJA

E noapte... Crini și chiparoase
Îmbată firea de parfum...
E-atâta farmec în grădină
Și-atâta liniște pe drum!

Sub lună florile visează,
Iar vântul, — parfumat și el,
Aduce tainic, de departe,
Un solo de violoncel...

Vrăjită vine serenaa
Pe vântul care-adie lin:
Aci e plâns, aci e rugă,
Aci furtună, — aci suspin...

Ascultă-i horhotul, iubito.
Și spune-mi — dacă îl auzi, —
De nu simți sufletul că-ți plânge
De nu simți ochii tăi că-'s uzi?

Și spune-mi, dacă 'n clipa asta
Fermecătoare, de acum,
N'ai vrea să-ți fie toată viața:
O noapte plină de parfum.

Și, ascultând vrăjitul cântec,
N'ai vrea să mergi pe
drumuri lungi,
Încât să treacă viața toată
Și nici-odată să n'ajungi?...

V. Militaru

PENTRU MARI SI MICI

Precuvântare

Cu numărul acesta ne propunem să înființăm o nouă rubrică destinată în special elevilor din școalele noastre secundare. Vom traduce rând pe rând pagini alese din toate literaturile și din toate timpurile pentru a face cunoscut tinerimii noastre gândirea și sentimentele celor mai aleși dintre oameni.

Călăuzit de acelaș gând de a folosi tinerilor generațiuni vom publica în foileton fie romane fie nuvele fie îndemnuri din cari să se desprindă dragostea de muncă, adevăr frumos și dreptate.

În fine pentru a obișnui ochiul școlarilor noștri cu frumusețea eternă a artei vom reproduce cu mici explicațiuni, capodoperile picturale și sculpturale de pretutindeni.

Cu speranța că facem o operă folositoare vom fi fericiți dacă vom strecura în sufletele elevilor noștri dragostea de a citi adevărata literatură și sentimentul de a se entuziasma în fața adevăratei arte.

Mișcarea literară contimporană în America

Este de toți cunoscut rolul covârșitor ne care l'a avut America în războiul mondial precum și în opera Păcii.

De aceia credem nimerit să spunem câteva cuvinte și despre dezvoltarea ei literară dând în traducere fragmente alese din operile capitale a celor mai de seamă reprezentanți ai literaturii de peste ocean. Vom începe astăzi cu *Walt Whitman* (1819—1892) primul poet care aparține în întregime rasei sale, fiindcă primul a știut să exprime tendințele și aspirațiunile americane. El este poetul forții și al democrației pe cari le-a cântat cu entuziasm.

Tot el este născocitorul poeziei libere care suprimă orice prozodie și care nu se deosebește de poezie de cât prin ton și accent. Cele mai însemnate culegeri de poezie ale lui sunt: *Fire de iarbă. Sgomote de tobă.* Dăm mai jos două poezii caracteristice genului acestui poet din volumul: *Fire de iarbă.*

I) Cântecul toporului

O mare cetate este aceea care are cei mai de seamă bărbați și cele mai de seamă femei chiar dacă nu ar avea de cât câteva colibe sărăcăcioase, ea ar fi totuși cea mai mare cetate a lumii.

Locul unde se înalță mares cetate nu este locul unde sunt cheurile, docurile, fabricele

nici locul unde se înalță cele mai înalte și mai frumoase edificii, ori unde sunt magazinele cari vând produsele din întreaga lume.

Nici locul bibliotecelor celor mai complete și al celor mai bune școli, nici locul unde banii sunt în belșug, nici locul unde populațiunea este cea mai numeroasă.

Acolo unde cetatea se înalță cu generațiunea ei cea mai robustă de oratori și de poeți, acolo unde economia și prudența sunt la locul lor, unde bărbații și femeile nu au nevoie de legi, unde nu există sclav nici stăpân al sclavului, unde cetățeanul este capul și idealul și unde prezidentul primarul și oricine altul sunt numai niște agenți salariați, unde copiii sunt educați să se bizue numai pe ei înșiși, unde în toate ceremoniile publice femeile sunt egale bărbaților, unde în întrunirile publice stau alături de bărbați și sunt egalele lor, acolo unde se înalță cetatea celor mai credincioși prieteni, acolo unde se înalță cetatea moravurilor curate, acolo unde se înalță cetatea părinților cu sângele curat, acolo unde se înalță cetatea mamelor neîntinate, acolo se înalță marea cetate.

II) O tu mamă cu copii egali

(fragment)

Plutește, plutește în largul
mării corabie a Democrației.
Tu ai o prețioasă încărcătură
compusă nu numai din prezent
ci și din trecut.
Pe tine fălfâe un rezumat al
întregii lumi,
Cu tine pământul călătorește
cu încredere căci tu ai în co-
rabia ta,
Toate luptele, toți martirii și
toți eroii cari au luptat pentru
Democrație.
Vâslește cu o mână sigură
dibaci cârmaci,
Cu tine pornește venerabila
Asie sacerdotală
Cu tine pornește regala Europă
feudală.

Matei Fotino, profesor

RISIPITOAREA

Risipitoarea de plăceri,
Risipitoarea vieții mele
Cu plete lungi ca niște vele
Și buze roșii de rubin,
Am revăzut-o 'n vis, aseară,
Între făcliile de ceară.

Risipitoare de plăceri,
Risipitoarea vieții mele,
Într'un cavou de peruzele
Mureai ușor pe catafalc,
Sorbind cu ultima-i putere
Parfum de smirnă și tăcere...

Risipitoarea de plăceri,
Risipitoarea vieții mele
Urcă miros de asfodele
Spre luna galbenă ca ea,
Când o văzui în vis, aseară,
Între făcliile de ceară!

Mihail Munteanu

BUNICA

Bunica e sgârcită. Bunica nu vrea să facă „Pom de Crăciun" nepoților ei.

Bunica stă într'un cuib dintr'o ogradă mare, singură cuc, de patru zeci de ani. Și, socotind după liniștea cu aer de eternitate, ce-i înconjură viața acești ani trebue să fi trecut încet, ca o noapte de friguri. Sau, dacă sufletul ei, închircit, întărit resemnat, va fi prins ceva din piatra muteniei, în care stă cufundată, desigur că viața ei se scurge ușor, prin cutele liniștei.

Dar, ce suflet trebue să aibă ea, ce suflet mare, ca să trăiască că atât, numai din amințirile lui ? !

Sau, ce suflet mic va mai fi având, să se închidă ea, numai ea și cu el, în casa cu taine bătrâne și cu lumi năzdrăvane, în casa ei veche, părintească, călare pe aur, ca o descântătoare, jumătate nebună de crez ! ? Bunica stă singură.

Rare ori vecinii o mai zăresc, printre zăbrelele gardului doborâte de vie, ori peticite cu scânduri. Și atunci, ea, este „Coana Catinca" de neam de boeri ridicați, cu mâinile mici, cu vorba domoală (rar când i se poate auzi) cu pașii înceți, mărunți și cu ochii albaștri, pătați sticloși în plecapele crispate de lamele neîncrederii ei neadormite.

Bunica a apucat vremea când vara, ardea un soare pustiitor, când, iarna, crăpau pietrele de ger, când nemeții ziduiau ulițele și câmpurile, când lupii urlau în *Dealul Spirei*, de tremura inima Bucureștilor ca o piftie. Ea a trăit în timpul ciumei celei mari. A cunoscut oameni buni, când pomenile costau câteva leițe și oameni răi, când nu le aveau nici pe acestea, ori când ar fi râvnit la mai multe. A ascultat sfintele slujbe în slavonește, grecește, ori latinește și, parcă ar fi căpătat o moșie, când le-a putut auzi întâi în limba ei oltenească.

Pe atunci era mai multă fericire, omul era mai nelegat de însărcinări și mai stăpân pe vremea și pe strânsura lui. Patimile ardeau, înăbușit, în suflete și poate mai mistuitor decât astăzi. Cu toate astea fața lumii mult era blândă, mult era credincioasă ! Oamenii erau și așa și așa. Insă, vezi, timpul a trecut, schimbător; peste toate meleagurile și-a tăbărât nemilostivii pumni ai prefacerei.

Și, lumea aceea osândită, lumea care s'a dus, în cântecul fusului și în bătaia războiului, în sunetul mazurcei și al țălăzuitelor horî pesimiste, cu zumzetul stupilor auriți și în astâmpărul credinței luminătoare, parc'a fost mai frumoasă decât a noastră. Căci, negreșit, dacă omul ar începe viața cu bătrânețea și ar sfârși-o cu tinerețea nu ar avea așa multe de regretat. Dar amintirile zilelor, în cari eram frumoși și tineri, lasă în sufletul nostru dungi aurii și adese ori ne moae genele în lacrimi cari nu mai pot să tămăduiască nimic.

Se vede că din cugetul bietei bunici, nu a șburat ultima rază a trecutului, căci, când se va întâmpla și aceasta, bătrâna, poate va încremeni pe un pat, ori lângă o sobă, ori pe vre-un scaun covoruit și va zâmbi, din lumea, în care, în sfârșit, Dumnezeu o va duce în sânul celor drepți.

In curtea, înconjurată cu legende și cu umbre, în casa, păzită de stafii și de draci, pașii bunichii calcă încet, cu băgare de seamă să nu trezească vre-o stafie atipită. La fiece pas îi vine să se uite înapoi, să sară, să se smucească la spionul, care veșnic o urmărește, care îi stă tot mereu, când la spate când la dreapta, când la stânga — la masă, la odihnă, când își cărnește părul, resfirat și puțin. Și îl mai vede și în oglinzi, și pe fereastră. Il mai aude, sărind, noaptea gardurile, la struguri, ori ridicându-se și pitindu-se în pod unde zile întregi apoi, cântă și joacă, plânge, o ceartă, îi cere bani, împrumutând mulțime de voci împestrițate. Bunica rămâne ca de piatră în mijlocul camerii, și stă așa, vreme lungă, aproape fără să mai răsufle, până când glasurile din pod ostenesc și tac, până când jocul încetează. Și, atunci, ca o pisică, se încordează și nici ea nu știe cum nemerește, dintr'odată, în curte, pe lângă garduri, privind înfiorată în stradă, și rar întoarce când capul spre geamurile strălucitoare de sticlă scumpă, albite de spuma groasă a perdelelor înfăldurite, de olandă veche, din timpuri bune.

Numai târziu, dar până nu înnoptează, intră în casă, mirosește, ochește, iscodește fiecare ungher și, după mărimea emoțiilor, mănâncă ceva (ce ?), ori se culcă, cu capul înfipt adânc între perne și adoarme, în paza credinței.

Când ne vede pe noi, întâi ne privește lung, curios.

Primele vorbe ale noastre nu le crede, se uită stângaci și ciudat ca la niște străini și numai peste câteva clipe, ne înțelege (se vede că se redeșteaptă însăși în noi). Și, atunci, ne mai întreabă ca și cum ar interesa-o — ce mai este prin lume, ce mai spun gazetele, dacă am reparat casele, ș. a. Noi o privim cum cu aceași ochi, ca și mahalaoa, și nu o iubim — așa cred — pentru că nu ocunoaștem, nu o pricepem. Sărmana ! Dar ochii ei, buni și senini, parcă ne cer ertare că ea trăește așa de mult și parcă ar zice :

Stați, maică, mâine-poimâne mor, nu fiți supărați, pentru voi strâng ; bieții copii !

Mihail Celarianu

SUBIECTE MITOLOGICE[1]

I. Războiul Troei

Notă. — In această luptă gigantică, ce în definitiv nu reprezintă decât influența civilizatoare între Europa și Asia, trebue stabilită și intervenția Zeilor interesați în această cauză. Astfel în prima linie stă însuși *Joe*, care fiind cel mai adorat de Troeni era de partea acestora. După el vine *Latona* cu *Apolo* și *Diana* copiii săi făcuți din amorul avut cu Joe. Apoi *Venus* era tot pentru Troeni, fiindcă Paris i-a dat premiul de frumusețe, iar la rândul său *Marte*, ce avea legături amoroase cu Venus, era și el tot pentru Troeni. Din partea Grecilor însă nu era decât *Junona* și *Minerva*, vexate în amorul lor propriu pentru preferința lui Paris către Venus, precum și *Neptun*, din ura ce avea contra lui Laomedon care nu i-a dat plata cuvenită pentru fortificațiile ce făcuse la Troia. Singurii Zei ce par a fi fost indiferenți sunt : *Ceres*, *Bacus*, *Pluton*, *Hercule* și *Mercur*; deși acesta din urmă, ca misionar credincios al lui Joe a jucat oarecare rol, fiind obligat de Joe.

Considerând însă rezultatul final al acestui război, care în cele din urmă a fost fatal Troenilor, putem conchide, că la urma urmelor, tot femeia e mai tare ca bărbații, — deși se zice că e sexul slab — căci în definitiv Junona și Minerva au obținut întreaga victorie. Și probă de aceasta sunt următoarele fapte, ce ne propunem să descriem și care a făcut pe *Homer* tot așa de nemuritor, ca și cum ar fi fost primul dintre Zei, numai prin faptul că a lăsat omenirei descrierea acestui război sub numele de *Iliada*.

Troia sau *Ilion* e un vechi oraș din Asia mică în Phrygia și capitala *Troadei* pe coasta Helespontului sau Dardanele (ori strâmptoarea Galipoli) ce unește Europa cu Asia. Numele său primitiv era *Pergam* și fusese fondat de *Pelasgi*. Cei mai principali regi ai Troei au fost *Teucer*, *Dardanus*, *Erichtonius*, *Tros*, *Laomedon* și în fine *Priam* sub care s'a ridicat la apogeul gloriei, precum a și căzut fiind distrusă cu desăvârșire.

Troia se află așezată la o depărtare de 10 kilometri de *marea Egee* și așezată pe fluviul *Scamandros* numit *Xanthe*. Dânsa avea muntele *Ida* în partea de orient și portul *Sigeu* la occident. De asemenea Troia a avut diferite numiri, după regii cari au guvernat-o. Astfel, după Teucer, ce se crede a fi fost fundator, a fost numită *Teucria*, iar locuitorii *Teucrieni*; după *Tros* s'a numit Troia, iar după *Ilus* Ilion. In fine Priam, ultimul din regi, a construit pe o largă colină o cetățue pe care a numit-o *Pergam* și după care Troia a mai purtat și acest nume.

Din cauză că *Hecuba*, soția regelui Priam, fiind însărcinată a visat că eșise din ea un *snop aprins*, a consultat oracolul care a prezis, că *acel copil ce va naște, va fi perzania Troei*. Pentru înlăturarea unei asemenea mare nenorocire, Paris a fost lepădat pe muntele *Ida* în completă părăsire, imediat ce s'a născut. Aci însă, el fu *luptat de o ursoaică*, iar apoi un păstor îl crește și-l ia drept ocpil al său. Făcându-se mare, Paris devine de o frumusețe răpitoare, fiind numit pentru aceasta *Alexandru*

1) Vezi „mitologia", de dr. Kiriak.

și era cu pasiune iubit de toți păstorii.

In timpul acesta se întâmplă că la nunta lui *Peleu regele Eginei*, o insulă în Peloponez, cu *Tethys*, cea mai frumoasă din nimfele mărilor, fiicele zeului *Nereu*, toți zeii și zeițele au fost invitați la această măreță serbare și grandios ospăț dați pe muntele Ida, afară de *Eris (Discordia)*, care de altfel fusese deja gonită de Joe din Olimp, din cauza intrigilor și turburărilor ce producea: *mai ales că era și fioroasă prin căutătura ei, având ochi mari, privirea rătăcită, capul înconjurat de șerpi, și veșnic purtând un pumnal la cingătoare*. Dânsa însă, ca să-și răzbune contra acestei insulte și dispreț, apare pe neașteptate și aruncă pe masa de ospăț un *măr de aur* cu inscripțiunea: *„celei mai frumoase"*. Toate zeițele, și mai ales *Junona*, *Minerva* și *Venus* pretindeau posesiunea acestui măr. Atunci Joe convoacă un mare consiliu de zei și se hotărăște ca *judecata să fie dată de Paris* (Alexandru). Deci Joe, trimite pe *Mercur* să anunțe pe Paris, că are să vie la ei trei zeițe, pentru a da premiul de frumusețe cui va crede el de cuviință, pentru ca astfel să împace pretențiunea relativ la posesiunea mărului de aur cu inscripțiunea *celei mai frumoase*. Prezentându-se deci în fața lui (fig. 1) iată ce i-a promis fiecare din pretendente: Junona

Fig. 1. Paris dând premiul de frumusețe lui Venus. (După *Rubens*, pictor flamand născut în 1460 și mort în 1523)

i-a oferit *putere și stăpânire peste toată Asia*; Minerva *glorie și înțelepciune*, iar Venus *pe cea mai frumoasă femee din lume*. Atunci Paris, fără nici o ezitare, imediat primește oferta Venerei, și pe loc îi și dă mărul.

Din această cauză a rezultat acea grozavă persecuție a Junonei contra Troenilor în renumitul război ce s'a dat de Greci, când Paris a răpit pe *Helena*.

In adevăr *Junona* ca să-și răzbune ocnța lui *Paris* că n'a dat ei premiul frumuseței, stătuește pe *Venus*, ca drept recunoștință fiindcă i-a dat ei acest premiu, să facă din el omul cel mai frumos.

Cu această ocaziune trebue să menționăm următoarele:

I) După ce *Paris* a dat premiul de frumusețe, el vine la curtea lui *Priam* să ia parte la niște mari jocuri și serbări anuale, unde în admirația tuturor, pe lângă aceea că el câștigă premiul cel mare, atrage atențiunea lui *Priam* prin frumusețea lui și astfel îl chiamă lângă dânsul. *Casandra* însă, fiica lui *Priam* și deci sora lui *Paris* fiind înzestrată de *Apolo* cu darul de *profeție*, recunoaște pe fratele său și spune lui *Priam* că acest tânăr e însuși fiul-său cel lepădat. Atunci ambii părinți uitând reaua prezicere dată de oracol îl recunosc de fiu al lor și îl introduc cu mare bucurie în familia regală.

După altă legendă lucrul s'a petrecut astfel: Paris ajunsese a fi chiar păstorul turmelor lui Priam pe muntele Ida. Fiind vorba să se dea niște mari serbări funerare la Troia, unul din fiii lui Priam se duce și ia din turmă în lipsa lui Paris pe cel mai frumos taur ca să-l dea ca premiu învingătorului.

Atunci Paris înfuriat de acest lucru vine la Troia cerând taurul care fiindu-i refuzat, cere să fie admis printre concurenți. Admițându-i-se dorința, întrece pe toți și în special chiar pe Hector. Acesta având rușine că a fost întrecut de un păstor, ridică palosul ca să-l omoare. Dar Paris desfăcându-se de haine pentru ca să se apere, Priam vede scutecul ce avea pe corp și pe care păstorul îl păstrase când el fusese lepădat iar el drept suvenire îl ținea lipit de corpul său. Priam recunoscând prin aceasta pe fiul său imediat îl îmbrățișează și-l introduce din nou în familia regală. Și aceasta cu atât mai mult că Paris avea etatea deja 30 ani și deci pericolul prezis de oracol trecuse. In

II) Sub domnia lui *Laomedon*, regele *Troei* și tatăl lui Priam au fost ridicate zidurile Troei de către *Apolo* și *Neptun*, fiind pedepsiți de Joe din cauză că primul omorise pe Ciclopi, iar celălalt pentru că nemulțumit cu domnia mărilor, complotase să-l detroneze. *Laomedon* însă refuzând să le plătească prețul stabilit, Apolo s'a răzbunat aducând *ciuma* în oraș, iar *Neptun* provocând o mare inundațiune. Oracolul consultat fiind răspunse, că pentru îmblânzirea Zeilor trebue să se aducă drept sacrificiu unui monstru câte o virgină în fiecare an. Soarta a hotărît, ca prima victimă să fie însăși *Hesiona* fiica lui *Laomedon* și deci sora lui *Priam*. Pe când deci această prințesă era dusă pentru a fi sfâșiată de monstru, iată că *Hercule* se prezintă lui *Laomedon* și se oferă a scăpa pe *Hesiona*, dar cu condițiunea să i fie lui dată de soție și în acelaș timp să-i dea și cei 2 cai ce el avea de la *Tros* iar acesta de la Joe, când i-a răpit pe fiul său *Ganymede*. *Laomedon* primește; dar după ce *Hesiona* a fost scăpată, nu s'a ținut de cuvânt. Atunci *Hercule* împresoară Troia, omoară pe Laomedon și răpind pe *Hesiona* o dă ca sclavă lui *Telamon* regele *Salaminei*, pe care apoi din cauza frumusetii sale o și ia de soție.

III) Când *Priam* recunoaște de fiu al său pe *Paris*, nu trece mult, și copilul fiind de un mare dor de sora sa *Hesiona* se hotărăște a o aduce din Grecia. In scopul acesta se adresează lui *Paris* dându-i în acelaș timp și o mare sumă de bani pentru răscumpărare, crezând că Hesiona era sclavă. *Paris* primește cu bucurie această misiune. Dar el era deja însurat: cu *Enone*, cea mai frumoasă nimfă, fiica fluviului *Cebrene*, și având darul prezicerei s'a opus la plecarea lui, ca una ce știa ce are să se întâmple. Ba se zice că și însuși fratele său *Helenus* a fost de aceiași părere. Dar Paris nu a cedat, mai ales că nici Priam n'a consimțit să nu-și vadă mai repede pe iubita lui soră.

IV) Așa dar Paris pleacă pe o mare corabie, și după o lungă călătorie ajunge în *Sparta* la regele *Menelas* și soțul frumoasei *Helene*. Aci, fiind foarte bine primit, își expune după câtva timp scopul venirei sale. Dar toate stăruințele lui au fost zadarnice, deoarece *Hesiona*, deși acum era văduvă, a fost oprită să plece de întregul consiliu al tuturor regilor și prinților ce fuseseră convocați pentru desfacerea acestei afaceri. In timpul acesta însă, *Helena* prinse dragoste de *Paris*, care și el la rândul său nu era indiferent: fiind și unul și altul jocul *Venerei*, precum și aceasta la rândul ei era jocul *Junonei* (fig. 2). După un timp oarecare, Paris se decide să plece. Când ajunse însă în insula *Cythera*, iată că tot dintr'o combinațiune zecească Paris se întâlnește cu Helena care venise în escursiune fără al ei soț, ci însoțită numai de *Climena* servitoarea cea mai credincioasă, precum și de *Peritane*, iarăși un credincios al ei. Deodată inimile lor sunt coprinse de un înflocat amor, așa că după o scurtă înțelegere ei fug împreună: dânsa uitând că are soț pe *Menelas*, iar el că are de soție pe *Enone*.

Fig. 2. Paris în tandrețe amoroasă cu Helena. Muzeul Louvre (După *David*, pictor flamand născut în 1.60 și mort în 1523)

Pretextul însă ce a invocat *Paris* pentru această răpire a fost, că drept represalie și garanție de înapoerea *Hesionei* dânsul a răpit pe *Helena*. Dar orcum ar fi, din această cauză a fost declarat acel crâncen război între Greci și Troeni, al cărui punct de plecare în prima linie după cum vedem a fost *Hesiona*, căci fără dânsa poate că *Paris* nu s'ar fi întâlnit cu *Helena*: afară dacă o altă combinațiune n'ar fi eșit din capul Zeilor sau Zeițelor.

Ajuns în Troia cu Helena și cei doi servitori Paris fu foarte bine primit de Priam, considerând aceasta ca răzbunare și satisfacere personală în lipsa Hesionei.

La rândul său, Paris părăsește pe Enone și continuă să iubească cu așa foc pe Helena, în cât ca să fie și mai sigur de Peritane, ce avea rol de păzitor pune de-l scopește. De aci a rămas obiceiul Arcadienilor ca eunucilor să li se zică *Peritani*

(Va urma)

I. Kiriac

AMURG

Ca lacrimi mari de sânge
Curg frunze de pe ramuri;
Insângerat amurgul
Pătrunde 'ncet prin geamuri.

Pe dealurile-albastre,
De sânge urcă luna,
De sânge pare locul
Mai roș ca 'ntotdeauna.

La geam tușește-o fată
In bolnavul amurg
Și s'a făcut batista
Ca frunzele ce curg.

G. Bacovia

VESELIA
Revistă umoristică ilustrată
Apare în fie-care Joi și se vinde cu
1 Leu exeplarul
Abonamentele se fac numai anual și costă:
52 lei în țară și
60 „ în străinătate

Întrebare poetului ORESTE

de **Dr. I. Kiriac**

Pungaşul de nu s'ar însura
Şi copii deci n'ar avea;
Răul orcât de rău să fie
Dar mai rău să nu devie;
Cel puternic între toţi
Să fie drept cu ai lui soţi,
Şi în fine să lipsească
Prismaşia cea lumească,
Ar fi lucru nemerit,
De noi toţi prea mult dorit,
Lumea 'ntreagă mulţumită
Şi de sigur fericită.

Dar dacă ar fi să fie
Totul iaşi a mone?
Vre-o taină din cele profunde
Ce noi nu putem pătrunde?
. . . . . .
Atunci capul nu ne-am bate.
Şi ce bine ar fi, măi frate!
Ca privind numai la lume
Să chemăm pe toţi pe nume,
Şi-adm rând frumoasa lună
Să ne zicem: *noapte bună.*

La această întrebare, după dorinţa mea,
Poetul Oreste răspunsul să deă.

Răspuns la „Întrebarea" doctorului I. KIRIAC

Doctore, frumoase lucruri în puţine vorbe-ai scris,
Însă ori-ce năzuinţă spre mai bine... e un vis,
Căci de-ar fi ca 'n lumea noastră de păcate şi nevoi
Relele să nu mai fie — cum dorim noi amândoi —
Am avea măcar o pildă că a fost când va mai bine...
Însă chiar antica tarea ale cărei cărţi sunt pline
De aceă înţelepciune ce-o admiri neîncetat,
Dovedeşte că în lume tot ce e a existat.

Minunat vorbeşti, de pildă şi ţi-e gândul înţelept,
Când do eşti ca cel puternic ce-ai lui soţi să fie drept;
Dar *Isop* şi cu el *Phedru*, graiu dând unor animale,
Dovedesc că cei puternici nu gândesc ca Dumneatale:
— Şi cum eu din întâmplare am tradus din latineşte
Fabula, cred c'o să ţi placă s'o auzi pe româneşte:

O capră şi o oaie s'au sfătuit c'o vacă
Şi s'au gândit că daca
Cu Leul din pădure tovărăşie fac,
O să meargă toate după plac.
A doua zi — zis şi făcut —
În mână cerbul le-a căzut,
Şi după ce fu împărţit,
Cu glas puternic Leul cam astfel le-a vorbit:
„Fiind-că eu sunt Leul şi mi se zice rege,
Bucata 'ntâi.. se 'nţelege.
A doua — cred că este şa voastră judecată —
O merit drept răsplată.
Bucata cea de-a treia de drept mi se cuvine
Fiind că nimeni nu e mai tare decât mine;
Iar cine s'o atinge de ceeace-a rămas,
Pe loc bucăţi îl las!"

Iată prea iubite Doctor, care-i dreapta împărţeală,
Când cei mici cu ce puternici fac frăţească învoială.
Şi aşă cu toate cele... toţi pungaşii, bună-oară,
De când lumea este lume se 'nmulţesc şi se însoară;
Şi Isop cel plin de spirit iată ce a povestit,
Când văzu că se însoară un vecin — pungaş vestit:
Soarele 'ntr'o zi cu soare, vrând să se căsătorească,
Broaştele s'au dus la *Joie* şi'au cerut ca să-l oprească.
— „Pentru-ce?" — atunci Stăpânul lumi-or le-a întrebat.
Broaştele au răspuns: „El singur toate bălţile-a secat:
Ce ar fi de-ar fi să aibă şi o spuză de copii?"
...Zici invidia să piară să nu fie gelozii;
Însă, Doctore, ascultă altă fabulă acum:

La margine de drum,
Şarpele văzând în iarbă licuriciul, l-a strivit:
— „Pentruce mi-ai luat viaţa?" — Pentrucă ai strălucit!"

Doctore, în om e 'n pielea fiecărui animal;
Iată dar că 'n omenire răul este natural
Dumneata crezând că poate adevărul prea e trist,
Mi-ai făcut o întrebare de poet şi de artist.
Şi voind cu dinadinsul sensul ei să-l urmăresc,
Am văzut ce fără reazem este gândul omenesc!
Ştiu că e zădărnicie lumea s'o filozofezi,
Însă până când nu pipăi, par'că tot nu vrei să crezi:
Într'o noapte când albastra cerului catapeteasmă
Este plină de lumină şi pământul de mireasmă —
Doctore, cine mai uită vraja unei nopţi de Mai? —
Eu gândeam c'aşa cum este, tot pământul e un rai,
Că în tot e-o armonie şi un farmec de poveste
Şi că *trebuie* să fie *nesch mbat* cum este.

Dar trecând printr'o grădină — de n'mic să nu te miri —
Vrând să rup pentru iubita-mi umil d'nize trandafiri,
Mă 'nţepai atât de tare, că de ciudă am exclamat:
— Pentru ce cu ghimpi, o Doamne, trandafirul l ai lăsat?
Vezi ce le-ai noi gândirea ne-o schimbăm şi ce uşor
Crezi că numai tu în lume poţi fi bun judecător!

Doctore, eu cred că dacă răul l-am putea pătrunde,
Am vedea că tot fiinţa şi un bine 'n el s'ascunde.
Astfel eu la Dumneatale am venit fiind bolnav..
Însă n'a-u dat doar de Doctor — acel om sever şi grav
Care pune-a sa ştiinţă cu Durerea să se lupte —
Ci am dat şi de alte lucruri ce din rai sunt par'că rupte:
De acea bândeţe sfântă ce în fapte şi 'n cuvinte,
Cu iubire-o dăruieşte unui fiu al său părinte:
Şi de-acea prie enie care ştie să înveţe
Şi să ţi dea imbold de muncă spre o nouă frumuseţe
Astfel, pe Poeţi citindu-mi, după ora de durere,
Sufletu ui i-ai dat aripi, cugetului meu putere,
Şi mereu mă îndrumi răvna, sprijinindu-mi slabul pas,
M'ai silit să sui urcuşul care duce în Parnas!
Iată dar că o durere nu-i izvor doar de dureri
Şi că poate fi prilejul sufletestilor plăceri.

Lasă deci pungaşii 'n lume, căci de n'ar fi existat,
N'am şti frumuseţea în i caracter în bronz sculptat!
Lasă i pe tirani, căci poate sub urgia crimei lor
Ş'a descoperit Dreptatea chipul ei neperitor!
Lasă toţi invidioşi, căci cu cât se înmulţesc —
Cu atât privighetoarea cântă mai dumnezeesc!
Astfel, Doctore, chiar dacă răul şi mai rău devine,
Dreaptă cumpăna rămâne, căci s'adaugă şun bine!

Însă, dacă e o taină în a lumei rânduială,
Pentru ce-am cărti-o veşnic cu a noastră îndoială?
Pentru ce în gol morişca gândurilor s'o 'nvârtim,
Când putem ca taină lumii în tăcere s'o privim?
Dumnezeu ne-a dat gândirea lucruri noi să învăţăm,
Însă nu cu îngâmfare Opera să-i judecăm!

Cred c'acesta-i adevărul după care-am obosit;
Şi fiind c'acum odihna şi limanul l-am găsit,
Zic şi eu c'ar fi zadarnic mai mult capul a ne bate;
Însă nu sunt de părere Doctore prea luminale,
Ca să mergem la culcare după ce am cugetat,
Luna 'n cer mai are încă multă cale de umblat...
Haide, Doctore, la masă! Vreau din inimă să 'nchin
Pentru Muza Dumitale primul meu pahar cu vin!
— Ura!! Uite pe fereastră ne priveşe mândra lună
Şi zâmbind misterioasă, par'că zice:

— Poftă bună!

ORESTE

NB. — Această poezie o datoresc îndemnului pe care mi l'a dat d. Dr. I. Kiriac, prin admirabila întrebare filozofică şi poetică pe care mi-a făcut-o. Ea a şi fost compusă în întregime în Sanatoriul d-lui dr. I. Kiriac, unde am suferit o operaţie, şi unde în timpul cât dr. Kiriac mi-a uşurat suferinţele, întreţinându-mă despre Filosofie şi Literatură. Spre neştearsă amintire!

Oreste. *5 Martie 1917.*

Poem în proză

VÂNTUL

Un vânt plăcut de toamnă, suflă scuturând pomii de frunzele lor uscate.

Vântul e un pribeag. Azi suflă aci, mâine cine ştie unde!

„Vântule, de ce nu poţi 'na cu tine dorul meu? Să-l duci iubitei mele, spunându-i toată jalea ce mi-o aduce despărţirea şi depărtarea.—Vântule de ce odată cu plecarea ta, nu poţi lua şi o parte din sufletul meu şi s'o duci dragei mele?"

Vântul suflă şi ca o mână delicată de femee, ca mâna ei, şterge lacrimile ce curg pe faţa mea...

Vântule, vântule, nu pleca!"

Alexandru Bilciurescu

Rondelul ciocârliei

Cânta 'n văzduh o ciocârlie,
Erâ în zori de primăvară —
Eu, rătăcitul pe câmpie,
O ascultam în pacea clară.

De viersul-tril se 'nviorară
Şi florile de iasomie —
Cânta 'n văzduh o ciocârlie,
Erâ în zori de primăvară.

M'am reîntors abia spre seară
În odăiţa mea pustie;
Plin tot de clipa ceia rară
Când cu atâta măestrie
Cânta 'n văzduh o ciocârlie.

Dem. Basarabeanu

GH. PITIŞ

(AMINTIRILE UNUI FOST ELEV)

Câţi din cei cari l-au cunoscut pe bătrânul profesor de limba elină de la liceul Sf. Sava n'au lăsat să plece o lacrimă la vestea morţii lui!

Care-i acel dintre foştii lui elevi, care pronunţând acest nume să nu fe năpădit de roiurul amintirilor, atât de frumoase lăsate de profesorul Pitiş!

Dar dacă cea mai mare parte din generaţia de tineri cari au fost duşi pe calea luminii de acest apostol al ştiinţei l'au cunoscut numai „ex cathedra" sunt câţiva cari în împrejurări cu totul deosebite au putut pătrunde mai adânc sufletul „profesorului şi românului" Pitiş.

In împrejurări triste am avut prilejul unic poate, să cunosc acest suflet deosebit de a celoriaţi şi cu atât am putut să-l cunosc mai bine cu cât, îndurerat de cele ce vedeam în jurul-mi, el singur mă interesa spre el îmi îndreptam atenţia şi căutam să-l pătrund mai bine şi să mă pătrund mai ales de tot ce-mi spunea.

Căutam în el un sprijin o alinare pe care de cele mai multe ori am găsit-o.

Era un suflet deschis dădea totul, se desvăluia, îşi arăta repede şi fără înconjur impresiile şi totdeauna mergea deadreptul la ţintă fie că afirmaţiile lui când erau observaţii ce-ar fi durut, fie că ţi-ar fi produs o bucurie când erau laude.

. . . . . .

L'am cunoscut de aproape de abia în primăvara anului 1917.

Se ştie că odată cu venirea nemţilor şcoalele au fost închise şi deabia în primăvară s'a ordonat deschiderea lor.

Pierduţi în grămada elevilor dornici de a reîncepe viaţa de şcoală ne găseam vre-o 3 clasici, relieve ale unui glorios trecut. Ne trebuia şi nouă o catedră de limba elină şi cum pentru 3 elevi ministerul nu putea face cheltueli deosebite, pentru un curs special se hotărîse ca secţia clasică să fie condamnată.

Şi atunci ni-am gândit cu toţii la profesorul Pitiş, ni-am dus de i-am spus pasul, ni-a încurajat cu vorbe atât de frumoase ni-a făgăduit ajutorul în cât am plecat siguri de izbândă ştiind cât de stimat era de toţi câţi îl cunoşteau şi că o intervenţie de a lui nu putea da greş.

Şi într'adevăr că nici n'a dat.

Intrăm dar în primăvara anului 1917, trei inşi cu profesorul Pitiş pe care într'o sală mare în care ar fi încăput vre-o cincizeci de elevi stăteau unul lângă altul în jurul lui făcând pe apucate lecţiile de limba greacă.

Era o intimitate pe care nu poţi s'o găseşti în şcoalele moderne şi care deseori făcea pe bătrânul profesor să ne spună: „Aşa trebue să fi fost şi acum vre-o o sută de ani când preda lecţiunile Gh. Lazăr tot la liceul Sf. Sava, numai că trebue să fi fost mult mai mică şi mai întunecată clasa după descrierile lui".

Şi în timp ce studiam Iliada şi pe Demostene, în timp ce cu adevărat ne infiltra gustul şi frumuseţile clasicismului se abătea deseori ca să ne spună reflecţii de ale lui amintiri personale din tinereţe şi cu atât mai dragă ne făcea ora cu cât ştia să redea aceste amintiri într'o formă nespus de frumoasă.

„Imi place să-mi închipuesc sufletul şi să-mi închipuesc haina elevaţii ne zicea adesea când preda lecţiile. Monotonia unui curs restrâns în ariditele lui margini distrage pe elev de la ce-i folositor".

Şi fără să se piardă în digresiuni ştia totdeauna să atingă o chestie în legătură cu ceea ce trebuia să învăţăm.

II.

Iată aşa mereu, povestindu-ne din viaţa lui am ajuns s'o cunoaştem toată.

Dacă aşi aduna toate amintirile, dacă le-aşi putea reda pe toate fără îndoială că s'ar mira oricine cât de puţin a fost cunoscut acest muncitor harnic, acest apostol al limbii române şi cât de puţini ştiu ce a produs.

Noi cei cari l-am cunoscut de aproape şi cari ştim că era prototipul modestiei ne explicăm această ignorare.

Născut în cele mai frumoase ţinuturi ale românismului la 1858, în poeticul Braşov petrecându-şi copilăria în aerul curat al munţilor a primit primele noţiuni în şcoalele din oraşul natal unde şi-a făcut liceul.

Câte amintiri nu ne povestea el de la acel liceu! Cu câtă greutate a putut el învăţa acolo limba română în timpul acela când se predau două ore pe săptămână în vreme ce sufletul le era înveninat tot restul timpului de limba greoae maghiară.

Luându-şi în mod strălucit „matura" distingându-se la limbile latină şi elină îi sfătuesc profesorii să meargă la Pesta să urmeze filologia greacă.

Sufletul lui de român îi îndemna spre românismul de dincoace de munţi şi într'o bună zi „bacalaureatul Pitiş" „trece graniţa" spre a veni să studieze la „înaltele şcoale" din regat.

Şi după ani de muncă grea, dârză, neîntreruptă. Galaţiul vede un modest profesor de greacă şi germană predând la liceul local. Trecut după câţiva ani la Focşani i se încredinţează în urmă la Seminarul central o catedră de greacă unde predă 10 ani de zile ier de acolo însfârşit, ajunge acolo unde tindea, ajunge să ocupe un loc unde cel mai drag al lui înaintaş Gh. Lazăr propovăduise binefacerile culturii ajunge la Sf. Sava.

Şi de aci 25 de ani de muncă de mucenic. O viaţă de om cinstită, destoinică şi exemplară.

Şi în timp ce la cathedra la care ţinea atâta de mult căuta să împlinească lipsurile simţite în materialul didactic prin fel de fel de cărţi editate cu multă greutate, cercetează neobosit colţurile Ardealului cât timp marile vacanţe îi dădeau răgaz, cutreeră munţii şi adună de peste tot material folkloristic caută să-l dea la iveală şi cu această ocazie desfăşură o neasemuită activitate la revistele din Ardeal, în gazeta Transilvaniei, la cele din regat, în revista Nouă în Convorbiri literare etc. Incurajat şi apreciat el continuă să facă diverse studii asupra folkloruiui şi o mare parte din stabilizarea limbii româneşti i se datoreşte.

poi citiţi dacă veţi mai găsi articolul meu din cutare şi cutare revistă şi o să vedeţi de ce nu se spune „mâini" ci „mâni".

Şi câte de acestea.

Era pedant în corectitudinea limbii la care ţinea atât de mult şi nu îngăduia greşala.

Dacă din întâmplare pronunţa incorect un cuvânt se oprea asupra lui şi cu sume de exemple îţi demonstra de ce ai greşit şi cum trebuiai să spui. Nici o explicaţie a lui nu era superficială. Totul avea fond şi nimic nu putea să-ţi lase nelămurit.

. . . . . .

Era oră de desfăţare cea cu profesorul Pitiş şi o aşteptam cu nerăbdare cum ar aştepta alţi elevi timpul recreaţiei sau al vacanţei.

Şi iată de ce, când am trecut în clasa VII-a şi am auzit că profesorul nostru era transferat la altă catedră am pornit cu toţi la ministeriu rugându-ne să ni-l lase.

Ruga ni-a fost ascultată.

Incă un an am putut să ne luăm atâtea învăţăminte folositoare dela „carus noster magister" cum îl numeam.

In anul 1918 de Sf. Gheorghe, ziua lui, i-am trimis flori, un liliac mare alb şi trei trandafiri tineri, în ghivecele lor, simbolizând grupul şi vârstele noastre.

Când a venit a doua zi în clasă cu ochii în lacrimi ne-a mulţumit spunând că e prima dată când a simţit o adâncă mulţumire sufletească din partea elevilor care-i mărturisesau dragostea nemărginită ce avea pentru profesorul lor şi cu atât mai mult îl impresiona darul cu cât împrejurările erau mai triste.

Pentru prima oară atunci ni-a arătat sentimentul lui faţă de războiu.

Admirându-i pe germani pentru cultura lor, fiu ura fanatic pentru brutalitatea fără margini şi ni-a spus:

„Dacă vârsta mă împiedică să fiu trupeşte alături de braviі noştri soldaţi cu sufletul nu-s decât alături de ei".

Şi după război, după ce Ardealul a fost alipit la patria-mumă a zis: „Mult nu mai am de trăit dar acum chiar de-oiu muri ştiu că cea mai mare faptă care a trebuit împlinită s'a împlinit şi mor liniştit!"

Era însă dornic de viaţă. Il vedeai pe la serbări, la conferinţe, se ducea deseori la teatru dar numai la piesele serioase, îi plăcea să afle mereu lucruri nouă.

Şi ca o mărturie că nu se gândea încă la sfârşit e că acum un an şi-a trimis băiatul la studii în Germania.

Nici mângâierea aceasta n'a avut, să-şi vadă fiul înainte de a închide ochii.

Bizară coincidenţă. Acum doi ani în casa de peste drum de el, în calea Plevnei, s'a stins prietenul şi vecinul lui poetul Cosbuc.

Atunci pe când urma, înfrăţit, carul funebru, l'am auzit spunând: „Incă unul dintre noi; curând nu va veni şi nouă rândul".

Nu cred să-şi fi închipuit că atât de devreme să-i „vie rândul".

Şi par'că-l aud pe bătrânul profesor Pitiş târându-şi îndelung paşii pe ţimentul culoarelor liceului semnul după care recunoşteam venirea lui...

Il văd figura lungueaţă, cu mastăţile sure, neobilite încă de griji, căci viaţa i-a fost liniştită ca şi sufletu-i curat, îl aud vorbind rar şi apăsat ca să fie de toţi înţeles, îi văd ochii mici şi figura clasică par'că de ieri.

Şi-i vom avea veşnic înaintea ochilor.

De câte ori privesc la cărţile ce care mi le-am putut aduna cu greu, îmi zăreşte între ele pe Platon, ediţia lui, darul lui la sfârşit de an al clasei a VII-a nu pot să nu văd întreaga-i figură, nu pot să nu-mi amintesc de clipele împreună petrecute şi să spun:

Celui mai drag şi iubit dintre foştii mei profesori îi voi păstra până când voiu fi în viaţă, cea mai frumoasă amintire.

Sit tibi terra levis, carissime magister!

C. Maxim

SINGUR

Tu m'ai uitat iubito şi poate nici nu-ţi pasă.
Că versul meu te cheamă, că plânsul mă apasă;
De-ţi ies adesa în cale, e că mi-i dor de tine:
Adesa îi cer iubirei din nou să ţi se 'nchine.

In geamuri bate vântul şi-i crâncenă furtuna;
In sufletu-mi şi-afară e viscolul tot una,
Căci mă cuprind fiorii şi spaima mă cuprinde:
In marea minţii mele icoana ta s'aprinde.

De-ţi-am pierdut cărarea şi eşti acum departe,
De cine crezi iubito că mai avea-voi parte?
Căci cine 'şi mai îndreaptă gândirea în spre mine?
Rămas-am fără nimeni, strein pe lumi streine.

Şi văd pe geam troianul cum valuri îşi frământă,
Aud cum teii în plânset un imn funebru cântă;
Şi mă cuprinde frigul şi groaza mă cuprinde,
Căci tot aceiaşi vreme în gândul meu s'aprinde.

. . . . . .

Tu m'ai uitat iubito şi poate nici nu-ţi pasă
Că versul meu te cheamă că plânsul mă apasă;
Un altu îşi ia îndemnul cărarea să ţi-o poarte,
Eu cânt înmormântarea iubirei tale moarte.

V. Corbasca

Dr. I. Mitulescu

Medic-şef al sanatoriului naturalist modern „Gr. Alexandrescu"

dă consultaţii zilnic pentru

BOALE de PIEPT

în str. Covaci (Oituz) No. 19 et. dela 10 jum.—12 jum. a. m.

(afară de Dumineci) 502

DOLORES

— Povestire de Crăciun, din franțuzește —

In copilăria mea am fost foarte pios. ceea ce nu voi să zic este că eu am devenit nereligios crescând în vârstă. Măreţele sărbători religioase, care trezesc încă şi azi, în mine o emoţie foarte prietenoasă, mă turburau cu o violentă dorinţă de sfinţenie. Ele constituiau pentru conştiinţa mea ca şi povaşurile care dinainte mi le fixam, datând dela scadenta lor primenirea mea morală.. Astăzi — pentru a vorbi în limba bisericei — eu nu sunt mai puţin umilit din cauza cusurilor mele; singur, eu nu mai posed acea încredere în efectele stărârilor pentru a schimba deodată natura mea intimă. De aceea mă mulţumesc a păstra cât pot de bine mecanizmul meu moral încredinţând misteriosilor lucrători care o plăsmuesc. grija de a schimba câte roţi, dar că vor fi de folos.

Până aproape de vârsta de doisprezece ani, locuiam împreună cu părinţii mei o casă în strada Ponthieu, la Champs Elysée. Casa mai este şi acum. Din când în când mă întorc din drumul meu pentru a saluta bătrâna ei faţadă şi poarta prin care mi-am făcut primele plimbări, ţinut de mână de mama mea sau bona mea: deoarece, din copilărie mâna unei femei ne conduce.. Privesc pe furis curtea pavată, întrevăd ferestrele din apartamentele de jos pe care le locuiam. Era plăcut dând prin faţada ei din dos, într'o grădină unde puseşem câtiva arbori, dar care era împrejmuită din nenorocire, din pereţi atât de înalţi.. Mă păzii de-a mai privi pământul. Alungai şi speriai fantomele care, îmi reaminteau multe lucruri; părinţii, eu însu-mi copil — şi deasemeni pe Dolores, mica Venezueleă.

Dolores avea mai bine de unsprezece ani şi eu aveam nouă şi jumătate. când ea sosi cu mama ei cu două servitoare şi cu o mulatră, se instalară în casa din strada Ponthieu drept deasupra parterului nostru. Mi se pare că mama ei era frumoasă. Nu'mi amintesc de ea, decât că poseda un miros de mosc foarte pătrunzător, daurele negre cu panglici galbene şi o ceafă de un bălaiu atât de deosebit că el îmi neliniştea inocenta mea care mă făcu ca din primele întrevederi cu D. să-i zic:

— Părul mamei tale este cu adevărat păr?

Dolorès avea un chip încântător ca o mică maimuţă creaţă. Ea găsi motiv să roşească sub înfăţişarea'i măslinie.

— Cât eşti de prost! îmi zise ea. De sigur părul mamei este păr adevărat. Şi el cade în jos de genunchi. tu ştii? Singură, ea îl coloreză, cu un lichid..., un lichid foarte scump.. Mama ta nu'ţi cumpără deloc ca să-ţi colorezi părul fiindcă'i prea scump.

Mă simţii puţin ofensat din cauza acestei aluzii la soarta norocoasă a vecinei noastre. dar mă gândii îndată în mine că aşi fi mâlnit dacă mama s'ar gândi să'şi schimbe plăcutul-păr şaten, natural.

Această convorbire şi toate celelalte pe care le-am avut în urmă cu Dolorès se făceau la Champs-Elysées unde bona mea întâlnea din întâmplare mulatra dela subsol. Povestii exact, aceste întâmplări. bârfelile ce mi le-a făcut Dolorès şi acelea pe care le-am răspuns. In sfârşit făcui cunoscut familiei mele proectul de căsătorie dintre mine şi Dolorès. pe care l'am hotărât pentru vremea când vom fi mari. Observaţia că logodnica mea era mai bătrână cu doi ani. nu ne-a scăpat. Dar Dolorès trecu peste aceasta zicând că: „la oameni mari. doi ani mai mult sau mai puţin, nu se observă".

Trebue să mărturisesc că familia mea părea a nu atribui o importanţă atât de mare la acest angajament. Singur tatăl zise:

— Nu'mi pare deloc bine că mieutul vizitează des fiica acestei femei.

Mai indulgentă mama răspunse:

— Oh! copilul este prea tânăr.. Şi Maria zice că ea este totdeauna amabilă.

Maria era bona mea — o gasconă de cincizeci de ani în care mama avea toată încrederea. De atunci fui mereu treaz şi începui să trag cu urechea când se vorbea de dama cu părul bălaiu. Culesei astfel câteva informaţii. Mai întâi de toate că dama cu păr bălai cu toată bogăţia cu care se făleă Dolorès nu achita furnizorii ei. In urmă, cu câtiva locatari se plânseră — nu mi se spuse pentru ce — dar, că portarul, îmbuibat de bacşişuri apăra pe mica Venezueleă înaintea proprietarului. Afară de acestea făcui o descoperire proprie. Fereastra sălei noastre de mâncare dădea în curte mi-am julit puţin nasul, stând ore întregi în geamurile acestei ferestri, păndind randevourile. Surprinsei astfel vizita a trei domni. Unul care avea părul cenuşiu şi o barbă cenuşie vrednică de respect scobora din cupeul lui în fiecare zi aproape de ora cinci.

Un altul, despre a cărui vârstă nu pot să mă pronunţ venia foarte bucuros la primele ore după amiază: acesta era un individ înalt. cu obrazul neted, cu aer energic şi violent. Al treilea părea un compatriot al Dolorei: el avea ca şi ea. un ten de culoarea lămâiei abia coaptă şi părul de culoare neagră. buclat scurt. Intâmplarea fără îndoială, făcea că el ajungea totdeauna după ce bătrânul domn plecă fără ca vre-odată să se întâlnească cu el.

Intrebai pe Dolorès dacă aceşti domni. erau prieteni de ai mamei ei.

Ea mă privi drept în ochi şi-mi zise cu-un ton prim care se sforţă să mă încredinţeze:

— Da. Bătrânul este nasul meu: el este foarte bun şi eu îl iubesc mult. Domnul ras este un American foarte bun pe care l'am întâlnit la Cobourg, anul trecut.

— Şi acel care are părul negru?

— Este un văr de al mamei.

— Mama ta nu primeşte nici odată dame în vizită?

De data aceasta Dolorès roşi.

— Nu. zise ea. Mama zice că femeile sunt rele. Şi-apoi, tu ştii! tu mă plictiseşti..

De-atunci evitai de a mai vorbi Dolorei de vizitatorii mamei ei şi relaţiunile noastre continuară de-a fi cordiale fără a ţine seama de caracterul puţin ciudat al micei mele prietene.

Era la începutul lui Decembrie şi zăpada necurată a Parisului păta Champes-Elysées şi Tuilleries când într'o dimineaţă în curtea casei tatăl meu întâlni pe Dolorès care esia însoţită de mulatră. Copila îi surâse. Tatăl meu se apropie de ea îi vorbi câteva minute. şi, părăsind-o o sărută pe obrajii rotunzi. In aceiaşi seară la masă el zise aproape de mine:

— Maria are dreptate. Această mică Dolorès este plăcută şi ea are aerul foarte cuviincios. Ce păcat că nu poate fi scoasă din mediul în care trăeşte.

— Da, făcu mama... E trist.. Dacă te gândeşti că în patru sau cinci ani ea va fi domnişoară. Tatăl meu concluse după puţină gândire:

— Ar trebui întreprinsă o operă pentru salvarea sărmanelor fetiţe cum e aceasta. Nimic nu este mai meritos, mai creştinesc.

Acestea nu sau spus departe de mine. Şi desigur, nu-mi părură tocmai lămurite. Dar înţelegerea de către copii — fiecare poate cerceta propriile lui amintiri — este uşor satisfăcută. Trebue un răspuns la chestiunea curiozităţei lor, ei singuri nu discută de loc acest răspuns. Intrebai pe Maria, bona mea, pentruce era nevoie de-a sustrage pe Dolorès din mijlocul familiei. Ea răspunse: Fiindcă mama ei nu este o femeie cum se cade. Este dezordine la ea. Ea primeşte oameni fără creştere. (Puţin nobiţi).

Explicaţia mă mulţumi pe deplin şi, de atunci un secret se născu şi cocea în secret în conştiinţa mea. Solemnitatea postului Crăciunului avea, ca de obiceiu, puterea de-a învioara în mine dorinţa de a îndeplini opere de o moralitate fără pereche. Deoarece tatăl meu însăşi declarase că nu există ceva mai meritos, mai creştinesc decât scăparea Doloreî, această operă mi se părea impusă de destin. Tocmai porneam părinţii mei şi eu să trecem ca şi în fiecare an sărbătorile de Crăciun şi a anului nou în Gasconia, la bunica dinspre tată. Că această bunică ar fi refuzat de-a primi pe Dolorès, ea care nu-mi refuza nimic nici odată, aceasta n'aşi fi primit nici un minut. Dolorès va trăi astfel la Lot-et-Garonne, până în momentul când ne vom căsători aşa că nici mama ei cu părul bălai, nici cei trei vizitatori n'au să ştie unde a fugit. Acest plan — care nu arată decât o inconştienţă adâncă de moravuri şi de legi — mă ademenea nu numai că scăpa Dolorès, dar că-mi impunea un dureros sacrificiu.

POLYMNIA*)

Timid cărarea vieţii eu astă-zi o apuc;
O fiinţă sm, şi totuşi, nu ştiu unde mă duc!...
Căci drumurile lumei, mergând spre ne'nţeles,
Inşelătoare's toate, n'ai vr'unul de ales.
Un vis atât de searbăd sforţările rămân!...
In cruda-mi încercare, sub dorul meu păgân,
Simt sufletul o harpă, ce 'nalţă psalmodii
De rugi şi osanale Zeiţei Polymnii...
Urcând suişul vieţii, în sbor armonios,
Gândirea mea pluteşte, în visul ei frumos.
Polymnia mă cheamă cu zâmbetul ei blând,
Mă poartă 'n sfere 'nalte! Stăpână pe-al meu gând,
Mi-apropie neantul şi 'n goluri fără fund
Citesc, prin Ea, misterul ce zările l'ascund.
Puterea ei m'avântă, mă duce spre zenit;
Pe aripi e diafane, spre-un cer desăvârşit,
Uit toată desnădejdea durerilor pustii,
Incât mă simt un altul în câmpi de veciniciţ...
Şi 'n unda 'nălţătoare a sborului feerie,
— Urmând chemarea sfântă, din spaţiul himeric, —
De-arunc în jos privirea de unde am plecat,
Văd lumea stăpânită de vechiul ei păcat.
Orgoliu fără seamăn şi-atâtea patimi vii
Le vezi clocotitoare pe 'ntinsu' acestei glii...
O! cum s'ar putea oare odată îndrepta,
Trăind pe tină, Tina să afle slava Ta?...
Cum ar ajunge omul să vadă ce-i frumos
Târându-se 'n mocirla din care n'a fost scos?!

S'a stins în el văpaia tăriilor... E 'nfrânt;...
Poetul doar te poartă într'ânsul pe pământ.!

I. Minculescu-Mirandy

*) Polymnia, zeiţa poeziei.

N'o mai văzui pe mica Venezuelă, totuşi nu o văzui mai mult, decât câteva săptămâni pe an: şi acest lucru îmi frângea inima. Simţii dinainte savuoarea amărăciunei acestei încercări. Toată lumea în jurul meu remarca înfăţişarea de resemnare unică pe care mi-o luai la drept vorbind, eu mă credeam erou având milă de oamenii care nu cunoşteau şi nu invidiau rolul meu dat de destin. Voiam să supraofertez: sacrificiul creştinesc dus la culme. Toată bogăţia mea consta în patruzeci şi şapte de lei strânşi cu răbdare, pe care îi destinasem pentru o puşcă pentru ziua în care mi se va permite să trag în ciocârlii, în Gasconia. Hotărâi a da Dolorei ca să-şi poată achita cheltuelile de călătorie: nu va trebui să plece fără ştirea mamei ei?

De atunci eu mă consideral eu însumi ca şi soarta lui François d'Assise, despuiat peste tot, şi singur ocupat din fericire de alţii. Şi mă preparai de mult aşteptata sărbătoare a Naşterei Domnului într'o situaţie de seninătate mistică în care nu voiam să văd o doză respectabilă de trufie... Apoi, am recunoscut această stare în numărul multor persoane care făceau profesie de înaltă virtute creştinească. Şi cariera de sfânt nu-mi părea presărată de curse.

Aceasta fu ultima Duminică din postul Crăciunului pe care am ales-o pentru a încredinţa planul meu Dolorei. Era în acel an, atunci un frig mare.

Bonele noastre ne conduseră în pădurricea de Boulogne, unde începurăm a patina. Întâlnirea hotărâtoare avu loc la marginea lacului Supérieur. Dolorès mă ascultă cu un aer maimutăresc gânditor care o făcea comică:

— Apoi, îmi zise ea, bunica ta mă primeşte în casa ei? — Nu, răspunsei eu. Eu sunt acel care te invită la bunica. Dar este acelaşi lucru. Şi pentru a plăti voiajul tău, iată 47 de lei ai mei, pe care i-am strâns ca să-mi cumpăr o puşcă şi să împuşc ciocârlii, colo jos. Ea luă cu voiciune douăzeci şi contemplă piesele albe un timp, le puse în portofelul ei şi zise: — Mercî! Şi ea mă îmbrăţişă. Apoi:

— Vei rămâne acolo mai mult timp decât tine? zise ea.

— Tu vei rămâne pentru tot deauna... Până când vom fi mari şi ne vom putea căsători.

— Tu eşti nebun!.. Mama nu va voi nici odată.

Fără a o putea privi în faţă, bâlbâii:

— Mama ta nu va şti unde eşti.. Nu-i vei zice de loc... Tu vei pleca diseară împreună cu noi.. In timp ce ea va fi ocupată cu domnul cel bătrân... şi tu nu te vei întoarce nici odată... nici odată.

Eram în momentul când am zis aceste cuvinte singuri, la intrarea unor alee care duceau la lac. Pământul îngheţat şi înghetat al aleelor, pudrat cu chiciură de pe masivul verde, rădăcinele scoase dintr'un paltin gros care se îndrepta în sus, — revedeam toate acestea şi deasemenea cele două ghetişoare drăguţe şi negre ale Dolorei pe care le priviam ca să distrez timiditatea mea tot timpul cum Dolorès nu răspundea îndrăznii să ridic ochii şi s'o privesc. Ea îmi părea ca o mică sălbăteacă cu ochii furioşi, cu unghiile strâmte, cu dinţii scârşnind, gata a năvăli asupra mea pentru a mă sgâria şi a mă omorî.

Bâlbâii fără să ştiu:

— Dolorès!

— Nici odată! zise ea cu o voce care i se punea în gât şi şuera printre dinţii ei, nici odată...

Ea nu putea zice ceeace dorea... Întreaga ei înfăţişare, întregul ei corp era cuprins de spasmuri, şi ia sfârşi în lăcrimi, lăsându-se pe umărul meu.

A treia zi în ajunul Crăciunului părăsii Parisul împreună cu familia mea pentru a mă duce în Gasconia. Între mica Venezuelă şi mine nu mai era vorba de proiectul de salvare. Singurică, a doua zi ea îmi zise ca un lucru oarecare:

— Cu cei 47 de lei pe care mi-ai dat voi să-mi cumpăr un briliant mare pe care l'am văzut la bulevard... Un briliant fals, ne-am înţeles, pentrucă cele adevărate sunt foarte scumpe. Ne-am despărţit promiţându-ne să ne scriem. Eu scrisei în adevăr, dar Dolorès nu'mi mai răspunse. Trecui melancolica vacanţă, în care timp cerul lui Dumnezeu cu o vervă excepţională de a salva mica mea prietenă de primejdiile nesfârşite care o urmăreau..

Când ne reîntorsesem în strada Ponthieu către sfârşitul lunei Ianuarie, văzui că dedesuptul calului întâi era gol: Dolorès mamă ei şi cele două bone se mutaseră. Portarul fără îndoială, nemulţumit de bacşişurile lor încetase de a le mai proteja şi proprietarul îi concediase.

Cum eu plânsei mult de depărtarea micei mele prietene, mama mea se forţa să mă consoleze. Emoţia mea îi dezvăli secretul încercărei de izbăvire care până atunci îl ţinusem cu mândrie în secret. Această poveştire o făcu să râdă puţin, dar văzui bine în folul cu care mă îmbrăţişa că ea era foarte mulţumită de mine. Ea îmi zise:

— Şi cei patruzeci şi şapte de lei?

Îi răspunsei cu sinceritate:

— Dolorès mi-a spus că'i păstrează ca să'şi cumpere un briliant.

Mi se păru că mama deveni gânditoare, având în ochi ca o urmă de lacrimi. Ea zise:

— Sărman copil!

I. Klein

DINŢI se scot garantat fără durere se pun fixi în aur şi cauciuc, artificiali cu placă sau fără. Coroane, Bridge-Work. Toate se execută urgent garantat atât ca calitate cât şi durabilitate. Onorariu modest TAMADUIREA. — Bucureşti Calea Rahovei 5 Deschis 9—12 2—8 2246

Mica Publicitate

Apare în fie-care Duminică.—Minimuu 10 cuvinte

— 10 bani cuvântul —

Cereri de serviciu

Farmacist 45 ani, prezentabil, bună practică de laboratoriu şi recepţiună comercială caută post, masă şi casă salariu fix sau cu tantieme pe vânzări, vorbeşte germana, franceza, româna. Farmacist, Rudianu. 14 Strada Regală. 8

Vieneză 32 ani bună educaţie doreşte ocupaţiune în casă serioasă ca damă de companie la Doamnă-Domnişoară, guvernantă copii, îngrijitoare la bolnavă, poate conduce menaj, merge eventual la ţară. Iaşi, 31 Strada Toma-Cosma. 6

Ajutor contabil harnic, energic, priceput, scriere frumoasă caută post moşie sau întreprinderi în regiunile muntoase, Moncea Justiţiei 26 Bucureşti. 120

Croitoreasă specialistă în mantouri şi taioruri, lucrez în familii 80 lei zi. Maddy Buzelan, strada Aurel Vlaicu 168. 122

Doamnă străină caută loc menajeră la Buzău la persoană singură bine situată Post-Restant E. M 158

Pertectă croitoreasă lucrează familii, Victoria, General Lahovary 28. 156

Farmacist proprietar, bun renume, doreşte direcţia în Capitală, participând eventual la un laborator farmaceutic, droghărie, parfumerie. Oferte aiar, căsuţa 10 D. 4101

Domnişoară cunoscând contabilitatea, dactilografia având scriere frumoasă doreşte post după amiazi' Adresa: D na E. Dragomirescu b-dul Carol 66. 273-x

Croitoreasă lucrez rochii de seară, tailleur şi mantouri, D. Voiculescu, 10 strada Salvator 269-x

Oferte

Caut buni lucrători şi practicanţi la radiatoare. I Bărbulescu Birjarilor 43. 4302

Doamnă sau domnişoară engleză se caută pentru doi copii. Adresa Dr. Anton Ionescu, Calea Griviţei 170. Loco 22

Bucătăreasă fără bărbat caută în strada Zefirului 12 bis. 38

Caut servitoare la toate fără bărbat leafă bună. Călăraşilor 147. 35

Tâmplari buni angajează societatea România Mare Aiea Tonola No. 21. 52

Magaziner încasator şi om de încredere serios angajez. Liaicowski Moşilor 359 29

Guvernantă instruită, pricepută franceză sau engleză caut pentru fetiţă de 10 ani. A se adresa D-na Soutzo Str. Banului 1 în curte, ora 9—11 dim. 13

Servitoare prezentabilă fără bărbat cunoscând bine menajul casei uşoară, foarte bine plătită caută Flavien b-dul Academiei No. 1 între ora 11-2 74

Guvernante serioase bons certificats pour 3 enfants de 6-7-8 ans, cherche. Arditti, 74 Lipscani. 64

Grădinar horticultor, pomicultor viticultor priceput zarzavaturi se caută imediat pentru moşie Dâmbovitza 18 Dionisie. 67

Caut băieţi cinstiţi de prăvălie 14 17 ani. Partenie, Cotroceni 17. 26

Femeie la toate bucate cu bărbat argat la curte se caută pentru moşie Dâmbovitza 18 Dionisie. 68

Argat la vie şi ajutor grădinar se caută 18 Dionisie. 69

Bucătăreasă bună fără bărbat caută Arditti, 74 Lipscani. 63

Se caută o femeie fără bărbat sau o fată curată, la o fetiţă de două luni, plată şi întreţinere bună. I. Palosanu, Calea Victoriei 148. 33

Croitoria de damă, Negulescu Cometa No. 38. Angajează imediat bune lucrătoare, ucenice interne şi externe. 41

Caut lucrătoare bună la rochii. Adresa Terezina, Răspântiilor 14 (Tunari). 140

Supraveghetoare internă vorbind limba germană, caută Institutul „Bolintineanu". Jianu 6. 142

Bucătăreasă şi jupâneasă servită, caută Institutul „Bolintineanu". Şoseaua Jianu 6. 143

Se caută o jupâneasă slujită şi cu recomandaţi la d-na Niculae Filipescu 26 strada Scaune 4341

Hotel Bratu caută madama harnică pentru Etaj 121

Caut o pereche transilvăneni la o vie Valea Călugărească bărbatul pentru curte şi vite, femeea pentru gospodărie. Vasile Lascăr, 54 80

Cherche française diplomée pour jeune fille au pair str. Doctor Felix 60. 87

Bucătăreasă caut 100 lei lunar odaia separată 36 calea Dorobanţilor etaj 1 sunaţi uşa doua. 79

Frizeria G. Serdaru calea Călăraşi 219. Caut lucrător fie şi din provincie loc vacant. 85

Caut străină cunoscă menajul şi bucătaria, la două persoane are ajutoare. Alea Năstăsescu 8 prin Polonă. 174

Pantofari lucrători 2 caut, 1 cunoscă şi cizme prima categorie lucru în atelier. Română 26 (colţ luminei) Conda. 171

Caut bucătăreasă bună fără bărbat prefer germană sau israelită, bine plătită. Sălciilor 1. 111

Bucătăreasă şi fată în casă se caută. Călăraşi 201 P Haralamb. 104

Se caută pivniţer la Depozit de Vinuri în Detalt. Oferte la Agenţia Publicitate Adania, Sărindar 4, sub „Depozit". 106

Caut guvernanta germană, franceză eventual piano. Mihai-Voivod 74. Davidovici. 103

Bucătăreasă sau femeie la toate pentru familie uşoară, se angajează. Steinberg, Str. Negustori 36. 101

Se caută femeie bine servită pentru menaj două persoane, să aibă acte şi bune referinţe. Ionescu avocat, Popa Soare 55 141

Bucătăreasă bună caut. D-dul Ferdinand 19, parter. 138

Servitoare fără bărbat la toate caută, de preferinţă săsoaică, familie franceză. Armaş 3 vita 3. 159

Bucătăreasă bună caut. Bulevardul Maria 44, parterre. 160

Doică sănătoasă se caută imediat, plătită bine. A se adresa în Str. Depărăţeanu 38, orele 2—4 p. m. 166

O mare Societate din Bucureşti, caută spre imediată angajare o steno-dactilografă cunoscând la perfecţie limba germană şi eventual ungară, salariu dela lei 2300-2600 lunar. Oferte cu certificate la ziar. căsuţa 11 F. 136

Practicanţi de birou între 15 şi 18 ani cunoscând limba germană se caută la firma Schenker. Lipscani 94. 157

Se caută menageră prezentabilă persoană bine situată. Adresaţi detaliat în scris Hotel Kiriazi Portar, personal Vineri 12—8. 257-1

Diverse

Allo! Tineretului vesel. Doresc schimb cărţi poştale ilustrate, respund urgent cu ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. Ioan Vernică, Bochia. Roman, oficiul Bârz

ANUL XXXVII — Nr. 10 1 MILION EXEMPLARE Duminică 10 Martie 1929

Universul Literar

O crimă fioroasă

(Vezi explicaţia în text).

Cronica săptămânei

Internă

Discuţiile din parlament continuă să fie menţinute la un nivel nu tocmai superior.

Se aşteaptă proectele de impozite ale ministrului de finanţe, care vor introduce un nou regim fiscal, în raport cu situaţia financiară a statului şi cu bogăţia particularilor.

Românimea a sărbătorit, aşa cum se cuvenea, centenarul lui Tudor Vladimirescu, prin câteva serbări naţionale comemorative

Externă

Conferinţa dela Londra a luat sfârşit Sâmbăta trecută, după ce s'a examinat situaţia financiară a Austriei. Aliaţii sunt dispuşi să ajute financiarmente republica austriacă. Cancelarul Austriei, dr. Mayr, a fost la Paris şi Londra ca să obţină împrumuturi cu termen lung. Problema orientală a rămas în suspensiune.

O soluţie provizorie s'a propus Turciei, care nu convine Greciei.

Toate sancţiunile fixate de aliaţi, la conferinţa din Londra, au fost puse în aplicare. Populaţia germană din teritoriile ocupate de trupele aliate anglo-franco-belgiene, a primit cu o manifestă bună-voinţă regimul militar străin.

Guvernul din Berlin continuă politica de rezistenţă.

O parte din opoziţie a cerut în Reichstag, ministrului de externe, dr. Simons, să nu pună guvernul în aplicare clauzele militare ale tratatului de la Versailles, deoarece Aliaţii, procedând la represaliii împotriva Germaniei, au pus această ţară în poziţiune de legitimă apărare. Dr. Simons a respins acest punct de vedere, declarând că dacă Germania s'ar sustrage dela angajamentele luate faţă de puterile învingătoare, ea ar fi expusă la o catastrofă.

In Rusia mişcarea contrarevoluţionară s'a întins aproape în tot cuprinsul imperiului sovietist. Kronstadtul şi Petrogradul au intrat în stăpânirea trupelor antisovietiste, în urma unor lupte înverşunate.

Trotzki a căpătat puteri ilimitate din partea guvernului din Moscova pentru luarea mă surilor represive. Trupele bolşeviste, însărcinate să înăbuşe în sânge contrarevoluţia, sunt comandate de generalul Brussilow. Chiar în cazul când regimul aşa zis sovietist va reuşi să restabilească „ordinea" în interior, nu mai rămâne îndoială că el va eşi cu autoritatea simţitor ştirbită.

Cu toate ştirile contradictorii ce vin din diferite izvoare, atât oraşele, cât şi satele din Rusia sunt adânc nemulţumite de experienţa făcută de cei 500.000 de comunişti biurocraţi, pe socoteala celor 150.000.000 de locuitori, prin introducerea dictaturei zisă sovietică.

Romicus

CITIŢI
Ziarul Ştiinţelor Populare
ŞI AL CĂLĂTORIILOR

INCHINARE

= A. S. R. PRINCIPESEI ELENA A GRECIEI =

Veniţi la noi, Alteţă, din zarea eterată
A largurilor mării, cu splendid litoral;
Veniţi cu-a Voastră frunte candidă 'ncununată
Cu mirt şi diademă şi nimb de ideal.

Cu inima curată, ca glasul unei strune,
Descindeţi fericită pe-ogorul românesc,
Coboară cu Voi pilda virtuţilor străbune, —
Tovarăşă-Augustă a unui fiu regesc.

Tresaltă de-un nou suflu câmpia mult frumoasă.
Stropită, frământată cu sânge de eroi,
Căci vine de departe o mamă mult duioasă
La vremuri liniştite şi vremuri de nevoi.

Călcaţi un sol pe care veninele pestriţe
Ţesute sunt din roze şi din mănunchi de crin
Şi'n cale Vă salută şi maci şi garofiţe
Şi cerurile 'nalte cu soarele lor plin!

Veniţi în ţară mândră, cu holdă aurie.
Livezi îmbelşugate şi coaste verzi cu vii;
În cânt de păsărele şi glas de ciocârlie
Sosiţi ca bucuria dorităor solii.

Şi sună dinspre munte şi urcă de pe-ogoare
Şi lunecă sub zare pe ape de cristal
Un freamăt de pădure, un susur de izvoare,
O doină păstorească, un cântec de caval.

Frumoasă şi zglobie, voioasă, zâmbitoare,
Cu paşi sfioşi Voi trecefi al gloriei portal,
În sunete de surle, în sunet de fanfare,
Sub fâlfâit de steaguri, măreţ şi triumfal!

Veniţi, veniţi cu bine din zarea eterată,
Fiţi ţării noastre-aceia ce trebue să fiţi:
O mamă înţeleaptă, o mamă adorată
Pentru Românii noştrii, cu toţi reuniţi.

B. ST. PITAGORA

Cuvinte libere

STATUIA ANONIMILOR

— „Broaştele" lui Rostand —

Răi şi perfizi, ca şi unii câni, tot ca şi ei de anonimi, te muşcă pe furiş. Aceştia sunt anonimii distructivi de care e plină Istoria ca şi de cei creatori pentru că în lume e vecinică lupta dintre Ormuz şi Ahriman, dintre bine şi rău. Il văd în trecut pe Chilon, pe vremea celor dintâi creştini, viperă înveninată şi trădătoare, sau, înaintea lui, cu multe veacuri în urmă, pe vicleanul Thersit imaginând calul troian.

Il văd încă pe acest anonim al laşităţei, închinându-se celor mai puternici de cât el, tiranisând pe cei mai mărunţi, delator, calomniator, pe vremea inchiziţiei lui Torquemada sau, în zilele diplomatice, pe la înaltele Curţi, punând la cale urzeli arohnoide ca să prindă în cursă, în ispita naivităţei, pe cei nevinovaţi.

Psihologia acestui anonim e stigmatul celei mai mari nenorociri omeneşti şi morale căci ea crează pe Scorpia, acel tip reprezentativ şi caracteristic al spionului bârfitor şi plin de venin.

N'are curajul faptelor. Cârtiţă subterană, e un îndrăgostit al subsolului misterios pe unde subminează cele mai luminoase edificii ale civilisaţiei lumei. Om de culise, cu vorba de miere, îţi surâde cu aparenţă prietenie în faţă pentruca numai decât după ce se desparte de tine, să aibă împotrivă-ţi cuvânt blestemat.

E o mască pe care, dacă o smulgi, dai de o altă mască căci niciodată n'ai să-i descoperi chipul adevărat. Poate că la acest prototip a cugetat Nietzsche când a gândit aforismul: „Voi n'aţi putea purta alte măşti mai bune decât propria voastră imagine, oameni de astăzi, căci cine v'ar putea recunoaşte în ea?"

Pamflete sau campanii de presă, învinovăţiri în faţa opiniei publice, comploturi şi uneltiri criminale, urzite în întuneric şi tăcere, cine sunt autorii lor, cine eroii colportărilor de ştiri tendenţioase decât aceşti anonimi primejdioşi cari nu ies nici odată la lumină, ci pururea operează din umbră?

Il întâlneşti pe stradă, în cafenele, în familii, la solemnităţi. Iţi strânge mâna cu o strângere gelatinoasă, dar nici odată nu te priveşte ţintă în ochi, de teamă ca fluiditatea magnetică a ochilor tineri şi entusiaşti să nu-l demaşte.

E maestrul privirilor piezişe în orice mediu s'ar găsi: printre scriitori sau artişti,— în cercuri diplomatice sau financiare, dar mai ales în politică.

O admirabilă înfăţişare a acestor stări sufleteşti cari caracterizează pe anonimii răului e aceea pe care Roşland a imortalizat-o în celebru-i Vilanel din *Chantecler*. Privighetoarea visătoare şi stăpânitoare de inimi, stă sus, pe ramuri înflorite, în superbele zile de Mai, şi cântă cerului:

„J'ai dans mon coeur tous (les sanglots,
Tous les pays dans ma pru- (nelle"

Iar broaştele răioase, pierdute în noaptea iazului, răspund:

„Et nous, nous sommes (les crapouds"

Şi privighetoarea, neturburată de acest contrast de spaimă, îşi înalţă iarăşi sufletul spre cer:

„Je vis, je meurs à tour (propos,
Je suis la chanson eter- (nelle !"

Iar broaştele orăcăesc vechiul lor cântec :

„Nous crevons dans nos (vieilles peaux!"

O, sfidarea privighetoarei ! Câtă poesie—o religiune nouă care ar putea să fie credinţa viitorimei ! Să fie în mijlocul mărei, cu barca pe învrăjbitele valuri, şi în mijlocul nemilostivei furtuni, să stai cu braţele încrucişate, fără de teamă, sfidând nemărginirea.

Nu-i acesta omul zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu? Dumnezeu se resfrânge în creaţiunile sale după cum s'oglindă soarele într'o perlă de rouă. Omul nu poate să fie deci stârpitură cum nu poate fi astfel natura care i-a creat—Dumnezeu !..

Nu-i aceasta religiunea care ar putea să fie a viitorului ? N'ar sădi ea în inimi, în locul umilinţei servile şi laşe, demnitatea sublimă şi sentimentul de mândrie care nu se confundă niciodată cu înfumurarea ?

Pe acest om al demnităţei eu l-am văzut deşi e *rara avis*. Impotriva lui se deslănţuie furtuni de patimi şi de uri. Toată necinstea şi neştiinţa se întovărăşise împotriva lui. L-am văzut, cu ochii închipuirei, în Isus, în Giordano Bruno, în Galileu, l-am văzut privind cu filosofică mândrie, cu îngerească resemnare, inconştienta turmă a anonimilor subterani.

Căci astfel e lumea de când se ştie pe pământ, o perpetuă luptă între bine şi rău.

Leontin Iliescu.

O aniversare literară

—Patruzeci de ani de activitate ai doamnei Constanța Hodoș—

Ziarele din Ardeal s'au ocupat în foiletoanele lor din ultimul timp de o aniversare prodigioasă. E într'adevăr uimitor, în țara noastră, unde cei mai mulți din mânuitorii condeiului își termină activitatea lor literară între 30 și 40 de ani să ajungă cineva să-și poată sărbători patruzeci de ani de activitate liberă. E o minune pe care n'o poate explica de cât un avânt rar, conștiința unui talent pe care micile mizerii profesionale nu-l pot aduce la renunțare.

Timpurile când d-na Constanța Hodoș și-a început activitatea literară erau grele, și puțin încurajatoare pentru orice fel de incursiuni pe asemenea domeniu.

Și cea mai cunoscută și cea mai bună scriitoare a neamului nostru, ale cărei zece volume tipărite au întâmpinat toate cea mai caldă primire, a cunoscut nemulțumiri mari, care ar fi zdrobit un bărbat tare, în cariera sa literară, pe terenul literaturii dramatice.

Piesa „Aur", jucată cu succes și totuși retrasă de pe afișul teatrului național din motive cu totul de alt ordin de cât cele artistice, și cele opt drame cari mucezesc și astăzi în cartoanele teatrului nostru național n'au putut totuși s'o descurajeze. Scriitorul conștient de valoarea și de menirea lui scrie nu pentru lauri, ci așa cum cântă privighetoarea pentru că acest cântec îi stă în suflet, și știe că e datoare să-l împrăștie tuturor. Ce-i pasă privighetoarei că triilurile ei sunt acoperite de sbieretele măgarului care paște în vecinătate.

Și cu toate micile și marile mizerii pe care le-a întâmpinat o viață întreagă, Constanța Hodoș, are, pentru această conștiință a darurilor ce i-au fost hărăzite de sus, tăria de a spune astăzi:

„Și o melancolie adâncă un regret infinit a cuprins sufletul meu.

„Nu pentru că n'am fost răsplătită pentru cât am lucrat ci fiindcă n'am putut lucra atâta, cât a fost dragostea mea, puterea mea, risipită în mealeaguri pustii".

E deci în sufletul Constanței Hodoș nu durerea de a nu fi fost îndeajuns răsplătită, ci durerea mare a adevăratului suflet de artist, acea de a nu fi putut da încă mai mult pentru acei cari n'au știut să prețuiască ce le-a fost dat.

Constanța Hodoș e un erou, și atunci când va trebui fixată în fața judecății definitive, năzuințele ei vor fi completarea celor mai frumoase pagini ale „Eroilor" lui Carlyle.

Iar ca o cristalizare a ceea ce putea trezi opera ei în sufletul contimporanilor vor rămâne veșnice cuvintele scrise despre romanul „Martirii", în 1908, de marele cărturar al neamului, d. N. Iorga:

„Cartea.. e de sigur, printre cele mai bune — bune și pentru inimă și dând îndreptări sufletului — care s'au scris în anii din urmă. E drept chiar a spune că nici una nu trezește sentimente de atât de înaltă ordine și nu provoacă emoții așa de superioare în acelaș timp când strămută într'o lume feluriță, streină de cei mai mulți cetitori, care însă trebue cunoscută, căci face parte din patrimoniul neamului...

Deseori veĭ fi mișcat la cetirea acestei cărți și totdeauna veĭ învăța ceva, în felul imediat și trainic în care învață arta".

Pe cei mai mulți nedreptățiți îi așează în locurile de cinste judecata viitorului, pe care ei nu trăesc s'o mai audă. Constanța Hodoș n'are însă nevoe de această mângâere.

Toată activitatea ei literară a mai avut o țintă, izbândirea visului neamului, căruia i-a închinat cea mai bună parte din acești patruzeci de ani de muncă pe ogorul literaturii românești. De aceea astăzi, când acest vis al ei s'a împlinit, după patruzeci de ani de amărăciuni, Constanța Hodoș poate cere în „Dacia-Traiană" din Sibiu:

„Și poate nici odată n'am simțit o mulțămire sufletească mai deplină, de cum o simt acum când pot să cred în primăvara unei alte vieți, — pentru neamul meu.

„E primăvara vieței mele unde am renăscut. Și dacă mă gândesc totuși cu duioșie la cele ce au trecut și n'au fost cum ar fi trebuit să fie, acum, când aniversați în sufletul meu, 30 sau 40 de ani de muncă literară nu renunț la aceia poate mai binemeritată de 50—60 ani. Căci munca aceasta este însăși viața mea, și simt, că nu mă voiu putea abate dela ea, decât atunci când nu voĭ mai fi.

Constanța Hodoș și-a găsit o mângâiere mai înaltă de cât cea a deplinei recunoașteri a valorii ei literare, în înnumnarea pentru vecie a visurilor sufletului ei de româncă.

G. Hârsu

Casa Centrală

de educație națională

Către

Filialele sale din întreaga țară

Se face cunoscut filialelor, că Liga „Frăția de cruce" după cererea sa a fuzionat cu Casa Centrală de educație națională, primind direcțiunea acestia din urmă.

Ea va forma „Secția Frăția de Cruce" cu Legiunile de sport și tir cari se înglobează în Direcția educației fizice și pregătirei militare din Casa centrală de educație națională.

Filialele Frăției de Cruce urmează deci a recunoaște pe viitor conducerea Casei centrale de educație națională pe baza actului încheiat între Comitetul Ligei Frăția de cruce, și Comitetul Casei centrale de educație națională.

Legionarii și Surorile Frăției de cruce își păstrează denumirea mai departe intrând în organizațiile de sport și tir ale Caselor de educație națională din comunele respective.

Comitetul de acțiune al Casei Centrale de educație

SUNT DOROBANȚ

Sunt dorobanț, sunt căciular!
In timp de pace, mă'nfig la plug
Și, când se 'nșiră boiii la jug,
Brațu-mi v'aduce vouă scump dar,
Roade pământul dă din belșug.

Sunt dorobanț, sunt căciular!
La vremuri grele sub steag alerg,
Din câmpul țării mătur și șterg
Pe cel ce vine ca adversar:
Vrednic pe calea gloriei merg.

Sunt dorobanț, sunt căciular!
Război sau pace, nu m'odihnesc,
Ci datoria mi'ndeplinesc.
Purtați-mi grijă mai mare dar,
Căci cu viața'mi vă răsplătesc.

La toți și toate sunt temelie,
Sunt brat de muncă, sunt oastea țării,
A mea ființă n'o dați uitării,
S'atunci vor crește, plini de mândrie,
Carpații noștri și largul mării.

N. Ținc

Pentru mari și mici

Erudițiunea în State'e-Unite

Americanii fiind oameni muncitori și țara lor având biblioteci numeroase și bine înzestrate apoi fiind bine plătiți au răgazul de a cerceta bibliotecile și documentele, ori de a vizita monumentele artistice din toate părțile. Istoria, critica, dreptul, filosofia au reprezentanți ilustri în Statele Unite. Pomenim pe *N. W. Fullerton* fost corespondent al ziarului *Times* la Paris, care în ajunul războiului mondial a publicat o carte magistrală *„Marile probleme ale politicei mondiale"*, care ar trebui să fie un fel de catechism al oamenilor de stat și al diplomaților.

Ar trebui să lungim prea mult cadrul acestei rubrici și să-i depășim scopul, care este de a da o idee sumară despre curentele culturale cari însuflețesc Statele Unite, dacă neam opri prea mult asupra școlilor istorice, ori doctrinelor filosofice, cari agită lumea americană. Destul să spunem că în America sunt adevărați erudiți, cari lucrează în Universități — ediții critice, monografii savante, disertațiuni științifice, opere de erudițiuni istorice. Ne vom opri totuși puțin asupra lui *Henry James* pe care l'am văzut ca romancier. Il vom prezenta într'o înfățișare nouă de critic de artă. Vorbind de comedia franceză se exprimă așa:

„De unde societatea își are lumina și inspirația sa? Din trecut, din tradiție, din legile înscrise pe cari toți le au în minte pe cari toți le respectă.

Principiul pe care se întemeiază teatrul francez se aseamănă cu dreptul *cutumiar* englez; o reunire de reguli pe cari timpul și prilejul le-a strâns și din cari un alt prilej poate scoate un precedent drept. Napoleon cel Mare, care se amesteca în toate găsi vreme în scurta-i și dezastruoasa-i ședere în Moscova să dea un decret, care organiza teatrul.

Documentul acesta este literă moartă și societatea se conduce după vechile tradițiuni. Tradițiunile pentru comedia franceză sunt cuvântul magic și farmecul pe care îl simt toți aceia cari vin ori cât de des, sub cupola clasică a comediei franceze. Farmecul acesta îl simte mai ales un străin nou venit. Aceste tradițiuni strânse ani îndelungați au fost păstrate, transmise, așa că au format atmosfera casei, aerul chiar care se respiră. Un străin îi simte influența imediat ce se ridică cortina; simte imediat că este într'un teatru, care nu seamănă cu nici unul altul. Este un fel de perfecțiune specială, ceva istoric, ceva academic. Impresiunea este încântătoare și reprezentarea piesei se urmăreș te într'un fel de liniște estetică. Niciodată nu s'a văzut ceva așa de armonios, așa de

artistic. Toată viața ai auzit vorbindu-se de atențiunea încordată și pentru l-a oară vezi un lucru, care merită acest nume. Sforțarea dramatică este împinsă la un grad de perfecțiune pe care nu o cunoaște teatrul englez".

*

Intr'o adevărată democrație ca a Statelor Unite, unde libertatea cuvântului a fost totdeauna respectată, elocința este un gen literar, care a înflorit.

Congresul pentru alegerea președinților de republică, baroul, amvonul au auzit oratori ilustri. Dintre toți aceștia vom cita unul singur, caracteristic geniului american, *Lincoln* a cărui putere de convingere purcede nu din artificii de retorică ci din patima sinceră, care îl însuflețea. Inaintea mormintelor soldaților morți în timpul războaielor civile dintre Statele din Nord și cele din Sud, asprul *Abram Lincoln* spune :

„Acum 87 ani părinții voștri au întemeiat într'acest continent o națiune nouă, având ca deviză: libertate și egalitate pentru toți. Acum iată-vă intrați într'un mare război pentru a se ști dacă această națiune sau o alta concepută într'acelaș spirit și însuflețită de aceleaș idei poate dăinui. Venit-au aici pentru a face dintr'o parte a acestui câmp de bătae, un loc de odihnă vecinică acelora cari s'au jertfit pentru ca *Națiunea* să poată trăi. Este drept ca noi să procedăm așa. Dar într'un înțeles mai înalt nu noi avem dreptul să dispunem de acest loc și să-l sfințim. Vitejii, morți sau vii, cari s'au bătut aci l'au sfințit deja și noi nu avem dreptul nici de a adăugi, nici de a știrbi ceva din opera lui Lumea nu dă mare importanță la ceiace facem noi aici într'acest moment și nici nu-și va aduce aminte multă vreme de ceiace spunem.

In schimb nu va uita nici odată ceiace acești oameni au făcut. Noi mai ales, cei vii, avem nevoe să înlocuim pe cei morți în opera pe care au lăsat-o neterminată. Puteavom noi scoate din nobila lor jertfă un imbold tot mai viu pentru marea cauză căreia ei s'au sacrificat? Să lucrăm așa ca acești viteji morți să nu fi pierit în zadar, să facem așa ca această Națiune să se bucure de o nouă libertate și ca guvernarea poporului prin el însuși și pentru el să nu dispară de pe fața globului".

Matei Fotino

O crimă fioroasă

(Vezi ilustrația din pag. 1)

Sunt cunoscute amănuntele fioroasei crime, care a pasionat zilele acestea întreaga Capitală și a cărei victimă a fost milionara Zenaida Spânescu.

După ce criminalii au comis oribila faptă au închis cadavrul într'un cufăr, trimițându-l la Sibiu, unde a fost descoperit de curând iar ei au căutat să se împrăștie spre a nu li se da de urmă.

Poliția însă, căutând să stabilească identitatea unui individ, care-și făcuse apariția la un hotel din Chișinău, a dat peste Mihail Șerban, unul din autorii crimei.

Ilustrația noastră reprezintă pe sus-numitul criminal, care în momentul când se vede înconjurat de polițiști după ce reușește să scrie câte-va rânduri prin cari mărturisește că el este autorul monstruoasei crime, se sinucide, trăgându-și un foc de revolver în tâmplă, astfel că agenții forței publice nu mai pot căpăta nici un amănunt, care să dea mai multă lumină în această misterioasă chestiune.

Cu prilejul căsătoriei A. S. R. Principelui Carol

Un suflet, un caracter

Cu prilejul căsătoriei A. S. R. Principelui Carol, moștenitorul Tronului României, când ochii țării se îndreaptă cu un legitim interes către acel ce va fi regele Românilor de mâine, gândurile tuturor sunt în modul cel mai natural preocupate de reflecții și aprecieri asupra celui ce întrupează nădejdile țării.

In mod involuntar — nu însă fără o puternică și luminoasă obsesiune de fapte văzute și trăite, — îmbrățișăm cu gândul activitatea și viața Prințului, trăită în mijlocul nostru, laolaltă cu noi, cu un suflet românesc ce a născut din primul moment acea reciprocitate de sentimente de dragoste sinceră și deschisă ce caracterizează sufletele mari și mai ales cu un caracter ce s'a evidențiat în mod puternic printr'un spirit de muncă superior și printr'un larg cere de preocupări intense în domeniul prefacerilor sociale, ce sunt necesare pentru ridicarea stării noastre întârziată de vitregia trecută a vremurilor.

Amintirile vin nesilite să ne construiască imaginea vie și admirabilă a pionierului entuziast și augusț al unei doctrine de viață nouă și de ridicare a țăriei neamului prin ea.

Generațiile tinere, cercetașii de ieri și de mâine, — tresărite la această viață nouă sufletească sub influența directă și puternică a căldurii și luminii împrăștiate cu generozitate în mod neobosit și cu entuziasm fierbinte din izvorul cristalin al sufletului Său, vor arăta cu siguranță la vremea lor, că de pe un ogor bun se pot culege întotdeauna roade bune, când plugarul este priceput și nu pregetă la muncă.

Brazda nouă trasă de Principele României pe ogorul părăginit al formării caracterelor și sufletelor prin îngrijirea cu devotament și pasiune a desvoltării lor în mediu cât mai prielnice și izolate de viața socială veche cu lipsurile ei cunoscute și dăunătoare unei progresări cerute de vremile noi, a fost o experiență și un început, care prin exemple înălțătoare din timpul războiului ale primilor cercetași ai Prințului, au arătat ce putem aștepta de la această salutară mișcare, condusă și pe viitor cu aceiași energie și entuziasm.

In adevăr, cercetașii de la Jiu figura istorică a cercetașei Teodoroiu, numeroșii cercetași voluntari pe la diferitele regimente pe front și spitale, unde înfruntau pericole și privațiuni de tot felul încălziți de crezul nobil ce-l auziseră de atâtea ori din însăși gura vlastarului regesc, apoi coloniile de cercetași muncitori ai pământului, rolul pe care comandamentul cercetașilor l'a avut în războiu, suplinind aproape complect Ministerul Instrucțiunii Publice, lipsit în acel timp de mijloace practice și putere sufletească de organizare, — toate acestea sunt rezultate cari au arătat cu toată evidența că cercetășia căpătase prin munca și mărețul exemplu al Prințului Carol, un suflet și o viață de o putere neașteptată, rezultate însă cari din nefericire au trecut prea ușor neobservate de o societate ale cărei preocupări nu erau îndreptate de cât spre interesele imediate.

Iată de ce cu prilejul sărbătoririi nunței A. S. R. Principelui Carol de către toți Românii, foștii cercetași ai Alteței Sale și viitorii continua-

LA DATORIE

de CONSTANȚA ARION

— Urmare și sfârșit —

Colo în fundul îndepărtat se ridica fumul alb al unor căsuțe mici. Când luna trecea printre pomi i se părea lui Ilie că vede căsuțele chiar, se părea că una mai în marginea satului se ridica mai înalt decât celelalte toate, că parcă-i luminată și în imaginația lui i se părea că vede odăița cu copilașii dormind și femeia lui plângând, pe patul gol... Parcă auzea lătratul câinilor la lună.

Era satul lui, casa lui.

Uite cei doi pleopi, ridicându-se în fața bisericii înalte și peste drum primăria.

Da, satul lui...

Un drum ocolea la dreapta și lăsa satul la oparte. Era drumul ca-se, însemnat pe hartă trebuia să-l ia el. La câțiva pași de acolo, casa lui, familia. Și el trebue s'o părăsească. Să treacă pe lângă ea ca și cum n'ar fi văzut-o de când e el că nu-și vadă copilașii, odată măcar, înainte de a intra în foc, poate pentru ca să nu se mai întoarcă. Trebuia să-și înfrângă toată dragostea pentru femeia lui nenorocită pentru copiii cari, curând vor fi poate orfani și să treacă înainte.

Ce crudă-l soarta câte odată

Și se uita dus, dus... ne puiându-se hotări să meargă mai departe.

— „Domle plotonier îndrăzni să zică Chiricuță, trezit din visarea lui de atâta stat...

— „Da ce-i!..

— „O luăm înainte ori la dreapta?

Era crudă întrebarea. Ce n'ar fi dat el să poată spune: înainte. Dar, dimpotrivă trebuia să spună „la dreapta"... și îi era imposibil de pronunțat acest cuvânt.

„La dreapta"... „la dreapta"... când deoparte îl așteptau atît de dornic sărutările fierbinți ale copilașilor și soției, iar de cealaltă parte și mai fierbinții gloanțe.

„La dreapta" când știa el că de la dreapta nu se mai întoarce nici odată spre a vedea ceeace avea în fața lui. Stătu împietrit.

De odată însă fața i se înseninâ. Părea că o lumină strălucitoare i trecea pe dinainte. Chiricuță era băiat bun. El n'avea să-i destăinuiască secretul, se va jertfi pentru el.

Și apoi n'avea să lipsească atât de mult; îl va ajunge din urmă.

Dar dar ce vor zice ceilalți. Trebuiau să găsească un șiretlic.

— „Stați", fu comanda.

Soldații îngrijorați socotind că plutonierul o fi văzut ceva în depărtări, căci doar stăteau pe loc, trasera scurt de căpestre caii cari, în tropot se ridicară în două picioare.

— „Scoborâți și țineți-vă cai bine.

Nici unul nu mișcă până la comandă.

Toți își opriră suflarea executând ordinele. Plutea ceva greu în aer.

— „Chiricuță"...!

Și Chiricuță, mai vigilent decât Dincă, mai psiholog decât ceilalți, își dădu seama de ce e vorba, știa că-i va veni greu plutonierului să-i spue ce-l frământa și de aceea o luă el înainte șoptindu-i:

— „Las' domle plotonier, fi fără grije. Atât doar să ne găsim un semnal. Să dea Domnul să n'avem nevoie de el, dar de i nu știi cum vine nevoia.

Iaca eu voi ține soldații în loc, fac rondul încet cu ei, mai merg niței în sus și apoi, cam la vreo două ore ne găsești tot aci.

Dacio fi ceva, trimit mai bine în grabă unul după dumneata. Numai... — și aci Chiricuță se opri puțin... — să nu dai de vre-un jandarm".

Puțin îi păsa lui Dincă. Faptul era că în curând avea posibilitatea să-și vadă copilașii și femeia să-i mai vadă odată înainte de a muri. Strânse încet mâna lui Chiricuță și aruncându-se pe cal o luă la galop.

Soldații, nestiind ce s'a întâmplat stătură uluiți.

Chiricuță văzu situația și căută s'o salveze :

— „Pe cai!... Risipiți în trăgători"...

Și apoi bombănind ca pentru el, spuse destul de tare, însă ca să fie auzit și de ceilalți: „Te pomenești c'are dreptate o fi pe-acolo niște pamile!."

Caii tropăiau mereu scurt. De după nouri luna se arăta încet, încet. Plopii înalți își scuturau ra-

lori ai acestei școli, suntem mândrii că putem adăoga la sărbătoarea Lui și bucuria, dragostea devotamentul și recunoștința noastră nemărginită cu toate speranțele frumoase și încrezătoare pentru vremea când, complet pregătiți pentru o muncă constructivă închinată țării și înaltelor directive ale Alteței Sale, vom putea face dovada că din soarele sufletului Alteței Sale care ne-a încălzit atât de generos din primele momente ale cunoașterei vieței, s'a format și în fiecare din sufletele noastre câte un mic soare, ce nu va întârzia să-și dea roadele pe ogorul Patriei așa cum a nădăjduit.

Iată de ce în acest moment cuprinși de vârtejul amintirilor frumoase de viață cercetășească, în mijlocul cărora planează via și măreața figură de apostol a Printului, noi Îl vedem în nenumăratele ocazii în cari își desfășura activitatea Sa fie ca propovăduitor strigând cu glas din inimă, în toate părțile țării și de mii de ori, în mijlocul celor ce au răspuns în gloată la chemarea Lui către o viață nouă, crezul nobil și salutar al cercetașului, — fie ca simplu și desăvârșit soldat al nouei Legiuni născută ca 'n povești în forma Lui, fie ca profesor de la catedră, când în mijlocul conducătorilor și îndrumătorilor tineretului analiza cu răbdare bazele științifice pozitive ale nouei școli educative convingând pe unii și făcând un apel călduros la buna-voința tutror pentru a-L ajuta în greaua Sa cale.

In ziua aceasta istorică către Atot puternicul D-zeu, solicităm o viață lungă și fericită Mândrei Perechi Princiare, pentru ca sub luminoasa Lor domnie România Mare de azi să devină o Românie Tare, așa după cum o făurește sufletul lui nobil.

Un invalid de război fost cercetaș.

Literatura dramatică modernă

In orice lucrare teatrală trebue să observăm mai întâi dacă s'a respectat legile elementare ale artei dramatice, — cu alte cuvinte, dacă romanul piesei este bine încadrat din punctul de vedere *reprezentativ*. De aceea nu orice roman, nu orice istorioară, poate fi încadrată pentru scenă; după cum nu orice literatură dialogată poate constitui o piesă de teatru.

Teatrul ne reprezintă imaginea vieței, într'un timp determinat, într'un cadru bine fixat. Cu toate că literatura dramatică modernă este inferioară literaturei dramatice zisă clasică, este mult mai greu unui autor dramatic să alcătuiască o piesă modernă, din punctul de vedere tehnic, deci reprezentativ, deoarece legile artei dramatice moderne impun o anumită structură, un anumit ritm în acțiune, o armonizare între tema ce are de susținut și acțiunea pe care trebue să o desfășoare pentru demonstrațiunea temei.

Se înțelege dela sine că cea mai bună lucrare dramatică modernă este aceea care stabilizează armonia între temă și acțiune, — adică între ceea ce urmărește, indirect, autorul prin tema pusă și ceea ce demonstrează el, direct, pe cale de *reprezentare*, prin *acțiune*.

Dacă majoritatea pieselor originale de la noi, ca și de aiurea, prezintă evidente slăbiciuni, cauza principală trebue să o găsim în dezacordul manifest dintre modul cum se *pune* tema și între modul cum se *expune* demonstrația.

Se va putea spune: dar concluzia, sau așa zisul deznodământ?

In această privință avem de făcut următoarele observațiuni: Una este deznodământul unui conflict dramatic și alta este concluzia unei teme dramatice.

Viața — adică partea ei *pasională*, singura, care interesează literatura dramatică — nu oferă *in petto* o finalitate.

Un conflict dramatic, deci o stare acută pasională, poate să ofere un deznodământ oarecare, *menit să schimbe definitiv ritmul acțiunei* — deci, piesa s'a sfârșit — dar, de aci nu urmează că acel deznodământ, prin el însuși poate constitui o finalitate în ordinea morală. Problema importantă se pune în *temă*. Ce a urmărit autorul dramatic? Ce a vrut să prin demonstrația sa?

Aci trebue neapărat să găsim, dacă nu date, ca în știința pozitivă, dar *indicațiuni bine precizate*.

In ordinea intelectuală și etică există unele formule și comandamente. Autorul este obligat să țină, prin modul cum pune tema și prin modul cum expune demonstrația, să atingă una din formule, sau unul din comandamente.

Dacă el nu reușește a ajunge la acest rezultat, lucrarea sa dramatică plutește pe o apă fără țărmuri; este o navă fără comandant, fără pilot: ori, tema înghite acțiunea; ori acțiunea încalecă tema. De aci, confuzie, nebulozitate.

Stabilizarea armonică între tema pusă și demonstrația expusă nu s'a făcut. Piesa nu stă în picioare. Un autor dramatic poate pune pe scenă 2—4 persoane, care vorbesc într'una de la scena 1 până la scena finală a actului din urmă fără ca una din aceste persoane să rostească prea mult tonul.

Cu toate acestea, o dramă s'a

MONOTONIE

Inchis în odae, stau singur și-ascult
Cum ropotă ploaia pe casă.
O lume de visuri, mai mult, tot mai mult
Pe suflet încet mi se lasă.

O buhnă jelește p'un vârf de copac, —
Foi veștede flutură 'n zare, —
Departe, o luntre plutește pe lac, —
Și och.-mi se'nplântă 'n visare.

Iar vântul cu jale, prin parcul rărit
Tot mătură frunze ve glie
O cioară s'oprește p'un ram ruginit,
Și-anunță că toamna-i târzie.

Iar fumul din hornuri se urcă domol,
Și ploaia isbește în geamuri,
Și corbii rotindu-și greoiul lor stol
Alene s'așează pe ramuri.

. . . . . .

Inshis în odae, stau singur ș'ascult,
Cum ropotă ploaia pe casă
Și-o umbră de jale, mai mult, tot mai mult,
Pe suflet încet mi se lasă.

Fântânele, **N. Barzan**

---

murile, fâșâind lugubru în noapte. Chiricuță trăgea cu urechia când la dreapta, când la stânga, se uita departe prin zări.

Se așternea calul lui Dincă, de parcă mânca pământul.

Chiricuță îl urmărea când luna apărea și-l lumina deodată și apoi îl pierdea din ochi, când luna s'ascundea sub un nor.

De odată îl zări stând pe loc. I se tăiă răsuflarea. Să-l fi oprit vre un jandarm? vre un ofițer? Îl văzu stând pe loc ca vreo cinci minute, căuta să-i vadă mișcările; nu putea zări nimic. Dodată o porni iară la o cotitură... dispăruse sub un frunziș des.

II

Când plecase Dincă avea un singur gând: să-și vadă soția și copiii. Totuși o remușcare îl ținea în loc. Era trimis în recunoaștere, pe drumul ce ducea spre satul L, iar el apuca alt drum.

Era trimis în interes de serviciu și trebuia s'aducă un raport.

Își atinsese ținta pe care trebuia s'o atingă?

Își îndeplinea datoria?

Ce s'ar fi întâmplat dacă în lipsa lui patrula era atacată!

Cine ar fi răspuns? Era la datorie? Și atunci îl cuprinsese o îndoială grozavă. Șovăia!

Ce să facă? Să se întoarcă, să meargă înainte?.. Erau clipele când îl văzu Chiricuță oprindu-se. Stătu, merse câțiva pași înainte.

Mai avea doar câțiva metri și ar fi ajuns acasă. Noar sta mult ar îmbrățișa doar copiii, nevasta, și ar pleca...

Se opri din nou la cotitură.

Se uită îndărăt, nu putu zări nimic însă căci luna ascunsă după nouri nu mai lumina de loc. Stătu din nou câteva clipe, se gândi și apoi, era gata s'o ia din nou la goană către casă... O detunătură puternică îl opri în loc. Se uită îndărăt și văzu flăcări. Ordin era: să nu trageți foc decât în cel mai grav caz... și Chiricuță știa aceasta.

O luptă grozavă începu din nou în el. Și atunci îi apăru dintr'odată imaginea din ziua când, adunați în curtea regimentului, majorul îi trimitea acasă:

„Peste trei zile să fiți îndărăt; vă luați rămas bun pe mai multă vreme de acasă. Nu uitați c'ați jurat țării și regelui credință și jertfă de sine.“

Tremurând simți: cum tot sângele i se scurgea din el.

Și deodată, ca luminat de razele lunei aruncându-și mantaua grea de pe el și chipiul, întoarse calul, lovi cu pinteni în el cât putu, și o goană nebună începu...

Uitase copiii și soția. Un singur gând avea: datoria... jurământul de credință... jertfa de sine...

. . . . . .

A doua zi în curtea regimentului, caporalul Chiricuță dădea raportul.

— „Cum s'a întâmplat, caporal Chiricuță?“

— „Străiți! domle locotenent, apoi să vedeți... Făcuserăm noi cale lungă cam de... 20 minunte, mult o jumătate ceas... până s'ajungem la cotitura de apucă înspre satele L și B... Când colo... nu știu ce i se păru d-lui plotonier că... luase înspre L... Parcă se vedea o... că de!... mi se părea și mie... ceva strălucind și ne gândeam să nu fie căștile nemților!

Să tot fi lipsit cam vreo... de știu eu cât o fi fost... dar așa cam douăzeci de minunte, când d'odată ne trezirăm cu un foc de pușcă între noi.

Nici nu știu cum nici când... vreo două namițe stăteau în fața noastră... Ghiță Opran se repezi la unul cu patul pușcii lăsând neamțul pe loc... Cât ai clipi din ochiălălalt o luă la fugă... dar... vezi... nu trecu nici o clipită când văzurăm alți doi... pasă-mi-te... era patrula întreagă...

Și atunci, străiți! dom locotenent din partea din care plecase doma plotonier veniră... unul după a tu două focuri și amândoi nemții au fost, se vede stinși, că vezi unul a rămas pe loc iar altul a lăsat dâră de sânge în urmă.

Dar și din partea lor fură focuri. Când ne-am desmeticit, am văzut pe domn plotonier zăcând în lac de sânge jos mort... iar pe Opran cum îl vedeți, rănit.

. . . . . .

In ordinul de zi plutonierul Dincă Ilie era citat ca mort, făcându-și datoria până la capăt pentru Patrie și Rege cu jertfa de sine, înaintat sublocotenent și decorat cu „bărbăție și credință“.

Constanța Arion

petrecut; o temă s'a pus; o demonstraţie s'a expus; un conflict dramatic s'a desfăşurat până la epuizare.

Un alt autor dramatic poate aduce în scenă 20 de persoane, care să vorbească, să strige, să urle, să se bată, să se ucidă şi din toată această atmosferă gălăgioasă şi sângeroasă să nu se desprindă o concluzie a temei puse; iar deznodământul conflictului dramatic să nu ofere nimic spectatorului pentru propria lui meditaţiune.

Cel dintâi autor dramatic a respectat legile elementare ale artei dramatice, adică a reuşit să stabilească un ritm armonic între temă şi demonstraţiune; pe când cel d'al doilea n'a reuşit să atingă acest rezultat.

A doua lege a artei dramatice priveşte partea pur *reprezentativă*, prin creaţiuni de *caractere poetice;* prin scoaterea în relief, a *situaţiilor esenţiale* din povestirea înscenată şi prin *exteriorizarea materială* a atmosferei în care se petrece drama (arta punerei în scenă. — decoruri, costume, mesca actorului, verbul dramatic, etc.)

Dacă autorul dramatic n'a reuşit să creeze caractere poetice, cum va putea artistul, chiar cel mai talentat şi experimentat, să dea expresiunea unei vieţi interioare a personajului ce interpretează? Totdeauna în teatrul, se reprezintă *tipul*, iar nu individul X; prin urmare, într'un personaj dramatic trebue să găsim sintetizate însuşirile şi defectele unui tip, nu însă până la exagerare, deoarece, în cazul acesta, s'ar putea ca impresiunea spectatorului să depăşească intenţiunea autorului, personajul reprezentativ, să i se pară o făptură inexistentă în societate, un monstru, sau o creaţiune artificială. Creaţiunile acestea artistice, — caracterele — sunt foarte grele, tocmai din cauzele spuse mai sus. Unui autor dramatic i se cere un profund spirit de observaţiune; o mare stăpânire de sine ca să nu diformeze tipul, atribuindu-i însuşiri şi defecte străine de natura lui intimă; un dar pictural; o grijă pronunţată de a-l încadra convenabil în structura generală a piesei.

Autorul care ar recurge — şi mulţi au slăbiciunea aceasta — la personaje artificiale, menite să slujească drept *port-parola* lui, se abate grav dela legile elementare ale artei dramatice şi dovedeşte, prin metoda întrebuinţată, că el are nevoe să-i fie sprijiniţă *tema*, printr'un personaj absolut convenţional; când, ar trebui ca tema să se desprindă limpede din ritmul general al acţiunei, din pictura caracterelor, din descrierea conflictului dramatic. Dacă autorul dramatic, prin lucrarea sa, încearcă, dispune de atâtea mijloace reprezentative, de ordin material — el angajează ochii, auzul, inteligenţa şi inima spectatorilor cu opera sa — în schimb nu dispune de largile mijloace ale romancierului în ce priveşte factorul-timp, şi extinderea, după voe, a romanului său, în timp şi spaţiu. Pe când într'un roman acţiunea se poate desfăşura într'un timp nelimitat; într'o piesă de teatru acţiunea fatal este limitată; pe când într'un roman, eroii pot fi caracterizaţi prin analize psichologice în pagini întregi; într'o piesă, eroii sunt caracterizaţi prin acţiunile şi propriile lor vorbe, fără ca ei să-şi facă autobiografia, etc. Iată atâtea cerinţe grele, pe care un autor dramatic trebue să le ia în serioasă consideraţiune.

In consecinţă, piesele bune, sunt rare.

Romicus

Noi suntem alţii

I-auzi, ce sgomotos e codrul şi-azi,
Cum cântă păsărelele prin brazi
Şi văile sonore cum răsună
Ca 'n seara când priveam târziu la lună!

I-auzi ce sgomotos e codrul şi-azi!
Noi trecem duşi pe gânduri printe brazi,
Noi trecem duşi pe gânduri şi ne pare
Că toate s'au schimbat atât de tare.

I-auzi ce zgomotos e codrul şi-azi,
Cum cântă păsărelele prin brazi
Cum râd către lumină munţii, 'nalţii —
Sunt toate vechi dar noi suntem azi alţii.

1917. **I. Tolan**

Desvoltarea Adevărului şi Frumosului în şcoală

Noi ştim că 'n graiul comun zicem despre multe lucruri că sunt frumoase d. ex. haină, pălărie, trăsură, edificii, discursuri, etc. dar nu toate acestea se pot considera frumoase din punctul de vedere estetic, unele din acestea mai mult din punct de vedere al utilităţii adică ne folosesc la ceva.

Frumos în înţelesul **estetic** este numai ceeace ne place pentru sine însuşi prin armonia părţilor şi a formei sale, **fără nici un interes,** fără privire dacă lucrul acela este al nostru sau al altora, dacă ne poate aduce vre-un folos sau nu d. ex. Cerul înstelat, contemplarea întregii naturi în timpul nopţii la razele lunare, un răsărit de soare într'o dimineaţă de vară, o poezie, o statue, un cântec, un tablou, etc.

Frumosul estetic se găseşte parte **în natură, frumosul natural,** parte în **artele frumoase, frumosul artificial.** Natura, aşa cum a împodobit-o Dumnezeu, ne prezintă **frumosul** în măsură mai mare ca artele omeneşti. Artele imitează natura, dar nu poate a se măsura cu ea d. ex. floarea naturală cu cea artificială, omul natural cu cel artificial (statuia), un răsărit de soare în tablou cu un răsărit de soare în natură, etc.

Frumosul nu poate fi perceput de noi de cât prin simţul **vederii** şi al **auzului.** Mijlocul prin care lucrează frumosul este **fascinaţiunea.** Ea este de 2 feluri: **Vizuală şi auditivă reală** sau **vizuală şi auditivă imaginară.**

In **fascinaţiunea vizuală** principiile active sunt **lumina** şi **culorile.** Incepând cu animalele cele mai inferioare şi până la cele mai superioare până la om, toate au o deosebită atracţiune pentru **lumină** şi pentru **culori.** Aşa d. ex. fluturii de noapte au o plăcere nebună de **lumină** în cât merg până-şi ard aripile, peştii se apropie de mal la lumina torţelor pescarilor. Unele paseri au o deosebită plăcere pentru lucruri luminoase şi strălucitoare, iar dacă observăm ornamentele şi coloraţia penelor la paserile, toate par a fi făcute ca să atragă şi să fascineze privirea. **Plantele** însuşi par a avea dragostea de lumină de oarece unele caută întotdeauna în partea de unde vine **lumina.** Iar dacă venim la **om** vedem că el a avut atâta dragoste pentru **lumină** în cât a divinizat-o, a avut chiar un cult al soarelui şi al focului, dacă ne reamintim d. ex. poemele epice:

Mahabharata epopee naţională a Indienilor vechi compusă în onoarea dinastiei **lunare** după cum şi **Ramayana** în onoarea dinastiei **solare,** până acum când în cultul religios cum sunt lumânările şi candelele, aceste mulţimi de puncte luminoase unele chiar colorate n'au decât un scop curat estetic.

Fascinaţiunea vizuală mai este augmentată de unele fenomene **morale** ca **iubirea** şi **groaza.** Ochii acei care farmecă, care captivă n'au altă putere decât luciul lor acel punctuleţ strălucitor în care se reflectă lumina). Privirea ne rămâne adese ori fixă fără voia noastră asupra fiinţei sau obiectului simpatic precum şi a obiectului de groază. In fine prin distracţiune, omul adeseori se găseşte fascinat cu privirea aţintită la lucrurile ce n'au nici un interes, d. ex. când cad fulgii de zăpadă, ne uităm la ei, pare c'am voi să-i urmărim şi în urmă rămânem nemişcaţi, fascinaţi, — puterea fascinatoare în acest caz constă în mişcările repetate şi monotone ale fulgilor de zăpadă. Tot asemeni cu lumina sunt şi culorile ce deşteaptă în noi senzaţiuni plăcute; astfel pictura încântă simţul vederii prin înfăţişarea formei şi culorile obiectelor şi fiinţelor din natură. Aşa Corrège aflându-se în faţa tabloului lui Titien strigă: „et moi aussi je suis peintre!" — Frumoase sunt şi tablourile lui Leonardo dă Vinci cum e Cina cea de taină a lui Iisus Christos.

Să trecem acum la **fascinaţiunea auditivă.** Mijloacele acestei fascinaţiuni sunt sunetele uşoare, monotone şi repetate cari ne atrag atenţia, ne obligă a le asculta aşa d. ex. târâitul unui bec de gaz într'o cameră tăcută ne fascinează repede, discursul unui orator început cu o voce înceată ne obligă a-l asculta, sunetele intermitente la intervale egale sau negale ne fixează atenţiunea; de aceea ritmul are atâta putere asupra noastră în cât dacă ne-ar recita cineva două rânduri dintr'o poezie şi la al 2-lea rând ar lăsa neexprimată ultima silabă, vom pronunţa-o noi numai decât fiindcă auzul ne-o cere. Tot asemeni se întâmplă cu o gamă cântată dacă ne-am opri la o notă sensibilă; privitor la aceasta Casimir Colomb povesteşte că într'o seară aflându-se la Mozart mai mulţi prieteni, unul dintre ei, la plecare lovi clapele pianului, dar plecă lăsând neterminată fraza armonică. Mozart se culcă, însă nu putu să doarmă, căci tonurile cu care amicul său trebuia să termine acele acorduri nu-l dădeau pace, şi el fu nevoit să se scoale să termine fraza armonică începută şi apoi să doarmă liniştit.

Muzica poate exprima prin tonuri mai toate sentimentele, ba poate imita chiar şi unele fenomene din natură ca: furtuna, tunetul, ploaia, etc., iar asupra persoanelor cu deosebire sensibile poate produce şi efecte de luminozitate şi coloraţiune. Uzând de toate aceste mijloace muzica poate imprima unei bucăţi literare un sens potrivit cuvintelor, augmentând astfel forţa morală a acelor cuvinte. Şi se susţine că toate impresiunile muzicale sunt cu mult mai puternice când vocile sau instrumentele ce produc sunetele sunt ascunse vederii, — de aceea la teatrul din **Bayreuth** pentru a obţine o iluzie complectă a operilor lui **Wagner, orchestra e ascunsă vederii auditorilor.** Biserica noastră pare a fi înţeles acest lucru, când întrucâtva ascunde pe cântăreţi privirei credincioşilor.

Cu cât cineva are gustul estetic mai desvoltat cu atâta simte o plăcere mai mare la vederea lucrurilor frumoase. Gustul publicului se schimbă după **natura productelor de artă** la un popor şi la popoare întregi chiar. In evul mediu d. e. gustul publicului european înclina mai mult spre **idealism** (influenţa religiei creştine) şi în artă deci predomina direcţiunea **idealistă romantică.** Astăzi însă gustul publicului e îndreptat spre **realism** sau **naturalism şi deci** şcoala aceasta a început să devie predominantă în artele frumoase. Gustul estetic curăţit de orice sentimente degradatoare sunt cu izvor de plăceri nobile, de unde rezultă operele de artă. Ele sunt de 3 feluri: **opere de arte clasice** reprezintă frumosul prin mijloace, cari au o putere nelimitată d. e. tablourile de pictură ale lui Rafael, 2) **Opere de arte romantice** caută să producă efect prin forme neobicinuite d. e. Don Quijotte dela Mancha de Miquel Cervantes, 3) **Opere de modă** ca ută să satisfacă nişte dispoziţiuni momentane d. e. Costumele galante, etc. Ele sunt de cele mai multe ori în conflict cu arta căci nu îndeplinesc nici condiţiunile formale, nici cele materiale, d. e. **luxul** care duce până la **absurditate.**

(Va urma)

Sofia Carelescu

A APĂRUT
NANA
de EMILE ZOLA
în traducere complectă
— de B. MARIAN —
Preţul unui exemplar 15 lei.

MORȚII VESELI

Am dinaintea ochilor un manuscris ciudat, care cuprinde o colecție de epitafe culese de pe lespedele a diferite morminte. E ciudat manuscrisul, căci, din conținutul macabru al inscripțiilor mortuare, răsare o notă glumeață care te dispune la veselie.

Epitafele dușilor de pe lume, care zâmbesc din întunericul mormintelor, sunt așezate pe paginele manuscrisului purtând titluri d'asupră-le. Reproducem din ele câteva.

Pe pagina 1, citim următoarele rânduri intitulate.

SALUTARE

Cum dorm morții liniștiți
Vrei să-i vezi?.. Bine-ai venit!
Pasul tău, se înțelege,
E cuminte și e drept.
O povață-ți dau: alege,
De vecești a fi 'nțelept.
Loc grodină mai curând,
Căci să știi că te aștept
Să te-așterni cu noi la rând.

După acestea, cu sarcasm se înșiră alte versuri încoronate cu titlul

CARNUL

Nu iuți atâta pasul;
Mai domol, drăguțul meu,
Căci te 'mpiedeci și-ți rupi nasul,
Ușe-așa cum e al meu!

Întorcând foaia, dau peste rânduri rimate care se exprimă astfel sub titlul măreț de

MINISTRUL

Aici este cabinetul
Unui membru din guvern.
De 'nlunerec și tăcere
Se 'nconjoară acuma bietul
Și de sigur în etern
Nu mai vine la putere :
Este ultima-i căzere!

Apoi, la rând înnainte, urmează

MEDICUL

Aici zace
Praf se face
Iscusitul medic Șnur
Cu clienții prin prejur.

După apărătorul vieții, coborât în groapă cu clienții lui, vine

MILITARUL

Am împușcat.
N'am împușcat
În războae și răscoale —
Omenești și proaste boale —
Nici de cum, zău, nu mai știu.
D'atât sigur pot să fiu
Că, în fine morții dat,
Jos aicea am picat.

După detunătorul militar vine un guraliv împușcător de cuvinte.

AVOCATUL

Minciuni tot spus-am
Șam luat parale
Ce mi-au fost bune.
Dar adevărul pă vieții cale,
Cine, da, cine îl poate spune?..

Apoi, aspru și neastâmpărat, răsare

CRITICUL

Toată viața am bârfit.
Pete negre am găsit
Pretutindeni, chiar și 'n soare;
Tot era urît și mic.
Acum însă 'nghesuit,
În frig, beznă și strâmtoare,
Nu mai zic nimic-nimic.

Un părinte spiritual, vesel afară din cale, e încondeiat astfel în două stihuri însoțite de zurgălăii rimelor (e încondeiat de Chr. Dumitrescu, în Revista literară, precum spune o notă pusă în josul manuscrisului), sub titlul binecuvântat de

POPA

În această groapă
Zace un sicriu.
În sicriu un popă
Și'n popă rachiu.

După modestul preot, urmează măreț

PRELATUL

Ș'a dat sufletul, știu bine.
Mai deunăzi un prelat,
Mai sever decât oricine
Om al legii închinat.
Nu știu însă dacă, dându-l,
Hotărît când îi fu rândul,
Dumnezeu i l'a luat.

Apoi doi cumetrii ai condeiului, urmați de un al treilea complice al lor, ne vorbesc astfel rânduiți:

întâi

LITERATUL

Cu condei, cât am trăit,
Multe foi am înegrit,
Dar aicea ca defunct
Am pus scrisului meu punct.

al doilea

ZIARISTUL

Ziarist neastâmpărat
Multe vești a publicat,
Însă despre moartea lui
N'a spus nimic nimănui.

și al treilea

TIPOGRAFUL

De plumb litere 'nșiruie
Înnădii nenumărate,
Dar aicea cufundat
Culegău-am lepădat.

După o serie de epitafe, cu titluri indicătoare de demnități, iată două dedicate unor însușiri rele omenești, Primul poartă titlul

LENEȘUL

Petrișor se odihnește
În acest mormânt tăcut :
În întreaga lui viață
Altceva nu a făcut.

Al doilea, care este urzicarea unui cusur și mai urâcios poartă titlul

AVARUL

Sub această piatră,
zace adâncet
Un sgârcit de frunte
care a murit
Tocmai în ajunul
anului cel nou
Să scape de grija
d'a da vr'un cadou.

In fine, pe pagina din urmă, se răsfață pomposul titlu de

IMPARATUL

Aici zace unul care
Egal e cu cel mai mare
Suveran, cu mine-anume :
Cu o mână
De țărână!

N. Tine

O călătorie în Asia Mică

— URMARE ȘI SFÂRȘIT —

IV

De la Boghazchioi ne-am dus la Ikbas — un sat vecin, înconjurat de vii. Cele câteva familii turcești din această localitate, trăesc din comerțul vinului, pe care îl vând „ghiaurilor". Locuitorilor din partea locului li se spun **kisilbași** (capete roșii) — termen prin care, de obicei, turcul desemnează pe persani. Expresiunea este într-un cătva injurioasă; în tot cazul prin ea se manifestă disprețul superiorului față de inferior. Moscheea este în ruină. Kiaia (primarul) ne spune că se va ridica altă moschee nouă în curând, dacă „**Allah u M'hamed**" vor vrea! Femeile umblau descoperite și cu pieptul apraope desvelit. Iată ceva neobicinuit în alte părți ale Asiei Mici.

Curiozitatea d-rului F. este cu suficiență satisfăcută. Femeile însă ar fi câștigat mult dacă s'ar fi voalat complet. — ele erau, în majoritate urâte. La Ikbas am gustat dintr'un produs local — **bulgur** — un fel de brânză, pe care turcii în lipsa orezului o pun în supă, sau pilaf.

Kisilbașii au unele apucături ale sectarilor din platoul Iranului. Ei fac parte dintr'o sectă de origină persană și sunt cu atât mai numeroși, cu cât te apropii de frontierele Persiei și ale Kurdistanului. Ei beau băuturi fermentate; mănâncă carne de porc și disprețuesc pe musulmanii într'un mod manifest, — mai ales acolo unde numărul lor întrece pe al musulmanilor.

In localitățile unde musulmanii formează majoritatea, kisilbașii practică obiceiurile musulmanilor, mai mult de teamă, de cât din credință. Ei nu sunt creștini deghizați — cum au crezut unii savanți — de oarece în casele lor nu există nici o urmă de semne, simboluri, embleme etc., care ar reaminti direct, sau indirect, ritul creștin. Cel puțin în localitatea Ikbas, în toate casele pe care le-am vizitat, n'am găsit nimic, care să reamintească creștinismul.

Kisilbașii rămân legați, prin credințe și obiceiuri de secte religioase din Kurdistan și Persia. Sectarii aceștia sunt șireți și în fața noastră ne-au vorbit cu multă ironie de apucăturile musulmanilor. Unul din kasilbași, primindu-ne în casa sa, ne-a spus: „Aci, nu e ca la înapoiații musulmani. Noi trăim în societatea femeilor, ca oameni înțelegători. Femeile noastre nu sunt mascate și nu fug de societatea străinilor".

— Ce ar fi dacă l-am întreba — îmi șoptă la ureche d-rul F., dacă ele sunt tot atât de cinstite, ca și celelalte?"

L-am sfătuit pe italian să renunțe la periculoasa lui întrebare, ceea ce a și făcut. Oaspetele nostru ne-a prezentat câteva femei, care se aflau în vizită, — un soi de „jour fix". La intrarea noastră în odaia cea mare de primire a musafirilor, ne-am dat seama imediat că damele ar fi preferat să trăncănească înainte, între ele.

Totuși, ele au avut grația și tactul să manifeste oarecare bucurie, la vederea unor oaspeți „atât de distinși". Ni s'a oferit țigarete și nu soi de prăjituri, care se aseamănă mult cu „corăbioarele" bragagiilor din București. Pe un oriental nu trebue nici odată să-l refuzi. Am fumat cu plăcere țigaretele și am mâncat cu multă neplăcere „corăbioarele".

A doua zi am părăsit Ikbas și ne-am îndreptat spre Euiuk. La Euiuk am vizitat un mare edificiu în stil pur asiatic. Este un monument curios, ridicat în mijlocul câmpiei cu bas-reliefuri ce reamintesc palatele descoperite de Botta și Layard la Korsabad, Nimrud și Kuiungjuc, din regiunea Mossul (Mesopotamia). Satul modern — să-i zicem modern din cauza vârstei — este construit chiar pe locul fostului palat. Fațada de la sud este întoarsă spre câmpie. Aci a fost intrarea principală a palatului.

Iată pragul antic, uzat de mii de ani. Câte generații de oameni s'au perindat pe aci!

Iată două sfinxi de granit, care sunt încă la postul lor. Te gândești la influența egipteană. Sculpturile sunt în plăci de granit negru. Ornamentația este bogată. Pereții sunt decorați cu grupuri de animale combatante. Sculpturile sunt curioase. Descoperim o emblemă asemănătoare cu fostele embleme ale Austro-Ungariei și Rusiei tariste! Vulturul cu două capete strânge în ghiarele sale un animal, care seamănă cu un epure, sau un șoarece. Emblemele Austro-Ungariei și Rusiei, de eri, iată că își găsesc o origină îndepărtată.

Ele erau cunoscute pe timpul lui Cressus!...

Locuitorii din Euiuk nu sunt musulmani atât de ortodoxi, de oarece ei ne-au oferit vin, fără sfială și ne-au mărturisit că mai toți beau

NOAPTE TRISTA

„E. P. S."

In noaptea asta tristă, de ce, nici eu nu știu,
Furat de negre gânduri, — în mersu-mi fără rost —
Străbat aceiași cale cu dorul meu târziu,
In noaptea asta tristă când nu găsesc ce-a fost..

In noaptea asta tristă eu nu pot să pricep,
De ce cu-atâta râvnă durerile se strâng,
Să 'nvăluie simțirea-mi în faldul lor de crep,
In noaptea asta tristă când nu mai pot să plâng.

. . . . . .

In noaptea asta tristă, pierdut în aiurări,
— Spre visurile-mi sfinte ce'n alte lumi apun, —
Alerg, cerșind iubirea, pe-aceleași vechi cărări;...
Și-'n noaptea asta tristă eu simt că sunt nebun..

I. N. Minculescu-Mirandy

...în şi rachiu cu toate că asemenea băuturi sunt interzise de coran. Ajunseesm la punctul terminus al călătoriei noastre.

După câteva zile ne-am găsit în oraşul celor 150 de moschee — pitoreasca Brussa! O plăcută şi minunată surpriză a fost la preefctura poliţiei, la primărie şi pe alte edificii falfaia, alături de steagul turcesc, tricolorul nostru! Am aflat imediat cauza: studenţii români, care vizitaseră Constantinopolul se găseau la Brussa.

Nu puteam să prelungesc sederea la Brussa, de oarece vaporul „Nilus", care făcea cursele între Constantinopol şi Mudania, trebuia să ne conducă în capitala imperiului otoman. Am luat trenul din mica gară a Brussei şi când am intrat în gara Mudania, am auzit o fanfară intonând imnul regal român. Şi doar în tren eu eram singurul român! Când m'am uitat pe fereastră, am zărit multă lume pe peron. Gara era împodobită cu steguleţe turceşti şi româneşti. Primarul Mudaniei, înconjurat de notabilităţile oraşului, aştepta pe studenţii românî, care, din motive pe care le ignorez n'au putut lua trenul din ziua aceea.

După ce am ascultat discursul d-lui primar al Mudaniei — şi din care n'am înţeles nimic — i-am mulţumit pentru amabila sa urare, făcută în numele concetăţenilor săi — majoritatea greci — şi i-am adus la cunoştinţă că deocamdată România n'are decât un singur supus, pe peronul gării Mudania, — pe subsemnatul. I-am exprimat apoi „surprinderea" cum de n'a fost înştiinţat de amânarea sosirei studenţilor români!

Un banchet de 200 de tacâmuri era aranjat în restaurantul gării. Primarul se zăpăcise. Nu ştia ce să facă cu banchetul. L-am sfătuit să invite toată lumea la banchet.

Aşa a şi făcut. După sfârşitul banchetului, cu adevărat „copios", m'am îmbarcat pe „Nilus", fiind condus până la debarcader de toate notabilităţile Mudaniei.

Peste câteva ceasuri pluteam în largul mării de Marmara...

R. Selşanu

CITIŢI ZILNIC
„UNIVERSUL"
MARE ZIAR COTIDIAN
Cel mai bine informat ziar din ţară, cu cele din urmă ştiri din lumea întreagă telegrafice şi telefonice.
ABONAMENTE
IN ŢARA:
Lei 35 pe 3 luni
„ 70 „ 6 „
„ 140 „ 12 „
IN STRAINATATE:
Lei 60 pe 3 luni
„ 120 „ 6 „
„ 240 „ 12 „
—50 Bani Exemplarul—

Cronica artistică

Un cititor îmi scrie că mă găseşte prea nemilos cu impresioniştii pe cari nu-i menajez în aprecierile mele.

Cred că cititorul meu se înşală întru cât eu ador arta în orice gen s'ar manifesta ea, cu singura condiţie ca să fie cu adevărat artă, ci nu numai pretenţie sau contrafacere. Şi socotesc că aceasta este nu numai intenţia, dar şi datoria ori cărui judecător în materie de artă.

Adevărul este însă altul; adevărul este că în genul modern opera de artă slabă, sau chiar mediocră, apare într'o lumină mult mai defavorabilă decât egala ei în genul vechiu; atunci însă când ea scapă de sub mână de maestru, e cu mult superioară egalei ei în celalt gen.

Fără această condiţie genul impresionist şi cu atât mai mult celelalte genuri moderne, nu pot crea decât operă slabă sau de prost gust, dacă nu chiar oribilă. Cu alte cuvinte, genul modern este cu mult mai pretenţios şi cere mai multă şcoală şi mai mult talent. Atunci însă când l'ai înţeles şi i-ai pătruns tainele, opera e mai valoroasă şi meritul artistului e mai mare.

Dar fiind că veni vorba de judecătorii de artă, cititorul meu nu ştie de sigur că un confrate întru îndeletnicirea criticei artistice, m'a întrebat altă dată în virtutea căror titluri îmi permit eu să fac critică artistică?

I-am răspuns, firește, că în virtutea aceloraş drepturi pe care le are şi dânsul.

Şi era firesc răspunsul, căci ce vrea să înţeleagă confratele prin *titlurile* cari dau dreptul de a fi judecător în materie de artă?

Titluri propriu zise, adică diplome, nu cred să pretindă, fiindcă nimeni nu le avem pentru cuvântul că academii sau altfel de şcoli cari să decerne asemenea diplome nu există.

Şi atunci?

Atunci ne mulţumim şi noi cu titluri mai modeste: oarecare bun simţ estetic, unit cu o doză de bun gust şi cu ceva mai multă educaţie artistică, dacă nu se poate chiar cultură artistică.

Că toate aceste însuşiri sunt mai desvoltate la unul decât la altul, că un critic are o fire mai artistică şi o pregătire mai specială decât altul, de acord, dar aceasta nu va să zică de pildă că amândoi nu pot vedea la fel calităţile sau defectele unei opere de artă şi nu pot judeca cu aceiaş competinţă.

Competinţă?

Dar la ce bun competinţă, când de obicei ea nu joacă nici un rol în apreciere, ci mai mult consideraţiuni de ordin cu totul strein de artă, ca de pildă, obligaţiuni de prietenie, de rudenie sau de recomandaţie?

Şi este o crimă să apreciezi în bine sau în rău munca unui artist, din alte consideraţiuni de cât acelea cari pornesc din cinstita ta convingere, fiind că descurajează acolo unde ar trebui să încurajezi şi invers; fiindcă creezi un public favorabil celui nechemat în detrimentul aceluia ce are drept la o atmosferă prielnică; fiindcă talentul e impresionabil şi nimic nu e mai deprimant pentru el decât plumbul pe care pe nedrept i'l pune judecătorul în aripile avântului.

Opera literară, de pildă piesa de teatru, se menţine şi în contra aprecierei defavorabile a judecătorului, pentru că acolo judecătorul suveran e marele public, pe când la opera de artă marele public aşteaptă îndrumarea de la judecător.

Cam acesta ar fi, în două cuvinte, răspunsul meu şi cititorului care mă găseşte crud cu impresioniştii şi confratelui care 'mi pretinde diploma de judecător.

V. B.

Din tren...

Trenul se oprise. Era o mică staţie. Mă uitam afară, aruncând din ţigară rotocoale de fum. Din tren se dăduse jos un bătrân, încărcat cu pachete. De pe peron îi făceau semn trei fete, trei surori, căci semănau mult şi aveau aceeaşi îmbrăcăminte din cap până 'n picioare albă, culoare atât de frumoasă, când poate să scoată în relief inocenta şi graţia, calităţi pe care le posedau fetele.

Ochii lor luceau de bucurie şi vesele sărutau pe bătrân, luându-i pachetele din mână şi certându-se într'un mod amical una cu alta, spunând fiecare: Asta e pentru mine!

Fermecat nu mai îmi luam ochii dela această priveliştе încântătoare şi i-am privit cum au plecat toţi patru din gară şi cum au pornit-o într'o trăsură de ţară. Trenul plecă şi trăsura se vedea în depărtare ca un punct negru, ce părea că fuge mai iute, chiar de cât trenul care mă ducea. O clipă durase această priveliştе, dar fusese de ajuns. Mi se întipărise în minte cu atâta putere, mă impresionase atât de adânc, în cât mă gândeam....

Ce viaţă frumoasă de familie, duc eii.. Şi imaginaţia mea lucra cu atâta putere, în cât parcă îi vedeam: şi mintea mea dădea o înfăţişare şi mai reală acestor fiinţe necunoscute, punând în joc posibilitatea de a-i cunoaşte..

Bătrânul, era un proprietar, care trăia în tot timpul anului, cu fetele sale aci. Eu, cunoscându-i, veneam Duminica în vizită. Ei mă aşteptau pe peron şi o porneam veseli cu toţii spre casă. Acolo, după ce prânzeam în grădiniţa lor fermecătoare, mergeam cu logodnica mea să mă plimb în timp ce surorile celelalte două, ne urmau aruncându-ne câte o vorbă glumeaţă...

Revenind la realitate, mă cuprinse o mică părere de rău, că nu e aşa!

Şi lucrul acesta s'ar fi putut face uşor, dacă m'aşi fi dat jos din tren! Regretând că n'am săvârşit acest fapt, regretând această idilă burgheză, atât de curată, o dulce melancolie mă cuprinse....

Acum însă, stau şi raţionez: Aşi fi făcut mai bine dându-mă jos după ei? Mai bine că nu!

Dorinţa valorează mai mult decât posesia.

Posesia e mai prozaică.

Şi totuşi regret...

Dar sunt un nebun regretând că nu mi-am împlinit această dorinţă, care a sburat tot atât de iute ca şi fumul de ţigară.

Alexandru Bilciurescu
1917.

Pipa chitaristul

Acum câteva zile, pe o stradă din Bucureşti, se adunase o mulţime imensă. Trecători grăbiţi: domni graşi, bine îmbrăcaţi ca nişte broaşte ghiftuite, cu privirea dispreţuitoare, lucrători sindicalişti, cu lei noi pe lună, femei, copii rău crescuţi, ce se opreau pe loc fermecaţi, ca să asculte cântecul minunat al unui biet cerşetor. Hainele îi erau rupte, făcute praf, nu mai aveu nici o formă; erau un morman de cârpe, petice, agăţate una de alta. Picioarele desculţe erau umflate şi roşii, iar prin pantalonii găuriţi se vedeau răni adânci, grozave. Vinele gâtului erau enorm de dilatate. Faţa galbenă, tumefiată arăta un tip blond, veştejit înainte de vreme. Luminile ochilor erau stinse. In locul lor erau 2 găuri negre, sinistre, reci. Era orb. Pe vremuri, fusese frizer, dar de când se îmbolnăvise de când pierduse vederea, n'a mai putut munci. N'avea pe nimeni care să-l ajute. Acum cânta imnul foamei. Toate privirile erau aţintite spre el. Toţi îl ascultau miraţi de atâta frumuseţe.

După ce-a cântat destul, şi-a scos şapca ruptă de pe cap şi sta cu ea întinsă. Atunci toţi şi-au adus aminte de afaceri. Erau grăbiţi; plecau. Nu mai rămăsese nimeni prin preajma lui, afară de câţiva copii murdari, gălăgioşi. In şapcă nu se strânsese nimic, nu căpătase nici-un ban. Atunci, fără să zică nimic, fără să murmure, cu chitara la subţioară, a plecat schiopătând, dibuind marginea trotuarului cu bâtul. Sărman bătrân oare ce vei mânca tu astăzi?

Şi strada era veselă. Treceau mereu, burghezi burtoşi, femei spoite, şi lucrători şi fel de fel, râzând, vorbind, glumind.

Bietul Pipa chitaristul... Astăzi am auzit că s'a spânzurat.

Alix.

A apărut:
„DOMNU NAE"
Scene din vremea ocupaţiei,
— de D. D. PATRAŞCANU. —
Editura H. Steinberg & Fiu.
Preţul lei 14.

ANUL XXXVII. — No. 11. 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 27 Martie 1921

Universul Literar

Penalităţile aplicate Germaniei

Intrarea trupelor franceze într'un sat german din apropierea oraşului Ruhrort pe malul drept al Rinului

(Vezi explicaţia)

Cronica săptămânei

Internă

Câteva proecte de legi importante au fost prezentate parlamentului, între care cel mai de seamă priveşte reforma financiară.

In proectul ministrului de finanţe se prevăd noui impozite directe (opt, dintre care 7 sunt denumite „cedulare" pentru că sunt aşezate numai pe o singură categorie de venituri); impozite pe venituri, pe câştiguri de războiu, pe lux şi pe cifra afacerilor. Este un proect de impozite vast, menit să revoluţioneze actualul sistem fiscal spre a alimenta tezaurul cu venituri corespunzătoare capacităţii de plată a contribuabililor, după averile lor, ca statul să poată face faţă tuturor nevoilor sale.

Nouile imposite vor impune sacrificii din partea tuturor cetăţenilor. Aceste sacrificii trebuesc făcute, de oare ce numai în modul acesta se va putea întreprinde opera însănătoşirei finanţelor României — grav compromise azi prin inflaţiunea monetară — şi ameliora viaţa economică. In acelaş timp s'a depus în parlament şi proectul de buget, care se prezintă echilibrat, prin mari reduceri făcute la diferite capitole ale cheltuelilor şi prin evaluările veniturilor, pe baza noului sistem de impoziţie.

Ministrul de interne a prezentat şi el un proect relativ la oficiile de închiriere, care prezintă însă mari lacune, de oare ce, după dispoziţiile ce le conţine, el nu va putea contribui la îmbunătăţirea raporturilor dintre proprietari şi chiriaşi. De fapt, criza locuinţelor, va rămâne în stadiul ei grav, atâta timp când nu se va face noui construcţiuni de case în toate oraşele, dar mai cu osebire în Bucureşti.

Ministrul muncei a prezentat un proect pentru încurajarea construirei de clădiri. Noul regim al chiriilor trebue astfel stabilit — până la reintrarea în normal, adică până la apariţia noilor construiri — în cât să se înlăture fricţiunile prea frequente dintre proprietari şi chiriaşi, în interesul liniştei publice.

Externă

Guvernul din Moscova a făcut sforţări mari ca să înăbuşe în sânge contrarevoluţia, la punctul ei de origină, adică la Kronstadt. După lupte înverşunate de ambele părţi, cuibul contrarevoluţionarilor a căzut în stăpânirea trupelor credincioase guvernului, formate, însă, în majoritate de chinezi.

Toţi luptătorii antibolşevici, în cap cu membri fostului guvern şi cu fostul comandant al forţelor din Kronstadt, generalul Kowlowski, s'au refugiat în Finlanda. De aci însă nu urmează că mişcarea antibolşevistă ar fi fost înăbuşită în tot cuprinsul imperiului sovietist. Multe grupe de armate roşii, operează în diferite regiuni ale ţării. Situaţia, în general, este tot gravă pentru regimul dictatorial din Moscova, atâta timp cât pătura ţărănească este ostilă sovietelor; iar muncitorimea este profund nemulţumită de modul cum au înţeles şi înţeleg domnii din Capitală să apere interesele proletariatului.

Cu Polonia pacea s'a încheiat. In schimb, va izbucni alt războiu în Asia Mică. Grecia, nemulţumită de hotărîrea aliaţilor de a remania tratatul dela Sèvres, a mobilizat câteva clase din rezervă şi a întărit forţele aflătoare în regiunea Smirna şi Brussa.

Grecii urmăresc prin ofensiva pe care o vor dezlănţui împotriva naţionaliştilor turci, să ocupe o parte din Anatolia. Obiectivul principal al armatei de operaţiuni greceşti din Asia Mică este Angora, — capitala Anatoliei.

Un alt eveniment de seamă al săptămânei este rezultatul plebiscitului din Silesia de sus, care a eşit în favoarea Germaniei. După toate probabilităţile aliaţii vor împărţi Silezia de sus în două: o parte va intra în posesiunea Poloniei şi cealaltă parte, va intra în posesiunea Germaniei.

Romicus

Intrarea trupelor franceze într'un sat german

— Vezi ilustraţia din pag. I —

La conferinţa dela Londra, odată ce contrapropunerile formulate de delegaţia germană, în chestia reparaţiunilor, cari au fost respinse de delegaţii aliaţilor, s'a aplicat imediat penalităţi Germaniei.

In primul rând, trupele franco-anglo-belgiene au ocupat trei oraşe din regiunea carboniferă a Ruhrului, situate pe malul drept al Rinului: Ruirhort, Duisberg şi Düsseldorf.

Ilustraţia noastră reprezintă intrarea trupelor franceze, de sub comanda generalului Simon, într'un sat din apropierea oraşului Ruivort.

Populaţia a primit cu resemnare trupele aliate în toate oraşele mai sus pomenite, însă Germania va resimţi curând efectele aplicării sancţiunilor şi va trebui să cedeze, de oarece dreptatea şi forţa sunt de partea Aliaţilor.

Cuvinte libere

STATUIA ANONIMILOR

— Nepăsătorii —

Inchei seria de cronici a anonimilor cu acei indiferenţi ai progresului sau regresului social cari stau închişi în egoismul lor contemplativ şi păgubitor.

Aceştia sunt socerdaţii inerţiei eterne, martori misterioşi ai înfăptuirilor mari care, dacă trec par'că neobservate pe dinaintea lor, îi fac totuş să cugete la inutilitatea lor socială.

Sunt confundaţi în Nirvana lui Buddha şi n'au nici măcar puterea magnetică a fakirilor Indiei pentrucă sedentarismul lor de toate zilele nu se confundă decât cu lenevia de cugetare a juisorilor cari sunt o podoabă superfluă a contemporanităţii noastre.

Dacă sunt negustori din fire, în fiecare din ei tremură un Shylock, veneţian, partizan hotărît al tuturor curentelor şi gata să se bată cu pumnii în piept pentru orice credinţă pe care s'o trădeze la cel dintâi prilej bine venit.

In mintea şi în sufletul lor e o sinteză hootică a tuturor religiunilor pe care le percep aproape instinctiv şi cărora sub inspiraţia clipei, le dă tălmăcirea practică impusă de imprejurări.

Nu se poate pune nici odată, temei pe asigurările lor, i-am văzut şi pe aceştia cu ochii închipuirei. Apostoli s'au scoborât până la ei ca să-i ridice. Nici cutezanţa lui Prometeu nu i-ar fi putut însă înălţa.

Aceşti anonimi taciturni şi-au abandonat apostolii de îndată ce spada lui Damocles le sta-amenintătoare deasupra.

Li se potriveşte de minune vorbele poetului:

— „In lături, nevolnică turmă
De lași lâtători și nemernici
Ce stați posâiți și cucernici
Când biciul vă mână din [urmă!..."

O, dacă această gloată nepăsătoare a anonimilor leneşi de cugetare şi de acţiune n'ar „pătimi de avuţia lor nefericită, lumea ar fi mers cu cel puţin un mileniu înainte încă de acum două milenii,! Oricât reformatorii mari şi evangheliştii pământului se vor trudi ca pe aceştia să-i smulgă din întuneric, deşartă le va fi osteneala că niciodată nu vor isbândi.

Dacă într'adevăr există o pluralitate a existenţelor omului în univers, atunci, desigur, aceşti anonimi, în incarnaţiunile lor trecute, trebue să fi săvârşit prea sgomotoase fărădelegi, adevărate crime, pentru ca în actuala lor fiinţă terestră să le ispăşească atât de greu. Şi câte incarnaţiuni viitoare nu le va trebui încă pentru ca să scape de influenţa magnetică a pământului nostru!...

Pentru înălţarea acestor anonimi nevinovaţi trebue să lupte cu îndârjire falanga celor luminaţi şi aleşi. Pentru înălţarea demnităţii lor de oameni trebue pornită o cruciadă a valorificărei omului prin faptele sale.

E cea mai generoasă faptă din câte le cunoaşte Istoria. Să pătrundem deci cu încredere în colibele lor sufleteşti şi acolo să facem să pătrundă cel puţin o rază de binecuvântare a soarelui glorios. Nu se poate ca pietrele acestea să nu se mişte singure aşa cum zidurile Ierihonului se cutremurară la căutarea profetului.

Făcând astfel, vom fi semănători de lumină în via Domnului şi Ierusalimul păcei îşi va deschide porţile glorioase către noi.

Nu se poate să nu isbândim. Apa mărei picură pic cu pic pe stâncă şi trece vreme după vreme, iar valul despică stânca şi spulberă vântului pulberea, iar unde a fost odinioară stâncă e apă acum şi astfel valul ajunge biruitor al stâncilor. Oare omul nu este şi un val asemănător talazului mărei? Oare valul omenesc nu poate sparge stânca neştiinţei care stă stavilă între om şi om?

Incercaţi de-a minune şi vă veţi minuna singuri de ce vă câştiga raiul din faptele voastre.

Se poate o rugăciune mai curată către cer decât aceea a sufletului care se nevoieşte să desrobească alt suflet?

O, toţi cei ce-şi prăpădesc viaţa pe nimicuri somptuare, dacă ar şti ei pecinginea de păcate ce se întinde pe suprafaţa sufletului lor aşa cum o cămaşă de bube îmbucă trupul unui lepros!

N'ar mai păcătui nimeni, n'ar mai fi nepăsători pe lume şi toată lumea ar trăi aievea fericirea visată de cântăreţi.

Leontin Iliescu

Moaştele

lui TUDOR VLADIRESCO

Din partea d-nei Smara primim următoarele:

Buc. 16 Mart 1921

Stimate D-le Director,

Cunoscând sentimentele naţionaliste ale d-voastră, dând dovezi că iubiţi poporul acesta blând şi nobil pentru a cărui cultură şi eu ori pe unde am fost am lucrat ca să pun o pietricică la marele edificiu, care să chiamă: *Idealul Naţional*, acum, când s'a uitat că la 1911 fără concursul celor în drept, eu am înălţat o cruce lui Tudor Vladimirescu pe locul unde, el şi pandurii, au fost ucişi mişeleşte la Târgovişte, îmi permit a vă ruga ca prin preţiosul d-v. ziar s'aduceţi la cunoştinţa poporului şi a onor comitet, care a luat iniţiativa Centenarului pentru slăvirea Eroului martir că, pe când s'aşeza în curtea Mitropoliei crucia zilnic cercetam bătrânii Târgovişteni şi dosarul nr. 7 cu procesul lui Pitiş, un neguţător, care fusese acuzat că ucisese un transilvănean şi-l aruncase în puţul părăsit al lui Geartoglu, acum proprietatea

ICOANA BIZANTINA

De când în Lesbos, Phocas o svârlise,
Irena, ca statuia 'ndurerării,
Privea tăcută scânteierea mării,
Sorbind un strop de viaţă doar din vise.

Vuia năpraznic dorul răzbunării
In sufletul trufaşei basilise
In sufletul în care nu 'ncoltise
O clipă, harul sfânt al îndurării.

Şi 'ntr'un amurg în gând i-se strecoară
Nevoia să se roage la fecioară,
Dar când păşi spre Maica Prea Curată

Se clătină şi inima-'i se frânge,
Căci dureros fecioara îi arată
Cum pruncului îi picur ochii sânge.

O. Vlassan

locului cumpărat de Pitiș, dela primărie.

Făcându-se săpături, parchetul în loc să dea de un cadavru mai la suprafață, a dat de niște oseminte mult mai vechi și mutilate cari au fost date spre examinare consiliului medical la București, cari a opinat, în actul medico-legal, cele ce spusei mai sus. Justiia ne mai având ce face cu aceste oseminte le-a încredințat grefei, grefierul mi le-a găsit după atâta vreme în podul tribunalului cel nou. Judecătorii d'atunci, nu s'au gândit, firește, la ceea ce spuseseră aproape toți istoriicii, toți cercetătorii adică: *Tudor și panduriii săi, după ce fuseseră chinuiți și uciși pe locul unde este astăzi crucea, au fost aruncați în puțul lui Geartoglu*, dar judecătorii dela 1911 cărora, învederându-le dosarul cu actele au fost toți de părere că acestea nu pot fi decât: *Moaștele martirilor naționali*, de aceia ei m'au autorizat ca să le îngrop la crucea ce se înalță în memoria celor cari fuseseră jertfiți pentru mântuirea patriei.

Cum atunci era congresul învățătorilor neamului și d. ministru C. Arion sosise anume pentru aceasta și pentru inaugurarea crucei lui Tudor Vladimirescu și cum autorizația parchetului mi-a venit a doua zi, oseminte, au rămas ne'ngropate; după aceia le-am strâns din geamantanul în care să găsea, le-am așezat într'un mic coșuleț și le-am depus împreună cu actele și jivirile, în cari erau publicate toate cercetările mele, în biserica Curtea Domnească unde cred că să află și azi și de unde ar trebui luate și îngropate acolo unde am fost autorizată. La aceasta ar trebui să se gândească și să procedeze cei cari jubilează, căci l-a crucea Eroului Național m'am gândit și mai de mult.

Primiți vă rog, Domnule Director, odată cu mulțămirile mele și cele mai distinse salutări.

S. Gheorghiu-Smara

Străbătând prin secole

Scoborâtor din lumi astrale,
Gemi prin fagot celest,
În crângurile sepulcrale
Sădea-vei sărbăd lest;
Dacă debarci în sumbra piață
Și'n labirint de foc,
Desprinde clipele din viață
De fulgurant noroc.

Zeiță, splendidă natură
Și Helios titan,
Mi-ați dat și forță și căldură
Și gând olimpian;
Între cuprins de cimitire
Și domul înstelat,
M'ați hotărât pentru jertfire:
Infernul să străbat.

În drumul ursitoarei mute,
În vai către mister,
Părul, în anul nouă-sute,
Că pierd pământ și cer;
Sub dangtul nymfelor în stol,
În drama întreruptă,
Aș fi zâmbit în ultim rol,
Nesmuls de nici o luptă.

Plutiși prin temple și taverne,
Vedenie de-abis,
Păreau sclipirile-ți eterne
Rearipând larg vis;
Dantași de mult, printre nubile,
Prin atic peizaj;
Schimbându-ți părul în reptile,
Trăsnit-ai vechi miraj.

Sorbisem ultimele-ți raze
Și cel din urmă glas,
Când după nopțile d'extaze
Gorgonă ai rămas,
Lăsând în sacra dimineață,
Spre bahicul festin,
Pe năluciri stindard de ceață
Și 'n amfore: venin.

Alexandru Obedenaru

Pictorul Alex. Romano

Zilele trecute s'a deschis sub Inaltul patronaj al Curței Regale, în măreața sală „Joffre" a Cercului Militar din piața Sărindar, expoziția mult regretatului pictor Alexandru Romano.

Pentru cine nu a cunoscut meritele și viața acestui tânăr artist răpit artei înainte de a-și fi spus ultimul cuvânt, publicăm în traducere textul unui scurt studiu biografico-critic pe care Alfred Boinaghi de la „Nouvo Giornale" din Florența îl consacră în cunoscuta revistă de propagandă pentru unirea latină, „L'Italo Romena" din Milano.

E știut că defunctul pictor Al. Romano a trăit și lucrat la Florența, unde era foarte cunoscut și apreciat în mediul artistic, timp de patru ani de zile.

Lucrează pentru țară, dar asta nu-l împedică de a participa cu succes la diverse expoziții din Florența între anii 1912—1915,

PICTORUL ROMANO și SOȚIA LUI. (Autoportret)

unde îi este consacrat în totdeauna un loc de onoare atât în sălile expoziției cât și în paginile celor mai bune jurnale. Așa cunoscutul critic de pe atunci Xerxe Alexandri dela „Nouvo Giornale" îi dedică aproape o coloană plină cu expresii foarte măgulitoare pentru arta sănătoasă a tânărului român. In critica unei expoziții colective mai cu seamă pentru un străin, această manifestare însemnează mult. Printre lucrările acolo expuse remarcăm câteva cari se află în actuala expoziție precum *„Bătrânul Italian cu beretă"*, *„Portretul soției mele"*, *„Cap de Spaniolă"*, etc. Aci voi expune sus numitul articol al lui Alfredo Boianaghi din revista „L'Italo Romena" în 11 — 12 din Decembrie trecut, care sună astfel:

„Astăzi voi vorbi despre artiștii Români cari au ținut la înălțime în Italia numele țării lor. Și pe primul dintre toți, ca titlu de onoare, trebuie să reamintesc de și pe scurt pe un tânăr căruia vitregia soartei îi curmă viața activă, nimicind un viitor glorios în artă.

Este vorba de Alex. Romano, născut în București la 1887,

Chiar din cea mai fragedă vârstă a copilăriei dădu semne netăgăduite pentru înclinarea specială ce o avea pentru pictură. Terminându-și cursurile elementare, începu să lucreze ca ucenic pe lângă tatăl său sau alți decoratori. La vârsta de 16 ani intră în Școala de Belle Arte, sfârșind studiile în patru ani. Nemulțumit însă voi a aprofunda studiul picturei cu maestrul Mirea.

In urmă pictă un portret reușit al d-nei Sm. Michăilescu și un studiu de nud, cari fiind expuse la Salonul Oficial din București din 1910 îi procură un premiu de 500 lei. Un an mai târziu pictă un tablou mai mare *„Samson și Dalila"* și un reușit spate de nud, cari deasemenea expuse la Salonul Oficial îi destinară alt premiu de 1.000 lei.

In 1911 părăsind București sosi la Florența atras de frumusețile Italiei și ale orașului ce cuprinde atâta artă stabilindu-se timp de patru ani. Aici pictă faimosul său tablou *„Moartea Cleopatrei"* pe care-l trimise la Salonul din București în 1912. Indrăgostit de muncă, care pentru el era adevărata viață, execută după câtva timp *„Ulise ucizând pe pretendenții Penelopei"* o frumoasă și îndrăzneață pânză care fu primită la Salonul din București și premiată cu 2.000 lei. Tot aici la Florența execută o serie de portrete dintre cari (cele) mai însemnate acelea ale familiilor Spaniole Finto și Iniguez; în acelaș timp se îndeletnicește cu decorarea unei săli de mâncare în stil trecentesc, cu subiecte inspirate din viața Sf. Gheorghe, într'o vilă din împrejurimile Fiesole-i.

Sfârșind aceste lucrări pictează alte tablouri dintre cari demne de menționat: *„Inchinarea fecioarelor în fața lui Isus răstignit"*, o frumoasă temperă decorativă cu caracter primitiv.

Compozițiile *„Coșmarul"*, *„Ultima cocardă"* și cari mai toate sunt inspirate mai mult sau mai puțin direct de viziunile pictorice ale lui Stuck.

Mai execută deasemenea o nesfârșită serie de capete și de peisaje.

In 1915 se întoarce la București și continuă a lucra cu dragoste și statornicie și în Maiul anului viitor deschide o expoziție personală, obținând în urma concursului dat de Curtea regală o popularitate meritată.

Printre lucrările mai reușite și de mai mare importanță sunt: *„Toamna"* și un *„Auto-portret"* cumpărate de familia regală a României, *„Ursitoarele și Copilul Isus"* un tablou neterminat dar oboșat cu multă pricepere artistică *„Edera"* și o sugestivă *„Pieta"* cu caracter decorativ în care sentimentul mistic se afirmă cu mare putere.

In expoziție figurează deasemenea multe alte lucrări de gen, reușite, precum și multe studii și schițe de peisaj.

Asupra acestei expoziții care descoperă în bietul Romano un adevărat temperament de muncitor și artist, care avea în față-i un viitor sigur, scrise un articol plin de laudă în „L'Independance Roumaine Illustrée" criticul Bachelin, iar N. Pora scrise un altul în revista „Flacăra".

Războiul care a costat atâtea jertfe și secerat atâtea vieți, întrerupse activitatea sa privată din Capitală și el fu mobilizat la Marele Cartier General ca pictor de război.

In ziua de 12 Septembrie întorcându-se la București spre a-și procura material cade victima aeroplanelor germane. Îi fură date onorurile militare la cari fu reprezentată și Curtea regală.

Moartea sa fu o adevărată pierdere pentru artă, și bietul Romano fu regretat de toți câți îl cunoscură și apreciară.

Inaintea memoriei sale ne plecăm cu respect".

Inseilături din gând

Cea mai urâcioasă patimă din lume este gelozia: ea se ascunde în inimele noastre și ca un ghimpe ni le'nteapă chiar și atunci când nu există nici o urmă de primejdie.

✦

Nesocotința noastră ne duce la peire și totuși când suferim de pe urma ei ne agățăm de toate mijloacele spre a ne găsi noi înșine circumstanțe ușurătoare.

✦

Când iubirea se stinge într'un suflet, acel om rămâne ca un automat: în mijlocul mișcărei generale el trăește ca un străin; iar în acel pustiu nu mai încolțește nici o dată floarea speranței.

✦

Atmosfera cea mai iubită în care ne place să trăim este atmosfera încântărei, a adulațiunei. Omul cât de desmoștenit se crede că merită osanale și slavă

✦

Lucrul cel mai rar din omenire este prietenia adevărată, cine îl întâlnește trebue să se considere posesorul celei mai prețioase comori.

✦

Amorul când e sublim te înalță mai presus de vicisitudinile vieței, te ridică spre idealuri sublime; când este meschin te coboară în cele mai negre abizuri, te întinează și te 'mpinge la crimă.

Cum e numită România pe chinezește

In viața mea n'am vorbit cu un chinez — până anul acesta.

La congresul studențesc creștin dela Glasgow însă, am locuit în aceiași casă cu chinezi, am mâncat la aceiași masă cu ei și deci iată-ne în situațiunea de a face cunoștință și a vorbi.

De odată mi s'au trezit în minte toate ciudățeniile pe care le auzisem din copilărie despre ei: că n'au glas ca noi, că vorbesc miorlăind ca pisicile.

Când am văzut pe șeful studenților chinezi creștini așezându-se la masă lângă mine, și gazda prezentându-ne unul altuia, m'am simțit cuprins ca de o neliniște superstițioasă: oare ce glas oi auzi din gura lui?...

Și mi-a vorbit chinezul foarte liniștit și frumos, și eu îi examinam fiecare cuvânt și clătinările glasului, și-l ascultam cu plăcere. Imi ziceam: Iată, așa sunt oamenii și popoarele... Câtă vreme nu se cunosc scornesc tot felul de lucruri unul despre altul, și pe urmă vezi că ai face cu oameni ca tine și ți-s dragi. Inmit mai multe sunt asemănările decât deosebirile.

După primele amabilități, conversațiunea noastră a ajuns o întreținere prietenească, pe care am continuat-o și după masă. Am aflat că d. *Chuang* era căpetenia studenților creștini din China, că el e creștin de mai multe generațiuni și că creștinii, deși nu mulți în țara sa, sunt totuși partea cea mai distinsă a populațiunii. Știam din altă parte că, în actualul cabinet chinez, majoritatea miniștrilor sunt creștini.

Chinezul era un om învățat. Studiase în America. Nu mai era student, ci numai ducea acțiunea creștină printre studenți în țara sa. Știa despre România că e țară latină, că avem o pronunțare clară, că suntem de acelaș neam cu Italienii, Spaniolii — și mi-a înșirat pe toți latinii la rând.

Din cauză că Englezii pronunță numele de „China" foarte deosebit de noi: „Ceaina" (nu de geaba e țara ceaiului), am spus chinezului:

— Știi cum numim noi țara dumitale?

— Cum?

— China.

Și atunci m'a întrebat și chinezul:

— Dar dumneata știi cum numim noi țara dumitale în limba noastră?

Aici am făcut ochii mari, căci în adevăr m'a cuprins o mare curiozitate să aud cum se zice „România" pe chinezește...

— *Luminia*, mi-a spus chinezul, și am rămas încântat.

— Ce frumos ne numiți! i-am răspuns.

Și am continuat: cuvântul ăsta seamănă cu altă vorbă a noastră: *lumina*, care înseamnă *the light* (*lumină* pe englezește).

— Așa? a răspuns. Seamănă cu cuvântul *luminous* (luminos pe englezește).

— Da, da, și pe ăsta îl avem în românește. Noi zicem *luminos*.

Și așa am aflat numele chinezese al României, care va face și altora plăcerea pe care mi-a făcut-o mie.

Arhim. SCRIBAN

CITIȚI
ZIARUL
Călătoriilor și al Științelor Populare
Apare în fie-care Marți cu interesante articole de popularizarea științelor, povestiri istorice și ilustrațiuni.
Abonamentul se face numai anual și costă
52 lei în țară și
60 „ străinătate
— 1 leu exemplarul —

SCHITE

AMINTIRI
din vremuri triste

Era pe vremea când dușmanul trecuse hotarul țărei; când primele trupe veneau rusești în ajutorul mult încercatei noastre armate, care cu prețul atâtor vieți a atâtor umili eroi, încerca într'o ultimă și desnădăjduită luptă... salvarea Capitalei.

In timpul acelor zile mohorâte de toamnă; când se cernea zi și noapte din cerul de plumb, o bură de ploaie trecută ca prin sită; în acele zile triste, lungi, îngrozitoare așteptând cu înfrigurare necunoscutul, au adus primii răniți — din lupta ce se încinsese, — la spitalul din B...

In căruțe trase de boi, pe un drum desfundat, câte 2 și 3 chiar întinși pe pae, bandajați, plini de sânge, de noroiu, și cu o resemnare de martiri care se oglindea în ochii lor mari deschiși.

Nu se auzea nici un murmur, nici un vaet; cu o abnegație sublimă sufereau toate durerile făcând jertfa deplină ca și camarazii lor care și-au dat viața în vâltoarea acelor lupte desperate, vărsându-și sângele, într'un avânt sublim, pentru salvarea patriei!

Eroi umili la capătul cărora abia străjuiește o cruce simplă de lemn cu un nume sau numai singurul: mort pentru țară!

Intre cei răniți era și un tânăr ofițer de cazaci. Era întins pe fundul unei căruțe pe niște pae umede. Blond, cu ochii albaștrii privind spre cerul întunecat, cu buzele albe strânse de durere și suferință, părea un Crist răstignit pentru dreptate.

A doua zi a murit la spitalul B... cu o fotografie în mână..., singura mângâiere în ultimele-i clipe: icoana soției și copilașului — ființe scumpe lăsate acolo departe.

Și în aceiași zi, spre seară a fost condus la locașul de veci. Puținii oameni cari mai erau în sat l'au însoțit până la mormânt, ca un omagiu adus acestui tânăr erau mort pe pământul țărei noastre. Patru soldați de sub comanda lui, cazaci năpraznici din stepele Rusiei; camarazi de arme și de luptă, îi urmau cruntî cu capetele descoperite. Era o tăcere lugubră întreruptă doar, din când în când, de bocetele vreunei femei care cu gândul la soțul sau copilul plecat departe la luptă — vărsa lacrimi de durere....

Când l'au coborât în mormântul umed — ultim locaș al veșniciei — un ofițer cu un gest își smulse de pe piept o decorație strălucitoare, spuse câteva cuvinte emoționat și o asvârli peste corpul aceluia care dispărea pentru totdeauna.

Apoi au prins a cădea bulgări de pământ făcând un sgomot sinistru pe sicriul simplu de brad.

Când totul fu gata și când la un capăt se înfipse o cruce mică albă cu un singur nume — cei patru cazaci traseră o salvă peste mormântul lui, apoi tot așa de crunți încălecară pe caii lor iuți și într'un galop furtunos dispărură departe acolo unde bubuia tunul.

Iar cei cari îl însoțise până aci se despărțiră triști lăsând în umbra amurgului mohorât, mormântul proaspăt peste care cernea o bură fină de ploaie ca o îndurare a cerului nemărginit și trist....

Gogu Dumitrescu

F. Aderca[1]

(Prozatorul)

Domnul Aderca își strânge nuvelele în volum: un adevărat sipet cu giuvaericale.

In zilele noastre, prielnice lucrurilor de a patra și a cincea mână, apariția „Domnișoarei din strada Neptun" e sărbătorească. Marele public, credincios „Universului Literar" poate să ia parte la bucuria noastră, depunând în casa oricărei librării ceva mai mult ca prețul unei trăsuri cu un cal (trăsura care transportă în fiecare Duminică, din cartierul depărtat spre cinematografele din centru, pe cetățeanul doritor de artă).

Dela un capăt la celălalt al cărții, circulă (nestăpânit argint viu) vioiciunea spiritului și a inventivității verbale. Căci domnul Aderca înveliue metalul de preț al artei sale într'o intelectualitate sclipitoare. Lucrurile câștigă în trăinicie, dichisite astfel. Nu fac o profeție,

(1) Cu prilejul volumului „Domnișoara din Str. Neptun", Editura Socec.

ZBUCIUM

O, liniștea de-afară, în nopțile de iarnă
Când pe seninul lunii coboară și s'așternă
Pe munți cu stânci enorme
Himere multi-forme
— Albi fluturi de zăpadă —
O, liniștea de-afară
Eu aș dori să cadă
În sufletele noastre
Cum cade de pe glastre
În nopți de Mai senine
O rază mângâindă, pe frunze de verbine.

O, liniștea de-afară, ce picură ușoară
Pe frunze 'ngălbenite, menite ca să moară
În marginea de drum
O liniștea de-acum,
Ce 'nconjură și-atinte prin cimitire plopii,
Cari străjuesc prin viscol, pustietatea gropii
În care zac săracii alături de bogați...
O liniștea sublimă din vecinica cetate
Voi gânduri sbuciumate
Putea-veți să mi-o dați?

Eu n'am cerut vieții, din bunurile sale
Nimic: nici bogății, nici flori, nici osanale
Nici feeria dulce, apusului de soare
Nici răsăritul lunei, pe nesfârșit de mare
Nici aurora care
Aduce dimineața
Eu n'am dorit nimica
Cum n'am dorit în sine, pe însăși ea viața

De-a încolțit păcatul, care pe toți ne paște
Păcatul care-omoară, păcatul care naște
Ce vină port eu oare?
De ce rebeliunea atâtor ne'mblânzite
Și ne'durate patimi mi s'a turnat în vine
Odată cu povara vieții nedorite?...
Ce lege ne'ndurată, ce crudă ursitoare
Sortește omenirea, cum m'a sortit pe mine?

O suflete! în tine porți germeni de furtună
Ți-i fecundează dorul
Și patima nebună
Speranța ți-i nutrește și-ți desvoltă-amorul.
Zadarnic căuta-vei să-ți potolești pornirea,
De 'nvingi ori-ce în lume, nu-ți poți învinge firea.

Te-am întâlnit în cale, comoară de durere
Frumoasă, zâmbitoare...
Și falșe ca femeea cum au creiat-o zeii.
Din grațiile tale, atât de răpitoare
Nu ți-am cerut nimica
Ateu ca toți ateii...
Invins ea înțelepții...
Purtam sfărmate 'n mine, trecutele decepții.

Nu ți-am cerut nimica, și'ai vrut să treci 'nainte
Purtai atâtea chinuri sub caldele-ți vestminte
Și-atâta suferință în ori și ce mișcare
In cât cu-aceste arme, putea-i să 'nvingi pe ori-cine
Putea-i să 'nvingi pe ori-care
Cum m'ai învins pe mine.

Și ne-am iubit o noapte, o noapte de durere
Căci apăsa pe clipe mânia 'n voluptate
In ori-ce sărutare, în ori ce mângâere
In ori-ce 'mbrățișare
Revolta firei noastre, în vijelii turbate.
Și ne-am iubit o noapte, o noapte îngrozitoare
Căci pasiunea de astăzi lupta cu cea de mâine
Uitarea cu speranța, dorința de-a rămâne
Cu cea a despărțirei se alungau ca valuri
Ce vin din largul mării urlânde, spumegate
Și fiindcă ființe ele nu pot ca să se bată

ri o riguroasă deducţie, afirmând că proba lui Aderca vor înfrunta vremea fără să păleasc ă. O apără prestigiul lucrului gândit şi migălit.

Am să stărui puţin asupra bucăţii centrale a culegerii: „Domnişoara din str. Neptun".

E vorba de semnţia unui om dela ţară: Ion Oproiu, târâtă de nesocotinţa acestuia, de pe ogorul din satul de baştină, — spre oraş.

Însăşi problema dezrădăcinării pusă în termeni locali.

Familia orăşenitului se înzileşte şi se perverteşte, e înţărcată de seva blagoslovită a pământului. Fata lui mai mare, în loc să fi rămas ceeace era sortită să fie: Nuţa lui Ion Oproiu, devine pretenţioasa domnişoară din strada Neptun, loc comun al adoraţiei tinerilor mardeiaşi.

Oproiu îşi ispăşeşte greşala. Piere în război, muşcând ţărâna de care se lăpădase. Femeia lui se stinge şi ea de mare scârbă. Nuţa, numai, rămâne să continue în mahalaua Neptun visul lui Oproiu, adaptat în sfârşit moravurilor dela târg.

Aderca, în nuvela lui, îşi îndreaptă observaţia asupra punctului critic al acelui fenomen social, ciudat şi complex: procesul de asimilare. Se înţelege dela sine interesul informativ al bucăţii. De iscusinţa realizării, nu mai vorbesc.

E în nuvela asta o viziune a mahalalei, materială şi bogată. Nu mahalaua schematecă şi caricaturală a lui Caragiale. Caragiale n'a înţeles niciodată ce belşug de poezie balcanică închide Oborul sau Gropile lui Oatu.

Aderca pune în vază duhul ascuns al lucrurilor mărginaşe: sentimentalitatea deformată şi... prolifică.

Ion Barbu

VESELIA

Revistă umoristică ilustrată

Apare în fie-care Joi şi se vinde cu

1 Leu exemplarul

Abonamentele se fac numai anual şi costă:

52 lei în ţară şi 80 „ în străinătate

Desvoltarea Adevărului şi Frumosului în şcoală

— Urmare şi sfârşit —

Să revenim la subiectul cum **şcoala poate desvolta gustul estetic la copiii.** El se desvoltă prin **educaţiune** paralel cu desvoltarea inteligenţii. Ca mijloc pentru acest scop ne pot servi următoarele: 1) **Să facem pe copii atenţi la frumuseţele naturii**, arborilor, florilor, paserilor, etc.; pe lângă care ei ar putea trece fără să le observe dacă nu le-am atrage atenţia. 2) **Lucrurile şi imaginile** cari împodobesc locuinţa copilului sau clasa de studii, apoi ilustraţiunile cărţilor şi în fine ocupaţiunea cu vremea din artele frumoase precum şi observarea cu atenţie şi studierea diferitelor opere de artă cum sunt cele din poezie, pictură, etc. 3) **Să căutăm a desvolta sentimentul de ordine,** curăţenie, bunacuviinţă, etc. 4) **Să îndepărtăm copiilor obiectele urâte,** jocurile bizare, şi înjositoare, imaginile cari nu impresionează ochiul de cât prin strălucirea falşă a culorilor prea vii, fotografiile grosolane. **Să oprim pe copii a scoate ţipete asurzitoare.** 6) **Trebue copilul să fie în tr'un mediu unde domneşte numai ordine.**

In această privinţă M-me Necker de Sanssure zice: „Cette éducation esthétique peut devenir un stimulent à l'ebude.

Să trecem acum la desvoltarea fiecărui simţ în parte.

Desvoltarea simţului vederei şi dragostea frumuseţelor naturei la copii.

Profesorul trebue ca prin întrebări să facă pe elev a spune ceiace are mai interesant într'un eace are mai interesant într'un desemn, într'o gravură, etc., tot odată să arate cum aceste detalii se armonizează în totul şi cum fiecare din ele contribue la frumuseţe. Gradaţia exerciţiilor e o condiţie a succeselor, iată pentru ce zice Montaigne: „colecţia desemnurilor şi a gravurilor destinate trebue să fie compuse cu o îngrijire şi cu un gust cu totul particular, — să desvoltăm sentimentul ordinei, simetriei proporţiunei în combinaţiunile liniilor şi figurilor, lucrul manual cu bandelete colorate, vizita monumentelor, escursiuni la ţară, observarea curcubeului, etc.". Acestea sunt cele mai eficace şi practice mijloace.

2) **Dezvoltarea simţul auzului, muzica şi cântul la copii.** Impresiunea extraordinară produsă de muzica organismului uman are rolul său observat în şcoală, totdeauna muzica mobilează inimile. M-me Dupaigne în conferinţa dela expoziţia universală 1878 zice:

Pentru ca copii să fie născuţi muzicanţi ar trebui să facem să înveţe dela vârsta de 3 ani muzica şi când vor fi de 9 ani ei vor învăţa cu succes studiile muzicei."

Instrucţiunea muzicală în şcoalele primare trebue să fie pretutindeni obiect de cânt. Se zice că **Elevii** au fost cei dintâi cari au cultivat muzica sistematică, iar în şcoalele elementare abea în secolul 19-lea sub influenţa lui Pestalozzi şi a discipolilor săi. Romînca legănându-şi odorul încă din faşă îl deprinde cu cântec, şcoala deci va căuta să desvolte cât mai mult această artă. Cântecul de vitejie îmbărbătează sol datul, tonul trompetelor reaminteşte rolul lui şi atunci de un singur gând este preocupat: — **să smulgă cu orice preţ victorial** Către acest scop dar să căutăm să deprindem pe şcolari cu imnuri religioase, naţionale şi cântece patriotice. Pe măsură ce plăcerea pentru muzică devine tot mai mare, **simţul estetic** din ce în ce se desvoltă treptat. O rugăciune cântată, are farmecul ei.

3) **Desvoltarea poeziei şi limbei materne la copii în şcoală.** După ce s'a desvoltat la copii gustul frumosului adresându-ne simţului vederii şi auzului natura însuşi şi operile de spirit deşteaptă în el un interes mai viu. Iată-l acum pe elev capabil de a gusta operile poeţilor. In şcoalele primare învăţământul poeziei trebue să se înceapă cu limba maternă căci are dreptate poetul când zice:

Mult e dulce şi frumoasă
Limba ce-o vorbim
Altă limbă armonioasă
Ca ea nu găsim!

Lectura şi recitarea bucăţilor alese în proză sau în versuri, fabule, istorii, descrieri, naraţiuni, operile scriitorilor de talent deşteaptă încet, încet la copii sentimentul literar şi poetic şi-l iniţiază în **arta** compoziţiunii.

Lectura sentimentală zice Légouvé ar fi una din cele mai puternice instrumente de propagandă estetică şi morală în masele populare. Să trecem acum la:

Desvoltarea sentimentului adevărului (intelectual). Odată cu dobândirea unor cunoştinţe se naşte în sufletul nostru şi un sentiment cu o nuanţă de plăcere sau neplăcere. Acest sentiment pentru că se naşte odată cu căutarea adevărului şi se sfârşeşte cu găsirea lui se numeşte **sentimentul adevărului logic sau intelectual.** Căutarea adevărului e însoţită mai totdeauna de un sentiment mixt de plăcere sau neplăcere, de îndoială. Relativ la această să ne aducem aminte de Lessing când zice: „adevărul deplin se află în mâna dreaptă a Domnului iar în stânga-i întinsă omului. — îndoiala". **Găsirea adevărului** căutat e însoţit de **plăcere** iar neaflarea lui produce **sentimentul, neplăcere descurajare.**

Fiindcă **oamenii culţi** au mai multe **principii generale** în cari să poată orândui **cazurile izolate** ce li se prezintă, adică au mai multe **idei aperceptive,** pricep mai curând, află mai jute adevărul: ei au mai multe **plăceri intelectuale.**

Ceeace împinge pe om spre aflarea adevărului, spre procurarea **plăcerilor intelectuale** e mai cu seamă **curiozitatea.** Curiozitatea pentru aflarea adevărului face pe om să treacă de interesul personal, de conducerea de sine. Plăcerea găsită în el (adevăr) întrece orice plăcere d. e. Chimiştii, minierii, exploratorii, inventatorii, cari şi-au expus viaţa numai de dragostea de a găsi adevărul. Plăcerea aceasta (sentimentul adevărului) este cu atât mai mare cu cât s'a pus mai multă energie pentru aflarea adevărului. El erupe prin tr'o manifestare exterioară a oboselei rezultată din încordarea forţelor psichice când în cordarea a fost mai mare.

(Evgvka) Evrica lui Archimede a devenit istorică. Nu toţi sunt capabili însă de aşa mari sforţări. Puterea de sforţare depinde de sentimentul adevărului repetat, căci în adevăr pentru oamenii cari au avut ocazia de multe ori să guste plăcerea sentimentului, rezultat din aflarea adevărului, nu poate fi altă plăcere mai dulce, mai mare!?

Se sfarmă laolaltă, izbindu-se de maluri.

No-i ne-am iubit de-odată. Părea eternitate
Impreunarea noastră sălbatică de-o noapte
Nici zâmbete, nici şoapte.
Şi dulci ameţitoare
Nici jurăminte falşe, de vecinică credinţă
N'am presărat dorinţei atât de neînfrânte
Ce se deslănţuise în noi biruitoare.

Urlau în noi victorii, de mult, de noi învinse
Priviri de voluptate şi pasiuni aprinse
Ne dogorea tot corpul, pe unde se tăsau
Intreg diapasonul funţei noastre mute,
Sonorităţi bizare, de ambu neştiute,
Acorduri noi, sublime, în suflete vibra
Trăiam din veşnicia în-care se 'nfiripă
Pentru prezent etern trecutul chinuitor
Şi care-alimentează întregul viitor...
Din veşnicia care durează doar o clipă.

Când zorii se-arătară, nu te duceau departe
Pe albul de zăpadă, pe drumul fără cale
Doi paşi, micuţi, agale.
In noi părea că-s moarte
Ori-ce dorinţe şi patimi
N'au fost la despărtire, nici plânsete nici, lacrimi.

Părea că nici regrete.
Ţi-ai potrivit pe buze surâsul de altă-dată
Pe frunte suferinţa, etern biruitoare
Şi dormică de chinuri. Şi astfel înarmată
Te-ai aruncat în viaţă, frumoasă, 'ncrezătoare
Cu mult mai multă sete.

N'am plâns la despărţire...
Ce crudă amăgire!...
Cum cauţi răsăritul când soarele apune,
Cum răscoleşti cu gândul a nopţilor genune
In care se destramă sublimul unui vis;
Cum cercetezi imensul prăpastiei de-abis
In care-s prăbuşite comori deja avute;
Cum ochii stinşi imploră luminile pierdute,
In cari sunt imprimate trecutele peisaje
Şi cum scruteşte zarea în spre duşmani o straje
Neliniştit că vine şi doritor să vie...
Aşa de-atunci şi eu
Femee, umbră moartă şi pururi în viaţă
Din clipa despărţirei, din zori de dimineaţă
Şi până noaptea, 'ntr'una te chem, te aştept mereu.

O crudă frământare, grozavă tiranie!..
Furtună-a firei mele, mereu deslănţuită
Tu-mi pustieşti fiinţa.
De ce e altoită de-atâta manie?
Cu-atâţea ani de zbucium o noapte.

In seara asta tristă când fluturi de zăpadă
Nainte ca să cadă
Pe-a străzilor noroi
Se leagănă zburdalnic, nepăsători de soartă,
In seara asta tristă când liniştea coboară
Pe un întreg convoi
De frunze'ngălbenite, ce vântul le tot poartă
Din şanţ în şanţ de drum
Odihnitorul giulgiu, ţesut în alte sfere,
Din fluturi de himere...
In seara asta tristă, când pare însuşi vântul
Că şi-a găsit odihna şi s'a retras în ea;
Când obosit pământul
De-atâta fecundare
De-atâta frământare
Tihnit îşi doarme somnul, sub albul de herimnă
Al palelor de nea;
In noaptea asta tristă, când liniştea domneşte
In tot ce mă 'nconjoară şi pe întreaga fire
De ce nu pot şi eu
In leagănul uitării să culc orice-amintire
Şi, potolind furtuna, s'adorm la pieptul mea
Intreaga suferinţa ce-atât mă chinueşte?

24 Dec. 1920. M. G. Samarineanu

Aşa au trăit în momentele acele fericite: Newton, Keppler, Galileu, Eratostene, Archimede, Papin, Lavoisier etc.

Dacă sentimentul adevărului se dobândeşte prin deprindere, acea putere de a domina spiritul, de a-l întâlni în căutarea adevărului, el nu poate avea destulă putere la un om care nu i-a gustat plăcerea de cât ocazional, asemeni şi la copii. Totuşi sufletul setos de cunoştinţe, — **„vatra gata de a aţâţa focul"**, simte chiar de la început trebuinţa de a afla adevărul. Veşnicele întrebări ale copilului: pentru ce? de ce? de unde? cum se fac? etc. dovedesc înclinarea lui spre căutarea adevărului. Mulţumirea sufletească când i-se răspunde e o oglindă a sentimentului adevărului născut în sufletul lui. Această curiozitate de a şti, de a cunoaşte lucrurile ajută foarte mult la desvoltarea intelectuală a copilului. E bine deci să desvoltăm curiozitatea copiilor şi să deşteptăm în sufletul lor **plăcerea** şi **iubirea** pentru **ştiinţă**, pentru **învăţătură**, — în cazul acesta ei se vor sili mai mult. Aceasta se poate face prin următoarele mijloace:

1) **Să expunem elevilor cunoştinţele** sub o formă **atrăgătoare** şi uşoară de înţeles, în formă intuitivă.

2) **Să nu le dăm toate cunoştinţele** de a gata, ci să lăsăm ca să afle ei singuri **adevărul**, acolo unde poate.

3) **Să nu le încărcăm mintea** cu cunoştinţe mai mult de cât pot ei să priceapă. La început când aflarea adevărului pentru el se reduce la expunerea lui de către cei din apropiere-i, se înţelege că terenul investigaţiunilor e nelimitat, mai târziu când în multe cazuri el însuşi a ţinut să afle adevărul, vede că nu-i în totdeauna cu putinţă. Aci educatorul trebue să ţină socoteală de puterile lui, de ideile lui aperceptive. Adevărul de găsit prezentându-se ca izolat poate fi cuprins în ideile generale ale elevului. Neţinând seamă de aceasta copilul nu poate să guste de cât neplăceri rezultate din căutarea adevărului pe care nu-l poate afla şi astfel perde încrederea în puterile lui. Trebue să ţinem seamă de puterile elevului în îndemnurile ce le dăm pentru aflarea adevărului — problemele să nu fie nici prea grele nici prea uşoare, căci dacă greutatea aduce desnădejdea, uşurinţa îl lipseşte de plăcerea aflării adevărului prin muncă. Noi simţim neplăcere nu numai când nu putem pricepe lesne o idee, un adevăr nou, ci şi atunci când adevărurile sunt cu totul deosebite de ideile ce avem de mai nainte relativ la un lucru oarecare aşa în cât ne face să ne schimbăm cu desăvârşire convingerile de mai nainte. Schimbarea convingerilor vechi prin altele noui uneori produce o durere, o sguduire sufletească foarte puternică. Schimbarea aceasta se face cu atât mai anevoie cu cât ideile şi convingerile vechi sunt înrădăcinate mai adânc în sufletul omului şi cu cât omul e mai în vârstă. De aceea într'o societate bătrânii sunt totdeauna mai mai conservatori, mai puţin accesibili pentru progres, pentru idei şi reforme noui de cât tinerii. Adesea se întâmplă să avem în sufletul nostru venit câte un adevăr, o cunoştinţă aşa de la sine, un fel de rezultat al sentimentului intelectual un produs al inimei care de multe ori poate să fie adevărat, dar ori cum e numai un fel de ipoteză care trebue controlată. Acest adevăr sentimental, această ipoteză eşită de la sine în suflet se numeşte **presimţire, presentiment.** „Par'că-mi spunea inima că are să i se întâmple ceva", zice poporul. Se citează în istorie cazuri de presimţire cari s'au adeverit întocmai. Soţia lui Cezar presimţise moartea lui şi l'a rugat să nu se ducă la senat. El n'a ascultat şi a fost omorât! Deşi presimţirea se adevereşte mai totdeauna, totuşi ea trebue verificată prin judecată. Nu se poate explica acest fenomen ciudat în felul lui, pe baza cunoştinţelor psihofizice ce avem până acum. **Notă.** Unii pun sentimentul neplăcerii ce produce expunerea unui neadevăr tot la sentimentul adevărului intelectual. Aceasta e o greşală capitală. Acest sentiment născut din auzirea unui neadevăr se datoreşte cunoştinţelor ce avem despre legile morale. E foarte urât să minţi fiindcă prin minciună se aduce nefericirea ta şi a altora. Se înţelege că aprecierea şi deprecierea minciunii e foarte relativă. Aşa multă dreptate a avut poetul Gr. Grandea când zice în poezia sa intitulată „Adevărul şi minciuna":

Mergi planează asupra lumei
În palate şi colibi stăpânitoare!
Fii ce-ai fost rămâi minciună
Veşnic înjositoare!

Sofia Carelescu

ARCA

In valle din suflet am construit o arcă
— Obscură nălucire de biblic corăbier, —
Şi turme'ntregi de gânduri pe puntea ei se 'mbarcă,
Noroade-întregi, plecate puternicului cer!

E vremea să se-abată mânia Lui.. Şi ploaie
De stropi rigizi întinde zăbrele de oţel...
Corabia aleargă... Prin negura greoaie
Corabia se înclină şi-aleargă fără ţel.

El, cel din urmă creştet de munte, se cufundă..
Spre care ţărm stăpâne, spre care Ararat
Din bruma depărtării mă poartă-adânca undă?
S'a coborât pe ape linţol întunecat

Şi simt cum se destramă un suflet, undeva,
Departe, sub a ploii acidă melopee.
E noapte în larg... Şi Arca, te aşteaptă, Jehova
Din noapte şi din nouri să scaperi curcubee.

Ion Barbu

Japonia de azi

— Conferinţa d-lui dr. Constant Georgescu la „Asociaţia Economiştilor" —

Conferinţa d-lui doctor Constant. Georgescu este rezultatul studiilor făcute de d-sa în Japonia, timp de 8 luni.

Conferenţiarul arată situaţiunea geografică a Japoniei, ţară insulară cu o suprafaţă de 664.000 klm. p., pe care trăesc peste 77.000.000 locuitori. Chestiunea populaţiei domină, după conferenţiar, toată politica de expansiune a Japoniei în Chiua şi oceanul pacific. Ca densitate a populaţiei, Japonia vine imediat după Anglia şi Belgia.

Suprafaţa cultivabilă a Japoniei este extrem de redusă numai 15 la sută din suprafaţa totală. Emigrarea este foarte activă, peste 500.000 japonezi trăiesc în străinătate.

Situaţiunea economică a Japoniei este din cele mai prospere, căci poporul japonez este foarte muncitor şi econom. Munca este considerată ca o plăcere şi constituie unicul scop al vieţii japonezului. Japonezii pot fi comparaţi cu nişte albine harnice care lucrează fără preget.

Din populaţie 60 la sută se ocupă cu agricultura. Agricultura Japoniei se caracterizează prin aceea că proprietatea este extrem de parcelată, precum şi prin faptul că toate terenurile sunt irigate. Consecinţa este că fiecare parcelă de pământ se cultivă în Japonia până la cea din urmă limită a productivităţii.

Dintre cereale, conferenţiarul citează orezul, explicând felul de cultură foarte anevoios al acestei plante, produsul căreia valorează peste un miliard Yeni (un yen este egal azi cu 7.85 fr. francezi). Japonia ocupă al treilea rând printre ţările producătoare de orez din lume, fiind întrecută numai de India şi China.

Ceaiul se cultivă pe o întindere de 80.000 hectare şi producţiunea anuală valorează 50 milioane Yeni.

Sericicultura. — Producţiunea Japoniei reprezintă 38.60 la sută din producţiunea mondială, fiind egală cu acea a întregii Europe. Valoarea produselor este de 800.000.000 Yeni; 75 la sută se exportă.

Se mai cultivă soya, grâu, orz şi mazăre.

Pădurile, ce acopăr jumătate din suprafaţa Japoniei, pescuitul, etc. formează alte bogăţii naturale ale Japoniei.

Minele au căpătat în ultimii ani o mare desvoltare. Subsolul Japoniei este foarte bogat. Se extrag cărbuni. 27.000.000 tone anual, cupru în valoare de 118.000.000 lei. Insă Japonezii n'au de loc fer.

Poşta, telegraful, telefonul, sunt organizate cât se poate de modern. *Căile ferate* aparţin statului, însă se administrează în mod independent, ca o societate particulară. Sunt peste 16.000 klm. de linie cu 31.000 locomotive. Venitul net al căilor ferate este de 35 milioane Yeni anual.

Tramvaiele electrice se găsesc nu numai prin oraşe, dar şi între sate. Capitalul societăţilor de transport este de 329 milioane Yeni. Câştigul net 34 milioane Yeni anual.

Marina comercială, din cauza formei insulare a Japoniei, a căpătat, în special în timpul războiului mondial, o desvoltare mare. Japonia ocupă azi al treilea rând în lume, posedând 3.000.000 tone. Marinarii sunt superiori celor englezi şi americani, fiind foarte sobri. Liniile de navigaţie japoneze străbat toate apele. S'a înfiinţat curse directe cu Londra, Marsilia (prin canalul de Suez) New-York (prin canalul de Panama).

Există 52 societăţi de navigaţiune, cu capital de 171 milioane Yeni şi 126.000.000 fond de rezervă. Aceste societăţi dau dividende de 200 la sută. Japonezii posedă 216 şantiere de construcţiuni navale. Cele mai bune din lume. Astfel şantierul din Kawasaki, din Kobe, a bătut recordul mondial în 1918, construind un vas de 9.900 tone în 27 zile.

Industria. Este de dată recentă, însă graţie încurajării sistematice a Statului, a ajuns la o rapidă desvoltare. In 1917, capitalul investit în industria propriu zisă, atingea un miliard şi jumătate Yeni, adică 53 miliarde Lei. Japonia are un mare viitor industrial şi va învinge naţiunile celelalte, prin faptul că mâna de lucru în Japonia este extrem de eftină, căci „Standard of life" al japonezului este cu mult inferior celui al europeanului. In Japonia funcţionează 19.299 fabrici, cu peste 1.000.000 lucrători. Cea mai importantă industrie este cea textilă cu 10.000 fabrici. Deşi ferul este importat, industria metalurgică a luat o mare desvoltare. Locomotivele, şinele, etc. se fabrică toate în ţară. In timpul războiului mondial, s'au desvoltat mult fabricile chimice şi pentru materiale electrice.

Intrebuinţarea electricităţii în Japonia este foarte răspândită. Cel din urmă cătun este iluminat cu electricitate. Uzinele electrice reprezintă peste 500.000 H. P.

Centrele industriale mai importante sunt: Osaka, Tokyo şi Kyoto. Desvoltarea industrială se datoreşte în mare parte celor 700 de şcoli elementare industriale.

Comerţul. Ca popor insular şi harnic era fatal ca poporul japonez să devie un excelent popor de comercianţi. Intr'adevăr, conferenţiarul a constatat că japonezii întrec în comerţ chiar pe evrei.

Există peste 8.000 societăţi comerciale cu un capital total de peste 3 miliarde Yeni. In Japonia găsim societăţi comerciale cu renume mondial şi cu capitaluri nete, ca de exemplu „Mitsu bishi Goshi Kaisha", cu un capital deplin vărsat de 200.000.000 Yeni, adică 6 miliarde Lei.

Bursele de comerţ sunt constituite în fiecare oraş mare. Centrele comerciale sunt: Tokyo, Osaka, Kobe, Yokohama.

Comerţul exterior este foarte activ. Japonezii au 80 consulate în străinătate, care se ocupă în mod serios. In plus trimet în fiecare an misiuni numeroase de specialişti în străinătate. Dela 1866 comerţul

exterior s'a urcat; în 1912 la un miliard de Yeni, adică cu de 44 ori mai mult; iar în 1917 numai exportul a atins cifra de 2 miliarde Yeni.

Japonia serveşte şi de antrepozit al mărfurilor de transit, pentru extremul orient. In 1919, valoarea mărfurilor antrepozitate în Japonia atingea suma de peste 1 miliard Yeni.

Din cauza războiului, comerţul Japoniei s'a desvoltat şi mai mult, punând stăpânire completă pe piaţa Chinei, Indiei, Australiei, etc. Excedentul exportului asupra importului a fost în 1917, de 567 milioane Yeni, adică 15 miliarde lei. S'au exportat: mătăsuri peste 450 milioane Yeni, ţesături de bumbac 248 milioane Yeni, minereuri şi cărbuni pentru 172 milioane Yeni maşini pentru 117 milioane Yeni.

Importul este reprezentat mai ales prin bumbac, — 355 milioane Yeni, — fier, 209 milioane Yeni, maşini 47 milioane Yeni, lână 59 milioane.

După continent comerţul exterior în 1917, a fost următorul:

ASIA	
export	import
704.000.000 Yeni	475.000.000 Yeni
AMERICA DE NORD	
496.000.000 Yeni	362.000.000 Yeni
EUROPA	
135.000.000 Yeni	82.000.000 Yeni

Băncile şi piaţa monetară. Banca Naţională (Nippon Ginko) are un capital de 37 milioane Yeni şi 32 milioane Yeni fonduri de rezervă. Are privilegiul de a emite monede de hârtie, garantată cu metal aur.

In timpul de faţă moneda japoneză e cea mai garantată. Rezerva metalică a Băncii Japonici s'a ridicat în 1917 la 530 milioane Yeni aur, faţă de 832 milioane bilete în circulaţiune, ceea ce reprezintă o garanţie de 78.14 la sută. Băncile comerciale sunt numeroase şi perfect organizate. In frunte stă Yokohama Species Bank, cu un capital de 48 milioane Yeni şi cu un fond de rezervă de 24 milioane Yeni. Depozitele se urcau la cifra colosală de 520 milioane Yeni în 1919. Mai există bănci speciale ca Banca Hipotecară, Banca Industrială. Bănci speciale pentru insula Hokkaido, pentru Korea, pentru insula Taiwan. Poporul japonez fiind foarte econom, Băncile de economii au luat un avânt considerabil. La 1917, aceste bănci aveau 2 miliarde şi jumătate economii, la care trebue adăugate 310 milioane Yeni, ce sunt depozitate la oficiile poştale.

In Japonia fiind introdus pe o scară foarte întinsă cekul, Băncile îşi compensează datoriile prin Clearing-House, care există aproape în toate centrele mari comerciale. In 1917 s'au compensat 31 miliarde Yeni.

Dobânda variază dela 8.5 la sută pentru împrumuturi, la 2.7 la sută pentru depozite la vedere.

Cursul schimbului în Japonia era în 1912:

Londra 3 shilingi = 1 Yen
Paris 7.87 franci = 1 Yen
New-York 51. 3/8 Dolari = 100 Yeni.

Acest schimb extrem de favorabil se explică prin aurul ce a intrat în Japonia. Numai în 1917 a intrat aur în valoare de 392 miliane Yeni. Japonia avea în 1919 o disponibilitate de aur de peste 2 miliarde Yeni.

Finanţele statului. Statul are un buget foarte echilibrat, împărţit în buget ordinar şi extraordinar.

Totalul bugetului în 1917 era de 1,646 milioane, faţă de 33 milioane în 1868. La cheltueli extraordinare, cifrele mai însemnate sunt reprezentate prin întreţinerea armatei şi marinei: 126 milioane Yeni pe lângă cele 280 milioane Yeni din bugetul ordinar.

Sistemul de impozite este modern, în Japonia existând chiar un impozit pe beneficiile de război, care produce 32 milioane Yeni anual.

Statul îşi mai procură venituri din monopolul tutunului, sărei şi al camforului. Datoria publică este relativ mică, în 1918 se urca în total la 2.498 milioane Yeni, dintre care 1.160 milioane plasate în interior şi 1.338 milioane plasate în străinătate. Din această din urmă datorie, Statul a răscumpărat 200 milioane Yeni între anii 1915 până la 1918.

Intrebuinţarea împrumuturilor a fost cât se poate de judicioasă şi productivă, numai pentru căi ferate s'au cheltuit 775 milioane Yeni. Pentru războaie, care au adus mărirea teritorială, s'au cheltuit în total 1.270 milioane Yeni.

Conferenţiarul conchide că noi ar trebui să ne îndreptăm privirile înspre această ţară, Japonia fiind o ţară a cărei desvoltare economică, este egală cu a Statelor celor mai înaintate în Europa.

România trebue să profite de această concurenţă, intrând în relaţiuni comerciale cu Japonia, de unde se pot importa obiecte manufacturate cu preţuri reduse.

Pentru traducerea în fapt a acestei sugestiuni, d. Georgescu crede că se impune constituirea unei societăţi pentru comerţul cu Extremul Orient, iar statul român să încheie o convenţiune comercială cu statul japonez, prin care să se hotărască modalitatea schimbului care în situaţiunea monetară de astăzi a României este o piedică serioasă la stabilirea unor legături comerciale permanente între cele două ţări.

CRONICA UMORISTICĂ

UN MARTOR

Cuconu Mihalache Ruginescu, în vremea tinereţei, ocupa demnitatea de prezident la tribunalul din Călăraşi.

De şi era om cu casă după tot rostul, nu se îndeletnicea de cât cu trebile din afară, aşa că de multe ori nu ştia nici câţi servitori are, nici cum îi cheamă pe fie-care.

Intr'o dimineaţă, înainte de a pleca la tribunal, doamna îi spune cu satisfacţie că a dat afară pe vechiul fecior, un nătăfleţ care făcea pe fie-ce zi câte-o boroboaţă şi că, în locu-i a tocmit pe nu aiful credincios sprinten şi deştept lucru mare.

Cuconu Mihalache dădu din cap în semn de aprobare şi plecă la slujbă.

In ziua aceea avea să judece douăzeci de procese şi, cu toate că, strict în obiceiurile sale, cina tot-d'a-una fix la ceasurile patru, trecuse deja de mult această oră şi procesele erau aproape pe isprăvite. In sfârşit, mai rămâsese încă unul, cel mai cu neputinţă de amânat. Era o pricină corecţională, în care se ascultaseră peste treizeci de martori, care de care mai greoi de vorbă şi mai îndărătnici la răspunsuri.

După ascultarea celui al treizecilea, cuconu Mihalache văzu un individ care aştepta rezemat de bară, gata să spună şi el ceva.

— Apropiete, îi zise prezidentul cu glas solemn dar plictisit.

Individul se supuse.

— Pune mâna pe cruce.
— Dar, domnule?...
— Pune mâna pe cruce 'ţi zic!
— Dar, cuconaşule!!...
— Zi după mine!!!
— Jur pe sfânta cruce...
— „Jur pe sfânta cruce...
— Că voi spune..
— „Că voi spune...
— Adevărul...
— „Adevărul...
— Şi numai adevărul...
— „Şi numai adevărul...
— Aşa să-mi ajute Dumnezeul
— „Aşa să-mi ajute Dumnezeu!..."

Pauză pronunţată, în care mulţimea din sală aşteaptă cu interes.

Martorul cu mâna încă pe cruce:

— M'a trimes cuconiţa, să poftiţi la masă!

A APĂRUT
NANA
de EMILE ZOLA
în traducere completă
— de B. MARIAN —
Preţul unui exemplar 15 lei.

Ultima scrisoare

Iubita mea, îţi scriu să-ţi zic adio
Şi dacă ţi-am greşit să-ţi cer iertare.
Aceasta este ultima scrisoare
Ce de la mine tu vei mai primi-o...

Să nu plângi înzadar când vei citi-o
Şi nici să-ţi faci prea multă supărare.
Ci să mă dai degrabă în uitare
Şi fericită să fii iar, Mario.

Să ne uităm de-acuma pe vecie
Am înţeles c'a te iubi pe tine
A fost din parte-mi o copilărie

De-aceea plec. Romanul se sfârşeşte.
Pe veci adio, dar!... Rămâi cu bine.
Al tău, ce... totuşi încă te iubeşte

T. Răscanu

Viaţa la Paris

Conferinţa din Londra. — Taxa pianelor. — Lipsa de bani. — Regina de Carnaval. — Lisetta studenţilor. — Liniile mâinii şi nemurirea sufletului. — Sus mâinile! — Părerea bucătăresii. — Aura. — Prinţesa din Elida. — Dramă nouă a lui Henri Bataille.

Paris, 1 Martie

Conferinţa din Londra are să aducă fericirea şi belşugul pe pământ? Nu credem. Lipsa de bani se simte mereu. Se pun impozite pe toate şi se ridică protestări de pretutindeni. S'a pus taxă pe piane. Şi lucrul acesta se pare nu numai simplu, firesc, ci şi urgent, prudent, uman. Ştiţi chinul să auzi pe vecina de alături ori pe fata portăresii sdrăngănind toată ziua aria cunoscută: *Rugăciunea unei virgini*. Dacă ar fi piane mai puţine, viaţa ar fi mai de suferit. E drept însă să taxezi pianul profesorului şi al elevului din Conservator? Ar fi să pui bir pe un instrument de muncă. Şi nu e bine. Astfel, după ce s'a cheltuit milioane pentru tipărirea şi împărţirea avertismentelor destinate contribuabililor, se vor răsgândi şi vor lua alte măsuri. Nu, nu trebue taxate pianele. Dar e vorba pe ce să se pue taxe noui. Pe ce? Pe străini? Nu trebue însă să fie împiedecat comerţul. Pe muzee? Dar artiştii şi studenţii se duc la ele ca să lucreze.

Lipsa de bani totuşi nu împiedecă pregătirea cortegiului dela înjumătăţirea postului, care se zice că are să fie foarte vesel. Tradiţia continuă şi se întinde. Odată era numai o regină a Carnavalului. Era totdeauna aleasă din corporaţiunea modestă a spălătoreselor. Acuma însă s'a stabilit o concurenţă. E o spuză de regine. Sunt scoase la suprafaţă din legiunea dactilografelor şi modistelor. Sunt toate frumoase. Una dintre ele e mai cu deosebire interesantă: e Lisetta studenţilor din cartierul latin, omagiu închinat lui Beranger şi lui Murger, romanţierul sburdalnic al *Vieţii de Boem*. Cortegiul de Joi va fi de sigur ingenios şi cu haz.

Va avea şi ocultismul un car? L'ar merita, căci e la modă. Sguduirea care a cutremurat sufletele le-a făcut credule. Cârduri mari se îndeasă pe la cărturărese şi hiromanţiere. Spiritele sunt evocate mereu. Certuri şi gâlceve s'au iscat. Prestidigitatorul Dickonn învinovăţeşte spiritele că fac concurenţă corporaţiunii sale, prin dibăcia şi marafeturile pe care le practică şi care sunt plătite mai scump decât şedinţele ordinare ale scamatorilor.

Ocultiştii însă au pretenţiunea d'a întemeia o ştiinţă şi de a-i stabili legile.

Am primit vizita unui hiromanţier la modă, Muchery. Are să publice un album cu mâinile oamenilor cunoscuţi, însoţite de comentarii. A venit la mine să'mi ia liniile palmii şi mi-a spus lucruri ciudate. Explică semnificarea liniilor palmelor care sunt determinate prin vibrarea nervilor şi sunt un document al activităţii creerilor. Două mâini îi

fel atestă că doui indivizi sunt asemuitori la moral.

Vrea să creeze un muzeu de liniile mâinilor. Va da rezultate importante. Dacă, peste două sute de ani, se va găsi o mână identică asemuită cu una din mâinile din album, va fi o probă că aceeaşi fiinţă, după moartea sa, s'a reîncarnat într'un corp nou. Va fi o probă că sufletul nemuritor, transportat prin metempsicoză, se întrupează în reincarnaţii superioare ori inferioare după meritele ce şi'a câştigat. Afirmaţiunea lui are temeie serioase? Nu pot să zic nici aşa nici altfel.

Dar vedeţi la ce consideraţiuni înalte şi serioase poate să ducă studiul liniilor mâinii. Sus dar braţele! Nu ştiai că ai atâtea lucruri în golul palmii; nu ştiai că ai mâna plină de adevăruri eterne!

— Dacă aşi avea mâna plină de adevăruri — ar zice filosoful — n'aş mai deschide-o. Hiromanţierii noştri moderni n'au însă nici un scrupul; ei deschid mâinile. Dar es adevăruri din ele?

Aveam o bucătăreasă care'şi spunea neted părerea ei despre fantome, strigoi şi spirite. Se exprima astfel:

— Nu, domnule, nu sunt strigoi. Sufletele stau în cer cu bunul Dumnezeu. Şi înţelegi d-ta că cerul trebue să fie un loc cu bună rânduială, pe unde nu poţi să te duci, să ieşi, să umbli haihui.

Această expresiune populară a unui ideal de armonie şi de bună rânduială nu mi se pare ridicolă. Dar, dacă ar fi o soluţiune pentru morţi, mai rămân cei vii, corpul astral, dedublarea, halo, *aura*, despre care se vorbeşte pretutindeni de când profesorul Kilner a găsit mijlocul să o facă vizibilă pentru toţi. Ştiţi ce e aura? Este ceaţa uşoară şi subţire care vă înfăşoară, şi a cărei culoare limpede sau întunecată arată că înoţi în fericire ori în nenorocire, în triste ori în restriste. Sunt oameni cari, privind pe cineva, spun: „N'o să isbutească, pentru că e acoperit de ceaţă". Ceaţa aceasta era văzută numai de câţiva iniţiaţi. Vederea ei însă va fi vulgarizată. Şi vă puteţi închipui ce servicii ne va face ea când va fi vorba de căsătorii sau de afaceri, ori chiar de poker, fiindcă vei şti de mai înainte şansa celui cu care vei juca.

In ce priveşte şansa, au avut'o rarii privilegiaţi care au fost admişi să vadă, la teatrul Albert I, reprezentaţiunea unică şi integrală a *Prinţesii din Elida* de Molière, cu muzică de Lulli şi balet. A fost un farmec, o desfătare ca şi cum vechile stampe ale serbărilor din Versailles sub Ludovic XIV s'ar fi colorat deodată, s'ar fi însufleţit cu damele şi seniorii împodobiţi cu pene din acele vremuri, cu păstorii, satirii, vânătorii şi valeţii cu haitele de câini. Şi e ciudat cum şi cât aceste lucrări ale lui Molière amintesc pe Shakespeare din *No you like it*.

Marele succes teatral al săptămânii însă a fost al dramli lui Henri Bataille, *Tendresse*, jucată la Vaudeville. Va lua de sigur loc printre cele mai bune lucrări dramatice de astăzi.

Léo Claretie

ANECDOTE

Frederic cel mare cânta cu flautul într'un mod admirabil; era însă gelos pe toţi aceia care cântau bine cu acest instrument.

Într'o zi un flautist celebru obţinu voia să dea un concert la palat, în faţa lui Frederic şi a câtorva curteni.

Frederic, după ce-l ascultă cu atenţie, făcu un semn cam neînţeles pentru asistenţi. Artistul se aşteptă la o recompensă din cele mai mari.

Dar Frederic luă cuvîntul.

— Ai cântat foarte bine; sunt încântat că am avut norocul să aud un maestru ca d-ta, şi de aceia vreau să-ţi dovedesc mulţumirea mea.

Ceru să i se aducă flautul şi cântă aceia-şi bucată în care excelase artistul, apoi îl concedie zicându-i:

— Te-am ascultat; era deci drept să mă asculţi şi d-ta.

Cela ce e de observat e că Frederic cel Mare era foarte darnic cu toţi ceilalţi artişti, afară numai de flautiştii care îi erau superiori.

* * *

Furculiţa nu este de cât un derivat din *furcă*. Un glumeţ zicea că furculiţa este un copil care are un număr îndoit de dinţi ca mama sa furca.

Poetul Antagoras frigea pastramă, pe câmpul de bătaie, în ajunul unei lupte. Regele Antigonus, văzându-l, îi zise:

— Crezi, tu Antagoras, că Omer, când a descris frumoasele isbânde ale lui Agamemnon îşi pierdea timpul ca să frigă pastramă pe câmpul de luptă?

— Dar tu, răspunse Antagoras, crezi că Agamemnon, câştiga bine acele frumoase isbânzi descrise de Omer, pierzându-şi timpul a căuta dacă e cineva care frige pastramă pe câmpul de luptă?

* * *

Un lăudăros spunea, la o masă, că tată-său avusese un salon lung de 100 metri. Fiind-că unii îl luară în râs, el găsi cu cale să apeleze la mărturia celui mai vechiu dintre servitori săi, care în vremuri slujise şi la repausatul tată-său.

— Da, mărturisi bătrânul servitor, care ajuta pe la masă, dar care era şi mai călduros, da, rădeţi cât poftiţi, salonul era în adevăr lung de o sută de metri, dar era şi lat de două sute.

* * *

Un academician, mergînd, pe moşia sa, călare, alături cu un prieten al său, tot călare, se adresă acestuia, zicând:

— Ciudat! Ştii la ce mă gândesc?

— La ce?

— Închipue-ţi că aşi vorbi cu tine româneşte... Nu-i aşa că tu m'ai înţelege?

— Fără îndoială.

— Cu toate aceastea, ţăranul de acolo, de şi e şi el tot român ca tine şi ca mine, pariez că el nu va pricepe.

— Cum, adică?

— Aşteaptă, să vezi. Uită-te, la geana mea, o scară e mai lungă şi alta e mai scurtă. Ei bine, eu voi chema ţăranul să-mi potrivească scările; tu vei pricepe perfect ce-i voiu spune, iar el se va scărpina în cap, căci nu va înţelege.

Şi-aşa zicând, chemă un ţăran ce trecea pe acolo, şi-i spuse:

— Hei, rustice, fă o mişcare de aproximaţie către hypostasul individualităţei mele şi egalizează-mi subporturile, căci unul este succint, iar celălalt prolix.

Ţăranul ascultă, râse în sine, se scărpină în cap şi răspunse:

— Hă! Hă! Domnul mă ia peste... picior!...

Adevărul e că unii eruditi vorbesc câte odată o limbă ce, or cât de românească ar părea celor instruiţi, e totuşi curat chinezească pentru românii de rând.

Asta, pe limba celor dintâi, va să zică *Galimatias!*

* * *

Un condamnat la moarte, înainte de a fi spânzurat, ceru să bea ceva, ca să se răcorească I se dete o halbă cu bere.

Nu vreau bere, zise el; berea produce gravelă.

* * *

Un prinţ avea la masă pe un episcop catolic cu barba mare şi pe un nepot al acestuia un arhiereu încă tânăr. Pe când mânca, episcopul îşi mânji barba cu supă. Nepotul băgând de seamă, îi observă:

— Monseniore, ţi-a căzut supă pe barba Măriei Tale.

Prinţul care nu era obicinuit să fie altcineva, înaintea sa, tratat de monsenior sau Măria ta adăogă:

— Părinte, ia vezi, nepoţelul ţi-a observat că te-ai picat cu supă pe Mărimea barbei Tale.

Misterele nopţei...

„Era noapte târzie...

Îşi luă pălăria şi plecă repede pe strada singuratecă şi ustie... pe drumul ce duce spre prima alee a parcului...

Era o noapte târzie... o noapte pustie de toamnă. Printre norii întunecoşi ce ca nişte fantome uriaşe stăpâneau bolta cerească... se zărea lei şi colea câte o stea... câte o stea răzleaţă, rătăcită în mijez de noapte... ale cărei raze înviorau puţin inima lui obosită.

„Vântul... nebunul vânt... sufla cu putere printre ramurile goale... printre salcâmii desbrăcaţi de frunze... iar frunzele moarte sburau pe alee.

Incotro se ducea oare?... să o vadă pe ea... pe iubita lui pe care o lăsase în mijlocul odăei... pe catafalc... înconjurată de flori?... se ducea spre amintirea ei, să-i mai adune cu odinioară de pe buzele-i trandafirii... nectarul fermecător?... să-i soarbă cu lăcomie suflarea ei sfioasă?... spre ea, dela care să-şi la ultimul adiol?

Pe aleea parcului... nimeni. O pace de mormânt domnea de jur împrejur...

La prima bancă se opri... la locul unde pentru prima dată flăcările dragostei... pătrunseră în inima lui suferindă; lacrimile începură să-i curgă una după alta... şi firul amintirilor începu să se depene pe fusul gândurilor lui...

— „Oh! scumpa mea, începu el... ne-am cunoscut aci, în acest loc... într'o seară ca şi aceasta... şi din momentul acela ne-am iubit. In urmă... trecu mult timp... nu ne-am mai văzut... Tu te-ai dus departe... departe... acolo unde te trimiseră părinţii tăi... în străinătate...

„Eu am rămas aici... să sufer... am rămas aici... ca gândurile spre tine să mă mistuie neîncetat... am rămas aici să te iubesc... să sper... şi să te aştept.

Trecu mult timp!... şi odată cu înflorirea ghioceilor şi zambilelor... odată cu înmuguririea salcâmilor şi cu cântecul privighetoarei... veniai şi tu din ţări depărtate... întocmai ca o păsărică care se întoarce la cuibul său... ca venirea ma-

măverei. Odată cu tine... începu să apară pentru mine zilele senine...

Atunci... după atâta timp... ne-am întâlnit din nou... tot aici... tot pe această alee... tot într'o seară ca aceasta. Pe atunci însă... fecioara de raze ne privea cu dragoste de pe cerul luminat de milioanele de candelabre!

„Era târziu în noapte atunci... era târziu... şi noi ne iubeam...

„Acum... acum te-ai dus pentru totdeauna... te-ai dus acolo de unde nu trebuie să te mai aştept nicioda ă...

„Voiu merge cu tine... mâine ne vom întâlni... acolo sus... acolo...

O bubuitură se auzi... şi apoi nişte cuvinte abia înţelese...

„Voiu merge cu tine... mâine... sus"...

Era târziu... şi în mantia ei neguroasă întunecoasă... noaptea plângea cu lacrimi de rouă.

Cattu Ionescu Cumlettus

Viaţa practică

Arta de a trăi până la sută de ani

Un doctor din Birmingham, într'o conferinţă ce a ţinut în acel oraş a dat câteva reguli pentru ca cineva să poată trăi o sută de ani:

Iată-le:

1. Să dormi opt ceasuri pe noapte;

2. Să dormi pe partea dreaptă;

3. Să ţii toată noaptea perdelele ridicate la odaia de culcare; dacă poţi să înlocueşti chiar giamurile cu o reţea de sârmă, pentru ca aerul să pătrunză înăuntru;

4. Să faci acelaşi lucru la uşa odăiei de culcare;

5. Patul să nu fie lângă perete;

6. Să nu faci duşuri reci dimineaţa, ci o bae de temperatura corpului;

7. Să faci exerciţii înainte de masă;

8. Să mănânci carne foarte puţină şi cât se poate de bine friptă sau fiartă;

9. Adulţii să nu bea lapte;

10. Să mănânci multă grăsime spre a hrăni celulele, cari distrug germenii boalelor;

11. Evită toxicele cari distrug celulele;

12) Fă în toate zilele exerciţiu la aer liber;

13. Să nu ţii animale în odăile de locuit, căci ele aduc germenii boalelor;

14. Dacă poţi, trăeşte la ţară;

15. Bea apă curată; evită umezeala şi vecinătatea canalelor de scurgere;

16. Variază-ţi ocupaţiile;

17. Din când în când odihneşte-te cât-va timp;

18) Limitează-ţi ambiţiunile;

19. Stăpâneşte-ţi caracterul.

Urmează aceste prescripţii şi, vrând D-zeu, o să ajungi la o sută de ani.

* La magazinul Pavel Negreanu & Fiu, din piaţa Sf. Anton nr. 9, a sosit un mare transport de încălţăminte străină, care s'a pus în vânzare cu preţuri foarte reduse. 3004

ANUL XXXVII. — No. 12. 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 3 Aprilie 1921

Universul Literar

Asasinatul lui Talaat Paşa, fostul mare vizir

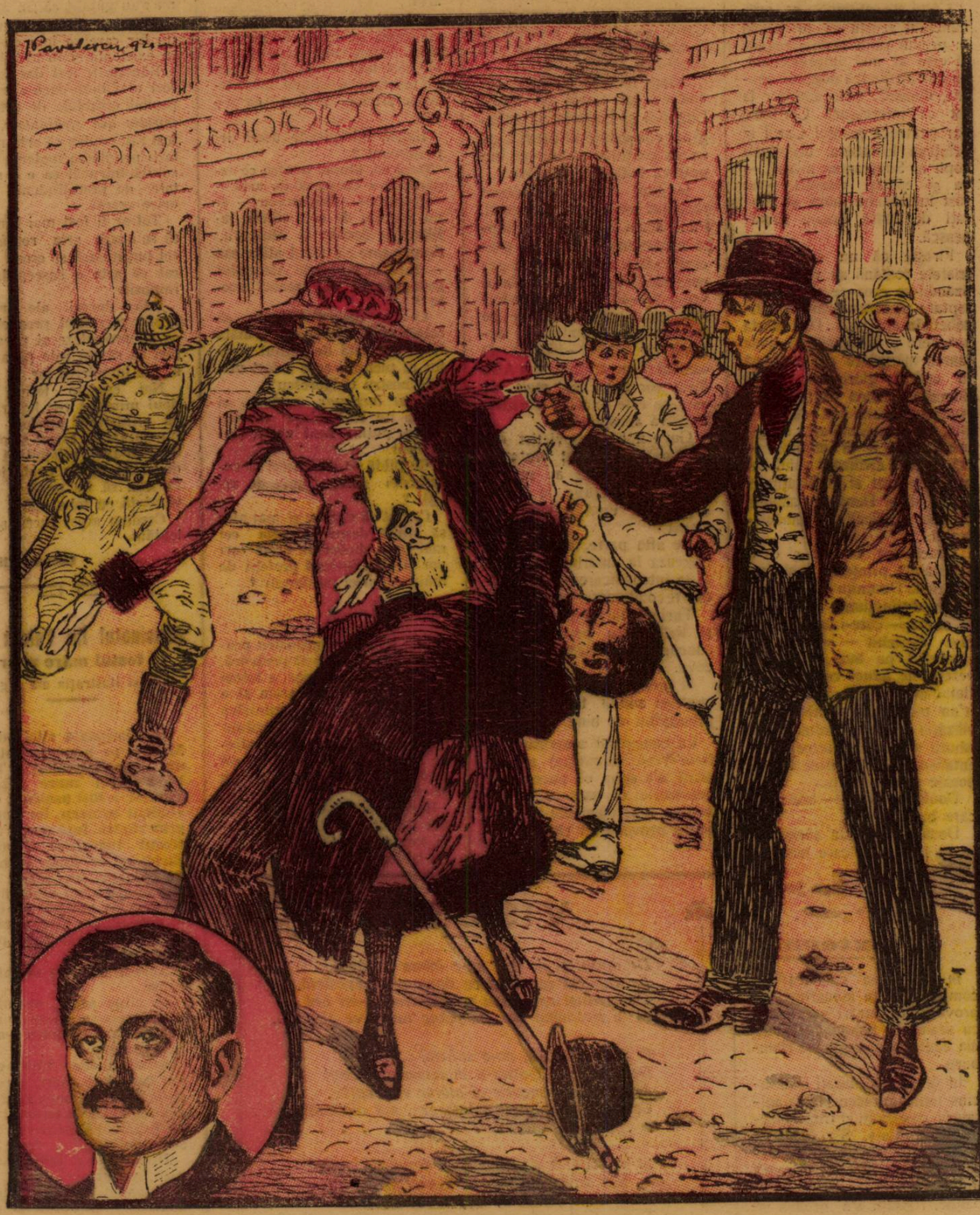

(Vezi explicaţia în text).

Cronica săptămânei

Internă

Publicul este încă sub impresia căsătoriilor princiare.

In definitiv, în zilele noastre de frământări, scumpete, griji, primejdii, o bucurie este lucru rar. Şi în viaţa omului, ori-ce s'ar zice, întemeiarea unei căsnicii este o împrejurare fericită, fiindcă pune bazele unei familii care constitue o moleculă mai mult în corpul social.

Când se întâmplă ca evenimentul acesta să privească în primul rând familia regală, el este şi mai impresionant, nu numai fiindcă poporul nostru, dinastic, este simţitor la tot ce interesează Coroana, dar pentrucă prinţul Carol şi prinţesa Elisabeta, cei dintâi copii ai Suveranilor noştri, — ca şi cellalţi vlăstari, — au fost întotdauna iubiţi şi adoraţi de toată lumea românească.

Firește că nu cu puţină tristeţe românii au văzut realizându-se ceoa-ce era de aşteptat: plecarea prinţesei Elisabeta în altă ţară... Dar soartă aşa cere şi România va avea mărea mângâere de a şti că în cadrul glorioasei Elade domniţa română va figura ca frumuseţea cea mai desăvârşită, care cu bunătatea sa cunoscută, va fi în mijlocul acelei vechi civilizaţii solul cel mai însemnat al civilizaţiunei latine dela Dunăre, fanionul cel mai strălucit al românismului...

Grecia ne trimite şi ea o admirabilă prinţesă. Schimbul e fericit. Domniţa Elena, plină de distincţiune, cu gropiţe în obraz — care-i dau un farmec deosebit — vecinic cu zâmbetul pe buze, svelţă şi veselă, ne aduce ceva din sufletul acelei ţări unde, printr'un paradox încântător, civilizaţia cea mai rafinată n'a isbutit să şteargă urmele orientalismului. în partea lui de poezie şi misticism...

Două case noi, — iată ceva care bucură.

Două popoare în sărbătoare, — iată ceva care trece în istorie.

Don Josè

* * *

Externă

In Germania comuniştii în complicitate cu monarhiştii au provocat turburări grave, mai cu seamă în Saxonia, Germania centrală şi regiunea Hamburg.

In diferite localităţi s'au încins lupte crâncene între agitatorii comunişti şi trupele armatei regulate. S'a făcut uz de tunuri şi lansatoare de flacări. Comuniştii terorizează unele regiuni, constituiţi în bande. Agitaţii s'a produs şi în ţinutul Berlinului. Multe fire telegrafice şi telefonice fiind tălate de revoluţionari, guvernul din Berlin nu posedă informaţii exacte asupra situaţiei din mai multe oraşe. In Bavaria, din cauza măsurilor energice luate de guvern, nu s'a produs nici-o mişcare comunistă. In Irlanda războiul de „guerila" continuă între revoluţionarii irlandezi şi trupele poliţieneşti, sau armata regulată engleză. Irlandezii vor să provoace neorânduieli şi atentate şi în interiorul Angliei.

In Ungaria s'a petrecut un eveniment grav: ex-împăratul Carol şi-a făcut apariţia la Budapesta, în scopul de a fi reîntronat.

Aliaţii nu vor permite revenirea lui Carol pe tronul Ungariei şi Ungaria va suferi grave consecinţe în cazul când ea va continua să lucreze împotriva hotărârei aliaţilor.

In Asia Mică a reînceput războiul între turci şi şi greci. Până acum în urma unor lupte neînsemnate, trupele greceşti, aflate sub comanda generalului Populas, au înaintat vre-o 30—40 km. Mustafa Kemal paşa poate trimite pe frontul Brussa-Smirna o armată de 60,000—80,000 de oameni. Operaţiunile din Asia Mică vor dura mai mult, de oare-ce este exclusă o bătălie decisivă apropiată.

Guvernul rus sovietist din Moscova a început tratative cu partidele, care au provocat contrarevoluţia, în scopul constituirii unui guvern socialist.

De altă parte, acest guvern lucrează la întărirea armatei şi la intensificarea propagandei revoluţionare în Europa.

Turburările din Germania şi Italia s'au produs şi cu concursul bolşevicilor din Moscova.

In general, începutul primăverei anului 1921 nu este promiţător de bine.

La congresul american din New-York, organizat pentru aliaţi, s'a spus că pacea este provizorie, de oare-ce pretutindeni sunt elemente care ar putea provoca alt război.

Romicus

Cuvinte libere

Din durerile pictorilor şi sculptorilor noştri

Artele sunt, ca şi clasicismul latino-elin, motive puternice, — chiar singurele motive de înălţare sufletească şi inobilare pentru oameni. De aceia ni-am ridicat în totdeauna împotriva acelora cari se luptau pentru excluderea învăţământului limbilor moarte din şcoli şi tot pentru aceleaşi cuvinte nu ne împăcăm cu ciudata concepţie a ministrului artelor în materie de... artă.

Sacerdoţii artelor plastice au astăzi de îndurat cele mai mari dureri, mai mari de cât ale celorlalţi artişti. Ei nu pot să priceapă existenţa ministerului artelor pentru că n'o văd.

Există într'adevăr acest departament ?

Dacă da, atunci pentru ce *neperitoarea* comoară de artă — colecţiunea Grigorescu — şi nu vorbim de cele câteva tablouri evacuate la Moscova, despre care s'a făcut atâta caz — zace în pivniţele Ateneului gata-gata să putrezească acolo ?

Ce fire de artist poate să rabde acest sacrilegiu şi atâta impietate faţă de geniul creator al picturei care a fost marele nostru Grigorescu?

Sunt lacrimae rerum... şi totuşi nu le înţelege nimeni şi mai puţini sunt aceia, cari le simt.

Ce pildă se dă tinerei şi entusiastei generaţiuni de artişti ?

Ce pot să cugete, şi mai ales să simtă despre aceasta cei mai buni dintre ei, aceia cari vor fi cu adevărat profeţii de mâine ai artei româneşti ?

*

Mai e însă un ministru poate tot atât de vinovat pentrucă, — deşi abil financiar, e totuşi şi poate tocmai de aceia şi o fire de artist. Acest ministru a întocmit o reformă revoluţionară, care e sigur că va atinge pe cei mulţi, poate mult mai puţin sigur că va lovi pe cei puţini.

Intre impozite este unul grozav de tot: acela pe cheltuelile somptuare. Cine cumpără un tablou de artă sau o sculptură va trebui să plătească un impozit pe... cheltueli somptuare. Arta—pentrucă în vremurile noastre nu poate să fie la îndemâna tuturor— e privită ca un lux, ca o cheltuială... somptuară.

Nu va reduce oare acest impozit posibilitatea cumpărătorilor de lucrări de artă ? Nu loveşte deci această măsură în artişti cari, atunci când au apucat spinoasa cale a muselor, nu s'au gândit că, în al douăzecilea veac dela Isus, va veni un bir care va lovi cu putere în existenţa şi în avântul lor?

Rău ar fi fost dar tot ar fi fost mai bine dacă s'ar fi impositat obiectele de artă *importate din străinătate*. Ar fi fost rău pentru că arta nu poate fi privită ca materie impozabilă întrucât ea e o subtilitate de pretutindeni şi din orice vreme.

Tot ar fi fost mai bine însă să se apere arta românească cel puţin dacă se crede neapărat că arta e susceptibilă de impozit.

Iată dureri ale artiştilor noştri cari sunt prea eleganţi ca să protesteze şi prea visători ca să nu uite păcatele ce se fac împotriva lor.

Noi credem totuşi că cei doui miniştri vor hotărî unul că ministerul artelor există nu numai în buget şi pe strada Fântânei, celălalt că o fire de artist nu se poate împăca ca arta să fie pusă la bir şi vândută cu toba mare.

Credem acest lucru şi... aşteptăm.

Leontin Iliescu

Asasinatul lui Talaat Paşa
fostul mare vizir

— Vezi ilustraţia din pag. I —

In dimineaţa zilei de 15 Martie, pe una din străzile din Charlottenburg, Talaat Paşa fostul mare vizir al Turciei, a fost asasinat de un student armean, iar soţia sa grav rănită. Iată cum s'au petrecut lucrurile: Trecătorii zăriră pe un tânăr urmărind de aproape un domn şi o doamnă. La un moment dat, tânărul se apropie de domn, — care nu era altul decât Talaat Paşa, şi îl bătu prietenește pe umăr.

Acesta surprins se întoarse brusc.

In clipa aceia, necunoscutul îi trase un glonţ de revolver în cap. Moartea i-a fost instantanee.

Asasinul trase un al doilea foc care lovi foarte grav pe soţia fostului mare vizir, apoi aruncă arma la pământ şi fugi. Publicul îl prinse şi îl duse la poliţie.

După ce i-a aplicat straşnice lovituri.

Ucigaşul este un student armean numit Salomon Tellisian.

VISURI...

De doruri şi de vise mi-e inima înfrântă;
Iar candela speranţei cu doliu se 'nveşmântă.
Cu-aceleaşi reci iluzii nutresc trudita-mi liră
Şi 'n freamătul de vise plâng timpii ce pieriră...

O navă rătăcită, mi-e sufletul;... Pustiul
De mult îşi încrustat-a în inima-mi sicriul
Atâtor doruri moarte şi-atâtor vise oarbe,
Ce 'n negura durerii m'atrage... mă absoarbe...

. . . . . .

Şi 'n noaptea de gândire a dorurilor mute,
— Sub trista inspirare a viselor pierdute, —
Alerg ca o fantomă, dispar ca o nălucă
Spre-o lume ne'nţeleasă... Şi-acelaş dor de ducă,
De neagră năzuinţă mă poartă spre abise....
Sunt umbra unor doruri şi... dorul unor vise...

I. N. Minculescu-Mirandy

M. S. Regina Maria a României

Senină și impunătoare, se întoarse de pe pământul clasic al Eladei, unde lăsă pe Domnița Elisabeta, vlăstar frumos din tulpină frumoasă, care va avea să urce treptele tronului grecesc, — se întoarse încununată de aureola evenimentului fericit pe care l'a îndeplinit. In timp de pace, mumă duioasă, precum în furtuna războiului jusese îngerul carității, pe fruntea-i augustă se împletește cu aureola fericirii și nimbul gloriei.

Cu sufletul plin de mulțumirea sărbătoririi la care am asistat și cu amintirea în veci neștearsă a marilor ei fapte, ne place să reproducem fața augustă a mumei și a eroinei, în jurul căreia să lăsăm să se ridice încă odată norii bine mirositori ai tămâei admirațiunii și devotamentului nostru.

CARȚILE

„Domnul Colonel"

— Roman de V. DEMETRIUS —

De când România s'a mărit, coprinzând în ea tot neamul românesc, scriitorii noștri s'au crezut datori să-și mărească și ei sarcina și, dela schiță și nuvelă, au trecut la roman.

E un moment însemnat aceasta pentru literatura noastră. Dispare o inferioritate vădită, cu atât mai mult, cu cât scriitorii noștri izbutesc. Poezia și nuvela fixau prea puțin și fragmentar din viața românească și ele erau foarte adesea inspirațiuni neschimbate din literaturile străine mai cu seamă din cea franceză.

Scriitorul de care ne vom ocupa în acest articol, nu este la debutul său în roman. Cu mult înainte de război, a publicat „Tinerețea Casandrei", un roman de moravuri plin de observațiuni, din care se vedea lămurit că autorul ei este pregătit, și că cunoaște oamenii țării sale.

Mai toți scriitorii noștri ocolesc viața de oraș, pe care o trăesc și de sigur că o cunosc. Nu'i încântă nu le spune nimic inimii lor. Sunt atrași de viața de țară, care li se pare națională și caracteristică, în opoziție cu aceia de oraș, care li se pare o imitație a celei din apus, fără culoare locală. Puțini dintre cei care își iau eroii dela oraș, sunt în de obște scriitori umoristici, văd numai partea comică.

D-l V. Demetrius, în toate romanele sale, patru la număr până azi: „Tinerețea Casandrei", „Păcatul Rabinului", (publicat prin anul 1912 în ziarul Viitorul), „Orașul Bucuriei" și „Domnul Colonel", zugrăvește viața intensă dela oraș, dând întâietatea cuvenită orașului centralizator, Bucureștilor. O activitate mare, limpede în țelurile sale și nesovăelnică. „Domnul Colonel" are nu mai puțin de 326 pagini

Ca și în „Orașul Bucuriei", ni se înfățișează o epocă, mai strâns însă, cu un subiect mai închegat, în jurul colonelului Chirianescu M. Ilie. In primul capitol vedem, pe o zi ploioasă, bine descrisă, câtă muncă neîntreruptă se cheltuește din zorii zilei în București; autorul ne poartă prin hala Ghica, în tovărășia ordonanțelor colonelului, pe când acesta doarme. Mii și mii de bieți oameni trebuie să muncească din greu, pentru ca unii, câțiva, să joace cărți, să ospăteze, să risipească, să-și dea frâu liber viițiilor.

Chirianescu M. Ilie, șeful garnizoanei din Târgu, îngăduie contrabande, face tot soiul de afaceri necorecte, își speculează înalta situație, necontrolat de nimeni. O aventură de dragoste îl primejduește. Sare pe fereastră, ca să nu fie prins de bărbat, desculț și lăsând în urmă'i dovezi de identitate. Ce'i de făcut ? Târgu e oraș mic, unde nu te poți dosi; bărbatul înșelat poate că e furios, e răzbunător. Colonelul vine degrabă la București, unde locuește familia lui, și așteaptă. E mare nevoie să se mute din Târgu și ofițerul superior îi convine o mutare în administrație, ca să nu dea ochii cu frontul, căci războiul bate la ușe.

Să ni se dea voie să facem încă o observație. D. Demetrius nu este, ca mulți dintre scriitorii noștri, de pildă Vlahuță, Brătescu-Voinești, scriitorul celor învinși. Eroii săi trec prin zeci de piedici, le înlătură, ei sau relațiile lor sociale, neamurile sau românescul bacșiș gras. D. Demetrius își cunoaște țara dela opincă până la vlădică.

Chirianescu M. Ilie răușește să se mute la București, chiar în Ministerul de Război. Imprejurarea aceasta îi dă prilej d-lui Demetrius să ne dezvăluie multe taine, să-și înfigă scalpelul de chirurg în multe tumefacții, să ne facă să cunoaștem toate scările dosnice, pe care se strecoară în turnurile autorităților mulți incapabili.

In ministerul de război, unde tronează un gheneral, coloneiul e la largul său. Afacerile curg. Chirianescu lucrează, dar și petrece. Buimăcit, inconștient, se lasă purtat de valul murdar al vieții ce și-a creiat-o. Se îndrăgostește de protectoarea lui, dar aceasta îl ține la distanță, pentru că ea este în același timp amanta unui ministru, a unui mare funcționar dela căile ferate și speră să'l subjuge și pe gheneral. N'are interes de el. Coloneiul e silit să se resemneze. Dar o spioană germană îi ține calea și răușește să'l atragă. Ofițerul superior își lasă familia și se mută la olaltă cu Lulu Căldură. (!?) cu spiona.

Sunt scene încordate în roman, pasionante. Pentru literatura românească „Domnul Colonel" însemnează un minuțios studiu de moravuri, vioi, colorat și plin de adevăr.

Cartea d-lui V. Demetrius este plină de acțiune, de fapte, de documente omenești și de documentele rușinoasei epoci a neutralității. Autorul își dă toată silința să fie obiectiv. Numele d-lui Take Ionescu e pomenit de vre-o șeapte ori, în legătură cu formarea opiniei publice de atunci, cu dorința de sacrificu a neamului românesc pentru împlinirea idealului național.

Sunt ardeleni în romanul acesta, și de aceia care făceau afaceri, cu aere de patrioți, în numele Transilvaniei, și din cei care visau la România Mare de astăzi, în toată curățiia inimii și cu mâinile curate, convinși că numai în unitatea neamului stă posibilitatea unei vieți naționale sănătoase.

E mult putregai, este multă inconștiență și prevenire în „Domnul Colonel". Dar cartea aceasta este scrisă, evident, din dragostea de adevăr, din dorința ca să nu fie așa, și este ea un țipăt după dreptate și bună orânduială.

Y.

CITIȚI
Ziarul Științelor Populare
ȘI AL CĂLĂTORIILOR

Stilul scriitorilor

O prefață a lui Marcel Proust

Intr'o prefață la cartea lui Paul Morand *Tendres Stocks*, Marcel Proust examinează problema stilului și face câteva constatări, sau mai bine zis aprecieri ciudate și îndrăznețe. El susține că Renan scrie rău, n'are stil, de oarece în *Vie de Jésus* descrierea Ierusalimului nu este bogată, colorată, suggestivă. Un Chateaubriand, sau un Flaubert, ar fi dat câteva pagini nepieritoare, dacă li s'ar fi încredințat lor această descriere a vieței și fizionomiei Ierusalimului!

Acelaș Marcel Proust, care se extaziază în fața stilistului Flaubert; disprețuește stilul lui Stendhal, până acolo, în cât refuză acestuia, titlul de scriitor (scriitor de rasă). Cu toată admirația ce o manifestă Proust față de Flaubert, recunoaște că... la Flaubert inteligența nu era poate, din cele mai mari"; că această inteligență era „mediocie".

Prefața acestui critic conține și alte judecăți și observațiuni ciudate, între care citâm: un scriitor poate să fie un admirabil stilist, dar să fie lipsit de inteligență, să nu știe ce să prezinte publicului din bagajul său de impresiuni și simțiri.

Reamintim apoi că Anatole France a susținut că în Franța nu se mai scrie bine dela sfârșitul veacului al XVIII-lea.

Limba scriitorilor francezi, dela sfârșitul veacului al XVIII-lea până astăzi, nu mai este curată; ea este încărcată de cuvinte încâlcite, de fraze obscure; de idei nelămurite; de propozițiuni construite defectuos.

Stilul concret și pitoresc este din ce în ce mai alterat.

Care este stilul cel bun? Părerile sunt împărțite. Când Boileau a spus că stilul e omul, el a formulat un adevăr, de oare ce stilul este în funcție de concepția scriitorului.

Scriitorii — și prin scriitori înțelegem pe toți publiciștii fără excepție — au un mod al lor particular de a concepe și de a traduce în scris ideile, impresiunile și simțirile lor. Criticul de multe ori confundă forma stilului cu fondul stilului și dacă găsește defectuoasă forma el trage concluzia că stilul acelui scriitor este defectuos, rău. Nu există și nu poate să existe un regulament riguros în materie de stil, pe care să-l aplice toți scriitorii; dar există o condițiune esențială, fără de care n'ar exista scriitori buni: claritate în expunerea ideilor, impresiunilor, simțirilor.

In prefața operei sale: *„Lumea ca voință și reprezentare"*, Schupenhauer spune dela început: „Am scris această lucrare *ca să fiu înțeles*".

Iată adevăratul scriitor de rasă. Ce rost ar avea un scriitor, care n'ar lua în considerație acest comandament? Pentru ce scrie un filozof, un literat, un ziarist? El simte trebuința să comunice altora câteva idei și impresiuni. Dacă aceste idei și impresiuni nu sunt redate într'o anume formă — stilul — spre a fi *înțelese*, scrierea nu'și poate atinge scopul ei unic; autorul nu este un scriitor, după cum nu poate fi un filozof bun, un om de știință bun, un literat de seamă, un ziarist de valoare etc.

S'ar putea obiecta: un scriitor rău — deci lipsit de darul expresiunei — poate rămâne un ideolog bun, impresionist de valoare etc.

Se poate; dar în cele mai multe cazuri nu; de oare ce o concepție clară chiamă o expunere clară. Stilul bun are deci caracteristica clarității și a conciziunii spre a fi înțelese ideile, impresiunile și simțirile scriitorilor.

Romicus

Noapte

Cea din urmă rază de amurg acum s'a șters;
Ziua se sfârșește melancolic ca un vers,
Ca un vers șoptit de buze tainuind un dor,
Ca un vers ce te pătrunde... înfiorător...

Ca o mamă, noaptea, tremurând și suspinând,
Mă cuprinde dulce 'n brațe, mă leagănă blând.
Șvon de șoapte, ca un joșnet, vine din grădini:
O poveste nesfârșită și parfum de crini.

Luna, luna plină, luna albă, de cristal,
Pare 'n mâna veșnicei negre un pocal
Plin de vise, plin de farmec, plin, fără de fund...
Uriaș, rotund...

Ca un perdut într'o Sahară beau însetat
Ambrozia ideală de argint curat,
Beau cu ochii, beau cu nările, cu buzele
Ca ventuzele...

Noapte, noapte voluptoasă, eterat simbol,
Peisaj plin de culoare în eternul gol,
Ca și tine trist de nesfârșirea relelor
Mă cufund în întunerec zâmbind stelelor.

Mă cufund în uitare, în peșteri de genuni,
Mă 'mbată nectarul vrăjit din pulpele lunii,
Răsuflul lău cald, stelele tale mă 'mbată...
Am fost... și-am murit... odată ca nici odată...

America, 21 Februarie. LEON FERARU

Din trecutul de deunăzi

Elisabeta Austriei

și rigorile eticheții

A apărut de curând, în Londra, o carte care se ocupă de viața Elisabetii, împărăteasa Austriei, viață amărâtă de rigorile eticheții, cu care nu se putea împăca. Ziarul *Daily Mail*, făcând o dare de seamă asupra publicațiunii numite, dă un extract din care reproducem următoarele:

Unul dintre medicii Curții vieneze spusese că, pentru a remedia melancolia care topea sufletul împărătesii, trebuia să i se îngădue să trăiască alături de copiii ei. Dar eticheta severă impunea că, atunci când suverana voia să'și vadă copiii, trebuia să dea de știre cu douăzeci și patru de ore înainte. Așa impunea eticheta, iar Frantz Iosif multă vreme nu vru ca această regulă să fie călcată. Dar și atunci când împărăteasa își vedea copiii, puțin se bucura de ei, slabă mângâiere i se aducea sufletului ei bolnav. Ii erau

Căpitan Ferdinand Tuohy

MISTERELE SPIONAGIULUI

în timpul războiului 1914—1918

I

Serviciul informațiunilor

Istoria spionagiului în cursul războiului european, este istoria unui război secret în războiul oficial, unei lupte dată departe de lumina zilii, unei combateri combinată lung și cu răbdare, unei încordări de creeri în contra altor creeri.

Spionagiul a existat dela începutul lumii; numai forma lui s'a deosebit. In epoca depărtată a vremilor biblice, ni se spune că Rahab informa pe Isus Navi de situațiunea militară din Ieriho; Dalila era un agent tăinuit al sexului feminin, care căta să se informeze de isvorul din care un antagonist puternic, cu numele de Samson, își scotea forța lui. Un alt iscusit în d'alde astea, Anibal, întrebuința un metod perfecționat. Lega torțe aprinse de coarnele boilor și își trimetea vitele în număr mare în liniile vrăjmașe. Sub Inchiziție, în zilele priincioase în care Veneția își întindea domnia asupra Mediteranii, spionagiul era pe jumătate în rezultatul luptelor. Frederic cel Mare se lăuda că duce cu el în luptă o sută de spioni cari fac pe bucătarii. Revoluțiunea franceză avea *cabinetul ei negru* prin care treceau toate corespondențele bănuite; și noi am făcut tot așa în timpul războiului.

Veni apoi Schulmeister, fără steaua căruia Napoleon n'ar fi strălucit poate atâta pe firmament. Schulmeister a jucat un rol mare în istorie. Fuga mareșalului Wack printr'o stratagemă a acestui spion, a acestui om „fără naționalitate și onoare" care se duse la statul-major al comandamentului austriac, după ce se prefăcuse că se certase cu Bonaparte căruia îi trimese informațiuni prețioase, rămâne un exemplu clasic. André, în războiul independenții americane spionă și el, dar cu aceasta își câștigă onorurile din partea instituțiunii Westminster Abbey.

Semenii lui sunt de altfel rari în carieră. Ajungem numai de cât la prusianul Stieber, care întreprinse tot ce e mai înjosit în natura omenească. Stieber așeză temeliile spionagiului așa cum îl cunoaștem noi astăzi sub înfățișarea cea mai ticăloasă. Pentru Stieber, campania din 1870 a fost triumful miseliei și al calculului. A speculat asupra lăcomiei bărbaților și asupra slăbiciunii femeilor. Intr'o vreme mai de curînd, Caron s'a unit cu feneanii ca să le spioneze mai bine organizația; apoi Ulmo, ofițer de marină și fumător de opiu, ale cărui isprăvi sunt prezente în toate amintirile.

Dar să trecem peste ele.

Toate stratagemele și toate șiretlicurile științii războinice de altă dată, reîntinerite și combinate cu invențiunile științii moderne, intră în compunerea a ceea ce se chiamă în zilele noastre „Serviciul informațiunilor".

Englezi tineri străbătură Persia traverstiți ca curzi, și fete grece din Chio și Mitilene fură luate dela casele lor ca să fie dresate ca agenți secreți la Atena; prăvăliași ai barelor americane surprinseră conversațiuni d'ale militarilor amețiți de băutură și servitoarele scotociră buzunarele generalilor. Au fost marinari tocmiți ca să asvârle în aer vapoarele de război împreună cu toți camarazii lor de pe bord și ostași care, pentru o plată de nimica, trecură în rândurile dușmane. Țărani flamanzi întrebuințară pentru semnale vechile lor mori de vânt; hamali prin gări însemnară numele și numărul regimentelor pe care le vedea îmbarcându-se și trecând cu trenurile. Foarte corecți atașați militari recurseră la șampanie ca să obție informațiuni, căutând printr'acest mijloc să facă mai comunicativi pe funcționarii înalți pe lângă care erau acreditați. Fete din cârciumi, cu tistimel pe cap și încălțate cu pantofi de lemn șezând la mese ca să culeagă

prezentați în haine de ceremonie și, când duioasa mamă se apropia de ei cu zâmbetul pe buze, copiii îi făceau salutări profunde ca niște vechi și bine stilizați curteni. Și atâta tot.

Une ori însă, împărăteasa exasperată se răzbuna bruftuind rău eticheta. Astfel, într'o zi, la masa dela amiazi, împinse cât colo farfuria cu bucate ce i se prezinta ceremonios, exclamând:

— Sunt plictisită de lucrurile pe care mi le aduceți. Dați'mi un pahar de bere și cârnați cu cartofi.

Frantz Iosif se supără și'i zise cu ton aspru:

— Purtarea d-tale nu'mi place nici de cum. Intre altele, mama îmi spune că porți mereu aceeași pantofi...

— Ia lăsați-mă în pace cu etichetele d-voastră. Așa îmi place, așa voi face. Când dau peste o pereche de pantofi cu cari îmi vine bine, nu vreau să.i mai schimb, ci să'i port până s'o rupe.

Rezultă o parte comică din relațiunile de mai sus, dar această comicitate rodea rău sufletul bietei împărătese.

PRIMAVARA

Margaretei

Lacrimi înșirate 'n rime,
In mănunchi legate strâns,
Dacă nu le știe nime
Tu, le știi, de ce le-am plâns.
Primăvară, prietinie,
Topiți cel din urmă sloi
Cine-ar dori să mai fie
Unde nu mai sunteți voi,
Cine-ar vrea acum să moară,
Când și micul gândăcel
A simțit că se coboară
Raza vieții până la el,
Grăunțele de sub glie
Și din lanul sufletesc,
Plodul mic de ciocârlie
Toate cântă, toate cresc.

Maria Cunțan

Poeții contimporani în Statele-Unite

Poeții contimporani sunt în Statele Unite tot atât de numeroși ca și romancierii. Ei însă nu formează școli ori pleiade, căci precum sunt individualiști în afaceri Americanii sunt tot așa și în literatură. Toți sunt însă idealiști. Inspirația este fragedă, originală și versificația îngrijită.

Și nu-i de mirare căci acei cari văd în Americani numai oameni preocupați de interese materiale nu-i cunosc sub toate aspectele.

Amy Lowell în *„Tendințe din poezia americană"* ne arată în pagini entuziaste dragostea de care este cuprinsă tânăra Americă pentru tot ce este literatură și artă. Cine vrea să cunoască sufletul american în toată întinderea lui trebue să-i cerceteze nu numai latura practică ci și latura sentimentală, mistică și idealistă.

Poezia contemporană americană icoana a poporului american reproduce caracterele naționale: este plină de viață și este individualistă. In fine literatura actuală este însuflețită de aceleași năzuințe ca și cea din trecut. La poeții contimporani ca și la înaintașii lor găsim aceleași isvoare de inspirație și aceleași tendințe. Gustul pentru *miraculos* și *umorul* străbat ca un fir al Ariadnei întreaga literatură a Statelor Unite din toate epocile.

Se pare că *miraculosul*, acea frică de necunoscut, acea ferestruie a sufletului care privește infinitul și umorul, acea dispoziție sufletească de a exprima lucruri serioase într'o formă glumeață sunt moșteniri rămase de la vechii puritani și de la Irlandezi.

Din mulțimea poeților contimporani vom alege câțiva caracteristici geniului american.

George Edward Woodberry, discipol al lui Emerson se deosebește de acesta însă căci este un îndrăgostit al formei frumoase. Vom reda un mic fragment dintr'acest original și idealist poet.

Piere cu greu

„Toate lucrurile cari se asea mănă cu dragostea; curcubeul care strălucește o clipă pe ocean, devotamentul privighetoarei care se prăpădește noaptea, steaua care lucește un moment pe firmament, pier repede.

Viorelele cari ne plac pier primăvara, trandafirii și crinii pier dăruindu-ne parfumul lor, bucuria și frumusețea pier împreună cu viața. Dragostea însă piere cu greu din sufletul nostru întristat. Lucru minunat pentru mine, furtuna se linisteste gonită din cer cu sgomotul tunetului, dar și mai minunat încă, de ce dragoste, când devii furtună neagră de patimi pieri așa de greu?

Spingaru este tot un idealist. Ca să-l cunoaștem reproducem una dintre cele mai cunoscute poezii ale lui.

Aviatorul englez

„O figură frumoasă și tânără, gesturi alese, o voce care preface vocalele limbei noastre în frumoase melodii, corpul solid, gesturile grațioase și timide. „Voi știți, zice el, haina care nu e potrivită pe corp, pălăria dreaptă pe cap, vocea răgușită, o conversație formată din cifre și date, iată cum ne închipuim noi pe cei cari vîn din Statele Unite". Și cum el vorbia, aud accentul răgușit și tărăgănat — cât îl regret și cât îl iubesc — „Spuneți văzut-ați acești soldați punând mâna pe acest tun? Cât sunt de admirabili acești Francezi? „Da, l'am cunoscut cu pălăria dreaptă pe cap cu haine cari nu i se potriveau, cu vocea răgușită, dar, Doamne, cât îmi place această rasă care disprețuind moartea iubește isprăvile războinice".

Bliss Carman va rămâne în literatura contimporană americană fiindcă împreună cu o inspirație originală o formă parnasiană. Exemplu în următoarea poezie.

UNDE?

„Ce vom face, iubita mea, făurind asemeni visuri? se vor împlini ele? Nici odată pare-mi-se. Când ne vom întoarce iubita mea, într'acest ținut care fu odinioară căminul nostru fericit, când glasul vântului, ne va readuce, într'o zi de vară în trecutul nostru depărtat? Unde vom ajunge iubita mea, rătăcind așa? Ici, colea, iubita mea, viața ne conduce. Pe tine soarele de mâne, spre munte te va conduce liberă, pe mine spre vasta și alba suprafață a mării".

Un alt exemplu de inspirațiune originală îl întâlnim la *Edgar Lee Mesters*, poet pesimist. Unul dintre personagiile acestui poet, care doarme în cimitirul satului somnul cel vecinic spune:

„Adesea în viața mea, am văzut acest ulm stufos. am măsurat cu ochii mei ramurile lui cele bogate și am ascultat cum frunzile lui se mângâie îndrăgostite cu murmure eoliane, căci rădăcinele lui crescuseră așa de departe ca pământul colinei, nu le refuza nimica din puterea lui de hrană. Eu însă care locuesc sub pământ pot vedea că ramurile unui arbore nu se întind mai departe ca rădăcinele lui cum deci sufletul unui om ar putea fi mai mare ca viața pe care el a trăit'o?"

Matei Potino

---

informațiuni golind pahare de bere cu soldați dați în cartir prin satul lor.

Actrițe șirete făcură să vorbească pe adoratorii lor în uniforme, pe când prințese nu prea inteligente, dar perfect dresate de către oamenii de stat ruși, făceau întrebări miniștrilor și particularilor prea onorați d'a sta de vorbă cu altețele regale.

Dincolo de liniile germane, aeroplane depuseră belgieni obscuri, pe când într'un compartiment de pe drumul de fier, o tînără bolșevistă omora pe un ofițer englez din Serviciul informațiunilor.

Cardinali bătrâni podagroși d'ai sfântului imperiu roman al Habsburgilor manevrau termometrul **defaitismului** italian, pe când pe bulevard haimanale disciplinate ascultau destăinuirile ce le făceau soldații cu chef.

Agenți beduini întipăriră urmele pașilor lor pe nisipurile pustietăților, iar patrioți fățarnici ca alde Bolo se încercară să **slăbească** moralul unei națiuni întregi. Funcționari isteți se introduseră în fabricile de munițiuni și arsenalele marinei, pe când odrasle aristocratice, cu monoclul înfipt sub sprânceană pândeau și trăgeau cu urechile la confidentele interesate care se șopteau prin saloanele diplomatice. Negustori de treabă se îmbarcară noaptea ca să iasă înnaintea submarinelor germane, iar guvernul maestății sale britanice plăti pe mai mulți Bagdadi pișicheri că să știe pe cei bănuiți din orașul califului.

Dacă un Machiavel, un Talleyrand sau oricare alt meșter de felul lor s'ar întoarce pe pământ, nu ar privi fără emoțiune drama aceasta cu o sută de acte deosebite, în care viciesugul și corupțiunea se împletesc cu egoismul și lăcomia. Și totuși e numai o față a tabloului extraordinar.

Pe lângă relațiunile sale cu agenții și cu studierea rapoartelor lor, Serviciul informațiunilor — Oaste tăinuită — mai are și alte lucrări în sarcina sa.

Recunoașterile aeriane; fotografierea și observarea terenului; cercetarea prinșilor și a documentelor găsite; identificarea tutulor vrăjmașilor morți, precum și studiul semnalelor sunt atâtea ramuri ale numitului serviciu, abia puțin mai importante de cât al informațiunilor secrete propriu zise.

Serviciul informațunilor este coordonarea, strângerea într'un tot a informațiunilor derivate din mii de isvoare deosebite, — unele vrednice de luat în seamă, altele bune de nimic. Cercetarea amănuntită a informațiunilor comparată cu faptele de mai înainte cunoscute, înlesnește să tragi **deducțiuni** utile.

Spionul sau agentul secret sunt una din miile isvoare felurite.

Munca servciului de informațiuni în cursul campaniei n'a fost numai complimentul muncii spionagiului îndeplinit; a intrat, pentru două treimi, în ce s'ar putea numi partea intelectuală a războiului. Căută și răscăută să afle ce gândea adversarul, ce proecta, ce executa.

In războiul care se isprăvi, unii considerau pe oamenii din Serviciul informațiunilor ca pe niște indivizi care se desfătau în oficiile Whitehallului (ministerul de război din Londra), stând înaintea unei mese verzi plină de fel de fel de hârtii fără valoare. Scepticii aceștia ar fi trebuit să se afle în Rusia, la începutul războiului. Ar fi văzut acolo pe un uriaș năpraznic, lipsit de creeri și de nervi, ar fi văzut adică pe armata rusească isbind orbește, apoi clătinându-se sub loviturile cu chibzuială date de un inamic care pregătea evenimentele **citind ca într'o carte deschisă gândurile gigantului moscovit.**

Fără Serviciul informațiunilor în campanie, războiul n'ar fi fost câștigat, tot așa cum n'ar fi fost de asemenea câștigat fără oștirea tankurilor și cea aeriană.

Statele majore generale se observau c'o prudență de vulpe, ținând seamă de aproape de toate mișcările protivnicului. Că Statul major s'ar fi aflat înomolit în noroaele Flandrei ori rătăcit prin pustietățile Mesopotamiei, ori înțelenit printre zăpezile Alpilor și băltoacelor Strumei, prin nisipurile Gazei sau nemărginirea celor șapte mări, Serviciul informațiunilor veghia cu ochii bine deschiși.

Citiți partea II din „Misterele Spionajului" în „Universul Literar" care va apare Duminica viitoare.

Scrisori din Veneţia

Italia şi Germania. — Vase austro-ungare cedate aliaţilor. — Clerc Rampal asupra construcţiei navelor franceze. — Scoaterea din fundul mării a cuirasatului „Leonardo da Vinci".

Comisia comercială engleză a sosit zilele trecute la Veneţia. Ea are misiunea să încheie diferite acorduri comerciale cu Italia, cari acum începe a înclina spre Germania; mai ales în vederea comerţului de petrol, care se face cu America, deşi se găseşte la o depărtare de 4000 mile adică de partu ori mai mare decât depărtarea până la noi în ţară, unde petrolul este mai abundent, sau tot atât ca în America.

*

In port a sosit vasul transport portughez F. L de 900 tone cari va lua la remorcă torpilorul No. 89 cedat Portugalier din fosta flotă austriacă, spre a-l duce în Lisabona.

Portugalia a primit odată cu România, Grecia şi Jugo-Slavia tot şapte torpiloare de 250 tone cu turbine din flota austroungară. Unul din aceste torpiloare a fost luat la remorcă de un vas transport portughez la 20 Februarie. Remorcarea se face din Adriatica pe coasta Africei şi apoi prin Gibraltar la Lisabona. Acum va fi luat al doilea torpilor şi apoi pe rând celelalte.

Torpiloarele jugo-slave se găsesc nereparate la Sebenico. Torpiloarele greceşti se în Veneţia. Numai torpiloarele româneşti li se face reparaţii la arsenalul din Veneţia.

Grecii vor face reparaţiuni la un şantier particular şi apoi vor aduce torpiloarele în ţara lor tot cu mijloace proprii.

*

Autorul francez Clerc Rampal, renumitul marinar în cartea sa *La Marine Francaise pendant la Grande guerre* vorbeşte mult despre construcţiile navelor franceze în timpul războiului, criticându-le foarte mult, scoţând în evidenţă defectul de construcţie datorit lipsei de lucrători buni şi specialişti. Noi am putut aprecia verosimilitatea celor spuse de Rampal prin cumpărarea canonierelor franceze cari acum servă la dragaj şi cărora reparaţiunile de făcut nu se mai termină. Faptul recent pe cari „Petit Parisien" din 15 Martie il publică sub titlul de mai sus, evidenţiază şi mai mult cele spuse de marinarul francez. E timpul să fim atenţi când cumpărăm vase de războiu străine, construite în războiu, căci la fel a fost lipsa de lucrători buni în toate ţările în timpul războiului, pentru construcţiile de vase.

*

La 2 August 1916 cuirasatul italian „Leonardo da Vinci", cu deplasament de 24.000 tone, lungime 168 m., lărgime 28 m., pescaj 8 m., turbine de 24.000 Hp., şi viteză 23 mile, armat cu 13 tunuri de 305 m. m., în cinci turele axiale, 18 tunuri 120 m. m., 16 tunuri de 76 m. m., calibru şi două tuburi de lansare submarine, în urma unei explozii avută la camerile de muniţie din pupă, se scufundă în portul Taranto prin răsturnare, aşezându-se pe fundul mărei cu chila în sus.

Operaţiunea scoaterei lui din fundul mărei de la o adâncime de circa 14 m., este un fapt important în istoria artei navale, spre gloria marinei italiene, cari la 24 Ianuarie 1921 a putut termina toate operaţiunile de ranfluare şi de punere în stare de plutire normală a acestui cuirasat. Operaţiunile au fost începute de generalul de geniu naval inginerul M. G. Taruffini şi terminată de generalul de geniu naval ing. A. Carpi.

In prima parte a lucrărilor s'a scos sub apă printr'o muncă excesiv de grea cu scafandrii şi sub clopote de aer, 5 turele de 305 m. m., reduta de comandă, coşurile, arborii şi încă multe alte accesorii din punte şi de la comandă; după ce întreaga spărtură a fost astupată izolându-se de restul vasului, prin pereţi construiţi în vas sub apă, după ce s'au astupat toate găurile pe unde apa ar fi putut intra, cu ajutorul pompelor s'a putut goli vasul în părţile etanşe şi aduce în stare de plutire. Eşit la suprafaţă vasul era în poziţie răsturnată. Deplasamentul na vei în această poziţie se redusese la 10.000 tone. A fost apoi transportat în bazinul sec unde i s'au întărit pereţii construiţi sub apă şi s'a verificat etanşitatea compartimentelor. Rămânea acum ca să fie răsturnat pentru a pluti în poziţie normală.

Studiile necesare pentru prepararea operaţiunilor de întoarcere în poziţie normală de plutire fură făcute pe un model de vas anume construit. Pe lângă acestea generalul Carpi făcu cu modelul numeroase experienţe sistematice ca să verifice în ce condiţiuni ar putea fi posibilă rotaţiunea vasului, printr'o simultană operaţiune de golire a apei din compartimentele interne şi prin introducere de apă din exterior. Abia plutind, vasului i se făcu diferite probe de stabilitate, găsindu-i-se şi centrul de greutate.

La 22 Ianuarie 921 vasul a fost adus în bazinul portului, numit Mar Piccolo.

Mijloacele întrebuinţate pen tru întoarcere, care sa făcut prin rotaţiune spre stânga invers mişcărei acelor unui ciasornic, au fost următoarele : s'a ambarcat 400 tone de savură solidă compusă din lanţuri şi fontă în compartimentele laterale din fundul dublu al vasului în centru, s'a ambarcat 2900 tone de apă în fundul dublu şi triplu, şi în alte compartimente din planul de simetrie al vasului (depozite de muniţii, santina căldărilor, compartimentele externe de la prora şi pupa) ; s'au ambarcat 3800 tone de apă într'o serie de compartimente laterale pe o lungime de 7 metri în partea stângă a vasului răsturnat şi cuprinzând un local al turbinei şi alte compartimente de căldări. Cu toate aceste ambarcări vasul a fost adus la o înclinare de 30 cu un dislocament total de 25100 tone.

Ambarcarea savurei solide s'a făcut înainte ca vasul să fie scos din bazinul de îndocare; toată greutatea lichidă a fost ambarcată în noaptea precedentă operaţiei şi de dimineaţă cu ajutorul turbo-pompelor electrice cu sursa electrică la 2 submersibile legate lângă vas.

La 11 ore se sfârşise cu ambarcarea greutăţei lichide şi înclinarea ajunsese la 30 grade întocmai după cum era prevăzut. Atunci se desfăcură toate schelele ajutoare, cari serviră la pregătirea operaţiunei şi mai ales a unui ponton, prevăzut cu patru compresoare de aer, acţionate de motoare cu combustiune internă, ca să menţină la 4 zecimi de atmosferă presiunea internă în vas şi să reducă astfel presiunea hydrostatică, pentru ca puntea vasului şi pereţii localurilor ce se aflau în apă să nu cedeze.

După ce fură îndepărtate toate schelele şi pontoanele auxiliare; iar personalul în plus debarcat, fu prevăzută inundarea unor compartimente laterale anume construite, prin mijlocirea unor valvule ca regulator.

Aceste compartimente aveau o capacitate totală de 1700 tone; ambarcarea treptată numai a 850 tone de apă a fost suficientă să dea vasului o înclinare de 45 grade când fu determinată rotaţiunea.

Deschiderea acestor valvule era astfel dispusă ca rotaţiunea să se facă cu o jumătate de oră mai târziu pentru a da timp tuturor oamenilor să se poată îndepărta. La 11 ore, 19 m., fu dat semnalul de deschiderea valvulelor, iar la 11 h 53 m., puntea vasului începea triumfătoare să vadă lumina celui mai frumos soare a cerului latin, în sunetul fanfarelor, a bubuitul tunurilor şi în sgueratul sirenelor, admirată şi aplaudată fiind de toată lumea marinărească şi civilă cari asista la această operaţiune.

Pavilionul naţional italian, prin ajutorul unei maşini speciale, fu ridicat la pupa vasului imediat ce bastonul din pupă eşi din apă. Vasul rămase înclinat de 20 grade în Tribord din cauza apei ambarcate, dar toată puntea era la suprafaţă.

Trei remorchere acostară lângă el şi il remorcară în bazinul sec.

In urma vizitei făcute în interiorul vasului s'a admis repararea acestui cuirasat ; reparaţiunile vor începe la Taranto la începutul lunei Aprilie căci toate aparatele sunt în bună stare.

I. R.

Solomon Ungurescu

Ai! Ce, dracu?! asta este?!...
Când eu tare supărat,
Hop, eu simt amu pe mine
După cap la gât muşcat!
Haide 'ncet să punem mâna,
Nu să prinde el de veste:
Vedem cine este oare:
Gândac este?! câne este?!

Ho! găsit! Ai prins la deget,
Nu, dar tare mititel,
Şi când mic aşa cum poate
Aşà tare muşcat el?
Hai să pus la mână'n palmă...
Uit'te alb dar tot grăsuţă:
Par'că făcut de slănină;
Este cap, avut labuţă!...

Nu dar încă simt acòlo
După cap la gât muşcat:
Vedem, punem, încă mâna;
Asta lucru minunat!
Încă găsit! Prins la deget!
Asta încă mititel:
Poate frate fost la el?
Nu, dar asta iute tare:
Smuncit, mişcat dat din spate
Par'că vrut cu mine bate!..
Nu, dar nu scăpat la mine;
Intre deget strâns eu bine!
Hai să uitat cum el este?
Asta încă tot grăsuţă;
Este cap avut lăbuţă
Numai asta vezi negruţă.

Una alba, alta negru
Şi la mine tot muşcat!
Dar când doi găsit; atunce
Care este vinovat?
Nu, eu pus la mâna'n palmă
Dumniavoastră amândoi
Şi uitat să vèdem care
Vinovat găsit din voi
Hai şi tu la mâna 'n palmă:
Eu uitat şi jndecat.
Ho! dar uite negru, dracul,
Când eu pus, el, hop, sburat!
Nu! Vezi! Negru este hoţul
Dumnealui muşcat la mine,
Şi fugit acum, ruşine!
Alba, vezi, el fost cinstit:
Nu-i ruşine, nu-i fugit!

Când cinstit tu alba este,
Nu fac eu la voi nimică!
Hai 'napoi la gât acolo;
Şede, culcat, nu-i fost frică.

TH. D. SPERANŢIA

CITIŢI
ZIARUL
Călătoriilor şi al Ştiinţelor Populare
Apare în fie-care Marţi cu interesante articole de popularizarea ştiinţelor, povestiri istorice şi ilustraţiuni.
Abonamentul se face numai anual şi costă
52 lei în ţară şi
60 „ străinătate
— 1 leu exemplarul —

Purcelul

Nenea Niţă Mălăeru umblă de vre-o două ceasuri prin târg ca să găsească ce-i trebue. Mâine e sărbătoare.

— A dracului muere brel Unde o să-i găsesc eu ce-i place eil şi Nenea Niţă supărat îşi scoase mâna dreaptă din buzunar şi-şi şterse mustăţile pline de promoarcă, pornind pentru a cincea oară să colinde târgul hotărît ca să cumpere ce o găsi...

Abia făcuse vre-o cincizeci de paşi când... hop îi iese înainte un ţăran cu un purcel în braţe. Nenea Niţă într'o clipită fu lângă el şi luându-l binişor de mânecă îl întreabă cu un glas misterios:

— Ia'n ascultă mă neică, de vânzare-i?

Ţăranul care n'auzise întrebarea se uită curios la el.

— De vânzare ţi-e purcelul ăsta măi omule? reluă Niţă ridicând glasul.

— De vânzare! îi răspunse ţăranul care binevoise în sfârşit să se oprească.

— Ia dă'l încoace să-l văd şi eu, măi, şi nenea Mălăeru luă purcelul în braţe.

Cu o mână ţinându-l de bot şi cu cealaltă de picioare începu a-l cântări şi a-l învârti în toate părţile de bietul patruped rostogolea nişte ochi înspăimântaţi.

Tuşi apoi de vre-o două-trei ori mulţumit şi-şi îndreaptă privirea spre ţăranul care în tot timpul acestei „inspecţii" stătuse răbdător privindu-l.

— El! nu e ce soi, dar hai să te scap de belea.

Cât cei pe el neică?

Omul nostru îşi dete căciula pe spate şi scărpinându-se la ceafă răspunse agale:

— Păi, i-a o sută şi un pol jumate.

— Ia mai las-o nenişorule, ce sfântul nu ţi-e ruşine să ceri pe ţâncul ăsta o sută şi un pol şi jumate şi Nenea Niţă îl zgâlţâie de umăr.

— Ce să fac şi eu cucoane! Toate's scumpe foc. Ia, mai eri mi-am cumpărat o pereche de opinci şi am dat doi poli şi ţăranul dete să-i ia purcelul.

— Da bine mă, ce-are a face opincile cu purcelul. P'alea le-ai cumpărat dela unul care muncise la ele, d'apoi tu ce ai muncit pentru fleacul ăsta să-mi ceri atâta.

— Cucoane, vorbă lungă sărăcia omului, daî cât ţi-am cerut ori ba, mă apucă nămiezi aici cu d-ta.

Nenea Niţă, căruia preţul i se păruse fabulos, dar purcelul bun, îi luă înainte cu gura:

— Ia ascultă mă, tu vii în târg să furi şi să „spiculezi" lumea. Ce crezi că banii se găsesc pe drum?

Ţăranul care se plictisise de atâta pălăvrăgeală dete din nou să ia purcelul. Dar Niţă cam înfierbântat se opunea cu îndărătnicie.

— Lasă Domnule purcelul, ce, e lucrul meu, îţi place să-l iei, dă parale şi ţăranul apucă purcelul de un picior.

— Mă, mojicule, ce crezi că ai să mi-l iei cu sila. Ia vezi că-ţi numeri măselele pe jos.

— Astâmpără-te cucoane ce te-ai întrecut cu gluma. Eu ştiu una şi bună, dă drumul purcelului, că-i rău.

Nenea Niţă aruncând scântei din ochi şi văpăi de foc pe nări, la ameninţarea ţăranului lasă brusc purcelul din braţe şi aducând palma... jart, jart.. două peste obrazul ţăranului.

Dar, deabia îl atinsese a doua oară când...

Un pumn vânjos i se abătu în piept de-l făcu să se clatine.

Împrejurul celor doi oameni încăieraţi într'o clipită se făcu un cerc de curioşi. Un sergent cu o voce de stentor îşi făcu apariţia pe „câmpul de bătae".

— Ei! ce-i mă rog aicea! şi zgâlţâind când pe unul, când pe celălalt din pricinaşi le cerea deslușiri. Atunci, ca prin farmec, gura lui Niţă ce amuţise în căzătură începu a toca ca o meliţă.

— Ce ţară! D-le sergent! Hoţul şi „spiculantul" ăsta a vrut să mă omoare în mijlocul târgului ziua nămiaza mare, pentru că nu i-am dat două sute de lei pe purcelul ăla. Cum lasă d-le stăpânirea pungaşi d'ăştia să umble prin târg să fure lumea? Şi d-ta ce păzeai, d-le sergent? O să mă plâng d-lui poliţai...

Ţăranul care în tot timpul acestei ploi de blesteme îşi aranjase sumanul, îşi luă purcelul în braţe şi se pregătea să plece.

— Pune mâna pe el nene! ce stai! Nu vezi că vrea să fugă, du-l la secţie şi nenea Niţă împinse vardistul spre împricinat.

Sergentul ca să descurce mai în liniște treaba i-a dus pe amândoi la secţie, în interesul şi liniştea generală.

Treaba s'a descurcat cam târziu, căci d. comisar era prin oraş la nişte cunoscuţi să-i facă rost d-lui poliţai de nişte trufandale pentru a doua zi.

Se întunecase bine, când nenea Niţă a plecat dela secţie, ploştit ca vai de el şi clătinându-se ca un om beat.

Ajuns în faţa casei se uită la ferestrele luminate, îşi îndeasă căciula bine pe ochi şi înghiţind o înjurătură, bombăni:

— A dracului muere, brel Unde să-i găsesc ce-i place ei?

Dem. Calafeteanu
Tg.-Mureş

DOINELE MELE

— După PETÖFI —

Gândul meu în neastâmpăr,
gândul meu rătăcitor,
Ca o pasăre pribeagă
Tot mereu s'avântă 'n spaţiu,
tot mereu străbate 'n sbor
Tot pământul, lumea'ntreagă
Atunci doina ce suspină,
Este palida lumină
Ce-o revarsă luna plină
Pe-al meu suflet visător!

Dar, în loc de vis, mai bine
mi-aş porni drumeţul gând
Către ziua care vine..
Pentru ce?.. Lăsaţi-mi visul;
Viitorul meu ori-când
Dumnezeu mi-l îngrijeşte!
Atunci Doina, care cântă,
Fluturi prinde 'n horă sfântă
Şi sburdalnic îi frământă
Peste sufletu-mi sburând!

O femee 'ncântătoare,
dacă 'n cale-mi întâlnesc,
Gândul meu atunci mai tare
rătăceşte; în privire-i
Ochii mei se oglindesc
Ca şi stelele în mare.
Atunci Doina mea nebună
Flori şi ghimpi strânge
'mpreună,
Ce în splendidă cunună
Peste frunte-mi se'mpletesc!

Sânt iubit? De bucurie beau,
iar, dacă nu-s iubit,
Beau cu gura însetată
De necaz. Dar veselia,
Când paharul s'a golit,
Nu-i senină, nu-i curată!
Atunci Doina, ce şopteşte,
Curcubee grămădeşte,
Cu sclipiri le învârteşte
Peste sufletu-mi uimit!

Dar popoarele sub juguri
îşi ţin capul aplecat
Pe când eu ciocnesc pahare!
Sună vesel cupa plină,
Dar pe braţu 'ncătuşat
Trist e sunetul de fiare!
Atunci Doina, care sbiară,
Nori pe cer adună, eară
Şi în neguri stă să piară
Al meu suflet întristat!

Pentru ce sufere tanţul
şi nu-'l rupe furios,
Răsturnând, cuprinşi de
groază,
Pe tirani? Ce vrea poporul:
Dumnezeul cel milos
Cu rugina să i-l roază?...
Atunci Doina, ce mugeşte,
Este foc ce clocoteşte,
Trăsnet care se porneşte
D'al meu suflet mânios!

N. TINC

IERTARE

Pe un pat de muşchi moale şi verde, în tăinita umbrită de inima unui codru, în poiana tăcută în care vânturile îşi adună gândurile în lacrimile din frunzele arborilor, două căşti de oţel ca două cununi martirice spun trecătorilor care au rătăcit vreodată drumul, că acolo doi flăcăiandri mândreţe în pârgă a satelor tăinuite în văi de umbră şi ocolite de dealuri scăldate în soare, doi viteji, doi martiri ai neamului dorm somnul lor de eroi.

Şi într'o zi când ţunul contenise din povestea lui macabră când din haosul plumburiu şi sângerat se revărsa zorile unui viitor de tihnă, Moş Simion împins de un dor fără hotar, pe care numai sufletul lui îl înţelege, după două zile de drum de întrebări la tot pasul, descoperi în această poiană mormântul lui feţioru-său Radu. Cu mintea încremenită de durerea fără de sfârşit a pierderii ultimei lui raze de lumină, mângâierea pârdalnicei şi netrebnicei lui bătrâneţe, bietul moşneag se aşează lângă comoara lui nepreţuită. A rămas acolo neclintit cu ochii aluriţi ca într'un păianjenişi uitându-se fix la vedeniile mintii lui. Oh, şi de cât pojear, decât jeratec, i-ar fi uşurat inima lui păcătoasă, o singură lacrimă, una singură!

Izvorul se uscase de mult. Noianul de amintiri desprinse din icoana lui Radu năpădi ca un stol în soare în amărâta lui minte şi îi încălzi sufletul aburit de o senzaţie uşurătoare ca o descărcare de povara grea a tuturor durerilor pământeşti.

Îi zărea pe Radu al lui, când clopotele bisericei anunţau războiul în tihnitul lui sătuleţ, când cu legătura în mână în care bietul bătrân îi pusese toate speranţele amărâtelor lui zile, îl sfătui să rămâie. Avea atunci abia 18 ani. De ce nu l'a ascultat, de ce atunci când ochii, amărâţii lui ochi umeziţi de durerea lui de tată, Radu n'a voit să ţină seamă. Hei, Radule tată, — îi spunea atunci— ţara nu te vrea pe tine aşa crud, are feciori destui şi apoi îţi va veni şi ţie rândul. Şi n'a voit să-l asculte. A plecat cu toţi flăcăii din sat să intre voluntar.

L'a urmărit cu ochii până când ceaţa ce umplusе drumul se şterse odată cu ea şi raza lui de mângâere a bătrâneţelor. Şi de atunci închis în sine, gustându-şi picătură cu picătură amarul zilelor numărate, l'a aşteptat să se întoarcă, să-l vadă la casa lui, să-i închidă ochii, să moară liniştit.

Ursita a vrut altfel. Lui Dumnezeu îi plac suflete fără păcate, nu suflet hârbuit şi păcătos ca al lui.

Cu fruntea încreţită de şanţurile durerilor fără nume, cu ochii pierduţi, bătrânul îşi aruncă privirile împrejur — de frică parcă, ca cineva să nu-i turbure gândurile.

Jos în vale ogoarele îşi suie imnul în susurul spicelor de aur. O putere nouă ca o cupă de foc etern al cerului, se desface din soare, curge în valuri luminoase şi încropeşte în taina coacerei, marea de paie mişcătoare a lanurilor.

Lumina cristalină se deschide imensă cât largurile zării, şi aprinde culorile ţarinei pentru ceremonia muncei.

În inima şi ochii bătrânului această priveliste a lanurilor galbene gata de seceriş, această imagine a talazurilor de grâne ca o pernă de odihnă şi de vis a gândurilor lui, răsări, dragostea lui nemărginită de nepreţuitul lui pământ, de nepreţuita lui ţară.

Şi pricepând acum pentru ce Radu al lui nu-l ascultase, nu vruse să ţină seamă de lacrămile şi bătrâneţele lui, cu sufletul împovărat de roadele amare ale umilinţei, vrând să îngenunche, simţi că genunchii nu-l mai ţin şi căzu cu faţa în ţărâna curată şi sfântă a scumpului lui mormânt, îngânând într'un hohot „te-am ertat Radule tată.... te-am ertat".

M. I. Omăt
Galaţi

EPIGRAME

Unui cartofor

Tot un cărturar se chiamă,
Că şi el în cărţi citeşte;
Însă el nu plagiază,
Cel mult dacă... măsluieşte.

Unui dosar

Günther este un dosar
Care face vâlvă multă:
Toată lumea îl insultă,
Însă el n'are habar.

V. h.

Ultima dorinţa

Pe strada Teilor, în fundul unei grădini furişate între edera agăţătoare şi trandafirii sălbateci şi involţi, se afla o cocioabă în care locuia un biet funcţionar. Vântul de August sufla cu putere printre cele două geamuri sparte ale casei ce, pe alocurea, erau lipite cu jurnale. Intrarea acestei locuinţi, era păzită de mai bine de douăzeci de ani, de doi piersici, cari acum se încovoiau copleşiţi de roade până aproape de pământ. Ei se legănau în bătaia vântului, întinzând braţele lor, ca şi cum s.ar fi rugat spre cerul albastru. Micul funcţionar, trăia acolo de mai mult timp cu o fată săracă, şi de-abia o ducea de azi pe mâine. Ba, după toate nevoile ce se abătuseră pe capul lui, era şi iubita lui bolnavă. Ea zacea lângă sobă, şi cea mai mică suflare de vânt îi pătrundea în auz ca ascuţişul unui cuţit, şi-o făcea să tremure ca o frunză. Pe faţa ei brăzdată de suferinţă, se zăreau încă urmele unei vii frumuseţi. Ea nu avea decât un singur gând, o singură dorinţă care îi mai prelungea zilele. Ar fi voit să se cunune înainte de a muri. El, nu ştia ce să-i mai facă. Câte leacuri nu încercase ? Apoi, câţi bani nu cheltuise cu doctorii şi altele ? Dar, degeaba, ea se stingea văzând cu ochii. Cheltuise el, nu-i vorbă, destul. Insă, acum, de când boala ei se înrăise, se vedea silit să stea în casă şi să-şi scoată dintre economii şi ultimile sute de lei, pentru a putea face faţă împrejurărilor.

Pe când se gândea la astea, deodată, bolnava se deşteaptă din somn, şi ridicându-se pe un cot îi zise:

— Iubitul meu ! iar am visat acea vedenie care de la o vreme încoa mă urmăreşte... Părea că din cer s'a coborît un înger îmbrăcat în alb ; pe cap, purta un cerc de lumină. Şi îngerul ăsta, apropiindu-se de mine, mi-a prins în păr nişte flori de argint şi de aur, şi nu ştiu cum s'a făcut apoi că, împrejurul meu m'am pomenit cu un vârtej de lumină, din care se desprinse chipul meu, ce era întrupat într'o frumoasă mireasă, şi lângă această mireasă erai şi tu, soţul meu prea scump !. Ah ! Visul meu nu mă mai lasă, el mă chinueşte şi apasă asupra sufletului meu ca o piatră, şi din pricina lui nici nu pot să mor... De s'ar împlini, cât a'şi fi de mulţumită.

Bărbatu-său, pentru că o iubea, se hotărî să-i mulţumească dorinţa. Era cea de pe urmă. Şi aşa fiind, aduse chiar în aceiaşi zi două tarafuri de lăutari, iar cât ţinea curtea de mare întinse o masă de peste patruzeci de tacâmuri. Cheltui pe mâncare şi pe băutură tot ce agonisise, ba încă mai rămase şi dator.

Cu toate acestea, nu-i păru rău despre ce îndeplinise, mai întâi pentru că era şi el creştin, şi apoi fiindcă vrea să se facă pomina de cununie.

Cei poftiţi, rude şi prieteni, sosiră pe rând. Fiecare din ei aduseră câte un dar mireseî, şi iat-o în sfârşit şi pe dânsa, îmbrăcată într'o rochie ca frunza uscată, cusută cu fireturi cari se potriveau cu obrazul ei veşted. Un văl de muselină, nişte flori de lămâiţă, şi beteală aurie, îi împodobeau părul ca pana corbului.

Ea mergea cu capul în sus, şi mândră, la braţul lui. Se duceau apoi la biserica ce se afla nu tocmai departe, iar după slujbă, se întorceau acasă, soţi în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor Cei poftiţi le luaseră înainte, întâmpinându-i în poarta casei cu cântece, cu chiote vesele şi cu flori. Fericita mireasă zâmbea, dar se simţea cam obosită, şi, pe când o roşeaţă cărămizie îi mijea în faţă, şovăia, şi el o susţinea. Dar cum îşi puse capul pe pieptul bărbatului său, i se păru că nişte aripi îi ating cu repeziciune fruntea, şi aruncându-şi ochii pe pomul din faţa ei, zări că în acel piersic înflorit se aşezase o mică mierlă. Şi cânta mierla, dar cântau şi lăutarii.

Masa se întinsese, chieful şi veselia creşteau. Strada şi împrejurimile răsunau de strigăte şi sunete vesele.

Muscalăgiul şi lăutarul îi ziceau de mama dracului, mierla însă fluera şi ea cât putea

Dar mireasa se prinse în dans şi sălta polci şi învârtea valsuri, până când, deodată, pasul îi slăbi şi aruncându-se în braţele bărbatului său îşi dete sufletul având pe buze un zâmbet de fericire.

Mierla însă se desprinse din copac în aceiaşi clipă, şi sbură spre cer.

Pavel Al. M. Florentin.

PROFIL

Ninge. In odaia largă, cu storurile trase, ascult cum suspină vântul în dezacorduri prelungi; întins pe covor motanul toarce liniştit. Focul arde încet în sobă. Aburi calzi se resfiră prin odae ca norii albi. Inserarea se lasă pe nesimţite ca fâlfâiri triste de aripi. Aprind o lumânare din sfeşnicul greu de aramă şi în pâlpâirea uşoară a flacărei albăstrii, umbra mea se proectează pe zidul alb ca o fantomă sfioasă. Sunt singur. Iedera bate în geam. In tăcerea ce pare eternă, mă înfior de mine, n'aud nimic, parcă a murit totul, parcă a putrezit în uitare.

Tu inimă tremuri în piept ! S'au ofilit petalele iubirei şi au murit visele în tine. Te tângui — ce tot şopteşti — unde mă chemi tu ? !

Polen de aur n'a mai înflorit pe tine, inimă !

Ninge... sunt singur. O ! iubita mea, te mai gândeşti tu acum la mine ? Ce s'au făcut jurămintele tale sfinte, cuvintele ce-ţi picurau pe buze, ca o rază argintie de vis „te iubesc, te iubesc, şi nu te voi uita niciodată".

Niciodată ! O ! iubirea mea, floare descântată în grădina poeziei, ai surâs odată şi ai murit să luminezi ca o candelă altarul durerii mele.

Niciodată ! Mă simt strâns în lanţuri ca un condamnat. Plâng. Ce dureros e lanţul, ce trist tresaltă în sunetul lui metalic, melodia niciodată... niciodată.

E târziu. Cuprins de un sentiment religios, mă rog în faţa lui Christ pentru ea.

Ştiu că m'a mintit, ştiu că e pierdută prin taverne în orgii, dar pentru mine e tot copilă.

Ştiu viaţa ei de-acum, ştiu ce a ajuns, dar în sufletul meu rămâne tot acelaş vlăstar mlădios, aceiaş fecioară cu bucle de aur, blândă şi iertătoare, nevinovată ca şi iubirea dintâi.

Plâng cu fruntea lipită de icoană, mă simt bătrân, e târziu şi ninge.

Savin Constant
Craiova

(1) Din volumul „Sub crucile bătrâne" ce va apare în curând.

Eticheta dela Casa albă

Toată lumea ştie despre pompa de care sunt înconjuraţi diferiţii monarhi ai statelor europene. Palatele unora din ei au devenit celebre prin această pompă, după cum era până deunăzi Schoenbrun-ul şi palatul Buckingham, acesta din urmă menţinându-şi încă faima de care se bucura în trecut.

Nu e însă tot astfel şi în Statele-Unite ale Americei; unde presedintele nu este un arbitru al societăţii. Casa Albă, reşedinţa acestuia, nu se bucură de pompa şi eticheta nici chiar a curţilor guvernatorilor din coloniile engleze de mâna a doua, ne mai vorbind de acele ale vice-regelui din India sau Irlanda. Cauza acestui lucru rezidă în faptul că americanii sunt ostili oricărei aclimatizări a tradiţiilor europene la ei, iar pe de altă parte că preşedinţii lor şi femeile acestora sunt oameni bătrâni, cari în viaţa anterioară n'au avut parte de pompă. Pentru ei poziţia de şef executiv este un suficient prestigiu în faţa ţării, pentru ca să mai recurgă şi la altele.

Toate acestea nu sunt numai aserţiuni. In totdeauna publicul american, nu numai politicianii, au găsit acces la reşedinţa preşedintelui, căruia poate să-i strângă mâna orice om cinstit.

Mult mai dificil e însă accesul cetăţenilor la dineurile de seară date de preşedinte şi cari sunt numai patru peste an, în cursul iernii. La acestea participă numai cei mai selecţi dintre politicianii Statelor-Unite. Obiceiul legendar e, că nimeni dintre invitaţi nu poate să se aşeze pe scaun înaintea preşedintelui, să fie servit înaintea celorlalţi, iar la plecare oaspeţii să nu plece înainte de a fi plecat presedintele.

Cel mai interesant capitol din eticheta Casei Albe mi se pare însă că este următorul: preşedintele n'are voe să ia masa la nici un particular, în afară de preşedintele consiliului şi ministrul de justiţie, cari dau câte un dineu pe an în onoarea lui. De asemeni nu i se permite preşedintelui în tot timpul celor 7 ani să treacă pragul vreuneia din legaţiunile streine, chiar dacă între familia sa şi aceea a ministrului strein respectiv ar fi legături mai intime. Restricţiunea aceasta îşi are şi ea motivul: Americanii conduşi de celebrul lor practicism, nu pot permite preşedintelui lor să dea o atenţie specială vreuneia din puterile streine.

ANECDOTE

Procurorul: Eşti acuzat că ai furat un butoiu cu vin?

Acuzatul: Da, d-le procuror.

Procurorul: Ce scuză ai de invocat?

Acuzatul. Scuza, d-le procuror, mi-a fost setel

●

După o vedere, mătuşa către nepoată-sa:

— Ei bine, ce efect ţi-a produs tânărul?

— Dragă mătuşică, nu-i găsesc decât un defect: nu mi-a produs nici un efect.

●

Un soldat cere căpitanului un concediu de urgenţă:

— Ce ţi s'a întâmplat? îl întreabă căpitanul.

— A murit tata, d-le căpitan.

— Bine, dar vezi să nu ţi se mai întâmple a doua oară.

●

Petru cel Mare vizita la începutul secolului al XVIII-lea Turnul din Copenhaga.

Frederic al IV-lea, regele Danemarcei la care Petru era în gasdă, îl însoţea în această escursiune. Ambii suverani ajunseseră până în vârful turnului; o panoramă încântătoare se desfăşură privirei lor. Petru explica lui Frederic sistema sa politică.

— Vrei, zise el, să'ţi fac o ideie de puterea autorităţei mele?

Şi fără a aştepta răspunsul lui Frederic, împăratul făcu un semn unui cazac din suita sa şi-i arătă cu degetul abisul ce se deschidea înainte-i:

— Aruncă-te! îi zise el.

Cazacul privi pe tar, îl salută şi fără altă vorbă, se aruncă în gol.

— Eh? Ce zici? urmă Petru către regele Danemarcei. Ai în tot regatul un asemenea om?

— Din fericire, nu! răspunse Frederic.

●

Un papugiu, având trebuinţă de parale, se duse la un bâlciu, făcu o gheretă şi afişă la intrare:

Aci se poate vedea:
Un cal care are coada unde ar trebui să aibă capul. Intrarea 50 bani.

Lumea dădea năvală să vadă minunea şi, în scurt timp, papugiul se umplu de bănet.

Ce era în realitate?

Omul nostru luase un cal ca toţi caii şi îl legase cu coada de ieşle, în loc să'l lege, ca după obiceiu, cu capul.

●

Un ţăran, care fusese la Teatru, fu întrebat, cum i-a plăcut.

— Ce să zic, răspunse el, aftorii vorbeau de treburile lor până să-mi spue şi mie ceva, s'a lăsat perdeaua.

●

Un suveran întrebă odată pe un ministru, care trecea de altfel ca omul cel mai îndrăzneţ:

Când un cap încoronat este mai căzut în disgraţia poporului său?

— Când miniştrii şi curtezanii îi vor procura *mai multe serbări oficiale* şi-i vor mări *lista civilă!*

ANUL XXXVII. — No. 14. 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 17 Aprilie 1921

Universul Literar

Expulzarea lui Carol de Habsburg din Ungaria

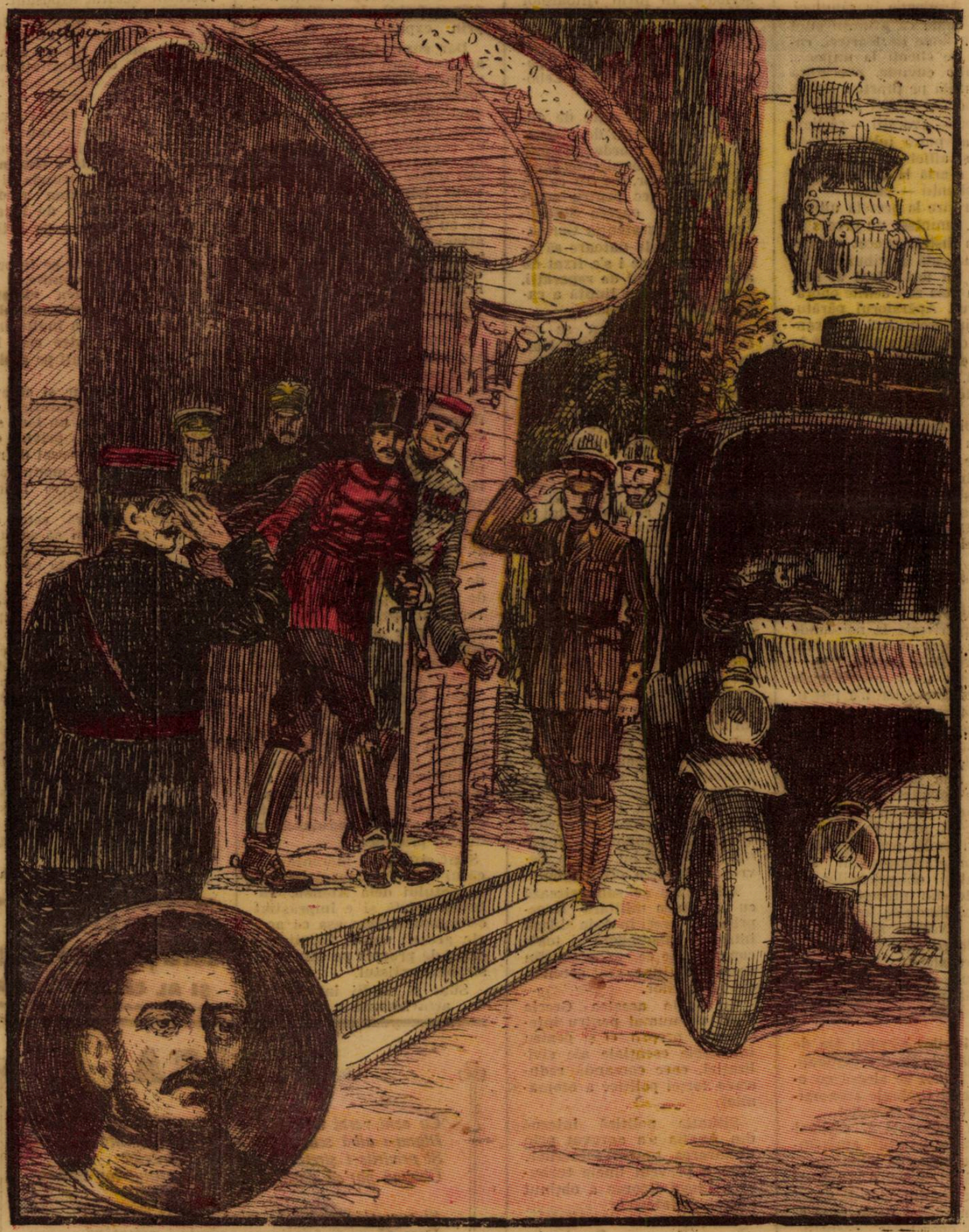

(Vezi explicația în text).

Cronica săptămânei

Internă

De obicei grevele sunt păgubitoare societăţii şi constituesc un motiv de discordie publică.

Asistăm pentru prima oară o grevă de utilitate publică, o adevărată binefacere sub raportul păcii interne.

A fost greva avocaţilor.

Barboux, unul din cei mai străluciţi membri de odinioară ai baroului din Paris, primul de Academie în sânul ei, a spus odată că avocaţii sunt ca nişte lame de foarfeci, care taie pe clienţi la mijloc....

Cu alte cuvinte, avocătura ar fi bazată pe practica filosofie: când doi clienţi se ceartă, al treilea — avocaţii — câştigă. Deşi s'ar putea întoarce zicătoarea şi altfel: când doi avocaţi se ceartă la bară, al treilea — clienţii — pierd.

Cu privire la această ultimă ipoteză, amintesc un proces în care un distins avocat chemase în judecată la tribunalul Ilfov pe un fost client al său, care nu voia să-i achite onorarul cerut. Apărătorul pârâtului, jurisconsultul Alexandresco din Iaşi, a reprodus în cursul desbaterilor o veche anecdotă. Pe frontispiciul unui palat de justiţie din antichitate era un basrelief, reprezentând doi inşi, unul în cămaşe, altul în pielea goală.

— Ce însemnează aceasta? a întrebat cineva.

Şi i s'a răspuns:

— Aceştia doi s'au judecat mult. Cel de colo a pierdut procesul şi a rămas numai cu cămaşa pe el. Celalt a câştigat — dar a rămas şi fără cămaşe, căci i-au luat-o avocaţii...

De sigur că morala fabulei nu se potriveşte la noi, unde avocaţii sunt cu toţii oameni dezinteresaţi şi gentili...

Cu toate astea, nu se poate spune că greva lor n'a fost utilă. Vorbim nu din punctul de vedere profesional, ci din cel social.

In adevăr, în zilele de grevă, nu s'au judecat procese, nu s'au intentat altele noi; nici măcar nu s'au băgat acte la notariat, astfel în cât s'au evitat şi multe procese viitoare, datorite interpretării sau neexecutării obligaţiunilor.

Părţile din procese plecau acasă salutându-se, în loc să-şi asvârle invective sau priviri fulgerătoare, cum se întâmpla după desbateri.

Palatul Justiţiei devenise din zonă permanentă de război un adevărat templu al păcii.

Sala Paşilor pierduţi era de astă dată sala Paşilor câştigaţi, fiindcă lumea se alegea cu onorariile şi timbrele economisite şi cu pacea în suflet.

Pacea conjugală a câştigat şi ea, atâtea divorţuri amânându-se, cu şanse de împăcare.

In sfârşit, a fost o săptămână de armistiţiu, atât de dulce după un război permanent şi înaintea operaţiilor perpetui, cari vai! au reînceput odată cu încetarea simpaticei greve.

Banul Mărăcine.

* * *

Externă

Germania continuând să reziste, în chestia reparaţiilor, Aliaţii sunt hotărîţi să aplice alte penalităţi acestui stat recalcitrant, dacă până la 1 Mai a. c. guvernul din Berlin nu va recâştiga bunul simţ. Aceste penalităţi vor avea un caracter coercitiv atât de puternic şi grav, în cât situaţia internaţională va trece printr'o criză din cele mai serioase. In jurul viitoarelor sancţiuni s'a şi încheiat un acord între Anglia şi Franţa. La aplicarea acestor sancţiuni vor fi chemate să coopereze atât Polonia, cât şi Cehoslovacia.

Demersurile făcute de guvernul din Berlin de a atrage republica nordamericană de partea Germaniei, în chestia reparaţiilor, a avut ca rezultat un eşec pentru acest guvern, de oarece Statele-Unite a atras atenţia Germaniei că ea este datoare să achite sumele ce i s'a fixat de aliaţi, sub titlul de reparaţii, până la extrema limită a capacităţii sale de plată.

Dacă Germania nu se va executa, nici până la 1 Mai, ea va suferi consecinţele unei constrângeri din cele mai simţite.

In Asia Mică, pe teatrul de operaţiuni greco-turc, se joacă întreaga dramă a orientului.

Nu este în joc numai cauza Greciei şi a lui Mustafa Kemal; sau a elenismului şi mahomedanismului, ci a civilizaţiei în luptă contra barbariei.

Dacă Grecia are interese esenţiale în Asia Mică — să nu uităm că în evul mediu exista state greceşti la Nicea şi Trebizonda — aliaţii — deci civilizaţia europeană — au interesul suprem să împingă pe turci spre interiorul Asiei, acolo de unde a pornit expansiunea lor spre vest.

De fapt, nu este vorba de aventura războinică a lui Mustafa Kemal paşa, sau de actiunea politică a guvernului din Angora, ci de Turcia răzvrătită împotriva ţărilor victorioase, împotriva dispoziţiilor tratatului de la Sèvres, împotriva civilizaţiei.

Aliaţii nu se solidarizează cu acţiunea militară întreprinsă de greci în Asia şi lasă întreaga răspundere şi toate consecinţele ce ar urma din această acţiune, atât grecilor, cât şi turcilor.

Cu toate acestea Grecia luptă nu numai pentru interesele ei proprii, ci şi pentru interesele esenţiale ale civilizaţiei, care comandă reducerea forţei politice a otomanilor.

Situaţia politică internă din Anglia s'a agravat prin declararea grevei minerilor. Spre a preveni unele turburări, Lloyd George a obţinut puteri dictatoriale.

Romicus

SALOANE DE ARTA

— Pictorul Belisare: PORTRETE, PEISAGII, FLORI. —

Prea marele număr de expoziţii şi expozanţi din ultima vreme te face să intri cu oarecare neîncredere într'un salon de artă. Nu te duci cu voe bună de cât la expoziţiile celor consacraţi şi uneori nici aceştia nu te mulţumesc din pricină că unia dintre ei se culcă pe laurii trecutului şi cred că s'au prefăcut în zei. Se poate întâmpla însă că dintre cei tineri să-ţi atragă foarte de aproape atenţiunea prin avântul lor artistic şi prin expansiunea culoarei.

Dar sunt şi artişti, apreciaţi mai mult în cercul intim al înţelegătorilor, cari expun foarte rar şi din această pricină nu par atât de cunoscuţi. Aceştia muncesc retraşi de svonurile lumei, inspiraţi de singurătatea pădurilor sau trăesc o viaţă de piscuri. Unul pare să fie pictorul Demetre Belisare care cultivă cu avânt toate genurile artei sale. Pare închis în sine însuşi, un suflet hermetic, esoteric, judecând după sobrietatea colorităului, chiar când vrea să ne tâlmăcească aspecte vii din natură.

Corectitudinea desenului, armonia expresivă a liniilor, priceperea anatomică îl fac să isbutească în portrete care sunt variate caracterisări sufleteşti. Mişcarea e viaţa compoşiţiilor sale în studiile de atitudini şi expresie. Îi plac florile şi parfumul petalelor îl răpeşte. Stă cu ele de vorbă în pitorescul solitar al dumbrăvilor noastre şi ele îi cântă o rhapsodie de nuanţe şi culori pe care penelul le fixează apoi pe pânză. Efecte de soare nebănuite, aspecte de interior, privelişti din natură sau peisagii, din care nu lipseşte perspectiva mai ales în lucrările de relief, aşa numitele svârlituri de pensulă sau cuţit.

Sala Exarchu dela Ateneu, unde expune pictorul D. Belisare, cele 70 de lucrări ale sale, nu prea are lumina distribuită generos şi din această pricină unele tablouri au scăderi de priveliste foarte accentuate, oricât s'ar trudi artistul să le orânduiască în lumini prielnice.

Sunt şi defecte inerente oricărui artist în lucrările exposantului dela Ateneu. Talentul există şi e împrăştiat cu somptuaritate aşa că aceste greşeli vor fi biruite în calea de progres pe care o va străbate artistul.

Sunt şi studii interesante de artă bizantină în care pictorul a făcut studii speciale. De altfel, asemenea pictori nu sunt prea mulţi la noi.

Dintre lucrări, ca mai interesante, putem cita: **La oglindă** (3) e simpatică mişcarea generală a femeei când îşi prinde cercelul; **tăietor de lemne** (25) e un aspect din viaţa lucrătorilor, atitudinea firească şi chipul expresiv al bătrânului, îl mai găsim în lucrările acestui exposant.

Ţigăncile lui Belisare sunt şi ele admirabile şi au multă viaţă în priviri. Nu pot să uit un **Nud** (9) cu incarnaţiunea bine studiată. Simţi culoarea sângelui care circulă şi vibrează într'un corp robust. Flexiunile, jocurile musculare, proporţia liniilor şi încurbaţiunile ne arată o **tendinţă** la artist de a pătrunde şi a ne destăinui enigma nudului artistic, piatra de încercare care consacră pe artistul de rasă.

Exposantul, care se împrăştie în toate domeniile, e şi florist. Frăgezimea **violetelor,** noblaţa **crisantemelor** sunt pretexte de a înălţa imnuri colorate către cer. In toate florile îl simţi pe **plein-air-ist.**

Pictorul expune şi câteva studii de artă bizantină ca **dreptul judecător,** un Isus sever dar blând, cu privire de Sfinx. Are şi un proect de reconstituire a unui monument istoric după motive foarte vechi.

Credinţa noastră este că artistul ar trebui să se statornicească într'o direcţiune şi calea sa adevărată pare să fie portretul sau florile.

Expoziţia, deschisă 30 de zile, a fost cercetată şi de Regina Maria, care posedă de la pictor câteva lucrări din expoziţiile sale de mai înainte.

Pictorul va pleca în curând în Italia. Sperăm că de sub cerul sudic al Italiei şi din monumentele de artă celebre de acolo va veni cu impresii noua, care să-i determine calea în chip definitiv.

In tot cazul, din acest salon pleci cu mulţumirea sufletească şi cu bucuria că ai văzut şi artă într'o expoziţie de... pictură.

Leontin Iliescu

CITIŢI
Ziarul Ştiinţelor Populare
ŞI AL CĂLĂTORIILOR

PISICA

Cu ochi verzi vicleni şi galeşi stă 'ntre perne tolănită,
Blana-i albă scânteiază ca un scump curat vestmânt,
Şi privirile-i şirete de hoţoaică nărăvită
Chiamă par'că desmierdarea cu tăcutul lor cuvânt.

Şi cum stă privind la mine, umilită şi tăcută,
Pare că ar fi femeia pe amantu-i aşteptând.
Căci la fel şi una şi-alta cu privirea prefăcută
Îşi ascund în taină ghiara, amândouă prăzi visând.

Galaţi, 1921

Dimofte Dimitriu

M. S. Regina Maria a României

şi AA. LL. RR. Principele Nicolae şi Principesele Marioara şi Ileana la Constantinopol

— Înapoerea familiei Regale Române dela Pireu —

Constantinopol, 21 Martie 1921

In amurgul unei splendide seri de primăvară, vaporul Serv. Maritim Român „Regele Carol" sub conducerea d-lui comandant Vasile Păun, care readuce la Pireu în ţară Familia Regală şi Princiară, spintecând voios undele line şi fermecătoare ale Bosforului apare încet şi maiestos ca o lebădă în raza portului Constantinopol în bubuitul asurzitor al tunurilor ce se trag de vasele străine de război ancorate în diferite puncte ale portului şi se opreşte la orele 6 jumătate seara în faţa turnului Leandru.

Contra-torpilorul român A., sub comanda comandorului Pantazzi, care a escortat vasul regal, a ancorat alături şi răspunde saluturilor străine prin salvele reglementare de tun, al căror ecou răsună în depărtare şi se pierde la poalele colinelor din insulele Mărei Marmara.

Privilişte magică, la care a asistat de pe puntea de comandă a vasului regal, Augusta Suverană înconjurată de AA. LL. RR. Principele Nicolae al României, Principesele Marioara şi Ileana şi de suita ei, este de nedescris.

Ultimele raze ale soarelui ce este gata de a apune, se reflectă în mod feeric pe nenumăratele cupole şi minarete ale moscheelor din Stambul ce par în flacări, iar ochiurile ferestrelor a miilor de căsuţe aşezate pe colinele din Scutari au aspectul unor lampioane venetiene.

Populaţia neprevenită, alarmată de bubuitul tunurilor, aleargă curioasă spre port sau se urcă grăbită pe înaltele terase ale caselor, spre a vedea ce s'a întâmplat. Dar mulţimea este repede informată şi asigurată. Telefoanele biourilor din port sbârnâie şi comunică centrului din Pera şi Stambul plăcuta surpriză, de unde vestea porneşte apoi din gură în gură până la cele mai îndepărtate unghiuri ale oraşului.

Pretutindeni se anunţă voios: „C'est la belle Reine de Roumanie qui vient d'arriver".

Toţi a căror inimă bate şi simte româneşte, au fost adânc mişcaţi văzând simpatia pe care o manifestă în mod spontan o populaţie cosmopolită ca aceia a capitalei turceşti, faţă de M. S. Regina Românici Mari.

D-nul locot.-coloenl Glatz, ataşat militar, d-nul lt.-comandor Popovici, căpitan de port român, cu d-nii L. Heilpern şi G. Maleoglu dela Agenţia generală a serviciului maritim Român, au fost tot timpul neobosiţi în luarea dispoziţiunilor necesare în această împrejurare şi a dat dovadă de multă bunăvoinţă, tact şi pricepere.

D-nul L. Heilpern, agentul general al serviciului maritim Român cu d-nul sub agent G. Maleoglu, care au ieşit în întâmpinarea vasului regal la turnul Leandru cu o şalupă sub pavilion român sunt cei dintâi care au urat bună-venire M. S. Reginei Maria, precum şi AA. LL. RR. Principelui Nicolae şi Principeselor Marioara şi Ileana, oferindu-le splendide buchete de flori naturale.

Puţin după aceasta a sosit cu aceiaşi şalupă d. ministru Filality, înalt comisar al României însoţit de d. Laptev I., secretar de legaţiune, d. lt.-colonel Glatz, ataşat militar, d. consul Ionescu cu personalul superior al consulatului, care au salutat şi felicitat pe Augustii călători, întreţinându-se cu ei până la orele 8 şi jumătate seara.

Philodor, Mavrodi, d-rele Procopi, Cantemir, d-nii miniştrii Antonescu şi Philodor, generalul Ballif, general Condeescu, aghiotantul M. S. Reginei M. Mocioni, maestru de vânătoare, profesor Murgoci, Mora, reprezentantul ziarului Universul, etc., şi d. ministru Filality cu personalul superior al legaţiunei şi al consulatului Român din localitate.

După masă, pe la ora 3 Augusta Suverană a vizitat Vechiul Serai din Stambul, unde a fost primită cu onorurile cuvenite de ministrul de externe Sefa Bey de colonelul Mehmed Ali Bey, aghiotantul Sultanului şi de alţi înalţi demnitari turci, care au dat explicaţiunile cerute. Aci s'a oferit după datina orientală M. S. Reginei Maria şi AA. LL. RR. Principelui Nicolae şi Principesei Marioara, cafele turceşti în ceşti de aur şi ciubucuri lungi de 3 metri, a căror extremitate se rezima pe suporturi de aur.

După aceasta, Augustii vizitatori au trecut la chioşcul seraiului, de unde privirea predomina Marea Marmara, Bosforul şi Cornul de Aur şi au admirat extaziaţi, privilişte fermecătoare a peisagiului grandios, care nu se poate vedea în nici o parte a lumei.

Peste un sfert de oră s'a servit în frumoasele saloane orientale ale chioşcului ceai, bomboane şi ţigări turceşti.

M. S. Regina plăcut impresionată de frumoasa primire ce i s'a făcut pretutindeni, a vizitat apoi Eyub şi s'a întors la bord, la ora 6 seara unde s'a oferit alt ceai. La orele 6 jum., p. m., toţi reprezentanţii civili şi militari a misiunilor aliate au luat rămas bun şi au urat călătorie plăcută Augustei familii Regale, iar d. general Condeescu, aghiotantul Reginei a dat ordinul de plecare.

La ora 7 seara, vaporul „Regele Carol" escortat de Contratorpilorul român A., a părăsit Constantinopolul cu aceleaşi onoruri ca la sosire, reîntorcând ţării Româneşti pe iubita şi glorioasa ei Regină Maria

Robert Biega.

RESEMNARE

In veşnici reci îmi voi cânta durerea
Ce'n mine eu purta-o-voi de-acum.
Şi voi păşi mereu pe-acelaş drum
Căutând, zădarnic poate, mângâerea...

In lupte grele-'mi voi toci puterea,
Căci viaţa e o luptă. Rostu-i fum...
Voi prohodi într'un sonet postum
Iubirea mea pe care-apoi tăcerea.

Incet încet o va învălui...
Şi trist pe piatra groapei funerare
Voi scrie cu slove negre „resemnare".

Dar totuşi, vecinic mă va chinui
Şi tulbura zădarnica 'ntrebare:
— Ne nastem oare numai spre a muri?

Teodor Răşcanu

A doua zi, la orele 10 dimineaţa, M. S. Regina Maria a binevoit să primească cu obişnuita-i afabilitate, rând pe rând omagiile amiralilor a escadrelor aliate, a înaltului comisar al Greciei M. Votsis, a generalului Cutsis, şeful misiunei Elene, etc.

Vizitatorii erau primiţi la intrarea vasului, de către amabilul comandor Popovici, ispector al serviciului maritim Român şi de către bine apreciatul comandant V. Păun.

La orei 10 jumătate a. m. imediat după acostarea vaporului „Regele Carol" la cheiu, familia regală şi princiară escortată în automobile de o gardă de onoare, compusă din înalţi ofiţeri englezi şi urmată de suită şi de reprezentanţii autorităţilor civile şi militare române, a trecut la Stambul unde a vizitat muzeul, Sfânta Sofia şi alte moschee mai importante.

La prânz s'a oferit la bord un dejun, la care au luat parte afară de suita M. S. compusă din d-nele Antonescu,

POEME IN PROZA

AMINTIRILE

Amintiri atât de dulci şi atât de scumpe mă stăpânesc. Sunt amintiri din tinereţe. Îndrăznesc să spun din tinereţe, de şi sunt încă tânăr şi de şi aceste amintiri nu sunt atât de îndepărtate prezentului.

Imi simt însă sufletul îmbătrânit şi mă cutremur fie-care dată ce mă gândesc că momentele acelea pe cari nu am ştiut să le prefuesc destul, trecutul le îngroapă!

— Mă gândesc că nu vor mai reveni. Mă îngrozesc chiar în faţa licărirei de desnădejde, că le voiu mai retrăi. — Căci socot că nu vor mai avea acelaş farmec.

Aceste gânduri mă copleşesc sub tristeţea lor şi mă fac să văd tot idealul meu sfărâmat.

— Azi amintirile îmi sunt o povară ce nu aş simţi-o dacă nu m'ar face să sufăr.

Suferinţa nu-mi dă răgaz să măsor timpul ce mă desparte de ele, de aceia mi se pare c'o eternitate s'a strecurat între mine şi ele.

Nu am căutat nici-odată sa combat această suferinţă de teamă să nu o înving.

Cu toate acestea trăesc, traesc însă nutrindu-mi sufletul cu iluzii.

Dar simt că mă înşel pe mine însu-mi şi atunci devin şi mai trist...

Aş vrea să mor, sunt sătul de viaţă. Dar aşi vrea să mor cu aceste amintiri, prin ele.

O nouă teamă s'a născut în mine: teama ca fatalitatea soartei să nu mi le răpească.

Nu! Sunt nebun! Amintirile sunt puternic înrădăcinate în memoria mea, şi nimic pe lume nu le poate smulge.

Sufăr! Povara amintirilor mă face să sufăr. Cu toate acestea m'am obişnuit cu ea, şi dacă această suferinţă m'ar face să mor nu aşi muri fiindcă nu mai pot suporta această suferinţă ci... că mă desport de ea?

Virgil Mileanu

HARDING

Prezidentul Statelor-Unite

Prezidentlu american Harding e un uriaş. C'o statură de 1,90 m., atârnă la cântar peste 100 kilograme. Insă practicarea „golfului", sportul ca-i plăcea mai mult ca toate şi pescuitul i-au conservat agilitatea tinereţii. Era, până acum câţiva ani, un dănţuitor pasionat.

E cunoscută viaţa lui aspră, luptând cu dificultăţi de tot felul.

Indată ce fu ales prezident al Statelor-Unite, colaboratorii dela ziarul întemeiat de el îi oferiră un condei de aur spre amintirea începuturilor lui modeste, de care se mândreşte.

Omul acesta c'o voinţă de fier, este un sentimental; îl

plac florile şi-l sunt dragi copiii. N'are fii.

Director de puţină vreme al ziarului „Stăr", care pe atunci avea o importanţă foarte limitată se înamoră de Florence King, fiica unui bancher bogat din Marion. I se răspunse cu dragoste la dragostea lui. Dar bancherul — spune revista „Noi şi lumea", de unde luăm aceste amănunte — fu contrariu înclinării lor. El spuse fiicii sale că: dacă nu renunţă la iubitul ei ziarist, o va dezmoşteni. Florence, majoră, nu se codi. Se mărită cu Harding şi fu povăţuitoarea lui pricepută în calea luminoasă a urcării lui. Socrul se depărtă mânios de lângă fiica sa.

Se împăcă cu dânsa numai după trecere de zece ani. Se împăcă atunci când, prezentându-şi candidatura la o sarcină publică, se aştepta la o crâncenă campanie ostilă din partea ziarului lui Harding. Ginerile cavaler însă îi susţinu candidatura cu căldură. Socrul îi întinse mâna şi pacea se făcu.

RONDELUL DEPARTARII

Ades, în nopţile senine
De pace, linişte, visare,
Eu gândurile către tine
Le 'ndrept: sfioase, sorităre.

Şi'n suflet par'că simt că vine
Din nou dorita 'nsenînare,
Ades, în nopţile senine
De pace, linişte, visare.

Mă simt aşa nespus de bine...
Dar, vraja visului dispare
Şi tot mai multă depărtare
Simt între tine şi 'ntre mine
Ades, în nopţile senine.

Dem. Basarabeanu

SINAIA

Armonie! Armonie!

Pe clinul uşor al pădurei de brad, rămăşiţa pădurei întinse de-acum şeaizeci şeaptezeci de ani, când Sinaia era o mică mânăstire pierdută în valurile răşinoase. Câtiva călugări sălbateci şi sălbăticiţi urcau potecuţe înguste, toaca răsuna surd în pădurile adânci. Vântul şi murmurul apelor dădea glas pustiului. In tăcere linişte şi monotonie viaţa curgea făurind legende şi viziuni.. Şi deodată: loc ales, cuibi de regi!

Viaţa cu zgomotele, cu belşugul, cu vanităţi, cu drame şi idile, cu un bogat decor se desfăşoară. Tot ce clocoteşte în jurul tronurilor aurite de patimi, de năzuinţi îşi începe jocul de umbre şi lumini. Pădurile lasă loc şoselelor, grădinelor, vilelor, parcurilor, palatelor. Cu dărnicia boerilor vechi, cu încrederea lor în bine; berzadea Ghica dăruieşte terenuri întinse binelui public... De-ar reveni şi'ar vedea ii

Parcul e de-o banalitate revoltătoare, mic, gol, fără un colţ de izolare, fără poezie. El e făcut ca să vezi şi să te vadă. E snob ca şi lumea care circulă între Capşa şi Cazino. Bietul prinţi..

Dinaintea Cazinului aproape de tot, statuia lui, pare a fi un mlop ce spionează casa vecinului. Cu un surâs blând, uşor dispreţuitor priveşte Vasul-fantomă din faţă în care intră şi iese lumea eteroclită snobi şi halucinaţi. Cazinul e un ce necesar în staţiunile climaterice. Amestecătură uimitoare de lumi, muzica barbară, darsul sugestiv totul te face să te crezi la Alhambra sau Majestic... Sala de teatru mică, repertuar clasic. L'ecole des cocottes etc. etc. Nici o ornamentaţie, nici alte săli de odihnă, nici o carte, necum o bibliotecă sau o sală de lectură. Când ai intrat aci totul şi toţi te mână, te îmbie la joc. Leit motivul întregului Cazino devenit leit motivul oraşelului Sinaia. Ca un punct fascinant, ca o lumină licăritoare atrage gângănii din patru părţi a lumii. El a devenit locul spre care converge eforturi şi gândiri de repede îmbogăţire... Ca tot restul estetica exterioară e sacrificată. Faţă de asimetriea urâta, dezarmonică. Ca o notă falşe în mijlocul dealurilor împădurite, sub globul luminos al cerului, în murmurul blând al apelor.. Et puis vogue la galère !.. Et les galériens??..

Singurul lucru frumos în par e jet-d'eau-ul. O ţâşnire de apă înaltă, fălfâitoare, ce se prăfuieşte albă ca o pânză fină încotro o bate vântul. Din ce înălţimi ameninţătoare vine, roştogolind cascade, ca să se avânte în slăvi aşa de sus, aşa de falnic? Când cerul e senin, pe albastru lui adânc se desfăşoară ca o pană imensă, moale, albă iar în apus soarele îl străbate în largi curcubee. Poezia lui n'a fost înţeleasă. Aşa limpede şi mândră cade tristă într'un bazin înfiorător de banal şi gol, nu mângâie Tritoni şi Nereide ! Amfitrite nu-i ţine calea...

In dreptul cazinului la eşirea din parc un cimitir de război. Cazinul a servit de sanatoriu.

Cimitirul e modest bine împietruit, un semicerc de brazi îl înconjoară. Când vântul trece prin ei o melopee tristă şi adâncă plânge pe gropile uitate.

Şinime 'n urma mea
Nu mi: plângă la creştet;
Dar toamna glas să dea
Frunzişului veşted.
Pe când cu zgomot cad
Isroarele într'una
Alunece luna
Prin vârfuri lungi de brad..

Rugă de poet, rugă împlinită !.. Nici o floare nici puţin iarba muntelui feriga... Iar Ei îşi dorm somnul în ritmul de maşină sub presiune ce e viaţia în acest colţ de lume.

Urmând poteca în sus dai de mânăstire. Numai locul şi ceva din vechea arhitectură a rămas. Un mic platou pe care e aşezată biserica, muzeul, chiliile, cu micul paradis, vechea mânăstire şi clopotniţa. Totul neted, curat, limpezit ca o farmacie. Nimic nu-ţi inspiră cucernicie, smerenie, evlavie. Culori vii, icoane vesele de sfinţi cu bărbi albe în feţe de copii cu priviri strengăreşti. Aur din belşug: pe clopotniţă, pe faţadă, pe coloane, pe icoane. In albul şi roşul construcţiei, un ton viu, vesel, proaspăt... ca de ieri. Din arhitectura veche pe ici pe colo răzbate câte un motiv: Chiliile cu stâlpişori pe galerii aducând vag aminte de vechile cule, intrările masive, boltite, răsunătoare, vechea mânăstire, veche, afumată, tăcută... De ce nu s'a păstrat ?!... Biserica înăuntru dă acelaş efect de farmacie. Icoane bizantine-moderne, culori vii în un val de aur care oboseşte. Altarul cu iconostasul, stranele, mesele turnante, amvonul tot e

---

Căpitan Ferdinand Tuohy

MISTERELE SPIONAGIULUI
în timpul războiului 1914—1918

III

CARACATITA

Intr'o carte ca aceasta, care îşi propune să dea o privelişte totală a lucrului, nu se cuvine să se arate desfăşurarea spionagiului din timpul războiului numai într'un oraş sau măcar numai într'o ţară. Gândul meu este să pui în iveală lucrurile ca într'un caleidoscop şi să plimb pe rând pe cititor dela Londra la Bagdad, trecând prin Paris şi de la Varşovia la Salonic.

Afară de variaţiunile necesitate de caracterul naţional al fiecărei ţări, un acelaş sistem de spionagiu funcţiona în toate oraşele mari ale ţărilor intrate în război. Reţeaua aceasta ar putea, cu bună dreptate să fie asemuită unei caracatiţe. Corpul caracatiţei era un agent rezidând în centru; tentaculele, numeroasele picioare ale păianjenului de mare, erau colaboratorii săi locali. Agentul central, care făcea funcţiune de cutie de scrisori, primea rapoartele şi informaţiile culese de sateliţii săi. Rapoartele adunate astfel erau transmise de către un agent care făcea mereu drumul dintre ţara lui şi ţara pe care o spiona. Uneori de asemenea agentul central găsea şi un alt mijloc să expedieze informaţiunile sale. Asupra acestui lucru însă vom reveni mai târziu.

Agentul principal era mai întotdeauna un om dibaci, bine ascuns sub aparenţa de neutru. Isi alegea singur ajutorii lui: o ori de cetăţeani ai ţării spionate. Isi alegea singur ajutorii lui: o institutoare în familia vreunui general, un director al unei case cu pensiune, un bărbier locuind în apropierea unei tabere, agentul unei companii neutre de navigaţiune, o actriţă cosmopolită, un artist care colindă localuri de varietăţi, un soldat bine plătit, un şiret din societatea mare, un voluntar al Crucei roşii, etc.

Alegerea sateliţilor depindea cu totul de naţiunea care-i întrebuinţa.

Astfel Franţa se servea de un număr mai mare de femei decât Anglia, pentru că în Franţa femeile erau mai inteligente. Germania, mai mult decât oricare altă naţiune, avea ca spioni oameni fără de căpătâi. Era de nevoe pentru izbânda întreprinderii ca agenţii de ordin secundar să nu se cunoască între ei; singurul cu care se aflau în relaţii era „cutia de scrisori". Acesta, prin urmare, si numai acesta putea să fie denunţat de ei. De aceea, pentru siguranţa lui, trebuia să fie foarte prudent în alegerea acoliţilor săi. In aceasta rezidea forţa principală a sistemului.

Sateliţii aveau ordine formale să se facă nevăzuţi îndată ce se simţeau observaţi. Dacă s'ar fi supus totdeauna acestei recomandaţiuni imperioasă, mult mai puţine centre de spionaj s'ar fi descoperit. Dar lăcomia câştigului împingea adesea pe agentul secundar să continue lucrarea, sa chiar atunci când se ştia bănuit. Germanii ţineau bine strânşi agenţii lor, plătindu-i totdeauna c'o întârziere de două luni. Această zăbavă îi stimula în executarea unei trebi de care s'ar fi lăsat dacă ar fi ştiut că nu le aduce nimic. In unele cazuri, spionii erau arătaţi şi cu literile alfabetului, schimbătoare între ele şi combinate cu unele fraze ale sistemului lunar. Uneori „cutia de scrisori", în eventualitatea unei arestări, comunica Marelui cartier general numele şi adresele sateliţilor săi. Se expuneau la mare pericol făcând astfel; dar trebuia s'o facă în cazul arestării lui, fiindcă altfel toată organizaţia ar fi nimicită prin faptul că şefii nu şi-ar cunoaşte auxiliarii.

Pe lângă aceşti agenţi secundari şi informatorii lor, statele mai întrebuinţau şi specialişti care „lucrau" independent, ca experţii navali şi militari, aşa zişii contraspioni şi „berbecii". Funcţiunile acestora din urmă sunt arătate mai la vale. Cazurile particulare pe care le vom cita, vor ajuta să facă să se cunoască mai bine spionajul aşa cum era practicat în oraşele mari, decât disertaţiunile lungi tehnice asupra acestei arte foarte speciale.

In oraşele neutre, spionajul era cu mult mai uşor de practicat.

Un agent de control englez, reşezând într'un oraş ca Geneva sau Haga, ocupa de obicei o situaţie oficială şi era acreditat în regulă pe lângă guvernul englez. Astfel, într'o capitală neutră, reprezentantul principal al spionajului englez ocupa o funcţiune specială în consulatul britanic. Iată ce scria el, multă vreme după armistiţiu :

„Deşi nu eram spion, lucram totuşi ca un spion pentru ţara mea. De două sau trei ori germanii se încercară să exercite o presiune ca să fiu scos din locul meu.

„Mă duceam la biuroul meu în toate dimineţile. Şi, dacă cineva, englez, neutru sau chiar german venea să mă vază ca să-mi spue lucruri interesante, eram dispus să-l ascult şi să-l plătesc bine pentru treaba aceasta. Ii puneam numai condiţia ca, firesţe, să fiu mulţumit de marfa ce-mi aducea."

— Cum, marfă?

— Firesţe, marfă. Se spun fel fel de fleacuri în ce priveşte nevoile serviciului de contraspionaj. In realitate misiunea mea nu era aşa de misterioasă pe cât îşi închipuie publicul. Adesea prin mijloacele cele mai pe sfoară. Cu născociri urzite de ei voiau să încurce, să rătăcească Serviciul nostru de informa-

în aur. Candelabrul de bronz aurit cu via, cu brutală lumină electrică, geamurile largi lăsând lumina crudă să treacă îţi strică impresia de mister, de sfinţenie necesară reculegerei gândiri. Două lucruri frumoase, rare: Perdeaua de la altar şi candelele. Perdeaua e în fir de aur pe un galben ruginiu. Firul uşor oxidat formează dantelă fină. O cruce în linii simple şi armonioase

Mânăstirea Sinaia cu arhondaricul

mare cât perdeaua. Înăuntru e un păienjeniş de margarete mari cu mijlocul de strass uşor violet iar fundul brodat cu margarete mai mici cu miez albastru verzui de peruzea mortă.a în lumina licăritoare a candelelor din orice colţ o stea luminoasă se aprinde

tainică: un suflu uşor din alte lumi...

Perdea lucrată de mâini de Regină în ore pierdute de linişte. Un gând suav de evlavie, plutitor, blând.

Slujba noastră religioasă e de o mare pătrundere. Cărţile sfinte sunt frumos traduse. Alternarea cu corul îţi dă o vagă impresie de tragedie antică. Corurile reiau gândirea rezumând slujba. Melodiile

sunt bine. înălţătoare. Rar însă se înţelege tot farmecul, toată poezia, toată înălţarea sufletească căci rar e bine slujită. Preoţi inculţi şi barbari schingiuesc cuvintele de nu se mai înţelege nimic. De cât un haos dezarmonic şi enervant. Păcat că aci unde toate neamurile se întâlnesc nu se

alege cu îngrijire cei ce slujesc dacă nu pentru adevărul adânc ce se spune din altar, cel puţin pentru estetica slujbei. Corul e foarte bine dirijat. Vocile deşi nu sunt din cele mai bune, frazarea e admirabilă, nuanţarea delicată. Cuvintele plutesc limpede, line, uşurătoare.

Dar să lăsăm şi mânăstirea să urcăm spre palat. Peleşul ne ţine calea în mici căderi,

râsul Ei fermecat aruncat ca un văl pe atâtea trişteţi, cu priviri senine, înţelepte, în rochiile ei lungi albe alunecă şi acuma în nopţi cu lună plină prin pădurea tăcută pe lângă pârâul iubit. Palatul sigur că nu i-a plăcut, rece sonor, sever.

Palatul este ca o amintire a cetăţilor după Rin, fără nota masivă care formează blocul grecii de cetate. Palatul e o vilă mare, nu grandioasă, cu faţade de cărămidă roşie tăiată în cruci de bârne negre, cu turnuri şi turnuleţe acoperite cu negru. Fântâni de marmură albă cu copilaşi à la Donatello care şi plâng apele în basinuri Louis XV. Un cavaler medieval sculptat în lemn în ţinută de curte, lipsit de piedestal, te sfărâmă cu mărimea lui. Doi Cerberi în bronz, cu gurile căscate în lătrat vehement, ies din stufiş de ierburi acăţătoare. „Cave canem" puşi aşa aproape te înfioară. În zid incrustaţi cu madone, capete antice, mâini fragmente... à la Kalinderu. Totul într'un spaţiu mic. Un haos de lumini, de gândiri, de simţiri. În interior săli relativ mici, coridoarele însă largi, întunecoase. Scări admirabile în lemn sculptat largi, impunătoare. Scările şi înălţimea sălilor dă grandoarea necesară. Obiecte de artă rară, preţioase, aşezate fără sens, nu întregesc un bloc, nu fac un tot. La intrare o sală mare, o sală de recepţie, fostă curte interioară. Pereţi în lemn sculptat cu un chenar de scene în albastru, translucid, opaliu. Plafonul o cupolă mobilă de sticlă, ce lasă după voe cerul albastru drept plafon. O splendidă madonă medievală sculptată în lemn. Scaune grele, masive, în piele înflorită. Un culoar întunecat în

---

ţiuni. Pătrundeam însă lesne jocul lor. Totuşi, câte odată întocmeau lucrurile cu atâta viclesug că ni se părea cuminte să le plătim informaţiunea şi să simple îţi ajungi scopul. Le-am întrebuinţat aceste mijloace simple. Spionii îmi vindeau simplu o marfă de ordin particular şi eu îi tratam ca pe nişte precupeţi care-mi aduceau lucruri d'ale mâncării. Veneau la biroul meu lăudându-se că au informaţiuni cu care se poate dărâma zidurile Ierihonului.

— Bine, le ziceam. Ia să le vedem....

— Nu! îmi răspundeau ei. Cu neputinţă să spui ceva...

„Voiau să le dau bani mai întâi. Crezi că le dam ceva? Nimic. Când cumperi un automobil, îl plăteşti mai înainte de a-l vedea? Atunci, de ce să dau bani înainte d'a vedea ce cumpăr? Şi ca să începem treaba, cum aş fi putut să evaluez altfel informaţiunile ce mi se aduceau? Aşa le vorbeam oamenilor acestora şi vedeau ei bine că n'aveau încotro, că nu se putea altfel. Încheiam tocmeala cu ei după ce-mi dedeau informaţiunile ce voiau să le vând. Trebuiau să mă crediteze, fiindcă le promiteam să plătesc pe lucruri cunoscute.

„De altminterea asta era partea spinoasă a transacţiunilor. Oamenii ăştia, care de obicei nu erau de treabă, cu greu se puteau încrede cuiva a cărui onorabilitate li se părea neobicinuită. E probabil că, la început, am pierdut mai multe informaţiuni prin refuzul meu d'a le plăti mai înainte. Dar, cu cât trecea vremea, amicii mei spionii văzură că eram om cinstit şi se deprinseră să se încreadă în mine. În regulă generală ne tocmeam şi cădeam la învoială. Îi ziceam, de exemplu, spionului:

— „Uite 10 livre şi-ţi făgăduesc încă 50 sau 60, dacă din Londra mi se va da ştiinţă că informaţiunea d-tale e de mâna întâi."

Mergeau lucrurile astfel de vreo câteva săptămâni. Înscrisesem 50 de agenţi în registrul meu. Unii erau plătiţi regulat, alţii după trecere de o lună; alţii iarăşi numai cu bucata. În tot timpul războiului am stat în comunicaţiune neîntreruptă cu Berlinul.

„Una din părţile nu mai puţin importante ale sarcinii noastre era procurarea listelor pierderilor suferite de armata germană. Prin studierea acestor liste, aflând cine erau morţi şi răniţi, din ce clasă şi judeţ sau *Bezirk* făceau parte, scoteam informaţiuni care ne permiteau să urmărim creşterea efectivelor armatei inamice. Dar, în 1915, germanii prinseră de veste şi încetară să mai publice astfel de liste prin ziare. Se mărginiră să le afişeze prin comunele germane. O parte din sarcina mea mai era să trimet agenţi în Germania cari să studieze listele afişate prin primării. Culeseram prin mijlocul acesta atâtea informaţiuni câte şi pe vremea când se publicau listele prin ziare.

„Aveam uneori d'a face cu tipuri ciudate. Cu „dublii", de exemplu.

„— Ştiţi ce erau aceşti agenţi dubli, cu două feţe?

„— Firesc că ghiciţi. Adesea, plecând dela mine, se duceau d'a dreptul la colegul meu neamţ, care-i aşteptau la cotitura străzei. Era, în sfârşit verba de o simplă negustorie, căci ne aflam într'o ţară neutră. Trecea un agent cu informaţiuni aduse dela Berlin. Nu venea totdeauna şi pe la mine. Poate că-şi avea cuvintele lui să facă aşa. Îmi trimetea atunci ca intermediar pe un neutru, om de treabă care venea la biroul meu pentru tratative. Intermediarul acesta primea dela spion atâta la sută ca comision. Apoi, în aceeaşi zi, poate, acelaş cinstit mijlocitor se întâlnea cu un spion venit din Engliteră; lua informaţiuni dela dânsul şi se ducea de le vindea la colegul meu german d'alături. Îi aducea câteodată bun câştig marafetul acesta.

„Lucrul cel mai ciudat însă era când un german venea la mine să-mi vândă informaţiuni. Şi aveam astfel pe un neamţ care regulat mi-aducea prea bune informaţiuni. Ne salutam atunci c'o înclinare ceremonioasă din cap. Altă dată, tot nemţii veneau să încerce să-mi vândă veşti mincinoase, să mă tragă o trimetem apoi prin cablu în Anglia cu bănuiala că poate o fi adevărată. Afară de asta, în locurile de sus voiau să se ştie ce fel de informaţiuni ar fi vrut germanii să le facă să cadă în mâinele noastre.

„Într'o zi, amicii noştri din ţara aceea, neutră se mânfarâ şi ameninţară să aresteze şi să

gonească pe mai mulţi germani bănuiţi ca agenţi secreţi. Nemţii expediară atunci din Berlin oameni de pae pe care să-i facă să fie prinşi în locul spionilor adevăraţi, care-şi urmau în linişte uneltirile lor.

„Altă dată, aceeaşi neutri fură foarte emoţionaţi descoperind că spionii îşi dedeau întâlnire la ei. O duzină de spioni foarte întreprinzători, aparţinând la naţionalităţi diferite, atât neutre cât şi beligerante, se întruneau la X.... într'o pimniţă. Acolo schimbau, pe bani gata, informaţiuni pe care le vindeau apoi agentului ţărilor pe care o serveau atunci. De pildă, unul care lucra pentru Franţa se întâlnea cu altul care era în serviciul Germaniei. Agentul francez căuta să obţie dela german preţul cel mai ridicat în schimbul informaţiunilor pe care le avea de vândut în momentul acela şi care, în Germania, avea un tarif stabilit, se poate zice. Neamţul făcea şi el tot aşa. Trebue să se fi petrecut scene ciudate în pimniţa spionilor. Şi, în adevăr, o gâlceavă dramatică se iscă într'o seară. Şi atunci locul lor tăinuit de întâlnire, se dete pe faţă."

Citiţi continuarea în „Universul Literar" care va apare Duminica viitoare.

care sunt tablouri rare. Un Rembrandt din cele mai frumoase, o regină Esther în rochie galbenă aurie plecată pe tronul ei primește un rege ce i se închină. Un glob electric îl luminează de jos în sus, dându-i lumină falsă. *Ia-te farmecă, te prinde, te fințește în loc.* Nu are totuși spațiul necesar ochiului. Pe același culoar copiii lui Carol I de Van Dyk. Coridorul se face în unghi drept și din față avem toată sala de jos reflectată în oglinzi mari de Veneția cu flori și frunze în culori diafane. Apa oglinzilor e o minune, un cristal de o finețe uimitoare. În geamuri console ele se reazămă pe un suport fin sculptat din un singur trunchiu de tei. Oglinzile rare reflectă în undele lor limpede capete severe de împărați romani în marmură conușie, poate Cezar, Traian Augusl... poate chiar și Vitellius în legătură cu ce? Strămoșii regelui Carol puși în lumină plină și favorabilă: Eitbel Frederich etc., etc. Armuri medievale, figuri severe de prinți germani... Sala florentină care din Florența nu are ceeâ numele. Două dulapuri admirabile în abanos, cu incrustații rare de fildeș, sidef și argint între care un cămin monumental pe care este Le opera lui Michel Ange cu Neapiea și ziua micșorate după trebuință! Bănci și măsuțe în incrustații de sidef, fildeș colțuri admirabile de obiecte neprețuite Două mari candelabre în sticlă de Veneția cu flori ideale ca culoare și ca formă. Un Murillo, o copie rău așezat, rău luminat. Copii cu ghirlande de fructe a lui Rubens pun nota luminoasă a timpurilor goale și fragede. Pereți admirabil tapisați. Un covor imens oriental, o splendoare de culori sobre cu un roșu întunecat ce punctuează desenul. Apoi iar un mic culoar în care se află o admirabilă madonă de Filipo Lippi.

Sala de muzică în care a vibrat valuri de armonii. Evadarea din cadrul real al vieței încătușate de protocol. Țară liberă de simțire și vis. Sală așa de rău înțeleasă. Poate resonanța să-i înlocuiască nonsensul. Pianul așezat cu fața spre geam. Un geam larg deschis multicolor, deschide spre păduri, departe în zări. Așa pus că lasă privirilor visătoare spațiul sălii care nu are nimic inspirat. În sens de fresco, sus aproape de plafonul înalt niște alegorii fără sens. Femei în diferite costume, în diferite peisage, în diferite anotimpuri, cu diferite gesturi. Una în negru pe un fond alb de iarnă cu ochii rătăciți... o Ofelie de nord! Alta învăluită în pânze subțiri roz, luate de vânt, urmărește un flutur în plin soare de mai. Ce sens? Instrumente muzicale. Patru fotoliuri puse spate în spate. Covor admirabil. Nici un tablou de inspirație. Poate că totul era lăsat de o parte pentru melodia divină înaripată. Un admirabil portret al reginei Elisabeta de Henița poate, în costum clasic național. Te uimește tinerețea sărăcuță, viața... Versurile Ei îți răsar în minte.

POETULUI...

Tu, care porți cernite plete
Și-un suflet ce frământă în surdină
Noianul cântecelor de lumină
Ce se 'mbulzesc în jalnice versete;

Ascultă-i închinarea mea curată,
Pornită din motiv de suferință,
C'un dor ceresc, un dor de biruință
Spre țara fericirii mult visată...

Ștergând pe frunte-ți zilnica sudoare,
În templul Artei ți-ai aprins făclia
Plângând în rime lumea ce te doare...

Ne 'mpodobești ca 'n basme scumpe glia...
Și verși peste mizeri stropi de soare
Privind fulgerător nimicnicia...

LOR

— Am fost și eu odată frumoasă ca și tine.

Poate în nopțile cu lună liniștite și limpezi revine să-și revadă lucrurile familiare... evoacă viața trecută.

Sala medievală. Armuri, unele simple, grele, enorme făcute pentru coloșii de altădată, altele luxoase lucrate în aur și argint. Coifuri cu pene fluturătoare. Armo barbare, masive. Un cavaler călare, gata de luptă, fantastic, greoi, fioros. Te uimește viața trecutului, arme mănuite în lupte fățișe. Ce schimbare cu cele de acum și totuși același fond. Pofta de a lua partea vecinului. Pereți acoperiți cu arme ruginite de sânge și timp. Arme pe care nu le mai înțelegi. În o mică încăpere arme vechi românești, orientale. Singurul lucru românesc! Un lup cenușiu vânat de regele Carol și un cap enorm de mistreț. Basmul își leagă firul.

„Era odată un Impărat mare și viteaz dar tăcut și întunecat și avea o țară frumoasă... Și când a murit venea în nopți de furtună și vifor să-și vadă armele strămoșilor. Vântul gemea și armele zăngăneau..." E interesantă dar fioroasă sala medievală.

Săli răslețe îmi răsar în minte. Palatul văzut în fugă, arătat de un om incult. În o sală ce dă în sala de mâncare o copie bună după Tizian. Iubire pământească și iubire cerească sus pus de o ușe. Pe perete două talere mari de fildeș sculptat, basorelief de o mare finețe, scene mitologice cu multe personagii, o învălmășeală de trupuri goale, de o frumusețe rară. Între ele o amforă de o formă neînchipuit de frumoasă. Sculptată de jur împrejur. Piese de vitrină puse în perete! Sala de mâncare în lungime, o servantă în fund. În dreapta un imens cămin. O treaptă ce merge de-a lungul pereților susține vase neprețuite, din material așa bogat, în culori de curcubee dar ca toate puse la întâmplare. În mijlocul mesei un cristal comun un basin în care murmură apa. Tevi groase și grele de plumb șerpuesc pe sub masă pentru a aduce apa. Scaune grele masive frumoase, întunecate bogat lucrate.

Sala turcească. Pereți tapetați în broderii turcești făcute la Viena, în negru, aur, roșu și alb. Asemenea și plafonul din care spânzură un cerc larg de aur împietrit cu mari pete colorate, dând impresie de bogăție orientală... dar globuri reci electrice își arată printre smaralde și safire sferele banale. Divanuri moderne asemenea măsuțe „nouveau styl" în accajoru pe care sunt biblouri rare. O pasăre maiastră în alamă bătută stropită cu o profuzie de petre mici albastre. O minune de orient pusă alături de un splendid gallel Covorul e o piesă mică, rară. El singur îți poartă gândul spre orientul fabulos.

Sala arabă mai bine înțeleasă. Pervazul ușilor în lemn tăiat incrustat cu sidef cenușiu cu irizații splendide. Motive arabe de flori, geometric repetate. Tăietura ușilor în linii pure arabe aduc aminte galeriile din Alhambra. Pereți acoperiți cu piele de Cordova înegrită cu flori mărunte lucioase ca oțelul. Un splendid covor persian. Parchetul lucrat în desene arabe. Măsuțe arabe, scaune și banchete incrustate în sidefuri lucitoare. Fiecare făcând un obiect rar prețios. Perne în culori topite, stropite în fir subțire de aur. Pe pereți panoplii cu arme admirabile, bizare, prețioase în incrustații de petre scumpe, din lemn rar, abanos, santal, cipru. O bogăție fabuloasă a crudului și fastuosului neam. Un murmur limpede, mângâios, o fântână ce cade într'un basin de marmură albă. Un enorm taler de alamă cizelată, lucrătură rară fină ca o mare bijuterie pus pe un portecoran de sidef. Sala arabă e cea mai reușită cea mai armonică. Sălile de sus au multe frumusețl, văzute în fugă, nu pot spune decât fragmentar. Același nou sens ca arhitectură, același vălmășag de frumusețl în dezacord. Aceleași culoare cu coroane roșii monotone. Detaliuri admirabile, bogății aruncate la întâmplare. Cea mai mare parte din săli sunt dormitoare. Mobilă multă și grea, face impresia de prea plin și incomod. Covoare splendide din care se vede puțin. Paturi largi, cuvertură admirabile, sofale multe, măsuțe pline de biblouri. Splendide dulapuri în zid, mari cât ușile odăi. Scaune moi, comode, confortabile, mici oratorii încărcate de fotografii, cărți biblouri rare. O sală de mâncare cu lucruri usuale admirabile în aur, argint și porțelană fină. Sala dă pe o terasă. Odăile de toiletă lipsite de orice elegantă. Închis cu un grilaj de fier lezaurul castelului pus în vitrină și casete prețioase sub un clopot de sticlă o dantelă fină albă din perle fine înșirate pe fire de păr alb. O suavă și subtilă amintire făcută de regina Elisabeta.

Tablourile ca alegere și ca așezare urmează tradiția generală. Un Palina Vechio, o Veneră albă înfinsă alene, lângă un Il Grecco, Nino de Geneva cardinal. Un Claude Lonaui lângă un Rubens. Aceiași incoerență în bibliotecă. Cărțile și ca așezare și ca alegere te uimește. Se cunoaște că palatul nu e încă locuit, e în complect dezacord. Bogățiile, comorile ce le are se vor unifica, vor forma un tot, când un ochi artist, un ochi ce înțelege adânc puterea decorativă va aluneca pe toate, le va îmbina, spre repaosul unit cu recrearea vederi fermecate, nu isbite. A înțelege și a iubi fastul oriental, bogăția barbară și rafinată bizantină, a înțelege tot decorativul ce'l au stofele, vasele vechi. Acel ochi va armoniza valul bogățiilor, palatul locuit va lua aspectul vieții, aspectul de trai larg imperial, luminos, înțeles. Fiece obiect se va deslușl cu sensul lui ascuns, cu viața lui tainică. Azi piese moarte de muzău ce așteaptă cuvântul minți ce le va da viață. In timpul ocupației palatul a fost transportat în Moldova. S'a lăsat pereții goi tot a fost demontat. Totuși urmele ocupației se pot vedea și azi. Pe aci au trecut barbarii care au iscălit adânc trecerea lor. Parchetele delicat înflorate sunt ciuruite de cismele prusiane. Micele obiecte rămase sunt încă iscălite. O mică masă de șah lucrată în marquetărie poartă urmele paharelor spumoase de bere „Hoch ! Hoch ! Mildem deutche kultur". Și din palat ametit, uimit, nemulțumit. E ceva ce te apasă. In plin aer respiri, armonia naturii își reia imperiu. Simți parcă eternitatea ei și vremelnicia lucrurilor făcute de mână omenească. Din tot ce e aci poate peste mulți, mulți ani nu o să mai rămâie nimic, dar munții, pădurile și Peleșul vor fi încă. O mică deviere și apele grele ale lunci s'or duce valul spre alte tărâmuri. Pădurea și va relua domnia și veacuri și veacuri ar trece și ea ar fi tot aceiași. Armonia o clipă ruptă s'ar relua acordurile pline, adânci, armonioase. Feriga ar umple potecile, anemone și brândușii ar smălta poenele. Brazii și frasinii s'ar înălța trunchiurile. Pe ramuri mlădioase în liniștea păduri s'ar juca veveriţele grațioase. In limpezimea aerului tunetul ar bubui adânc. Aci e loc ales! Natura e dată la o parte, dar ea tace, îndelung răbdătoare, indulgentă și senină căci se știe veșnică. Mîcăeri ca în mijlocul naturii nu simți mai bine falsitatea vieții noastre înfrigurate și mincinoase. Vi

dele cea mai mare parte urmează tradiția de turnuri și turnulețe. Cele mai multe nu sunt numai banale ci urâte, trufașe, supărătoare. De nicăieri nu ai vederea ansamblului ca după Piscul Câinelui. Un mic deal împădurit cam în vârf îți dă lărgimea privilișteî. Sinaia e mică și urâtă văzută de sus. Săgeți și turnulețe sub care ferestre moderne în șir desmint viața războinică. Vederea obosită e atrasă departe spre munții Bușteniior ce-și înfing coamele pietroase iar în jos alunecă spre dealurile împădurite ale Comarnicului într'un larg orizont deschis.

Dar la munte timpul e caprițios largi picături de ploaie îți strică des sărbătoarea, apoi răpăiala deasă și sonoră cu tunete și trăsnete prelungite în ecouri te încremenesc, îți pare un potop fără sfârșit. Brusc totul se schimbă tot cum a început și un soare lucitor ridică aburi din pădure. *Peleșul formează delicioase cuiburi umbrite de brazi* ce cresc până pe malurile lui. Poene răcoroase cu iarbă deasă și moale smălțată de flori. De-lungul lui găsești locuri încântătoare, locuri de odihnă în legănată în murmurul apelor. Prahova are cotituri poene, stânci stratificate ciudat, Ce puteri ciclopeene a putut vreodată să ridice atâta piatră. Te înfioară puterea gigantică pe lângă care treci fără să o bănui măcar în sensul tulând care te învălue. Prahova murmurătoare, limpede, lină te îngrozește de perfidia ei. Cu puterea ei năpraznică când vine vijelioasă din munți cară stânci enorme pe care le lasă pe maluri ca un memento înfiorător al puterei de distrugere. Când aste două elemente Prahova și Peleșul puteau fi folosite pentru variația, pentru înfrumusețarea și mulțumirea ochiului. Ele sunt complect neglijate lăsate deoparte. Și s'a luat tocmai ce e mai sec, mai banal, mai monstru. Viața care se duce, lumea care vine sunt tot atât de incoerente ca restul. Serile senine cu lună, plină de o poezie delicată, neîntrecută sunt petrecute la Cazino sub lumina de bar la modă.

Răsăritul lunei după dealurile negre, sinistre aproape, e un moment rar. Coama dealului din ce în ce se desemnează cu o ușoară dungă aurie simți lumina blândă ce o să vie, nu poți lua ochii după halo slab ce o amenință. Apoi încet încet în o tăcere și o liniște adâncă iese luna ca un disc, se desemnează în ea brazii negri așa limpede de par a fi scrișî. Urcă luna încet tot mai sus mai sus agitând pădurile, luminând ca ziua.

Prahova sub razele ei e o feerie !...

APARATE TELEFONICE
perfecționate de masă, construcțiune excelentă, se vinde convenabil
L. STAADECKER
Societate în nume colectiv
Str. Caragheorghevici 9 et. I
București 65

Baritonul Jean Atanasiu

Nu l-am mai auzit de mult pe distinsul bariton. O întâmplare fericită m'a făcut, pe neașteptate, să-l ascult cu evlavie la Chișinău, într'o casă primitoare, ca în vremurile patriarhale, cum sunt toate casele din Basarabia. Era obosit, cântase trei nopți și dăduse în Chișinău două concerte.

Mă uit la el, e mai masiv, cu pieptul mai mare, cu o statură atletică. Ochii, însă, îs blânzi și lâncezi ca niște ochi de miel ; în ei poartă un infinit de bunătate. E blond ca un slav. Când s'așează pe scaun, scaunul trosni ca sub o stâncă.

Îl rugăm mult, ca să ne cânte ceva ; și, cu toată oboseala, se scoală în picioare, își vâră un deget între guler și gât, și își întinde gulerul ; își umflă pieptul, să-i pleznească, cască gura mare și dă drumul unui glas ca un uragan. Alături de glas un suer de vifor. Geamurile zbârnâe. Dacă ar fi lămpi cu gaz, s-ar stinge. Ascultându-i, simți că te înfiori, ca într'un arcan, pe-o mare care tălăzuește până la cer ; simți pătrunzându-te viforul cumplit al glasului baritonului într'adevăr extraordinar. Ai senzația, că glasul izbucnește dintr'un munte de om ; ai iluzia că uraganul acesta uriaș iese din pieptul unui zeu ; și, uneori, și se pare că cântă un tunet. Te cuprinde un sentiment de spaimă misterioasă ca în fața unei puteri supranaturale. Un astfel de glas formidabil, e un fenomen, e un miracol,—îți vine, par'că, să te întrebi : de unde vine viforul acesta de voce.

Cu cele două concerte dela „Sala Eparhială" din Chișinău, ne-a înălțat, în ochii neîncrezători ai Rușilor, arta muzicală românească. Se vor convinge, în sfârșit, că avem și noi marii noștri muzicanți.

Baritonul nostru a fost sărbătorit în cele două concerte de publicul rusesc înțelegător de muzică.

Astfel de artiști ar trebui să meargă în Basarabia, în Bucovina și în Ardeal ; să ne cinstească arta în lumea care nu ne cunoaște și trebue să ne cunoască.

N. N. Beldiceanu

Mihai Viteazul

Decorația, cu acest nume scump nouă, e cea mai însemnată la noi, fiind creată pentru vitejia ostașilor. Ce mulți s'au distins în cumplitul nostru război, dovadă numărul mare al decorațiilor. Dar că n'au fost decorați toți câți s'au distins în lupte, probă invalizii fără mâini și fără picioare, cari mișună în toate părțile cu pieptul gol de decorații.

„Mihai Viteazul", pe semne, era mai mult un privilegiu al celor mari și al celor— morți. Cei mici — atomii, — cari alcătuesc gloatele ostășești, grație cărora s'au câștigat bătăliile, n'au prea văzut decorații și mai ales această splendoare. (Dacă ar domni dreptatea, adică adică am fi mai civilizați, ar trebui să fie decorați toți, cei ce au fost răniți și poartă pe brat semnul cel mai strălucit, — șiretele de fir, — că a luptat pentru neam și pentr ulară).

In urma luptelor de la Cireșoaia, lupte care au rămas de pomină de înverșunate ce au fost, căci dușmanul ținea să aibă cu orice preț acest munte, a fost decorat cu „Mihai Viteazul", un locotenent crezut mort și găsit printre sârmele ghimpate ale dușmanului, când acesta se retrăsese.

Pe semne s'a repezit la aceste metereze strașnice de apărare, simbolizând neamul, care înfruntă cu voinicie vijelia strivitoare a veacurilor.

După toate semnele, locotenentul a căzut murind eroic, în apărarea muntelui, atât de aprig discutat. Decorația „Mihai Viteazul", se cuvenea să strălucească deci pe pieptul acestui erou. Dar prin minune, eroul n'a murit. A fost numai lesinat când l-au ridicat sanitarii. Mai licărea într'însul o scânteie de viață, deși era lovit mortal de două gloanțe. Când a ajuns la spital, norocul lui, să fie căutat de un bun medic, care a ridicat mânușa ce-i aruncase hidoasa moarte, luptând aprig pentru viața eroului. Trei luni a ținut această luptă, căci pieptul voinicului era cu desăvârșire zdrobit. Plămânii îi erau amândoi perforați, prin ei trecuse oțelul pe lângă inimă, ca la un fir de păr.

Dar năvalnicul val de suc al vieții a biruit. A triumfat asupra morții și decorația, Mihai Viteazul strălucește astăzi pe pieptul unui erou care a învins moartea pentru care fusese decorat.

Neli Cornea

Expulzarea lui Carol de Habsburg din Ungaria

— Vezi ilustrația din pag. I. —

Carol de Habsburg, voind să imite — tocmai în ajunul serbărilor din Franța a centenarului lui Napoleon I — pe marele exilat din insula Elba, a pornit deghizat din vila sa dela Prangins (Elveția) și înarmat cu un pașaport fals, a trecut în Austria ; iar de aci în Ungaria.

Odată ajuns pe teritoriul fostului său regat; Carol de Habsburg, în complicitate cu partidul monarhist, zis legitimist, a căutat, prin toate mijloacele să răstoarne actuala stare de lucruri din Ungaria, printr'o lovitură de Stat și să se proclame iarăși rege al țărei ungurești. Socotelile dela Prangins nu s'a potrivit cu cele de la Budapesta.

Carol de Habsburg a întâmpinat opoziția regentului Horthy, a guvernului și a partidului țărănesc din adunarea națională. De altă parte, aliații s'au opus la restaurarea habsburgilor pe tronul Ungariei, conform hotărârei luate de conferința ambasadorilor din 2 Februarie 1920; iar Mica Înțelegere a amenințat Ungaria cu sancțiuni severe. In consecință, Carol de Habsburg a fost nevoit să părăsească Ungaria.

Ilustrația noastră din pag. I reprezintă scena când ofițerii aliați însoțesc pe Carol în automobilul ce avea să-l conducă dela Szombathely la granița Austriei.

Înămolirea*)

Se întâmplă adeseori pe anumite coaste ale Britaniei sau ale Scoției, că un om, voiajor, sau pescar mergând în timpul refluxului la oarecare distanță de malul mării, vede că de câtva timp el înaintează cu silă. Pământul plajei e ca smoala sub picioarele sale. Gheata se lipește, nu e nisip, e ceva vâscos. Prundul mării e uscat, dar la fiecare pas făcut când se ridică fiecare, golul lăsat se umple numai de cât cu apă. Ochiul la rândul său nu e izbit de nici-o mișcare; plaja imensă e netedă și liniștită, nisipul are acelaș aspect, nimic nu deosebește pământul tare de cel ce nu este solid; micul stol vesel de musculițe de mare, sbârnâie gălăgios la picioarele călătorului. Omul urmează drumul, merge înainte, încearcă să se apropie de coastă. El nu e neliniștit. Neliniștit? De ce? Numai că simte ceva, ca și cum greutatea picioarelor crește la fiecare pas pe care îl face. Deodată el se afundă. Se afundă de două sau trei degete. De sigur că el nu merge pe drumul bun; se oprește ca să se orienteze. Fără să vrea privește picioarele. Picioarele au dispărut. Nisipul le astupă. El trage picioarele din nisip, vrea să se întoarcă, se întoarce înapoi, dar se scufundă mai adânc. Nisipul se urcă până la gleznă, el se smucește se aruncă în stânga, nisipul îi vine până la jumătatea piciorului; el se aruncă la dreapta, nisipul îi vine până la genunchi.

Atunci recunaște cu groază că e vârât în prundul mișcător și că are sub el locul înspăimântător unde omul nu mai poate să mai meargă și peștele să înoate. El se scapă de greutăți, dacă are cu el, întocmai cum se ușurează o corabie care e în primejdie, dar nu mai e timp, nisipul a trecut de genunchi.

El strigă, mișcă pălăria sau batista, nisipul îl câștigă din ce în ce; dacă pământul tare e prea departe, dacă acest banc de nisip are un renume fatal, dacă nu există eroi prin împrejurimi, s'a isprăvit, — el e condamnat la înămolire. E condamnat la această muncă înspăimântătoare de îngro-

*) Din „Les Miserables" de Victor Hugo.

păciune peîndurată pe care singur şi-o face şi care nu dă greş; nu întârzie şi nici nu se grăbeşte, durează ore ce par că nu se sfârşesc, te prinde în picioare liber şi plin de sănătate, te trage spre moarte, care la fiecare sforţare încercată, la fiecare strigăt scos, te îngroapă mai mult, care pare că ar voi să te pedepsească de rezistenţa ta, care face să între omul încet în pământ, iăsându-i tot timpul de a privi orizontul: arborii, câmpurile verzi, fumul satelor din câmpie, pânzele corăbiilor pe mare, pasările care sboară şi cântă, soare şi cer. Înămolirea este mormântul făcut de fluxul şi refluxul care se ridică din adâncul pământului spre nenorocit,—fie care minut este o înmormântare oribilă. —în zadar încearcă omul să se sprijinească, să se culce, să se agate: toate mişcările pe care le face, îl îngroapă; cată să se ridice, se scufundă mai mult, se simte înghiţit. El urlă, se roagă, strigă la stolurile de musculiţe, îşi frânge braţele, perde speranţa. Ţiţe'l, în nisip până la mijloc, nisipul îi atinge pieptul, nu e decât un bust. Ridică mâinile, aruncă gemete fioroase, sgârie nisipul cu unghiile, vrea să se ţie de această cenuşe, se sprijină pe coate pentru a se smulge acestui culcuşi moale, plânge furios, nisipul urcă. Nisipul atinge umerii, nisipul atinge gâtul, numai faţa se vede acum. Gura strigă, nisipul o umple. Ochii privesc încă, nisipul îi închide... apoi fruntea se micşorează, puţin păr tremură deasupra nisipului, o mână ese, ese găurind suprafaţa nisipului, se mişcă, se sbate şi dispare.

Trad. de Virgiliu Cosmescu

Despre poezia populară

alcătuită de ţăranul român şi de cei mai mari poeţi ai neamului nostru.

(Conferinţa poetului Leon Feraru la şezătoarea literară din E. Youngstown, Ohio)

Conferenţiarul începe prin a aduce la cunoştinţă că vine în numele societăţei „The Friends of Roumania", care a fost fondată sub auguştii patronaj al M. S. Regina Maria şi are pe A. S. R. Principele Carol, moştenitorul tronului, preşedinte de onoare.

Apoi continuând, spune în rezumat:

Dacă răsfoim paginile străvechite ale marilor noştri cântăreţi, vedem lămurit că poeţii noştri au fost cei mai buni oameni de stat pe cari i-am avut. Ei au fost aceia cari, în vremuri de grea cumpănă — când visul care astăzi este aproape o realitate, exprimat în cuvinte, însemna o îndrăzneală une ori pedepsită — au avut ochiul profetic şi tăria convingerei de a prevedea o Românie Mare şi fericită. Mihail Eminescu, care a cântat durerile unui neam „Dela Nistru până la Tisa", este acela care a influenţat gândirea marilor noştri oameni de stat, veniţi în urmă. Poetul a văzut în viitor cu ochii lui pătrunzători, şi ceea ce pentru el a fost o împerechere de cuvinte sonore, dar fâşnite din adâncul inimei, a ajuns astăzi un adevăr istoric.

Aşa dar, cuvine-se să aducem prinos de laudă pe altarul poeziei române şi cuvine-se să aducem jertfe dulcelui nostru grai, care este graiul copilăriei noastre.

Am auzit în seara aceasta, apunându-mi-se dictonul latin: „Ubi bene, ibi patria", adică acolo unde-ţi este bine, acolo îţi este patria. Nu, aceasta nu este adevărat. Gândiţivă la d-voastră şi spuneţi-mi, rogu-vă, cinstiţi: sunteţi fericiţi acum? Oare nu credeţi că adevărata fericire aţi simţit-o atunci când aţi fost între şase şi otpsprezece ani, când viaţa vă scurgea tihnită şi dulce? Nu vă pare rău oare, de clipele copilăriei voastre, când v'aţi simţit aşa de bine, când viaţa vi se părea aşa de frumoasă? Ei bine, unde aţi petrecut oare această perioadă din viaţa d-voastră? Nu credeţi oare că patria este locul în care omul şi-a petrecut copilăria? N'aţi fost fericiţi oare, nici odată, „acasă", pe malul Dunărei, sau de-alungul Carpaţilor, pe malul Tisei, prin văile şi dealurile scumpe şi iubite?

Ce ne face pe noi să ne simţim Români, de nu copilăria, pe care am petrecut-o în locurile scumpe inimei noastre, cu datinele sfinte sufletului nostru, grăind limba a cărei, silabe muzicale sunt smulse din pieptul nostru.

Sunt 200.000 de francezi în Statele-Unite şi cu toate acestea vedeţi ce au făcut francezii pe plaiurile acestea. Au făcut acest lucru, de oare ce fiecare francez fără deosebire, este un apostol al culturei franceze. Dacă fiecare român din America s'ar pătrunde de acest adevăr, ar deveni un apostol al românismului, ce departe am putea noi ajunge, cum ami putea ajuta patria noastră.

Cultura, ştiinţa de carte, sunt astăzi tot aşa de necesare ca şi aerul pe care îl respirăm. Trăim într'un veac când ştiinţa de carte este o armă neapărat trebuincioasă fiecăţui om. Luminându-ne mintea şi încălzindu-ne inima la văpaia culturei româneşti, vom putea fi folositori nu numai ţărei natale, dar şi nouă înşine, şi patriei noastre adoptive.

Dacă numai 20 de persoane, din câţi suntem adunaţi în astă-seară, s'ar strânge laolaltă odată pe săptămână şi numai pentru două ore, ca să citească şi să discute împreună pagini din scriitorii noştri mari, succesul mişcărei noastre de acum ar fi asigurat. Nu vreau ca mişcarea noastră culturală de astăzi să fie un foc de pae. Şi ca scânteia care de abia a început să tremure acum, să devie vâlvătaia puternică şi cuceritoare, rogu-vă să începem modest, în tihnă, cu răbdare, lucrul greu, dar plin de roade al cultivărei noastre.

Viu acum la fondul conferinţei mele de astăseară. Vreau să arăt cum din poezia populară, poeţii mari ai neamului s'au adăpat ca la un izvor veşnic şi curat. Am aici o colecţie de poezii populare făcută de d. Ovid Densuşianu, profesor la Universitatea din Bucureşti, şi vă voiu ceti câteva bucăţi ca să vedeţi ce tezaur de artă este în doinele, colindele, strigăturile şi cântecele noastre bătrâneşti.

(Aici conferenţiarul citeşte câteva bucăţi din colecţia amintită).

Aşa-i că vă place? Vedeţi cât de profund, cât de artist este cântăreţul necunoscut, anonim? Poetul e un om ca hai hui, un om care îngână strofe după cum foşneşte frunza sau cântă pasărea. Să nu credeţi că poetul trebue să fie un om cu carte, trecut prin multe şcoli, ca să fie cântăreţ adevărat. Un prieten al Românilor, marele poet american Edwin Markham, a fost păstor la vârsta de 18 ani. Citiţi paginele multor poeţi americani şi veţi vedea în cuprinsul lor că poezia izvorăşte din sufletul curat dela ţară. Un alt poet american Robert Frost, care a cântat viaţa farmerilor din Noua Engliteră, ne zice în una din poemele lui, că totul ce e trainic în viaţă, este fapta. Şi pentru el, coasa, care atinge iarba scrâşnind domol, este fapta, munca, lucrul, care dă înţeles şi temeiu vieţei. El însuşi a fost farmăr şi din contactul său direct cu natura au luat naştere strofele lui înaripate.

Din fericire şi poeţii noştri s'au inspirat din viaţa noastră dela ţară. Ştiţi de pildă că Gheorghe Coşbuc a fost fiul unui preot din Năsăud, Ardeal. Ştiţi că el a înţeles mai bine decât oricare altul năzuinţele plugarilor noştri. Ei bine, cu toate că Gheorghe Coşbuc a trecut prin şcoli şi în urmă la oraş, el a şlefuit din materialul literaturii populare diamantul poeziei lui. Am auzit că fiica fostului Preşedinte al Statelor-Unite, Cleveland, poartă un cojoc românesc ori de câte ori merge călare. Pentru americana iubitoare de artă, cojocul cusut cu fir de către săteanca noastră, este o lucrare estetică care o impodobeşte şi-i încântă ochiul. Tot aşa şi artiştii poeziei noastre naţionale, au simţit fiorul estetic la sunetul cadenţat al doinei noastre. Inima lor a simţit ritmul popular şi cu sufletul lor artistic au redat comoara de sentimente care transportă şi înalţă.

(Aici conferenţiarul citeşte bucăţi din Eminescu, Coşbuc, Anghel, Iosif, etc., arătând cum formele întrebuinţate de aceşti poeţi sunt cele neaoşe ale poeziei noastre populare).

Mai mult încă, poeţi ca Ovid Densuşianu, care este un poet eminamente orăşenesc — e locul aci să amintim de bunii poeţi orăşeni pe cari-i avem — din contactul sau cu sufletul popular şi poezia „pământească", a creat bucăţile nestemate din volumul său „Sub stânca vremei".

(Aici conferenţiarul citează din volumul d-lui Densuşianu, ilustrându-şi teoria).

Poporul românesc e un popor de pluguri şi poezia românească care este icoana fidelă a sufletului nostru, este o poezie care izvorând din adâncimile trecutului nostru, a trecut prin sufletul poeţilor noştri şi a înflorit ca o floare de aur sub cerul albastru al ţărei noastre natale.

Ceeace ne dă culoarea noastră originală în literatura universală, ceea ce face ca toţi oamenii învăţaţi ai apusului să admire versul nostru, este faptul că poezia română e poezia ţăranului român.

(Din ziarul „România" anul 16, nr. 62).

ANECDOTE

Un ovrei, prezentând reginei Elisabeta un mărgăritar de mare preţ şi propunându-i să i-l cumpere cu douăzeci mii livre sterline, regina refuză, nevoind să dea atâţea bani pentru o piatră ce nu avea să-i aducă tot atâta folos real. Ovreiul era hotărît să treacă în altă ţară, să vândă nestimată vr'unei alte suverane. Dar un negustător din Londra îl opri, îi cumpără mărgăritarul cu preţul cerut şi, drept aldamaciu, puşi pe ovrei la masă la dânsul. Atunci negustătorul ceru un ciocan, puse piatra o turnă într'un pahar cu vin, pe care l'bău până în fund. Apoi spuse ovreiului:

— Poţi să publici prin gazete că regina ar fi putut să'ţi cumpere mărgăritarul, de oarece un supus al ei a fost în stare să'l bea în sănătatea sa.

●

Între doi gămani:

— Cum? Eşti aşa de superstiţios? Nu'ţi place să fii cu treisprezece la masă?

— Firesce că nu; mai ales când nu sunt bucate de cât pentru doisprezece.

●

Un vagabond, cu domiciliul necunoscut, dormea pe unde înopta.

Într'o noapte, gardistul îl găseşte adormit pe trotuar.

— Ce faci acolo? îl întrebă el, deşteptându-l.

— Aştept să scază chiriile.

●

Zilele trecute a murit un bogat care fu înmormântat cu pompă, cu toate că săracise multă lume cu afacerile sale. Ba încă i se ţinură şi discursuri.

Când era să-l coboare în vecinica locuinţă, unul din prieteni rosti un discurs şi sfârşi cu cuvintele: „Adio!.. în mormântul tău duci cu tine regretele tuturor!"

— Şi treizeci de mii de leuţi ai mei! adăugă un alt prieten, suspinând.

ANUL XXXVII. — No. 15. 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 24 Aprilie 1921

Universul Literar

O arestare senzaţională

(Vezi explicatia in text).

Cronica săptămânei

Internă

Toată lumea strigă tare
Strigă tare:
„Nu-s parale
Nu-s parale!"

Nici odată cântecul acesta, cu care ne plictisiseră tarafurile de lăutari dela Moşi, n'a fost mai de actualitate.

Il cântă d. Titulescu când se uită la visteria goală a statului şi în puţul fără fund al cheltuelilor publice.

Il cântă contribuabilii, în marea lor majoritate, când compară veniturile cu cheltuelile.

Il cântă chiar şi îmbogăţiţii de război, când se gândesc că li se va lăsa sânge în curând.

Ar fi de actualitate şi piesa „Mort fără lumânare" a regretatului Ion Bacalbaşa, care o botezase la început: „De focul bîrului" şi i-a schimbat numele numai după ce direcţia Teatrului Naţional i-a declarat că nu o reprezintă sub un titlu instigator, — p'atunci nu exista cuvântul bolşevic, fiindcă Lenin avea botniţă şi Trotzki vindea haine vechi.

Meşterul dela finanţe, d. Titulescu, şi-a propus să ia şapte piei de pe om, aducându-şi aminte că „românul are şapte vieţi în piept-u-i de aramă".

Ceva mai mult, una din inovaţiile cele mai curioase va fi punerea la bir a morţilor. Timp de cinci ani dela înmormântare, fiscul are dreptul să ia la rost pe duşii întru Domnul, forfecându-i şi controlându-i. Bine c'a fixat termenul de 5 ani, căci dacă era 7, — adică atunci când se desgroapă scheletele din cimitire şi sunt depuse la un loc, — statul ar fi trebuit să citeze la judecată întreaga obşte a oaselor de pe maidanele din dosul cimitirelor, spre a stabili pe contravenienţi.

Plecând dela ideea că statul trebue să ia cât mai mult şi omului să-i rămână cât mai puţin, o să ajungem la rezultatul contrariu că omul va mânca cât mai mult, ca să-i rămână de dat cât mai puţin.

Astfel încât legiuitorul va trebui să cugete atunci la filozofia veche: unde dai şi unde crapă.

In alte ţări bolnavul organism financiar a fost tratat dându-i-se doctoriile cu linguriţa, — şi acum e pe vindecate. La noi s'a adoptat soluţia d'a i se da toate medicamentele dintr'odată, — şi bolnavul o să dea ortul popei.

Chirurgia pe care vrea s'o facă d. Titulescu e aceea a poveştei cunoscute: operaţia a reuşit, bolnavul a murit. Impozitele poate se vor încasa, dar contribuabilii vor rămâne cu buzunarele întoarse pe dos.

Ar fi fost desigur mai folositor şi mai drept să se cumpănească nevoile cu posibilitatea şi să se recurgă la măsuri mai raţionale. Pentru asta însă se cere timp, şi noi suntem grăbiţi.

Unii s'au întrebat: ce se va întâmpla dacă cei vii vor face declaraţii neexacte?

Li s'a răspuns dela finanţe:

— Vor rămâne morţii, cari sunt în totdeauna mai sinceri.

— Ce vă faceţi însă, dacă, cum a zis Buerger în balada Lenore, morţii călăresc repede şi dispar?

Aici fiscul a răspuns sentenţios:

— Nu cred. De mortuis nihil nisi bene!

Banul Mărăcine

Externă

Săptămâna jalnicei-tragodii pentru foştii suverani ai imperiilor centrale.

Augusta-Victoria a murit, după o suferinţă lungă de domeniul nevrozei. A fost transportată la Postdam, însă Kaizerului nu i s'a permis s'o întovărăşească... La graniţă i s'a zis: halt!

Printre fotografiile reproduse cu prilejul acesta, am văzut una în care Wilhelm II, cu barbă, îmbătrânit, ducea la braţ pe împărăteasă, copleşită de suferinţe...

Soarta are verdicte de acestea, cari par crude când le judeci în mod absolut, dar cari apar ca acte de dreptate imanentă atunci când le gândeşti că nu se pulea ca aceia cari au dus la nenorocire un popor mare, să nu ia parte ei înşişi la acest cataclism.

Să fi fost presimţire? Să fi fost o glumă? Cine ştie! Destul că se citează vorbele împărătesei, care spunea de mult unei americane:

— In ziua când n'am mai fi pe tron, n'am muri de foame. Kaizerul leagă cărţi la perfecţie, eu lucrez lingerie foarte bine.

Wilhelm nu face pe legătorul. Augusta-Victoria n'a cusut în timpul din urmă, dar sfârşitul existenţei lor, comparat cu strălucirea dinainte şi cu ambiţiile pentru viitor, formează cea mai sdrobitoare decepţie — dar de sigur justificată, prin lava distrugătoare pe care craterul unui tron ambiţios a asvârlit-o peste o ţară mare, cu alte meniri dacă ar fi avut alţi oameni.

A, dar restul... vulturului cu două capete, aventurierul Carol de Habsburg!

El s'a înapoiat cu tinichiaua de coadă şi acuma vede nu numai că n'a reluat tronul unguresc, dar că este cât p'aci să fie climat din Elveţia. Curat, unde dai şi unde crapă!

Noroc că Zitta de Parma speră să-l readucă la Pesta prin alegeri.

In acest scop are concursul fratelui ei Sixte de Bourbon, care a provocat numai încurcături, şi face apel la financiarii doritori de a fi răsplătiţi în urmă prin favoruri la curtea maghiară.

Se zice chiar că va da în acest sens anunţuri la Mica Publicitate a ziarelor mondiale.

Avis amatorilor.

Rep. Orter

Un visător al mării şi un pictor al durerii

Suntem în plină sesiune artistică. Variate genuri de pictură se arată, publicului iubitor de artă şi n'a fost curent în artele plastice cari să nu-şi aibă exhibiţiunile sale. Snobilor poate să le placă noutăţile după cum le place cucoanelor **moda** chiar dacă ea nu corespunde unui sentiment profund estetic. Este o chestie de capriciu şi în artă ca în toate domeniile de realisare amană.

Salonul „Arta" din str. Franklin ne dă prilejul să-l revedem pe **Florian** în superbele-i **marine.** Marea are un suflet netălmăcit, sufletul Thalassei pe care mulţi poeţi l-au cântat şi puţini, o, prea puţini, l-au înţeles. Amurguri pe mări, răsărituri de soare, — superbe apusuri, nuanţe cu resfrângeri de cer în valurile mării, marea în furtună — iată atâtea stări sufleteşti pe care le exprimă, le destăinuie marea acelora ce ştiu s'o înţeleagă. In luptă cu valurile, — efecte de dimineaţă şi de seară, impresia nemărginirilor de cer şi de apă ce se împreună par'că în larguri de zări, iată simfonia care a ispitit totdeauna pe pictorii de marine. Şi la noi, după Voinescu, n'am prea avut marinişti sinceri şi fini tâlmăcitori ai mării de cât în vremea din urmă, pe pictorul Florian care e un visător al mării. In **de la pescuit** (5) e marea în plin soare, cer şi valuri numai raze care se împletesc într'o glorie superbă a dimineţei. **Pescarii dimineaţa** (48) e o altă tonalitate — aurora cu măreţia ei roş albă care vesteşte purpura de sânge a răsăritului.

Ovidiu in exil (90), pe o stâncă colţuroasă pe care o mângâe de veacuri marea. Exilatul din Tomis vede în largă viziunea Romei, cu porticele-i mândre şi colonadele capitoline iar **„porumbe albe bat din aripi"** ca o solie din depărtări.

Florian pune o barcă, un pescar, un suflet omenesc în luptă cu valul şi astfel îţi redă toată poesia mării în armonie sau în contrast cu sufletul omenesc. El isbuteşte şi în portret, în acel pastel (87) în care simţi melancolia mării pe obrazul unei fete cu ochii visători.

Cu totul alt gen de pictură e în expoziţii **B'Arg** din sala de mijloc a Ateneului. Pictura acestuia e o satiră socială în care faci abstracţie de technica desenului — un gen caracteristic la acest exposant — şi te laşi înduioşat adânc de mizeria pe care ţi-o zugrăveşte cu grozăvie B'Arg. **Pe gânduri** (8) nu e o fetiţă care cugetă la întâlnirea de seară sau la un vals sentimental ci este soldatul, slăbit de necazuri şi amărât care-i chinuit de dorul de acasă. **In plin soare** (7) e un alt soldat care cântă din armonică şi doi copilaşi îl ascultă scăldaţi par'că în soarele bucuriei şi al cântecului.

Un tip de spital (25) e epopeea unui exantematic care moare uitat într'un pat numerotat. Culoarea însăşi a mediului îţi arată o atmosferă de boală şi încătuşare grea.

Băeţelul lui mămiţica (36) nu e un copil drăgălaş care caută sânul mamei şi s'alintă pe lângă gâtul ei, e un buldog pe care îl desmiardă o bâbuscă bogată ce n'ar fi în stare să dea o fărâmă de pâine unui copil sărac. E satiră în expoziţia lui B'arg, o satiră amară şi răsbunătoare, o revoltă care trece dincolo de colorit şi desen, ca să nu o judeci cu gândul criticului sever ce îţi caută technica şi virtuositatea culorei mai mult de cât sufletul şi gândul. B'Arg e înţeles greu şi nu poate să placă tuturor, mai ales când l-ai văzut mai înainte pe Belisarie şi pe Florian. El nu visează ci deschide rana ca să-i vezi puroiul otrăvit.

Dacă vrei acest adevăr, îl ai şi în cazul acesta. — conturele realităţii se combină de la sine şi trec peste posibilităţile de realizare ale artistului, ca să meargă de la suflet la suflet şi revoltat.

Sub această lumină am înţeles pe superbul marinist Florian şi pe satiricul dramatic B'Arg. Temperamente variate, cunoştinţe technice distincte şi aproape în contrast, înclinaţiuni spre larguri albastre la cel dintâi, spre durerosc adâncuri la celălalt.

Şi amândoi isbutesc să fie interesanţi: **Florian** când mă duce cu gândul la marea înfiorătoare şi o face aceasta puternic prin intensitatea evocativă a artei, **B'Arg** când mă strânge de suflet cu amărăciunea pe care o revarsă pe pânze şi în inima mea.

Leontin Iliescu

DE SĂRBĂTORI

Slove pentru Ana

Iubita mea,
De sărbători când toată lumea cântă,
Când sufletul ori-căruia învie,
In pieptul meu trudit se înmormântă
Înăbuşita-mi plângere de doruri;
De sărbători n'am nici o bucurie
Şi mă 'nspăimântă murmurul de coruri.

Alăturea de toţi ce m'au chemat anume
La masa lor sfinţită de cultul unui zeu,
Când toţi ciocnesc şi amintesc un nume,
Ciocnesc şi eu...
Şi mie setea-mi cere;
Dar cupa mea-i cu vin mustiu în fiere.

Şi plinul ei cu vin aşa de bun,
Il vreau în cistea la de mesalină,
Şi-l sorb neban...
Il sorb să 'năbuş pieptul ce suspină.
De sărbători, iubita mea,
Când te sărută mama, chemându-te pe nume,
Când sufletul o clipă pe altă lume trece,
Pe mine nu mă cheamă nici o lume...
Eu simt sărutul mamei mele, rece.

V Corbasca

frăvitoare şi în acest timp locuitorii săraci nu vor avea decât Şoseaua şi Cişmigiul cari sunt singurele refugiuri posibile contra zădufurilor.

Şoseaua a devenit, însă, tot atât de prozaică şi de prăfuită ca străzile, iar peste palma de loc înverzit a Cişmigiului se dupune aceleaşi praf care pluteşte peste tot şi aerul se face mai apăsător sub bolţile frunzişului. Străinii care se găsesc în Capitală şi care sunt nevoiţi să stea vara în Bucureşti întreabă despre împrejurimile Capitalei: dealuri, păduri, văi umbroase cu râuri curgătoare, unde s'ar putea repauza, măcar o-dată pe săptămână, — Dumineca,— aşa cum sunt obişnuiţi în oraşele lor.

In Paris,— unde populaţiunea are atâtea grădini ca Tuilleries, Luxembourg, parc Monceau, etc. fără a mai număra pădurea Boulogne dela porţile oraşului unde ajungi în 10 minute plecând din centru cu Metroul care circulă pe sub pământ într'o perfectă ordine,—se va transforma în grădini locurile pe care erau fortificaţiunile.

In Paris ca şi în toate oraşele mari este un obicei care a devenit o lege pentru oricare funcţionar sau lucrător Dumineca se duce cu familia sau cu prieteni să o petreacă la ţară. Acolo, în cel mult o oră, cu trenul, cu vaporaşele pe Sena (les bateau mouche), sau cu tramvaiul electric eşti transportat în micile paradise care înconjoară oraşul: Fontenay aux roses, şi Fontenay sous bois, Robinson, Meudon, Ville d'Avraye, Sevres, St. Clond, Versailles, mici orăşele, cu case de piatră ascunse între rozele agăţătoare şi înconjurate de grădini care se mărginesc cu păduri seculare, în umbră căror lucrătorul obosit de munca săptămânei se întremează şi petrece o zi fericită.

Bucureştii n'au asemenea oaze fermecătoare împrejurul lui, şi trebue să te duci la distanţe de 50—60 kilometri de oraş unde încep dealurile ca să găseşti umbra, liniştea şi aerul proaspăt.

Cu trenul, în două, trei ceasuri ajungi, în regiunea Argeşului sau Prahovei şi cine nu s'ar duce, dintre funcţionari? dar trenurile de plăcere dinainte de război, cu taxa redusă, şi bilet de dus şi întors nu mai există, acum când începe să plouă impozitele, totul se scumpeşte.—iar pentru o escursiune de o zi în locuri mai pitoreşti şi sănătoase numai trenul te costă leafa pe o săptămână.

Ar fi frumos dacă s'ar rezerva trenurile de călători din fiecare duminecă pentru funcţionari, lucrători şi studenţi,— bogătaşii şi îmbogăţiţii ar avea destul 6 zile din săptămână să se plimbe sau să plece în străinătate sau la băi.

Dacă Statul are dreptul de a pune impozite are şi datoria de a îngriji puţin şi de viaţa şi sănătatea acelor care muncesc mai mult pentru existenta lui

N M.

Cronica artistica

„Maison d'Art": *Expoziţiile N. I. Alexandrescu şi G. Rubletzki.*

„Ateneul Român": *d-ra Orghidan.*

„Mozart": *Cardaş.*

Expoziţia pictorului N. I. Alexandrescu deschisă la „Maison d'Art", desvăluie unele sentimente intrinseci, cari nu trebuesc trecute cu vederea. Italia, ţara florilor, ţara fericirei, antica Romă scăldată în poesie visătoare, Veneţia şi Lido învestmântate în soare, sunt redate de artist, într'o atmosferă specială. Vezi cât de colo, viaţa Italiei aşa cum e prin caracterul pe care d. Alexandrescu îl redă în pânzele sale: este coloritul plin de realitate care te opreşte în loc şi care îţi spală sufletul.

Ce frumoase sunt casele îmbrăcate în glicin înflorit! Ce de strălucire fermecătoare! Peste tot, risipă de poesie, de viaţă şi de tinereţe.

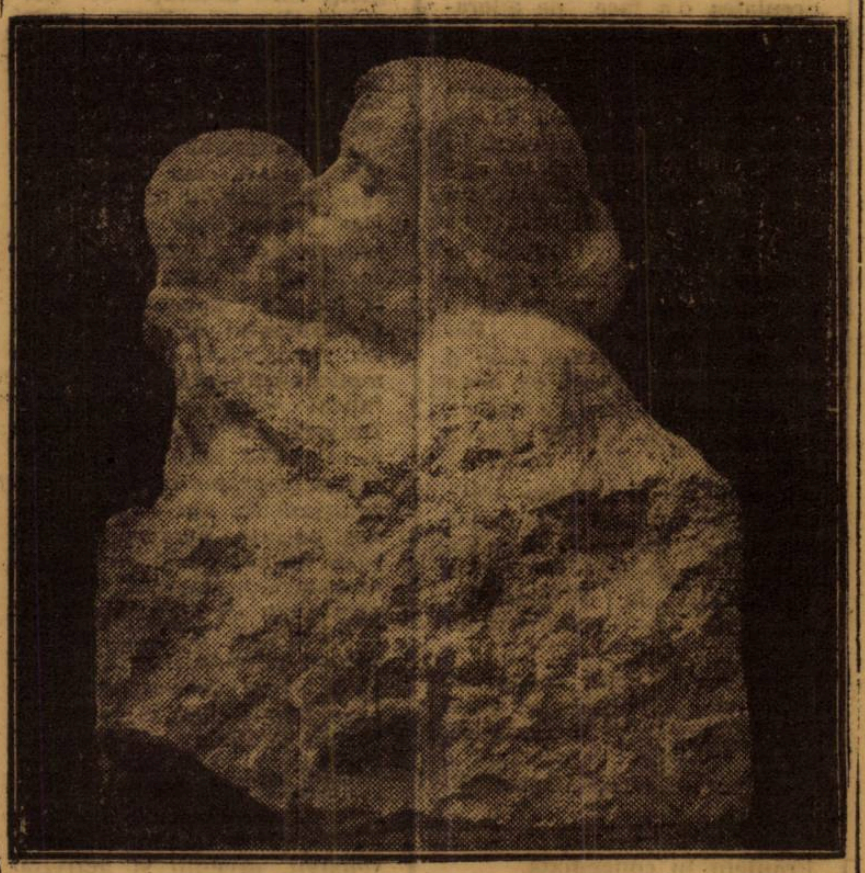

In peisage, d. Alexandrescu păstrează o notă energică, atunci când redă de ex. fazele solare. Simţi aerul dimineţei de primăvară, cu cerul albastru ca cicoarea, ziua întreagă însorită şi în sfârşit, apusul soarelui, ce lasă în urmă-i de-abia zărit, ultimele suliţi roşietice. Apoi, odată cu somnul liniştit al crepusculului, trec domol, albe oiţe conduse de păstorita sprintenă şi veselă. Este atâta frumuseţe în aceste motive şi simţi realitatea atât de fermecătoare a naturei.

Păstrând această notă, nu ne îndoim că vom găsi întotdeauna în pictura d-lui Alexandrescu, acel farmec al vieţei dela ţară, pe care Depărăţeanu a simbolizat-o aşa de superb!

✦

Sculptorul ardelean **Rubletzky** îşi are expuse lucrările, tot în aceiaşi sală din str. Corăbiei. Artistul atacă cu vigoare unele subiecte, în care dalta sculpturală cu foarte mare greutate poate isbuti în motivele în care **maternitatea ar putea fi mai lesne redată în pictură. Dar sculptorul nu se dă în lături. El isbuteşte de minune acolo unde efectul pictural devine o sarcină grea.**

In lucrarea pe care o reprezintăm în numărul de faţă, d. Rubtetzky ne înfăţişează dragostea maternă: mama sărutându-şi copilul. Este atâta însufleţire, atâta gingăşie pe chipurile acestor modele, încât personalitatea artistului e evidentă. O technică precisă şi hotărîtă într'o largă tratare, fac din lucrările expuse, mici comori de artă.

Adolescenţa, această floare diafană, maturitatea vieţei, această epocă frumoasă pentru unii, grea pentru alţii şi bătrâneţea, acest copac scorboros şi părăsit, alcătuiesc un triptic admirabil şi care constitue pentru d. Rubletzky, un piedestal solid pentru vremurile ce vor veni.

M. S. Regele i-a arătat Inalta-i solicitudine, reţinându-i două din interesantele sale lucrări.

✦

D-ra Orghidan expune la Ateneu aproape numai flori. Aceste suflete tăcute ce stau de veghe pe mormintele lăsate uitărei, au o particularitate: sunt discret lucrate şi nvăluite într'o ceaţă fină, ce le dau o melancolie liniştită, uneori turburătoare.

D-ra Orghidan este o fleuristă serioasă şi dacă s'a adâncit în aceste motive, bine a făcut. Căci găsim în florile sale, acele nuanţe calde, acea veselie unică ce-i schimbă starea sufletească, ori o tăcere ce spune aşa de mult! Priviţi irişii albi şi veţi vedea cum lungile petale se desprind de lujeri, într'o mişcare pe care d-ra Orghidan **a reuşit-o de minune.**

Pe calea aceasta artista va găsi un meritat succes.

Pictorul Cardaş expune puţine lucrări la „Mozart" şi bine a făcut. De ce mult şi prost?

Găsim aci interpretată natura în accente duioase. Pictorul ne redă câteva marine în tonuri calde şi mai multe peisage foarte interesate prin felul cu care ele sunt tratate.

Simţi transparenţa apei, ondularea valurilor, şopotul frunzişului!

Expoziţia tânărului pictor constitue în aceste vremuri când talentele se remarcă greu, un succes şi pe care publicul l'a răsplătit în deajuns.

Styx

DIN TREN

Un şuer prelung străpunse văzduhul limpede al dimineţei de primăvară, toată lumea se grăbea spre uşile vagoanelor spre a-şi găsi un adăpost până la o altă staţie. Sgomotul peronului se întetea din ce în ce mai mult. Ultimele cumpărături luau sfârşit, odată cu apariţia norilor groşi şi negri de fum, cari eşeau cu furie pe coşul maşinei. O sdruncinătură se produse printre vagoane şi trenul părăsi gara. Câteva urări şi fluturări de batiste se mai zăreau prin geamurile vagoanelor şi încetul cu încetul oraşul dispăru în umbra câmpiei netede. Zgomotul dispăru şi nu se mai auzea decât ciripitul păsărilor vesele, cari săltau uşor din ram în ram, prin copacii răsleţiţi unde şi unde pe câmpie, vacile îşi îngropau picioarele grele prin iarba înrourată, culegându-şi alene hrana lângă ele un băeţandru, rezemat într'un băţ, privea galeş la trenul care se depărta aşa de repede de el.

— „Ce orizonturi se mai ascund sub această frumoasă boltă albastră, afară de frumuseţile satului său? Nu e destul soarelui de a privi numai pe acelea? Oare ar mai apune soarele vreodată dacă ar fi tot atât de frumos pe tot pământul?"

In acest timp trenul se depărta tot mai mult, prin marea verde presărată ici colo cu câte o casă, din care copii gălăgioşi eşeau spre a privi cu sfială la lumea nouă care se perinda prin faţa lor.

Şi tot mai iute fugea trenul, iar maşina gâfâia tot mai îndesat, tot mai greu. Înăuntru vagoanelor oamenii atipeau privind la vre-un jurnal, sau lângă fereastră cu ochii duşi în zare ascultau cântul veselelor păsări, în ritmul regulat al trenului. Soarele se suia tot mai mult pe cer, pătrunzând prin ferestrele deschise în atmosfera grea a vagoanelor. Un nou şuerat surd şi toată lumea se trezi din melancolia viselor în care căzuse în cursul drumului. Casele se îndesau tot mai mult şi gara îşi făcu apariţia odată cu zgomotul asurzitor al vânzătorilor.

N. Dinescu-Barzan

CITIŢI
Ziarul Ştiinţelor Popular
ŞI AL CĂLĂTORIILOR

Căpitan Ferdinand Tuohy

MISTERELE SPIONAGIULUI
în timpul războiului 1914—1918

IV
FEMEILE SPIOANE

Spionii își găseau locurile lor cele mai bune de observațiune prin docuri, în apropiere de tabere, în armată, pe lângă statele-majoare, prin casele personagiilor însemnate și, mai ales, prin localurile de plăcere așa ca barele americane.

Femeile nu se puteau lua la întrecere cu bărbații în operațiunile sericase și grele, fiindcă femeile n'au răbdare, metodă și stăruință. Le lipsește asemenea spiritul științific și însușirile trebuincioase ca să lucreze alături cu morala. Femeia e limbută și — ce e și mai rău — inima îi poate domina capul și să aducă rezultate dezastroase.

In sprijinul acestei păreri se pot cita mai multe cazuri tipice.

In anul 1916, serviciul secret britanic hotărî să întrebuințeze la Copenhaga un agent femenin. Era o abatere dela regula stabilită. In această împrejurare însă intervenișeră împrejurări deosebite.

Otelul Engliterii, dela Hongens Nitorv, era cartierul general al germanilor, precum și otelul *Astoria* era la Bruxel les. Care va să zică anume că germanii mai de seamă care vizitau capitala daneză, trăgeau la *Otelul Engliterii*. Printre aceștia se afla în vremea aceea un tânăr ofițer din stat-majorul prusian care se știa că era însărcinat c'o misiune de înaltă importanță. Ministerul de război englez voia să fie informat asupra acestui lucru. De aceea, atunci când capul serviciului nostru secret din Danimarca află partea slabă a ofițerului, hotărî să scoată o femeie în calea lui. O daneză frumoasă fu dar angajată pentru o sumă oarecare de bani. Daneza se instală la *Otelul Engliterii*. Precum se prevăzuse, tânărul ofițer prusian se interesă de ea și treaba merse de minune. Ca să închei istoria aceasta, nu pot să fac altceva mai bine decât să reproduc concluziunea pe care mi-o spuse acela care angajase pe frumoasa daneză :

„Veni într'o zi la biuroul meu, începu să plângă, îmi puse pe masă un teanc de bancnote și-mi declară că nu putea să mai spioneze pe Fritz, *fiindcă'l iubea*. D'atunci, m'am ferit d'a mai angaja vre-o femee !

In altă țară neutră, pericolul la care se expune cel care întrebuințe o femee se confirmă prin cazul unei tinere austriace.

Această *Fräulein* nu era tocmai adevărată *Fräulein*. Era una din încântătoarele vieneze care colindau prin Aix Lausanne și Monte Carlo. Vorbea bine mai multe limbi și părea să fie o damă din societatea înaltă. O angajarăm ca să dea ajutor unuia dintre agenții noștri instalat în vila Z... Aducându-și regulat rapoartele ei, își continua meseria ei galantă. *Fräulein* avea misiunea să devie amica unor oameni de care se interesa Serviciul nostru secret. Uneori i se cerea numai să aducă informațiuni asupra afacerilor și călătoriilor lor ; altă dată însă misiunea ei era mai complicată. Își făcea bine treburile. Era o femee care nu se jena și nu se împiedeca de nimica. O bucată de vreme rapoartele ei curgeau potop pe biuroul șefului. Apoi, încetul cu încetul, fără motiv aparent, începură să se rărească, să fie mereu mai scurte, mai sărace de amănunte. Fräulein se scuza cu greutatea d'a face pe adoratorii ei să vorbească și cu alte împrejurări contrarii. I se întâmpla, la sfârșitul unei cercetări, să vie tristă de tot și să nu comunice nimica. Și apoi lucrurile urmară tot așa. I se dete de știre că dacă nu va lucra iar ca mai nainte va fi congediată. I se repetă avertismentul în chip mai energic, și câtăva vreme se arătă iarăși mai activă. Rapoartele ei fură iarăși dese și interesante. Ori ce i se zicea să facă, îndeplinea cu succes. Nu mai venea oprită cum se înfățișase în urmă. Șeful ei, încântat de exactitatea interesantă a rapoartelor ei și neavând nici un motiv să o bănuiască, expedia, pe fiecare săptămână, la Whitechall, rezumate după comunicările ei.

Controlând însă rapoartele ei din urmă, pline de amănunte bogate, descoperise că în realitate cuprindeau o serie de informațiuni neexacte.

Agentul fu rechemat și Fräulein fu congediată.

Vreți să știți explicarea purtării ei? Ascultați să v'o spui.

După câteva săptămâni de spionagiu, care în fond era o simplă prostituție, se înamorase de șeful ei și nu se mai simțea în stare să urmeze a fi întreținuta efemeră a cutărei excelențe ori a cutărui general. Amenințată cu congedierea atunci când activitatea ei scăzuse, se prefăcu că urmează înainte relațiunile ei cu aceia care'i erau indicați și redactă rapoarte croite din văzduh. Nu'i trecea prin minte că, făcând așa, pregătea nenorocirea aceluia pe care'l iubea.

Aceste exemple, dintr'o sută altele, arată neajunsurile produse de femeile angajate ca agenți. De altfel nu e de tăgăduit că ele au oarecare avantage alături de bărbați. Femeia adesea are mai multă intuițiune și este mai bună comediană; exercită o influență mai puternică asupra victimelor prin dorințele pe care le deșteaptă; poate să scoată foloase de asemenea și din sentimentele cavalerești care i se manifestă. Se întâmplă chiar, uneori, că o femee, o creatură excepțională, să aibă geniul spionagiului.

In regulă generală însă vom spune că femeile pot să fie întrebuințate excepțional, dar că nu se poate constitui cu ele temelia unei urzeli de spionagiu. Sunt prea impresionabile și neastâmpărate, prea nerăbdătoare, ca să poată culege informațiuni încet și c'un sânge rece care să nu se desmintă nici odată. Cea mai mare parte din spioane nu sunt sigure, și la puține dintre ele poți să încredințezi secrete reale. Apoi, agenții femenini exagerează sistematic rapoartele lor, tendință care de altfel este comună și celorlalți spioni: la femei prin vanitate; la bărbați prin lăcomia d'a fi plătiți mai mult.

O femee dărăpănă, în 1915, o mare parte a sistemului de spionagiu al francezilor în Belgia, în urma căreia 66 agenți fură arestați de germani. Așa că aliații noștri depinseră, în mare parte, de serviciul de informațiuni britanice, într'o perioadă cu totul critică a războiului. Acuma se poate spune cauza dărăpănării, care trebue căutată în procesul misii Cavell. Dacă acuzații ar fi fost cu mai multă discrețiune, procesul n'ar fi avut consecințele funeste cunoscute. Cusurul fundamental al organizațiunii serviciului de spionagiu francez în epoca aceea era în faptul că mulți dintre agenții francezi se cunoșteau între ei că sunt agenți. Astfel, o femee trădând și vorbind, o mulțime de alți agenți fură dați pe față. Nu fură arestați însă numai decât. Germanii așteptară momentul când se pregăteau să atace Verdunul în Februarie 1916. Atunci asvârliră năvodul în care căzură 66 agenți francezi care lucrau prin Belgia și prin teritoriile ocupate din nordul Franții.

Folosul ce-l trase inamicul și succesul cu care parveni să ție tăinuite pregătirile ofensivii, precum și activitatea drumurilor sale de fier, sunt demonstrate prin chipul cu care stat-majorul general francez, care de ordinar citea cu aer protector rapoartele serviului britanic de informațiuni, primi atunci toate amănuntele ce i le puturăm da. Și i le puturăm da cu ajutorul comunicațiunilor acelora dintre agenții noștri care se aflau în oraș și prin împrejurimile nodului de căi ferate care este Hirson.

In momentul acela al războiului, celelalte moduri de informațiuni ale inamicului nu erau încă dezvoltate și dărăpănarea Serviciului informațiunilor la aliați era aproape cu totul săvârșită. Francezii erau așa de îngrijați că ne cerură să executăm un atac local în Somme, la care contele Bemersyde consimți numai decât, deși nu era nici de cum pregătit. La începutul lui Februarie, trei corpuri de armată, al 6-lea, al 10-lea și al 13-iea intrară în linie ca să fie jertfite, căci atacul se anunța ca o măcelărie îngrozitoare.

Dar Providența hotărî altfel: francezii scoaseră din loc corpul lor de armată al 10-lea care ocupa liniile dela Arras, îl scoaseră ca să-l împingă spre sud, și astfel mii de vieți engleze fură scăpate... cel puțin până în luna Iulie!

V
AFACEREA MATA-HARI

Este firesc, poate, la urma urmelor, ca cel mai sensațional dar nu și cel mai dibaci dintre spionii de război să fi fost o femee, Margareta Zelle, zisă „Mata-Hari". Dănțuitoare orientală, era reputată ca o femee foarte frumoasă și considerată ca „cea mai periculoasă spioană din lume" Nu era, în realitate, nici prea frumoasă nici prea periculoasă. Dar asta nu scade întru nimic interesul psihologic care se leagă de cele ce se spun de ea, — ba din potrivă se poate zice că îl crește. Inzestrată bine dela natură, călătorind mult și bogată de experiența mentalităților orientale și occidentale, la vârsta de 18 ani se măritase c'un ofițer englez, familiarizându-se cu deprinderile armatei britanice.

Strania creatură, care avea în vine sângele unui tată olandez și al unei mume japoneze, poseda, în aparență, toate calitățile care pot să asigure succesul unei spioane de cuprindere mare. Dela tatăl-său avea liniștea rece și instinctul comercial al olandezilor; dela mamă-sa avea misticismul ceremonios și subtilitatea diplomatică a sufletelor orientale.

Pierzând curând pe tatăsău, Mata-Hari fu dusă la Burma de mamă-sa, scăpând astfel de existența aspră și nesigură a muncitoarelor din plantațiile de zahăr ale insulei Java. La Burma, fu așezată de mamă-sa ca dănțuitoare într'un templu budic și închinată fățiș serviciului divinității, dar în realitate înrolată într'o existență cu mult mai puțin eterată. Acolo dobândi ceeace nu se putea să nu-și însușească : talentul d'a încânta și d'a înșela pe bărbați și, mai mult încă, pe orientali.

Schimbarea care se făcu în viața ei rezultă din căsătoria c'un ofițer englez. Nu e lesne, pentru o simplă dănțuitoare, să scape din templu care o ținea închisă. Dar Mata-Hari era cuprinsă de dorul aventurii și fugi. Nașterea a doui copii nu putu s'o împace cu existența liniștită și monotonă a soțiilor funcționarilor din India. Intr'o zi plecă cu fie-sa, fără să spue nimic bărbatului ei și se îmbarcă pentru Olanda.

Farmecul Parisului o atrase. Acolo își duse existența căreia îi era predestinată. Ii trebuia bani, firește, și mulți bani. Cunoscu dar mulți bărbați; unul dintre aceștia era în serviciul guvernului pentru care avea să moară. Impreună cu acesta—un neamț — trăia într'o casă din împrejurimile Parisului, într'o vilă mobilată după gusturile ei extravagante și ideile sale orientale. Trăia viața nocturnă a capitalei.

Când se declară războiul începu să facă pe spioana. In aparență cutreera Europa ca o simplă călătoare. Era olan

lează, prin urmare făcea parte dintr'o naţionalitate neutră. Faţă de aliaţi putea să se prezinte ca soţie divorţată a unui ofiţer englez care purta un nume scoţian foarte asigurător. Pentru imperiile centrale, era agent acreditat, iar pentru celelalte ţări ale Europii figura ca dănţuitoare exotică iscusită şi plăcută.

În 1915, apăru, în curgere de mai multe luni, pe scena unui music-hall din Madrid. Acolo începu să deştepte bănuelile serviciilor de spionagiu francez şi englez. Bănuelile creşcură când, în anul următor, Mata-Hari se pregăti să plece în Olanda. Serviciul informaţiunilor britanice fu înştiinţat şi, când vaporul pe care Mata-Hari se îmbarcase sosi la Southampton, dănţuitoarea fu arestată şi trimeasă la Londra ca să fie cercetată.

Nu se găsi asupra ei nimic compromiţător, — lucru care trebue atribuit memoriei sale. Cu această memorie cel puţin se făcea când conveni, mai târziu, că făcea pe spioana. Dar nu făcea spionagiu pentru germani... O, nu! Lucra pentru Franţa. Aşa mărturisise şi susţinea dânsa pe când se afla încarcerată la Londra şi supusă cercetărilor unui specialist al Serviciului informaţiunilor.

Am spus mai sus că Mata-Hari nu era aşa frumoasă, dar era foarte plăcută. In vârstă de 39 ani, cu pielita obrazului negricioasă, mlădioasă şi vioae, atrăgea privirile tuturor. Avea şi prezenţă de spirit. In prima cercetare care i se făcu, triumfă. Dar bănuelile grămădite asupra ei erau aşa de multe că i se refuză autorizaţiunea d'a-şi continua călătoria. O trimiseră înapoi în Spania, dându-i de ştire „să fie mai rezervată pe viitor, căci acuma îi cunoşteau viaţa".

Mata-Hari nu ţinu socoteală de înştiinţarea ce i se dase. Curând după aceea, trecu din Spania în Franţa cu gând să se ducă în Elveţia. Fu arestată şi trimeasă la Paris. Şi de data aceasta se găsi la ea documente interesante. Îi făcură proces. Fu condamnată şi împuşcată. In momentul din urmă, îmbrăcată cu rochia cea mai elegantă, îşi făli lungile-i mănuşi albe într'un gest de adio către cei 12 soldaţi care alcătuiau plutonul de execuţie.

Problema acestei femei cu dată, jumătate orientală şi jumătate europeană, se înfăţişează astfel:

„Nu era meşteră spioană, pentru că atrăgea pretutindenea atenţiunea asupra ei. A avut succese. Era bogată. Pentru ce şi-a riscat dar viaţa servind cauza inamicilor?"

O singură explicare admisibilă se poate da întrebării din urmă şi anume: că neamţul a cărui amantă fusese în trecere de mai mulţi ani, înainte de declararea războiului, exercita asupra ei o influenţă irezistibilă.

Citiţi continuarea în „Universul Literar" care va apare Duminica viitoare.

Unde ni sunt visătorii ?!

Unde?

Un popor arată vigoare, vitalitate, arată că trăeşte, când exprimă prin „visătorii" lui gândire, simţire, viaţă. Totul încleştat, întrupat în forme sau formule din ce în ce mai perfecte, din ce în ce mai definitive.

A venit momentul să ne întrebăm de ce atâta mediocritate în toate manifestările la noi? Acelaş nivel cu scăderi adesea, rar cu nesimţite ridicări. E timp de când nu s'a creat ceva cu adevărat definitiv.

Cauzele sunt multiple, greu de enumerat, mai greu de analizat. Cele esenţiale însă sunt următoarele: întâi lipsesc „visătorii", al doilea lipseşte critica, al treilea lipseşte publicul apreciator. Iar pe deasupra pluteşte norul des ce face atmosferă înăbuşitoare: nelibertatea.

Să le luăm pe fie care pe rând să le limpezim.

Când zicem lipsesc „visătorii" vorbim în genere, căci pe ici pe colo apare câte o minte clară, o simţire vie, un înţeles limpede al lucrurilor şi al vieţii. Dar sunt aşa de puţini şi aşa de înăbuşiţi de pletora excesivă a mediocrilor şi a submediocrilor. Loc, cerem loc, aer, lărgime pentru cei chemaţi. Meritul să ia făclia să lumineze, să netezească calea celor ce vin. Vom cerceta de aproape pe aceşti puţini, lucru ce ne va uşura la clasarea celorlalţi.

Am zis că lipseşte critica. Acest lucru nu mai are nevoe de demonstraţie. Lipseşte cu desăvârşire: nu există. Dările de seamă interesate, neclare, fără discernământ, fără îndrumări, fără aprecieri bune sau rele, ceva deslânat, vag, fără consistenţă. Aceste nu pot conta. O critică bună e tot aşa folositoare şi publicului şi artiştilor. Numai critica creează atmosfera, întrecere, afirmare. Fără critică bună artiştii lucrează în gol. Principala cauză a mediocrităţii actuale e lipsa criticii serioase, imparţiale. Formarea gustului în public nu'l poate da decât critica luminată. Să laşi la aprecierea publicului e să creezi o adevărată babilonie. In toate timpurile şi în toate luminile, chiar cele mai luminate, dar încă acum şi la noi! Rezultatele se pot aprecia.

Am spus că lipseşte publicul luminat. E trist, dar media culturii e aşa pusă la noi că... e de ajuns să intri într'o expoziţie şi să vezi alegerile. E uimitor! Nu ştii ce să admiri mai mult, preţul fantastic, numele fericitului cumpărător sau *opereta*?

De altfel gustul artistic e mult coborât mult de când câştiguri fabuloase umple societatea cu îmbogăţiţi inculţi şi grosolani.

Aceste sunt cauzele, care strâns legate între ele formează cercul vitios din care cu greu se poate ieşi. Trebue personalităţi mari, vederi largi, aprecieri juste care să rupă cercul permanent.

Dar artiştii nu se ridică deasupra.. intereselor imediate. Publicul nu apreciază de câţ ce este la îndemâna inculturii lui. Critica tace: cercul este închis! Trilogie peste care pluteşte norul social revoluţionar: „Ce e al tău e al meu. Ce e al meu nu te priveşte".

A venit rândul de a vorbi despre libertate. Cataclismul mondial care încă continuă lupta surdă, neîmblânzită, cu atât mai foroasă cu cât caută să se ascundă sub diferite probleme sociale, economice; cataclismul mondial e lupta luminii contra întunericului lupta libertăţii, a dezrobirii contra înăbuşirii, lupta dreptăţii, a adevărului contra minciunii, falşităţii, ipocriziei. Dar la noi acest lucru rămâne încă de spus. La noi nu se admite cea dintâi, cea mai esenţială, cea mai simplă, mai indispensabilă libertate. Libertatea de a gândi şi de a spune cinstit ce gândeşti. E foarte admisibil să nu ai dreptate. Dar în locul unei argumentări logice, în locul unei polemice chiar, răspunsul e dreptul celui mai tare, manifestat brutal, trivial în cuvinte... sau şi mai rău!!! Civilizaţi???

Iată complexitatea care face să se creeze numai... ceeace se cerază. Atmosferă ce înăbuşe florile şi e piedica bucuriilor.

După cum am spus o oază încă există în pustiul avid. De la generalităţi să trecem la particular. Examinând pe cei meritoşi ne va sculi de a mai aprecia pe cei ce nu merită nici măcar menţiunea lor.

Voiu începe cu cel de care nu s'a vorbit deloc sau aproape deloc de oarece ce s'a scris e aşa de neîndestulător. Am numit cred pe Alexandru Romano.

Biografiile artiştilor interesează din punct de vedere filozofic, ajută chiar la explicarea operilor. Dar aceasta e un ce, peste care vom trece. Din firea lui, din felul lui de a gândi nu vom spune de câ ceace luminează opera înlesnind afirmarea artistului.

Romano a fost artist în toate manifestările lui. Cele mai mici detalii, cele mai neînsemnate, cele mai usuale lucruri trecute prin mâinile lui. luau ceva din sufletul lui, deveneau ceva complect, definitiv frumos. Frumosul la el nu era o cântare grea chinuitoare. Din contră era ceva frumos, senin. Facilitatea cu care lucra, iuţeala vertiginoasă cu care termina o lucrare era o vecinică uimire. Toate tablourile expuse prima oară au fost făcute în câteva luni. Cele două portrete Regina Atala şi turbanul auriu poate cele mai frumoase le-a terminat în două ore, fără să mai revie vreodată.

Proecte, schiţe, conturiri, — gândul lui era în vecinică ferbere, o maşină sub presiune. Parcă viziunile se sbăteau, se învălmăşau să iasă mai curând mai iute din neant. O presimţire a scurtei vieţi ce nu va putea nici întregi, nici da măsura artistului.

Cu mijloacele cele mai simple din lucrurile cele mai banale, în câteva minute aveai sub ochi ceva uimitor de frumos. Acest lucru arată o fire artistică puternică. Omul care din un colţ nu banal ci sec, gol, crează un palat de feerie (bine înţeles trucat, pe ici colo răzbate şarpanta primă), omul ce face ochiul să lumineze, să şteargă trivialitatea, ca să nu vadă decât frumosul acel om e un creator, un dătător de iluzii, un artist. Şi am văzut transformând un pod, podul şcoalei de Belle-arte, unde şi-a creat cele mai desăvârşite opere ale sale. Atât s'a putut oferi artistului care studiind, n'a pierdut o zi, un ceas măcar zadarnic. In plină flacără a tinereţii cu gânduri şi dorinţi de trai larg, luminos, nu pentru banalitatea şi snobismul lucrului, ci pentru împlinirea în jurul lui a acelui frumos, care cânta în el. Cu o mai puţină de cât modestă bursă, găsi mijlocul de a trăi şi a continua sensul vieţei lui, trimeţând an după an, donatorilor lui, lucrurile cele mai bune, cele mai apreciate acolo.

In fine concurează şi... minune, i se acordă premiul, cu marea pânză: **Ulysse.** Alegerea subiectului clasic, tratarea lui, înţelesul ce se desface din atâtea agonii, grandiosul cadrului, răsbunarea implacabilă ce pluteşte în ochii şi pe gura femeii encedate de paraziţii vânători ai titlului şi frumuseţii ei, liniştea sotului ce ştie că nu

RONDEL NOCTURN

E noapte neagră funerară
De-alungul străzilor murdare;
Cu joc de umbre vagi, bizare,
Cu stropi greoi de ploaie rară.

Şi nici lumini de felinare
Şi nici o rază solitară —
E noapte neagră, funerară,
De-alungul străzilor murdare.

Şi, vai, ce tragedie-amară!
O criptă sufletul îţi pare,
Căci grea, de plumb, apăsătoare,
In el, întocmai ca şi-afară,
E noapte neagră, funerară...

Dem. Basarabeanu

o plată în de-ajuns, de a spăla în sânge dorinţele aprinse în jurul tovarăşei credincioase, treptele pline de sânge şi svârcoliri, paşii pierduţi ai celor ce încă nu sunt atinşi de moarte... totul consacra pe cel ce trimisese pânza. Unul din competitori sprijinit de o coloană, el singur e o poemă. Durerea, umilinţa, disperarea se citesc în faţa lui rătăcită. Se simte pierdut, şovăitor, cu spatele rezemat de coloana ce-l ascunde şi îşi smulge părul, sgâriind cu unghiile marmura rece. Desenul trupului puternic, aranjamentul simplu al draperii cu motiv păgân, culoarea care e una din puterile magice a lui Romano, culoare de carne, de marmură, de stofe, blănі pe care trece lumina în joc de umbre; compoziţia, expresia capetelor, a gesturilor, totul e o complecatre, un sens, o indicare de puterea artistului. Tabloul trimis fără o presiune, o linguşire, o insistenţă e un gest care-l arată pe Romano. Îşi împlineşte o datorie, arată continuitatea studiului: concurează... şi i se acordă premiul.

Intors în ţară lasă în Florenţa, lucràri de mare valoare artistică, lăsate pe mâini neştiutoare, multe s'au risipit, fără să se poată măcar şti ce s'a pierdut. Inventar nu există. Se ştie vag numărul lor şi atât. Moartea a închis de veci o taină.

După o aşa manifestare i se oferă cum am spus podul şcoalei de Belle-Arte, pe care în câteva ceasuri îl transformă, adăogând ceva nou zi după zi. In scurt timp podul devine o culă veche.

O sală de primire, largă, spaţioasă cu colţuri de penumbră şi vis. Grinzile tăiate în săpături adânci, motive simple, sunt naive; plafonul adânc, intrat în umbră, candele aprinse, luminând patinic în culori de nestimate; stofe vechi preoţeşti în fir de aur şi argint aruncate artistic, fac ici o cortină, colo un cadru somptuos unui portret întunecat, colo acopere un jilţ mare larg pe care atâtea modele şi-au nemurit frumuseţea trecătoare. Jilţul, o masă rotundă de ţară cu picioare joase, tradiţionala masă, pe care se taie mămăliga la cină. Masa desfăcută în două, ridicată o parte în unghiu drept, picioarele făcute mânere. Drept picioare lemne groase de foc.

Acoperit cu stofe în flori largi, în armonii de tonuri, de culori cum numai Romano a ştiut să le îmbine jilţul era un tron domnesc. Pus pe o estradă de câteva trepte făcută nu mai ştiu din cê, acoperită cu blănі, covoare, stofe. Vase de pământ, oale cu liniile lor curbe şi moi, vase de aramă, talere de metal în care străluceau mărgele, mătănii ,lanţuri ce cădeau în cascade şerpuind pe stofe, topind mii de culori la un loc în armonii fără sfârşit. Un trunchiu de femee fără cap, admirabil, de o puritate de linie rară, reieşea cu albul mat de marmură pe vălmăşagul de culori.

Când soarele apunea, strecurând prin îngustele ferestre razele lui însângerate, era o feerie. Totul întregea iluzia de culă veche. Oameni din alte vremi, costume uitate te aşteptai să vie să ţi se prinde vederilor fermecate. O adevărată magie.

Pereţi se acopereau din ce în ce, de jos în sus, de la podeală până la înălţimea omului cu frumuseţi. Cadre mici sau mari, fiecare povestind o viaţă în spaţiul unei pânze: O armonie, o beţie de culoare. Unde începeau tablourile, unde se termina cadrul? Totul topit, îmbinat: O continuare.

Scara sucită, podul avid, călduros, pustiu, lacătul mare şi greoi, scârţâitul uşei de brad totul se ştergea se uita în furia primei înfăţişări. Apoi detaliind cercetând deaproape, plăcerea devenea uimire, admiraţie. Prins, furat, robit de un ce mai presus, mai îndepărtat de cât trecătoarea clipă. Şi omul, creatorul atâtor frumuseţi, pândea îngrijorat sclipirea sinceră a ochilor, primul strigăt de uimire nemeşteşugit, pornit din izvor curat.

In Italia, ţară în care se înţelege aşa adânc frumosul, se respectă religios artistul, fiind chemat pentru decorarea a fresque a unui palat, proprietarul văzând gestul cu care drapa o stofă l'a rugat să-i armonizeze tot palatul.

Căutând bogăţia reală a obiectelor de o parte şi mintea ce le ştie pune în lumina adevărată, ce atârnă mai greu?

Romano creiază adică redă în afară ce vede cu ochii minţii lui. De aceia opera lui are căldura, dogoarea unui suflet ce simte, nu a unui ochi ce vede. Modelul e umbra palidă a strălucitei icoane ce o poartă în el Nu se inspiră văzând ceva frumos, ci revarsă frumuseţea visului pe ceace vedea. Modelul pentru el nu era motivul determinat ci guidul imaginei, guid pe care-l trecea prin prisma minţii lui în fulgeraţii de curcubee. Modelul e realitatea care întrupa vedenia ce plutea în ochii lui.

Stând de vorbă, sau singur în liniştea atelierului din un anumit motiv ce-i răsărea în minte, lua cărbunele şi pe un perete gol arunca prima schiţă. Schiţă ce era mult mai frumoasă ca lucrul finit. Era mai aproape de sursa vie. Aşa am văzut o Salomee rămasă proect o Salomee adânc înţeleasă în spiritul biblic. Femeia de întuneric şi de tentaţie, crudă şi violentă. Un picior întins pe pământ, celălalt strâns sub ea, ţinând tot echilibrul corpului, ca un resort gata să se deschidă. Tot torsul ridicat ca un cap de şarpe veninos. Braţele violent întinse spre un puţ, o gură de ocnă din care iese două braţe ţinând în sus tipsia cu capul celui dorit. Cap mort, dar care şi în moarte păstra expresia dispreţului liniştit, neturburat. Dispreţ ce fluturà în ochii stinşi, în jurul gurei întredeschise. Mâinele Salomei erau de o extraordinară expresie. Mai mult ca tot restul reda dorinţa nestăpânită, pătimaşe. Toată voinţa părea a se scruge prin degete ca un fluid Linia ce şerpuia din vârful degetelor, la vârful piciorului întins era uimitoare, făcând din femeia robită de patimă o fiară: şarpe ce se târăşte pantera gata să-şi sfâşie prada.

Tot pe un perete am văzut proecte de vase, de o puritate de linie, de un simţ decorativ rar. Un vas cu gâtul lung, subţire. Ca mânere două femei în sens de cariatide cu spatele în afară, cu capul plecat pe buzele vasului, cu braţele încolăcite pe gâtul lui de lebădă.

Pe un alt vas larg deschis cu o suprafaţă imensă, un basin aproape, sirene, naiade, nereide şi tritoni în o şerpuire de trupuri, în o mişcare lichidă: apa străvezie scurgându se în sclipiri.

Dar mai sunt... moartea şi uitarea a cuprins scânteia ce o clipă a eşit din întuneric.

(Va urma)

X.

Cărţi eftine şi interesante

la administraţia ziarului

= UNIVERSUL =

Se găsesc de vânzare următoarele volume:

	In Capitală	In Provincie trimise recomandat
Memoriile Regelui Carol, 17 vol. colecţia completă.	L. 10.—	L. 15.—
Carol I Regele României.	„ 2.—	„ 3.50
Memoriile Principesei Luisa a Saxoniei.	„ 1.50	„ 3.00
Păţaniile minunate ale lui Petre Schlemil	„ 1.—	„ 2.—
Regina bucătăriei	„ 4.50	„ 6.50
Conversaţiuni moderne în 6 limbi.	„ 5.50	„ 7.50
Călătoria în India, 2 vol.	„ 3.—	„ 5.—
Dragoste din alte timpuri, 2 vol.	„ 3.—	„ 4.—
Tragedie cerească . . .	„ 1.50	„ 3.00
Boale venerice	„ 1.—	„ 2.—
Doua Nuvele, de Carmen Silva.	„ 3.—	„ 3.50
Calăul din Berlin 8 volume	„ 16.—	„ 20

In preţurile de mai sus se cuprinde şi cheltuelile de ambalaj şi transport

O arestare senzaţională

— Vezi ilustraţia din pag. 1. —

In timpul din urmă, trei bandiţi au atacat pe ministrul departamentului englez al pensiilor, care se întorcea în automobil prin Regent-Park, din Londra.

Bandiţii au oprit automobilul şi luând 200 mii de sterline, care se găseau asupra ministrului, au fugit cu automobilul acestuia.

Ministrul a avertizat poliţia ce a şi trimes în urmărirea bandiţilor agenţi în mai multe automobile. Cum însă hoţii aveau un mare avans, s'a avizat staţiunile de aeroplane poliţieneşti.

Ilustraţiunea noastră arată momentul când aviatorii unuia dintre aceste aeroplane, observând automobilul care le fusese semnalat, s'au coborât înaintea lui oprindu-l şi arestând bandiţii.

Poemă în proză

...Când am început întâia oară să scriu, afară roiau mii de fulgi mici, uşori de zăpadă... uşori ca şi iluziile ce sbor sus... tot mai sus în lumea fericirei... ca apoi, lin să cadă în jos desamăgite, aşternând pe pământul îngăduitor... straturi de iluzii pierdute!

...Şi lăsat în voia gândurilor cari roeau ca şi fulgii de zăpadă... departe în lumi necunoscute, am prins a lega din şoaptele lor pierdute un cântec... o poveste... din vremurile frumoase ce au trecut!

...Şi tot mai mult îmi creşteau în minte... se măreau... şi fericit de ideile cari năpădeau legând şiruri lungi de vise fermecătoare din alte lumi.... am început, sărman visător, să aştern pe hârtie gândurile mele...

....Şi am scris.....

...Când aceea care n'a gândit nici odată şi nu poate înţelege gândurile.... aceea cari n'a visat şi n'a văzut nici odată fericirea... la întruparea realităţii teribile, care distruge orice avânt ...ori ce vis frumos — a privit rândurile mele!... A fost deajuns — ca suflul realităţii, să mă trezească, să spulbere un vis.... şi îngrozit să mă întreb... ce-am făcut?... Pentru cine am scris?....

...Şi în urmă... închizând în mine gândurile răzlete... visând numai pentru mine.... văzând numai eu singur fericirea.... am zis să nu mai scriu... nici odată!

...Şi pe când afară, fulgi albi de zăpadă se schimbaseră în flori albe.

...Eu zic adio visurilor frumoase de o clipă.

Gogu Dumitrescu B.

ANUL XXXVII. — No. 16. 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 1 Maiu 1921

UNIVERSUL LITERAR de PAŞTI

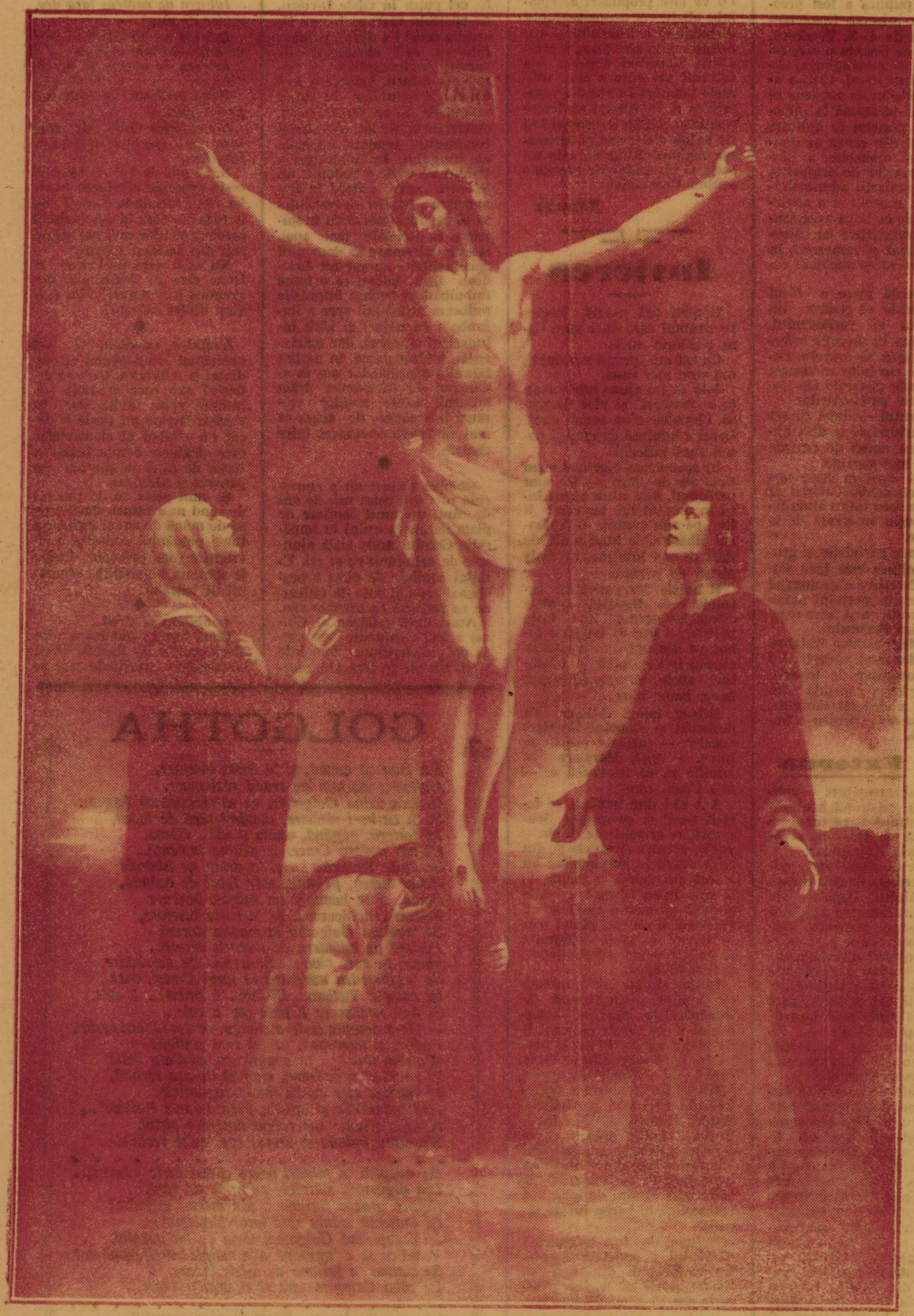

IN FATA CRUCEI LUI CHRIST.

Cronica săptămânei

Internă

Opinia publică a fost preocupată de reforma financiară prezentată de d. N. Titulescu, ministrul de finanțe și care este menită să revoluționeze actualul sistem fiscal. Critica adusă proectului de reforme se referă mai cu seamă la imposibilitatea punerei în aplicare a reformei din cauza existenței inflației monetare; a absenței organelor de control și a unei organizații administrative bune; precum și a consecințelor rele ce le va avea asupra întreprinderilor cu caracter industrial și comercial, în care trebue să se angajeze capitaluri.

Deocamdată presa a făcut observațiunile ei critice; rămânând ca și parlamentul, când va lua în discuție reforma financiară, să introducă amendările cuvenite reclamate de interesele generale ale statului și ale particularilor.

Parlamentul — după câteva ședințe furtunoase și deci nutrite cu un noian de cuvinte tari — a luat vacanță.

Ar fi de dorit ca după sărbători parlamentarii noștri să lucreze cu spor într'o atmosferă mai puțin încărcată de electricitate.

Poziționea partidelor și grupurilor politice este încă staționară. Tratative s'au angajat între federație, partidul național și liberali; ca și între federație și Liga Poporului.

Rezultatele acestor tratative se vor vedea după vacanță. Un fapt îmbucurător de înregistrat este ploaea generală din țară, care a înviorat câmpiile, oferind speranțe pentru o bună recoltă.

Externa

Războiul greco-turc continuă, aliații păstrând neutralitatea. Contraofensivă turcă a fost oprită de greci în urma bătăliei dela Tulubunar.

Cu toate că acum câteva zile trupele grecești, de sub comanda generalului Populas, au cedat puțin teren în regiunea Ușak, situația generală este neschimbată. Nu se poate prevedea rezultatul operațiunilor, de oarece suntem încă departe de faza decisivă a ostilităților. Atât grecii, cât și turcii sunt hotăriți să lupte mai departe, în speranța că aliații vor interveni spre a opri ostilitățile și a impune pacea în Orientul cel atât de zbuciumat.

Peste câteva zile expiră termenul acordat Germaniei pentru plata unei părți din suma ce datorește aliaților sub titlul de despăgubiri. Intervenția făcută de guvernul din Berlin pe lângă președintele Statelor-Unite, Harding, în scopul de a obține mediațiunea acestuia în afacerea reparațiunilor, n'a condus la rezultatul dorit de germani. Aliații așteaptă contrapropunerile guvernului din Berlin. Întrevederea dela Lymnue (Anglia) dintre d-nii Lloyd George și Briand, s'a sfârșit în cursul săptămânei, prin stabilirea unui acord franco-englez.

Conform acestui acord, dacă până la 1 Mai a. c. Germania nu va face propuneri acceptabile, aliații vor ocupa regiunea carboniferă a Ruhrului și vor recurge și la alte măsuri coercitive. Consiliul suprem s'a întrunit azi spre a lua ultimele hotărâri în chestia reparațiilor și în special să fixeze noile realități ce urmează să fie aplicate Germaniei. Ocuparea regiunei Ruhr nu este un scop, ci un mijloc de presiune asupra Germaniei.

Romcus

Învierea

Gândul mă poartă înapoi pe drumul care duce spre Casa copilăriei mele.

Cu cât mă apropii mai mult, mă simt mai vesel.

Iată că am ajuns într'o noapte a „învierei" și plec de acasă. Clopotele n'au sunat încă. Cerul e luminat de lună și pomii sunt înfloriți.

In apropierea bisericei e un Cais alb de flori. — îi simt parfumul, deși n'am ajuns încă în dreptul lui, iar când îi trec pe sub crengi, — trotuarul albăstrit de lună e alb de flori ce cad într'una, ca niște picuri de parfum.

E liniște dar par'că se așteaptă ceva. Deodată sunetele clopotelor pornesc din toate părțile, — trec ca un sbor sonor pe deasupra, — se încrucișează în aer: unele, — cristaline—altele, în cadențe grave: bang, bang, bing...

Balang, bang, balang, s'a deșteptat și clopotul bisericei noastre, — curtea e plină de lume, — uite, Marioara cu familia ei, ce frumoasă e, — m'a văzut, oare?

Am să-i duc lumina, ce fericit sunt! și ce noapte frumoasă, ce armonie de clopte,— par'că ascultă și stelele și din altar flacările lumânărilor au trecut din mână în mână, — și câtă lume a venit, — uite și prietenii mei: e mai bine cu prietenii, d'aia am plecat mai de vreme de-acasă, — familia se gătește, se pregătește, și numai isprăvește...

Începe slujba într'o aureolă de lumină, — înconjurat de lumânărelele aprinse, — bătrânul preot citește și corul îi dă răspunsurile. Părul și barba lui sunt albe, albe ca luna care le dă străluciri de argint.

Glasul lui tremurător par'că tremură mai tare în silabele. Sfintei Evanghelii. Christos a înviat!... cântă bătrânul, vocea a prins putere și două lacrimi i se rostogolesc din ochi. Christos a înviat... și lacrimile ca niște mici lumini de lună i se rostogolesc în barba lui de zăpadă.

Bubuiri de tun sdruncină pământul și sunetele clopotelor au început din nou să sboare vesele, să se încrucișeze în aer, să se înalțe spre cer.

N. M.

Cuvinte libere

CONFUCIUS ŞI CHRIST

E bine să ne aducem aminte, cel puțin în zilele Invierii, de apostolii mari ai lumei. Pe aceștia cerul i-a dăruit pământului ca să-l slobozească de păcate parfumându-l cu mirodenia iubirii. Iubirea a fost temelia religiunilor în toate vremurile și ea, după epoci, determinată de împrejurări și condițiuni economico-sociale ale timpului. In totdeauna a trebuit să existe o Sodomă, un Sybaris, „ceva putred în Danemarca", pentru ca revoluția să se producă mai întâi în spirite și în societate mai apoi. Aceste cutremure în domeniul spiritualității umane nu dovedeau însă numai că o lume îmbuibată și trufașă împrăștie pulberea minciunii spre a îmbrobodi cu năluci și idoli întunericul omenesc, dar mărturisiau totdeodată că, în umbra tăinuită a pagodelor sau în adâncimi de catacombe trăia viitorul: zorile noilor vremuri întrezărite de aceea ce mai rămăsese nevinovat între oameni.

●

Obârșia Chinei nu e cunoscută nici azi. Sunt mii de ani de când un umil comisar de piață ieftinește traiul în împărăția Cerului unde viața ajunsese de neîndurat ca și azi. Umilul comisar de piață e proclamat erou și sute de milioane se închină în numele său.

Acest umil cetățean al Chinei a fost Confucius care așează cu înțelepciune temeliile vieții sociale în țara sa, imortalisându-le în cugetări de foc:

Iubirea de oameni fără deosebire de rassă, —

Iubirea de dreptate și față de dușmani mai ales, —

Iubirea de adevăr și de ordine, —

Buna credință în toate împrejurările, —

Sinceritatea față de care toate sunt ipocrisie și lucruri trecătoare.

Sunt mii de ani de când aceste precepte alcătuesc temelia vieții sociale la chinezi. Nu le regăsim oare în cuvintele tuturor profeților cari par inspirați din aceleași isvoare?

Nu sunt oare adevăruri eterne care se destăinuie, din vremuri în vremuri, celor mai aleși dintre oameni?

●

Unitatea, cuvântul a fost principial fundamental al credinței și *trinitatea, treimea* aspectul sub care credința se înfățișa celor mulți. Dar în această treime nu poate fi decât un simbol al elementelor care alcătuesc esența însăși a vieței de când se știe om pe pământ și până azi.

Și sunt peste 50 de milenii de când ne-a rămas slovă scrisă de mână de om și încă pe-atunci pământul cunoștea o civilizație care poemelor Indiei le atribuia o existență venerabil de bătrână.

●

Confucius și Crist...

Două lumini puternice din slava cerilor lui Carlyle, două chintesențe spirituale care se

GOLGOTHA

Sta ziua să apună, și 'n trista înserare,
Mulțimea însetată de crudă răzbunare,
Grăbea suind Golgotha, ca să'mplinească Legea...
Și 'n oarba-i rătăcire, urmând fără de legea,
Își tortura, păgână, umila pradă... sfântă,
Ce sub povara Crucei se clătina înfrântă...
Se agita mulțimea;... și 'n dorul de isbândă
Roiau mereu, păgânii, spre locul de osândă.
Roiau, și în tumultul de strigăte barbare
Cereau crucificarea... Și 'n trista înserare,
Se 'nvăluia Golgotha în mantia durerii
Purtată pe întinderi, de umbrele tăcerii...
Murea în zare ziua;... Și-arzând de nerăbdare
Se 'ngrămădea mulțimea în jurul Crucei, care
Își aștepta Victima... Și iată...'L prind,... Il suie,
Și fără remușcare Il țintuește 'n cuie...
— De-a dreapta și de-a stânga, pe doi tâlhari vestiți,
I-aduc, și împreună, la fel sunt restigiți —
Și'ntr'un târziu,... în noaptea cu 'ndoliata boltă,
El căutând spre Omul, cuprins de-așa revoltă,
Își înălța spre ceruri finala rugăminte,
„O! 'ndură-Te și iartă'i, Prea Bunule Parinte"...
A zis,... și-apoi sub chinul durerilor pustii,
S'a stins, luându-și sborul spe 'nalte vecinicii...

. . . . . .

Iar noaptea 'n falduri negre cădea peste pământ,...
Din depărtări, stârnită, pe aripe de vânt,
Pornea grozav furtuna,... și'n mersul ei turbat
Își îndreptă mânia spre locul blestemat;...
Și-'nconjurând Golgotha, lovia cu tot avântul,
Voind ca să o 'ngroape, și'n noapte 'ntreg pământul
Se clătina 'n furtuna de urlete bizare,
Pe când Catapeteasma se despica'n altare...

. . . . . .

Și'n noaptea 'n care jertfă S'aduse omenirii,
Se 'nvăluia Golgotha cu nimbul nemuririi...

I. N. Minculescu-Mirandyl

pot confunda într'o lumină, *una*.

Cine ascultă cu smerenie cuvântul de pace al lui Crist — transpunându-se în vremea când acest mare dascăl al lumii se ivi pe pământ — numai acela poate pricepe cuvântul de foc al Evangeliei.

Era lumea bolnavă ca şi azi iar pământul noroios şi urât. Orgii sibaritice moleşeau şi mai mult lenevia coruptă a unui popor idolatru. O greutate nemărginită învăluia sufletele omeneşti şi pământul părea acoperit de morţi.

„Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi" răsună atunci prelutindeni şi două lumi, ca şi azi, stătură faţă în faţă socotindu-şi destinul.

Prigoniri se porniră dela cei mai puternici şi slabii împodobiră cartea martirilor cu gloria sângelui lor iar temniţele erau neîncăpătoare pentru ei.

Şi totuşi, adevărul n'a putut să fie biruit căci pot să moară oamenii în hecatombe dar ideile nu pier niciodată. Istoria se repetă sub variate aspecte dar cu acelaşi fond atunci când spiritul vremei chiamă pe oameni să-şi statornicească noui temelii sociale.

Viaţa socială e un talaz uriaş şi năvalnic care-şi are fluxul şi refluxul căci nu se poate ca o prăpastie să nu corespundă unui pisc.

Acest adevăr nu l-au priceput oamenii însă şi de-aceia îi vedem nepăsători astăzi ca şi acum două milenii, ca şi acum zeci de milenii şi tot ca atunci neîndurători. Corupţia luxului şi moliciunea nudului îi îmbată cu mireazma răului aşa ca, la lumina perlelor somptuare să uite perla de lacrimi a celor mizeri dar mulţi. Şi astăzi ca şi atunci aleargă carne după carne în timp ce spiritul înghiaţă umilit într'o mucegăită temniţă de lut.

Sărbători peste sărbători şi blestemăţii peste blestemăţii sporesc tot mai mult furiorul răului, pregătind, pe neaşteptate furtuna.

Şi nimeni nu s'a desmeticit acum două mii de ani, nici acum zeci de milenii, şi nimeni nu se desmeticeşte nici azi.

Fără îndoială însă că o schimbare se face sub ochii noştri. Care va fi religiunea viitorului apropiat? Se poate o sinteză eclectică a tuturor celor de până acum după cum se poate o reîntoarcere la trecut, după cum iarăşi se poate o evocare a trecutului dar-sub aspecte cu totul nouă.

În tot cazul, condiţiunile economice şi psihologia socială vor determina liniile largi ale viitoarei credinţi.

Iată pentru ce nu e bine să mai stăm reci şi nepăsători în faţa perspectivei de mâine ci mai ales astăzi să ne gândim la înţelepciunea preceptelor lui Confucius şi Crist.

Sunt precepte definitive pentrucă sunt adevăruri ce nu se rostesc decât în pragul marilor cutremure sociale şi spirituale.

Gândindu-ne numai la aceste precepte — la sinceritate şi iubire — câţi dintre noi putem să ne spunem că am fost şi suntem sinceri cu semenii noştri şi iubitorii lor, sinceri cu noi înşine cel puţin?

Concepţia pur pozitivistă a ştiinţei — la care ajung popoarele pe care le stăpâneşte *materia* şi pe care o reprezintă învăţaţii timpului — acest pozitivism a răpit omului orice nădejde spre *dincolo de moarte* şi l-a robit vieţii prea mult. Ne privind decât în viaţă rostul fiinţei sale pământeşti, abstracţiunile estetice şi consolatoare nu mai desmiardă sufletul omenesc ci fac din el o unealtă oarbă a jocului de patimi şi de nervi. Dacă nu mai este nimic după moarte, dacă în viaţă se rezumă toată filosofia esistenţei, atunci să luptăm pentru gloria vieţii trecând dispreţuitor peste cei slabi.

Şi iată cum se falşifică sufletul omenesc în laboratoarele de ştiinţă... *„experimentală"*, — şi iată cum nu mai impresionează pe nimeni roua sublimă: *„Veniţi de luaţi lumină!"*

Sub cerul puzderiat de astre, în mulţimea de lumini aprinse ce le poartă creştinii în zilele Invierii, există o iertare a tuturor care va veni, va trebui să vină — şi poate tot într'o superbă zi de primăvară — ca să libereze de cătuşele păcatului pe om. Doar atunci se va desmetici lumea, şi-şi va pleca sufletul spre isvoarele de lumină ale lui Confucius şi Crist. Va fi o primăvară în sufletele oamenilor şi generaţii peste generaţii se vor bucura de noua rânduială până când — învechiţi iarăşi oamenii în făptuiri rele — spiritul vremii de pe atunci din nou îi va îmboldi pe calea care duce la lumină şi adevăr.

Căci astfel se schimbă lucrurile pe lume de când, amestecând iubirea cu pământul, natura l-a zămislit pe om.

Când suntem însă *o clipă în eternitate*, cel puţin clipa aceasta s'o trăim ca nişte esteţi.

Dar estetica vieţii nu pot s'o priceapă schilodenii morale a căror viaţă se vântură zadarnic în necunoscutul amăgitor.

Numai când *'ncul conştiinţei tale* nu vei simţi nici o mustrare împotriva ta, numai atunci te vei putea socoti cu adevărat fericit.

Iată la ce trebue să meditâm cu toată seriositatea în sărbători ca să ştim ce ne poate da lumina credinţei în viitor.

Et nunc erudimini vos...

Leontin Iliescu

CHRISTOS A ÎNVIAT!

Când a venit Isus, în lume,
Cei slabi trăiau în veşnic chin,
Iar bunătatea n'avea nume
In suflete era venin.

Pentru-o greşală, — răsbunarea. —
Căci el în lume a adus
Iubirea sfântă şi ertarea;
Il răstignirâ pe Isus

S'a înspaimântat de oameni firea.
Pământul s'a cutremurat;
Păgânii, mila şi 'nfrăţirea,
Le-au răstignit şi le-au scuipat

Şi a trecut atata vreme
Şi omul tot nu s'a schimbat,
De Dumnezeu nu se mai teme:
Insă Christos a înviat...

Şi daca sufere, azi, ţara, —
Atâţi duşmani de ne-au prădat;
Tot ne mângâe primăvara
Isus Christos care a 'nviat

Şi cum mereu va trage plugul
Prin ţara nouă, — brazde noi, —
Se va întoarce iar belşugul, —
Prinosul morţilor eroi.

Şi-o sa nceteze jalea, plânsul:
Căci Domnul doar ne-a încercat,
Când inima ne-o da răspunsul,
Adevărat c'a înviat!

NIKITA MACEDONSKI

VESELIA

Revistă umoristică ilustrată

Apare în fie-care Joi şi se vinde cu

1 Leu exeplarul

Abonamentele se fac numai anual şi costă:

52 lei în ţară şi
60 „ în străinătate

Glasul clopotelor

Aşezaţi unul lângă altul pe terasa unui local liniştit şi gol — eu şi prietenul meu vorbeam.

Luna plină a întâielor zile ale lui Aprilie îşi răsfrângea albăstrelele pe geamurile ferestrelor dela mai multe case şi stelele, din cerul vioriu, se ştergeau aproape.

— Auzi glasul clopotului? îmi zise el.

— Da, trebue să vestească învierea, căci azi este Paştele.

— Aşa trebue să fie, dar eu, ori cum sunt adânc mişcat la sunetul lui, căci azi, îl aud întâi de când m'am întors dela răsboi. Şi cum n'aşi fi oare mişcat?

Glasul clopotului e legat pentru mine, de atâtea amintiri. Din ele, una m'a turburat mai cu seamă.

— Spune-mi-o şi mie, dacă e aşa, îi zisei.

— Fie.

Şi se apucă să mi-o povestească.

Iată ce 'mi spuse:

— Înrolându-mă, începu el, în cel dintâiu regiment care se afla gata de plecare spre Câmpul de bătaie, făcui cunoştinţa unui băieţandru care era sergent-major, dar al cărui chip, luminat de nişte caracteristici ochi albaştri, şi al cărui mijloc subţire, îl făcea să pară că este mai mult o fată de cât un băiat.

Fiind plăvit, chipul îi era auriu, ca şi părul.

Din cele pe care mi le spuse îi cunoscui aproape viaţa toată şi felul lui de-a simţi şi judeca.

— Născut într'un orăşel de provincie, crescuse mai mult în preajma acelui orăşel, şi anume: într'o casă de ţară ce se înalţa pe un petec de pământ al tatălui său, înnecată vara de flori de liliac şi de trandafiri, şi lăsând ca ochii săi să fie furaţi, departe de tot, de priveliştea câmpiilor de smarald ce se duceau spre soare-apune, spre soare-răsare spre miază-zi şi spre miază noapte — cât puteai să cuprinzi cu ochii.

Frăgezimea acestor plaiuri printre cari şerpuiau ape argintii, fusese cea care i se răsfrânsese nu numai pe chip, dar şi în suflet.

De cum se înrolase însă în armată, şi, chiar înainte de a-l cunoaşte eu, o uşoară umbră de întristare îl întunecase. Prea plin de avânturi şi de dragostea pentru ţara spre a nu răspunde la chiemările ei el însă, lasă în urma-i o altă dragoste, cea pe care o avea pentru o fermecătoare copilă ai cărei părinţi locuiau, în oraş, aproape de casa tatălui şi mamei sale.

Sentimentali, după cum rai se mai afla câte o pereche în lumea de astăzi, ei îşi jurase ră să se iubească până la moarte, căci, cu adevărat, se şi iubeau ca 'n vremile de mult.

Iar când auzeau clopotele sunând la biserica din mahalaua lor, nu se gândeau la altceva decât la ziua în care ei vor suna fericirea lor desăvârşită.

Trăiseră o veselă idilă ca apa unor pârae limpezi când e sărutată de zori, și nu-și închipuiau că restriștea îi pândește, din umbră.

Atunci când se despărțiră, deși amândoi știau că visul putea să le fie curmat fără de veste, nici unul nu se gândiră la această.

Știe mielul, când e desprins de stâna lui și când mânat din urmă spre oraș, că n'are să se mai întoarcă vre-odată, căci e dus la moarte? Soarele, era prea vesel în ziua despărțirei lor pentru că ei să-și închipuiască măcar că se va întuneca vreodată.

Florile, străluceau de o prea mare tinerețe și frumusețe, pentru ca ei să nu fie siguri că, cu toate că primăvara și vara au să treacă, și că toamna și iarna au să le nimicească, altele se vor ivi neîncetat, și că, tot astfel, se va scurge și viața lor.

Își ziseră, dar, adio, și ea rămase în urmă, iar el plecă liniștit ca și cum ar fi trebuit să se revadă a doua zi. Aceste mi le povesti tânărul meu prieten, despre băiețandrul cu ochii de cer cari își doarme acum somnul de pe urmă sub o movilă de pământ din câmpiile Bulgariei.

Ce s'a făcut biata copilă pe care a iubit-o atât, și care l'a iubit, la rândul ei, cu nemărginită patimă?

Nici n'am vrut, nici nu voiesc să știu, dar nu prea mă îndoiesc că, de vreme ce așa este viața, ea 'l va fi uitat, căci ce nu se uită pe pământ, și, la urma-urmei, nu este oare omenesc, și poate chiar drept, a se spune:

Morții cu morții și vii cu vii? Ori cum ar fi însă, aceste sunete vesele de Clopot ce 'mi vestesc reînvierea lui Cristos îmi amintesc de cele despre care îmi vorbea el, și cu toate că, o întristare se coboară asupră-mi, cineva pare că-mi spune că, după cum în firea întreagă nu e decât o neîncetată reînviere, pentru ce n'ar fi cu putință să se reîntoarcă, aci sau aiurea, acum sau peste milioane de ani, acei care s'au dus?

Și cum încheie prietenul meu cele pe care mi le povesti, sunetele, clopotelor se ridicară din nou, și fie care din aceste sunete parcă ziseră.

Reînvierea e în tot — în tot — peste tot— peste tot — în tot — în tot.

Pavel Florentin

CITIȚI
ZIARUL
Călătoriilor și al
Științelor Populare
Apare în fie-care Marți cu interesante articole de popularizarea științelor, povestiri istorice și ilustrațiuni.
Abonamentul se face numai anual și costă
52 lei în țară și
60 „ străinătate
— 1 leu exemplarul —

Când a înviat Domnul Christos?

Ducându-mă Vineri, înainte de Florii la Mitropolie, după ce lăsasem la redacția „Universului" articolul pentru Duminica Floriilor, dădui în curtea catedralei peste o discuție aprigă ce se urma între un creștin zelos și păr. arhimandrit **Gherontie Nicolau.** Adică mai aprig era creștinul„ care trăgea la răspundere pe arhimandrit pentru timpul la care biserica ține sărbătoarea Invierii.

— Sunteți antidogmatici și anticanonici, striga el enervat. Pentru ce eșiți cu Invierea la miezul nopții, când ea s'a petrecut spre ziuă ? Nu spune așa la Evanghelie ?... Am să scriu despre asta și te rog să-mi răspunzi. Am mai scris eu despre lucruri din Biserică, și nimenea nu mi-a răspuns...

Când am sosit eu, discuțiunea era în toi și am ascultat aceste cuvinte. Cum au dat cu ochii de mine, s'au adresat și mie și m'au târât în discuțiune și pe mine.

— Scrie, domnule, am zis, și eu îți răspund. Dar să scrii.

Va scrie ori nu, nu știu. Dar eu n'am nevoie de aceasta, pentru ca să scriu ceva despre clipa când a înviat Domnul, dacă văd pe creștini turburați și având nevoie de lămuriri.

Mai întâi de toate, eu sunt nespus de vesel, văzând pe creștini cugetând la astfel de chestiuni. Chiar dacă ei nu nemeresc deslegarea dreaptă, chiar dacă se otărăsc asupra noastră, crezându-ne în greșală, e foarte frumos că se interesează de învățăturile evangheliei și se agită pentru ele. Bine că e așa și bravo creștin.

Dar cum stă chestiunea care făcea obiectul discuțiunii ?

Iată cum :

Părerea generală este că Isus a înviat spre ziuă. Dar aceasta nu se spune în nici o evanghelie, ci ele ne povestesc numai că femeile au venit dimineața la mormânt și l-au găsit gol. Deci Hristos era înviat înainte de venirea lor.

E adevărat că St. Matei spune că s'a făcut cutremur mare și că un înger a venit din cer și a răsturnat piatra de pe ușa mormântului și că fața lui era ca fulgerul și că paznicii s'au spăimântat și au căzut la pământ. Deci, întru cât atunci a răsturnat îngerul piatra de pe ușa mormântului, și asta a fost spre ziuă, când a venit femeile, e foarte apropiată ideia că atunci a eșit și Hristos din mormânt și așa sunt făcute și multe tablouri care înfățișează Invierea.

Dar evanghelia nu spune că Hristos era în mormânt atunci când îngerul a răsturnat piatra, ci, dimpotrivă, după cum citim în celelalte trei evanghelii, când femeile au venit la mormânt, **el era gol.** Se ridicase din morți, fără ca piatra de la intrarea mormântului să fie răsturnată.

Oare ar fi avut El nevoie de ridicarea pietrii, ca să iasă de acolo ? Nu s'a arătat în aceiași zi apostolilor **prin ușile închise ?**

Astfel, chestiunea de „revărsatul zorilor" sau de „dimineață" sau de „răsăritul soarelui", ca dată de care se pomenește în evanghelii, nu e în atârnare de clipa când a înviat Domnul, ci de venirea femeilor la mormânt și de vestirea îngerului către ele. Ingerul le vestește un fapt care se petrecuse deja. „S'a sculat ; nu este aici", zice el. Domnul înviase mai înainte.

Atunci când a înviat ?

Evangheliile nu ne dau clipa, dar după proorocirea Sa, trebuia să învieze a treia zi. Ziua a treia începea de la 12 noaptea Sâmbătă spre Duminică. Deci între 12 noaptea și revărsatul zorilor, când femeile iau cunoștință de Inviere, în acest interval cade scularea Domnului din morți. O clipă după 12 ore era deja ziua a treia.

Deci Biserica nu greșește eșind cu Invierea la 12 din noapte, când se citește evanghelia Invierii, după care preotul cântă **Hristos a înviat...**

Ne va face plăcere să continuăm această discuțiune și după ce va apărea făgăduitul articol al nemulțămitului, dar zelosul creștin.

De altfel, nu e întâia oară când discut această chestiune. Am discutat-o și în **Apărarea „Micii Biblii"**, întru cât am fost atacați pe baza acestui punct și am spus de atunci (pag. 20) că „evangheliștii nu fixează timpul Invierii, ci timpul când mironosițele au venit la mormânt".

De oarece nu se găsește timpul fixat, liber e să zică cineva că Mântuitorul a înviat și mai spre ziuă. Când terminăm slujba Invierii, e chiar aproape de ziuă.

Arhim. Scriban

În noaptea Paștelui

Sunt orele nouă seara și jucătorii de cărți n'au de gând să se despartă de masa verde spre a se duce la masă ca toți oamenii.

Jocul e în furia lui.

Ionel Corteanu a pierdut deja cinci-spre-zece mii de franci, lucru care îl face să fie și mai îndârjit. Joacă spre a-și redobândi suma asvârlită. Peste o oră el e în pagubă încă cu zece mii de lei.

Pe la un-spre-zece joacă pe imobile :

— Casa cu două etaje din Popa Soare.
— Pierdută.
— Casa din Buzești
— Pierdută.
— Prăvălia din Piața Mică
— Pierdută.
— Un loc viran la Sfântu Gheorghe.
— Pierdut.
— O magazie la Brăila.
— Pierdută.
— O casă mică în mahalaua Vergului
— Pierdută.
— Un inel cu briliante.
— Pierdut.
— Al doilea inel cu rubine și zmaragd
— Pierdut.

Scoase punga și numără ce bani mai are :

— Două-zeci și cinci de napoleoni de aur.
— Câștigat.

I se înseninâ figura.

Soarta se schimba.

— Cinci napoleoni !
— Câștigat.
— Zece napoleoni
— Câștigat.
— Cinci-spre-zece napoleoni !
— Câștigat
— Cinci-zeci de napoleoni
— Câștigat.
— O sută de napoleoni !
— Câștigat.
— Patru-zeci și cinci de napoleoni.
— Câștigat
— Două sute de napoleoni
— Pierduți !
— Un napoleon !
— Pierdut !

O ceață groasă se lăsă peste chipul lui. Jucase ultimul ban...

— Îți trebue un franc de birjă ? observă ironic un jucător.

Fără a zice nici o vorbă se sculă de la masă, își îmbrăcă pardesiul și eși în stradă. Aerul rece îi mai împrăștie puțin din ameteala și greutatea ce simțea.

Cel răstignit

După iarna friguroasă, primăvar' a revenit
Și, cu flori ce cresc podoaba câmpului reînverzit,
A 'nviat cel răstignit !

A 'nviat, căci de-apururi ce-i frumos, ce este bine
Peste-a răului urgie cu triumf se 'nalță 'n fine
Și 'n lumină iar revin.

A 'nviat, pentrucă trupul singur este peritor,
Forma lui mereu se schimbă în mormântu 'ncăpător ;
Gândul e nemuritor

A 'nviat, căci e viață sfântă, făr' de mărginire,
În cuvântul celui care, vorbind lumii de iubire.
Ne chemă la înfrățire.

După iarna friguroasă, primăvar' a revenit
Și, cu flori ce cresc podoaba câmpului reînverzit,
A 'nviat cel răstignit !

N. Tinc

— Sărac! exclamă el apucând spre Cișmegiu. Sărac!

Averea lăsată lui de oameni muncitori, pierdută în câteva ore, aruncată pe valurile soartei! De acum înainte rușine!

Pipăi în buzunar revolverul și gemu!

— Tu mi-ai rămas!

Intră în grădina Cișmegiului și căută mult timp un loc unde să-și curme zilele.

Scoase revolverul cu mâner de sidef, îl privi. Revolverul strălucea la razele lunei. Îl sărută. Apoi desfăcu piedica și-l îndreptă spre piept.

In acel moment aerul se umplu de sunete de clopot; o simfonie cerească îi isbi cu putere urechile și îi dete revolverul în lături.

Trăgeau clopotele pentru Înviere! Mitropolia începuse cu sgomot, apoi bisericile toate îi răspundeau cu sunete din ce în ce mai mici. Oamenii cu lumânări aprinse se zăreau trecând pe lângă grilaj.

Își aduse aminte de copilăria lui fericită când, nevinovat, se ducea cu atâta bucurie și plăcere să asculte sfânta slujbă, și se întorcea acasă vesel și mângâiat de toți! Soarta a fost rea! Dar soarta și-a făcut-o el. In lume e libertate; ai fost liber să faci bine și rău. Ai făcut rău. Singur l-ai făcut. Își aduse aminte de datoriile bănești ce avea să scoată de la cuconoscuți, de la o mătușe... Nu e de tot pierdut!...

Și... mai e și munca cinstită în lumea asta!

Și... când Christos învie, nu trebue să moară... Clopotele învierii l-au chemat la viață.

Aruncă revolverul cu scârbă și strigă:

Christos a 'nviat
Adevărat c'a 'nviat

D. Teleor.

Veniți de luați lumină!...

Pe cerul vremii semnele furtunii,
Corbi urlași — sinistri nori ai morții —
Ne cade nouă poate zarul sorții
Să spulberăm toți idolii minciunii. —

Sfie.nic, omul stă în fața vieții
Ca barca 'n voia răsvrătitei mări —
Zadarnic zbuciumatele chemări
Mai cad nepotolite 'n largul ceții!...

Nu, nu s'arată portul mântuirii
Spre care tind vâslașii fără țintă —
O rază de speranță nu-i alintă,
In preajma lor stă spaima nimicirii.

Se sfarmă astăzi idolii de piatră
Ce 'ncremeniră 'n noi smeritul gând
Iar lumea-și făurește sângerând
Pe alte temelii o nouă vatră.

Și tot ca'n alte vremi de nenoroc
Când Sybaris se stinse în orgie —
Și azi un Sfinx în cartea vieții scrie
O satiră de sânge și de foc.

Și astăzi visători înaripați
Se sting zâmbind pe crucea umilirii
Ca să sfințească tainele iubirii
Și să pricepem noi că suntem frați.

— Sunt patimi fără vină stropi de rouă,
Cununi de spini, pe fruntea lui Isus —
Sunt slovele de foc ce EL le-a spus
Moșnegului pământ... e „Pace vouă!...

Dar unde ești, văpaie de iubire,
Semănător de visuri și lumini
Să tâlmăcești a veacului ruini,
Desbrobodind o lume de-amăgire?

Din lacrimile plânse-atâtea vremuri
Să ne'mpleteți o horbot'a durerii
Și cu fiorii dulci ai primăverii
Făptura noastră toată s'o cutremuri?

Am răscoli pământul plin de vină
Și l-am ierta pe Cain de păcat —
Noroadele — ar simți că le-ai iertat
Și că le chemi: „Veniți de luați lumină!...

LEONTIN ILIESCU

Există fotografia lui Christ?*)

Cine nu ar zimbi citind acest titlu? Și totuși — dacă nu este o fotografie propriu-zisă, în înțelesul modern al cuvântului — **există** imaginea în mărime naturală, nu zugrăvită de mână omenească, ci luată prin impresie chimică, după chiar corpul lui Isus Christos.

ISTORIC:

La înapoierea din cruciade, un cavaler francez aduse în patrie, o bucată de pânză pe care o dete în păstrarea călugărilor din Lirey, afirmând că este Sântul Giulgiu în care corpul lui Isus a fost învelit înainte de a fi coborât în mormântul lui Iosef din Arimatheia.

Istoria arată că în 1353, acea bucată de pânză se afla realmente în biserica din Lirey. Era de in și foarte fină: în totul asemănătoare cu pânzele găsite acum în urmă, în sarcofagele egiptene. Lungă de 4 m. 10, lată de 1 m. 40, lăsa să se ghicească într'o culoare brună-roșietică, imaginele foarte nedeslușite ale unui corp omenesc văzut din față și din spate, pornind în sus și în jos dela mijlocul pânzei, imprimate cap la cap.

Privită cu multă băgare de seamă, imaginea arătă un corp omenesc, dar redat în mod cu totul curios; părul, fruntea, nasul, umerii obrajilor, barba cum și toate părțile proeminente ale corpului, erau singurele indicate în tonalități închise; iar globul ochilor, al gurei, al subsuorilor, al pântecelui, etc. se pierdea în tonuri din ce în ce mai deschise, până la culoarea gălbuie-cenușie a pânzei de in învechită. Era deci o imagine perfect modelată.

La 1452, giulgiul trecu în posesiunea casei de Savoya fiind păstrat aproape un secol la Chambéry, într'o raclă de argint. In 1352, era gata să fie distrus de un incendiu care atinse colțul lăditței pricinuind o serie de arsuri giulgiului.

Cum pânza sta îndoită în raclă, arsura a format seria de găuri ce se văd în lungul ei, de o parte și de alta a Sfintei Imagini, cărpite cu bucăți de pânză mai nouă, de o prințesă de Savoya.

La 1578, pânza a fost depusă în Catedrala din Turino, unde se află și astăzi, fiind rar arătată privirilor credincioșilor.

In 1898, cu prilejul unor serbări religioase, fiind expusă câtăva vreme, cavalerul Pia obținu autorizațiunea să o fotografieze. Dar, minune! A doua zi, toate ziarele din Turino publicau următoarea noutate:

„...Pe măsură ce placa fotografică se developa, s'a văzut apărând ceva cu totul neașteptat: **Imaginea desăvârșită și întreagă a lui Christ**: cap, mâini și picioare cari eșiau la lumină, ca și cum cliseul — în loc să reproducă negativul giulgiului în care corpul a fost învelit — ar fi luat **direct** și pozitiv fotografia corpului! Giulgiul era deci un **negativ exact** al cadavrului ce acoperise!"

Aceasta e suficient să explice pentru ce imaginea păruse totdeauna nedeslușită și greu de înțeles, nimeni negândindu-se că e o înregistrare negativă, care fel de imagini nu au fost cunoscute decât acum de curând, odată cu inventia fotografiei.

Cu tot intervalul de 13 secole, care aruncă un val de întuneric asupra istoriei Sfântului-Giulgiu, sunt probabilități științifice demonstrate, că bucata de pânză dela Catedrala din Turino, e însăși aceea care a acoperit corpul neînsuflețit al Mântuitorului.

In adevăr, e o utopie a admite că un călugăr-pictor din evul mediu ar fi putut să conceapă o imagine negativă. In al doilea rând factura în masse de umbră a desenului nu se potrivește cu stilul sec și precis din picturile primitivilor. Și, al treilea, proporțiile absolut juste, ale imaginei corpului și cunoștința aprofundată a anatomiei umane pe care ar fi trebuit să o posede artistul, ne îndreptățește să înlăturăm definitiv această presupunere; — se știe că după Christos și înainte de escolul al XIV-lea artiștii erau cu totul necunoscători ai proporțiilor corpului uman.

In consecință: ne aflăm în fața unei imagini negative, bine proporționată și perfect modelată imprimată direct de pe un cadavru, pe o pânză de in.

Se naște întrebarea: Cum s'a imprimat imaginea?

EXPLICAȚIA ȘTIINȚIFICĂ:

In ședința dela 21 Aprilie 1902 a Academiei de Științe din Paris, d. Delage a citit o comunicare a d-lui M. P. Vignon, dr. în științe și preparator la Sorbona, asupra Sfântului-Giulgiu din Turino.

D-rul Vignon în tovărășia maiorului Colson, au făcut pe cadavre serii întregi de experiențe spre a-și putea explica proveniența imaginei.

Iată în rezumat, concluziunile științifice ale celor doi savanți:

Tradiția ne spune că aromatele cu cari evreii stropeau lințoliile, erau compuse din unt-de-lemn, smirnă și aloes. Din Sfânta Scriptură știm că Iosef din Arimatheia a pus în mormânt corpul lui Christ, cu **aromate** a căror bază o formă rășina de aloes. Ori, sub influența alcaliilor, acea substanță se oxidează, luând o culoare brună-roșietică.

Așa dar, o pânză de in imbibată cu aloes, devine o suprafață sensibilă, capabilă a fi impresionată de vaporii de amoniac.

Pe de altă parte, s'a dovedit că în sudoarea corpului omenesc în stare de febră — cum a trebui să fie Divinul Mântuitor în chinurile crucificării — se găsește o mare cantitate de carbodiamidă sau **uree**, a cărei formulă chimică e: CO (Az H)^2 și care degajează vapori de amoniac.

Această substanță determină deosebirea sudoarei în stare de friguri, de aceia a omului sănătos, care e compusă numai din apă, clorură de sodiu și potasiu, urme de fosfați și oxid de fier.

Concluziunile sunt evidente:

Dacă trupul unui crucificat, după ce a îndurat toate chinurile agoniei, deci a transpirat febril din abondență, e coborât de pe cruce îndată ce și-a dat obștescul sfârșit, apoi depus în mormânt pe o pânză imbibată cu un amestec de unt-de-lemn, smirnă și aloes, iar capătul pânzei se întoarce peste cadavru pentru a-l acoperi în toată lungimea, sucul de aloes, substanța sensibilă a pânzei, se va impresiona sub acțiunea vaporilor amoniacali ai sudoarei — fie și uscată — și se va închide la culoare, după legile cari conduc reacțiunile foto-chimice; adică intensitatea coloratiunei va fi proporțională cu depărtarea pânzei de diferitele părți ale corpului. Deci, vom obține pe stofă, o imagine negativă complet modelată.

Dacă ținem seama de imposibilitatea ca un pictor din evul-mediu să facă o imagine negativă și perfectă ca anatomie;

Dacă chiar am bănui că pictorul a întrebuințat o culoare care sub oarecari influențe chimice necunoscute și-ar fi schimbat valorile, devenind din pozitivă negativă; — cum se ex-

(1) Pentru stabilirea prezentului studiu, m'am servit de lucrările savanților Vignon și Colson, de publicațiile d-lui F. Dillaye și de Anuarul Soc. Franceza de Fotografie pe anul 1902.

plică atunci, că urmele de sânge, care în curs din rana făcută cu sulița în coasta Mântuitorului de legionarul roman, sunt în dreapta iar nu în stânga? — Cum se explică atunci că însăși aceste urme, ca și cele produse de înțepăturile coroanei de spini, pe Divina Frunte, sunt traduse cu pete albe pe pânza giulgiului, pe când se știe că orice vopsea roșie-brună (coloarea sângelui), are ca bază oxizii de fier, chimicește foarte stabili și neputând sub nici o reacțiune să dispară sau să se albească (nici o sare de fier nu e albă)?

Dacă ținem seama de posibilitatea că trupul unui crucificat își poate imprima imaginea pe o pânză cu aloes, după cum au dovedit d-nii dr. Vignon și Colson, reese evident că figura de pe Sfântul-Giulgiu e imprimată chimic de corpul unui om care a fost acoperit cu giulgiul. Fosta acest om Isus Christos?

Fără șovăială putem zice „da"! Mai ales că știința fotografică do încă o probă: Dacă trupul ar fi rămas îngropat multă vreme, ar fi urmat o descompunere și o distrugere totală a imaginei.

In adevăr, din experiențele savanților Vignon și Colson se dovedește:

1) că cea mai clară imagine se obține printr'un contact de câteva ore între corp și pânză, și

2) că, începând de a doua zi, imaginea devine ce în ce mai întunecată și mai vagă, dispărând cu totul într'o colorație generală a pânzei, dacă contactul durează peste 2 zile.

Sfânta Scriptură ne luminează asupra timpului cât Mântuitorul a stat în mormânt!

E inutil să mai insistăm. Lințoliul dela Turino, unul și singurul pe pământ, e cu adevărat Sfântul-Giulgiu.

Gorjanul

La o înviere

> Dacă vre-un frate are femeo necredincioasă și ea încuviințează să locuiască cu dânsul să nu și-o lase.
> (Pavel Epistolă I. către Corinteni 7/12).

De trei zile Tinel nu mai avea astâmpăr. Număra zilele, ceasurile, minutele și i se păreau că trec mai încet ca oricând...

Trece atât de greu timpul când vrei să treacă mai iute!

Era într'o continuă frământare, pretutindeni.

La lucru n'avea răbdare să stea, la masă mânca pe fugă, simțea nevoia să meargă mult, să-și treacă timpul.

Seara se culca de vreme, fără să poată dormi toată noaptea însă, căci n'avea liniște nici în pat.

Făcea fel de fel de planuri. Când i se părea unul mai bun lăsa la o parte pe celălalt, pe care-l făurise cu câteva clipe înainte și până să-și stabilească unul definitiv și să ajungă la cea mai bună soluție trecură și cele 3 zile.

Era Sâmbăta învierii....

Agitație multă în oraș. Pentru Tinel era zi de libertate, căci biroul era închis. Planul de atac era stabilit. Va veni la biserică după ora 11 și jum. Tatiana era la cor. Se va ascunde, să nu fie văzut. Va sta jos, la o parte, mai spre ușa bisericii. Iar după ce slujba s'ar fi terminat, când va ieși....

Vai cu câtă bucurie se gândea el la clipa aceea fericită. I se părea ceva sublim. Căuta să și-o întrevadă. Ce va zice ca când se va pomeni cu inelul de logodnă în deget. Era beat de fericirea, care-i apărea în zare. Mergea fără să știe cum și unde.

Se 'nsera. Își pierduse ziua.

Prin mulțimea, care mișuna în dreptul palatului, Tinel, fără voe, își aruncă ochii la ceasul „Fundației".

Era 8 și 20. Felinarele erau aprinse. Trezit din visare observă forfoteala din juru-i își dădu seama unde e, că era târziu. Ar fi trebuit să se ducă la masă, dar nu-i era foame. O luă la stânga, pe strada Academiei, și încet-încet, ca să-i treacă timpul, cu fața veselă, pipăind cutia cu cele două inele, pe care le avea în buzunar și cari trebuiau să-i dea atâta fericire se ndrepta spre casă. Odăița nu i se mai părea urâtă și singuratecă...

Intră înlăuntru. Își scoase hainele negre, pregătite cu multă trudă pentru această seară; se bărbieri, se îmbrăcă încet, cu îngrijire, se uită în oglinda, care i se părea destul de mare altă dată, dar mică acum, când nu se putea vedea în întregime. Scoase lucrurile din hainele pe cari le lepădase și nu fără bătae de inimă strămută dintr'o vestă în cealaltă cutiuța cu cele două inele, dătătoare de fericire. Nu voia să le mai privească.

Ar fi dorit să le vadă de acum la locul lor, cel mic în degetul ei atât de fin, atât de drăgălaș, celălalt mai mare pe care era scris numele îngerașului în degetul lui.

Se uită la ceas.

Trecuse timpul cu toaleta. Era 10. Își luă din saltarul mesei lumânărelele, le strânse cu grije, mai privi odată în oglindă și agale-agale o porni.

In fiecare an de înviere se ducea la Mitropolie. De data asta, pentru prima oară, petrecea învierea la biserica Icoanei.

Ca să lungească drumul merse încet pe calea Victoriei până la capul podului, o luă îndărăt pe bulev. Colței.

Era lună frumoasă și liniște. Își căuta steaua pe cer și ce n'ar fi dat să știe dacă e alături de a „ei".

Preamătul frunzelor îl făcea să viseze.

. . . . . .

In fund lângă ușe, se părea lui Tinel că aude vocea ei printre toate celelalte.

Mirosul de tămâe îl făcea mai nervos și din când în când se ducea pe afară să ia aer. Nu mai trecea timpul. Era nerăbdător.

Se așeză pe o piatră de lângă treptele bisericii și se gândea... Pâlcuri-pâlcuri de credincioși veneau la biserică.

De afară asculta cântecele corului... Ii treceau prin minte cele trei-patru luni de când o cunoștea, de când nu mai avea astâmpăr.

O întâmplare... Era prima lui dragoste... Și o iubea atâta de mult. Ea, fire mai rece, nu-și prea arăta dragostea față de el. Lui i se păreau zilele lungi și grele fără ea și atunci când n'ar fi văzut'o se gândea că viața n'are nici un rost.

Dacă timpul i-ar fi îngăduit ar fi fost mereu lângă dânsa. In rarele lor întâlniri de Duminică, în cari puteau să stea împreună timp mai îndelungat îi vorbea de logodnă, pe care ar fi dorit-o el imediat. Ea nu voia. Și de multe ori îi punea la îndoială sinceritatea. Ii făcea dese reproșuri dar... când dânsa se supăra o ruga ca un copil să-l erte că n'a știut ce-i spune.

Acum însă nu mai avea ce să mai zică. Ii va pune inelul în deget și o va săruta atât de dulce...

Nici nu-i trecea prin minte că ar fi putut să se împotrivească.

— Christos a 'nviat...

— Adevărat ca 'nviat..

Și lumea ieșea din biserică veselă, cu luminițile aprinse glumind și râzând, cu grije să nu li se stingă lumânărelele. Cu lumânărica aprinsă în mână, pipăindu-se din nou să vadă dacă cutia era la locul ei. Tinel era zăpăcit de tot. Astepta să iasă și ea. Era momentul suprem.

Se așeză în dosul scării, să nu fie văzut când va ieși. De sigur cei din cor vor fi cei din urmă, dar ea iese de obiceiu înaintea celorlalți.

Timpul parcă-și ducea o casă în spinare, ca melcul, atât de încet trecea.

Își ascuți privirile, nu cumva s'o piardă din ochi.

Inima-i bătea puternic. A proape toată lumea ieșise din biserică. Luminile începuseră să se rărească, iar înlăuntru să se stingă. Sgomotul se depărta. Tinel deveni neliniștit Fel de fel de gânduri îl năpădiră dintr'o dată.

Să nu fi venit la cor? Era un lucru imposibil. Să n'o fi văzut când a plecat? Ochii inimei văd mai departe decât cei ce sunt dați să vadă lucrurile obișnuite. Disperat, era cât p'aci să plece. S'ar fi dus la ea acasă, lucru ce altă dată n'ar fi îndrăznit să-l facă.. Poate era bolnavă!...

Deodată rămase înlemnit. In tăcerea, care-l învăluia auzi pași. Poate că înadins venea singură, mai la urmă.

O fi știut că vine și aștepta să iasă mai târziu. Dar de unde știa? El, ca să n'o facă să bănuiască îi spusese că se duce de înviere la Mitropolie. Dar ce-i pasa... Bine că o va vedea.

Scoase cutiuța din buzuna și pregăti inelele.

Din fundul grădiniții se auzeau șoapte, cari se apropiau din ce în ce... Mă iubești?..

— Imi ești atât de drag!...

Tinel nu știa ce să creadă O! nu putea fi ea!

Nu-și mai simți pământu sub picioare... Era vocea ei.

...Imi ești atât de drag!...

Stinse lumânărica, se dădu îndărătul zidului și aștepta Pașii se apropiau...

Și atunci îi fu dat să vază..

La doi pași de el, deasupra lumânărelelor aprinse, cari dădeau aspect de solemnitate strâns îmbrățișați Tatiana cu un tânăr se sărutau fierbinte

— Te iubesc!... Ce dragă îmi ești!..

Ce sfidare. La doi pași de el Tinel nu mai văzu nimic Intr'un geamăt surd se prăbuși la pământ.

Și'n timp ce pentru toți ce din jur se făcea lumină, ur întunerec adânc îl învăluia.

Când toți slăveau clipa, fă găduitoare de noui speranțe el blestema aceea, care i le-a înmormântat pe cele mai frumoase...

— Christos a 'nviat...

Și șoaptele trecea mai de parte... Și pe buzele tuturor erau vorbe vesele și pe fețele tuturor bucurie.

Un suflet își înăbușea durerea.

Era atât de puțin între miile cari nu se gândeau în acea clipă decât la fericire...

C. Maxim

București, 24 Aprilie 1921.

PATIMILE TALE DOAMNE...

Slove pentru ANA

Patimile Tale Doamne, înțelese tuturora
Curg în trupuri nedospite ca o blândă primăvară;
Patimile Tale Doamne — fericirea cea amară —
S'au întins pe glia lumei ca 'nspe ziuă aurora;

Din adâncul de'ntuneric, coborât de-atâtea vremuri,
— Trecător — ai pus balanța între fiară și 'ntre om
Patimile Tale Doamne au sădit pe glie-un pom,
Săb a căror crengi umbroase doar iubești și te cutremuri.

Salahorul gol și negru — un pribeag de mii de ani —
Învățat-a dela Tine răstignirele-i pe cruci;
Toți bastarzii — mucenicii — adunați pe la răscruci,
Plâng ca tine pe vr'un luda ce i așteaptă 'n târg cu bani.

. . . . . .

Patimile Tale Doamne; înțelese tuturora,
Sunt focarul suferinții radiată azi la toți...
De-ai iubit pe Magdalena, ai cercat s'arăți că poți,
S'o aduci în grup cu alții, unde cerne aurora.

Eu, mă 'nchin luminei Tale, dar iubesc un singur om,
Pe mondena Magdalena — greu s'o ai și s'o 'nțelegi,
Om ce mă va bate 'n cuie sub frunzișul unui pom...
Patimile Tale Doamne, clocotese în mine 'ntregi.

V. Corbasca

S. ZWEIG

PELERINAGIUL

— O istorie de Paști —

Svonuri ciudate circulau prin țară despre sosirea lui Messia. Grupuri de oameni veniau dela Ierusalim în localitățile mai mici ale Iudeei, povestind minunile ce s'au întâmplat și lăudând pe maestrul. Mare era dorința tuturor după Mântuitorul și ochii le străluceau plini de speranță.

Pe vremea aceea trăia în țară un tânăr care avea o inimă plină de credință.

Pe sărmanii pelerini, care veneau dela Ierusalim îi invita în casa sa ca să-i povestească despre Mântuitorul lumei.

Tânărul visa zi și noapte despre Fiul Domnului și dorea ca să-i vadă fața.

Intr'o noapte visă că Mântuitorul l'a chemat la dânsul. Indată ce se deșteptă se dădu jos din pat, își luă bagagiul și plecă la drum spre Ierusalim.

Era o noapte frumoasă luminată de lună. Tânărul înainta cu pași grăbiți ca să vadă fața Mântuitorului.

Intr'aceea se făcu dimineață, el însă nu se opri, ci merse mai departe, cu toate că era o căldură de nesuferit.

In curând pașii săi deveniră mai înceți; picături mari de sudoare îi curgeau de pe față și haina grea de sărbătoare începu să-l apese greu. Intâlnind în drum un cerșetor 'și dădu haina, aducându-și aminte de cuvintele Domnului.

O bucată de vreme merse bine, dar oboseala îl cuprinse din nou, setea îl chinuia grozav, dar nicăeri nu se vedea un isvor sau o casă ospitalieră.

Câte odată se gândea să se înfoarcă, sau cel puțin să se odihnească câteva ceasuri în umbră. Neliniștea îl mâna însă înainte, mereu tot înainte!

Intr'aceea se făcu amiazi; soarele ardea cu putere.

Ochii pelerinului erau roșii și umpluți de praf, mersul îi devenea din ce în ce mai nesigur și limba i se uscase în gură.

De mult l'ar fi părăsit puterile, dar teama că va ajunge prea târziu îl mâna înainte.

El se mai târî până la o casă dela marginea drumului. Cu o ultimă sforțare aruncă toiagul de ușă și ceru femeei care deschise să-i dea apă. După aceea căzu leșinat pe pragul ușei.

Când își veni în fire simți din nou putere în corpul său. El se afla într'o cameră răcoroasă și întins pe un pat.

Primul său gând a fost ca să sară din pat și să vadă unde se află soarele. Era după amiazi.

In momentul acesta intră în casă femeea, care deschisese ușa. Ea era încă tânără și după chipul ei era Siriană, și zâmbi când îi dădu bunăziua.

El îi mulțumi, dar nu îndrăzni să vorbească despre plecare deși inima îl îndemna la drum, femeea îl invită în camera de mâncare, unde începură să vorbească.

Ea spuse că este soția unui centurion roman, care a răpit-o din patria ei și a adus-o aici unde nu-i convine viața monotonă.

Astăzi va sta toată ziua în oraș de care ce Pontias, guvernatorul a dat ordin să fie executați toți tâlharii.

Pe când ea vorbea, îl privea cu ochi dulci, căci el era un tânăr frumos.

Tânărul se gândea însă să plece și să vadă pe Mântuitorul, dar vinul cel greu pe care-l băuse îl amețise și îl invita la odihnă.

Vinul începu să-i stârnească alte dorințe. Când ea se apropie de el, o strânse în brațe și începu să o sărute...

Și el uită cea mai sfântă dorință a sa, căci se gândea numai la femeea pe care o strângea în brațe.

In amurgul serii se deșteptă din amețeala de care fu cuprins. El se smulse din brațele ei, își luă toiagul și plecă repede, cu mustrarea cugetului că din cauza unei femei a uitat pe Mesia.

Tânărul plecă repede spre Ierusalim.

Se făcuse seară și printre frunze trecea o adiere ce pare că comunica lumii un secret. Deja se afla aproape de țintă. El însă se gândea că din cauza acelei femei nu va mai vedea pe Mântuitorul, deși vedea turnurile templelor din cetatea sfântă.

Numai odată se opri el în pelerinagiul său. Aproape de oraș pe o colină văzu o mulțime de oameni. Deasupra lor văzu înălțându-se trei cruci. Lângă ele străluceau lăncile soldaților romani, cari păreau a fi stropite cu sânge.

El întrebă pe un călător care rătăcea pe drum încoace și încolo și avea privirile aiurite și fața îngrozită: că ce este acolo.

Străinul nu răspunse, dar o luă la fugă ca și când ar fi fost gonit de toate furiile iadului.

Acesta era trădătorul Iuda Iscarioteanul...

Tânărul întrebă pe un alt trecător. Acesta zise că trei criminali au fost crucificați, trei criminali, condamnați de Pontius Pilat.

Pelerinul se duse înainte la Ierusalim. Odată aruncă o privire spre colina aceea unde erau răstigniți cei trei. El văzu pe unul la dreapta și pe altul la stânga. Fața celui din mijloc nu o putu vedea și el trecu înainte ca să vadă în oraș fața lui Messia „Mântuitorul Isus Christos!"

Cantilena iubirii

Când veni, pe lume, omu,
Dumnezeu l'a dăruit
Cu voință și cu minte
Și cu dorul de iubit.

Din iubire născù ura
Care-apoi se prefăcù
In demonicele faote
Ale lumei de acù.

Când căința și 'ndreptarea
Ghiața urii va topi
S'o aprindă 'n suflet, iarăși,
Tot dorința de-a iubi...

. . . . . .

Al. R. Nitulescu

GALBENI

Lumina soarelui s'a stins, puternic cutremur a zguduit pământul sfărâmând stâncele; Catapeteasma templului s'a rupt de sus până la pământ în două, mormintele s'au deschis, morții au înviat și au apărut înaintea familiilor lor.

Pe Golgota se înalță trei cruci și pe cea mijlocie zace „Isus" mântuitorul nostru, strigând cu durere: „Eli, Eli lama sabhani" și și-a dat ultimul suspin. Tiranii văzând minunea fug strigând: „Adevărat este fiul lui Dumnezeu", credincioșii jelind și în lacrămi scăldați pleacă capul în rugăciune pe pământul pietros și plin de colb.

De la apus plutește în aer satana prefăcut în trupul unui mare corb și se așează pe vârful crucei. Ce contrast între corbul cel negru și senina față a lui Hristos cu coroana de spini pe cap și cu pieptul străpuns de sulița din care se strecoară sângele sub cruce, vărsat din iubire pentru fericirea neamului omenesc.

Satana cugeta: pe mine m'au gonit din trupurile oamenilor, Pilat își spală mâinile înaintea poporului spunând: Nu vreau să vărs sânge nevinovat; nu găsesc vină lui. Iuda înapoiază cei 30 arginți și căindu-se — se spânzură. Tu ai iertat tuturor până și banditului de lângă crucea ta, primindu-i pe dânșii în împărăția Tatălui, și iadul cutremurându-se a rămas gol și închis. Satana cugetând astfel s'a coborât la rădăcina crucei, scormonind pământul însetat de sânge, și luând cu ghiarele sale un bulgăre s'a ridicat în aer și a apucat drumul spre apus de unde a venit.

Porțile iadului fiind închise, cu tunete și trăsnete infernale au fost deschise și satana a intrat în marele său palat unde Belzebut a adunat pe marii duci ai infernului, ca împreună cu satana să înceapă cea mai importantă conferință viitorului infernului.

In speranța bunei veniri a satanei toți de față sau speriat, acoperindu-și fețele cu ghiarele și fiind orbiți de lumină nedescrisă strigând:

Stăpâne ce ai tu în ghiarele tale ascunse, căci pe noi ne orbește și ne nimicește, necunoscuta lumină ce o revarsă. Satana acoperă cu aripile sale negre bulgărul și finiști adunarea, spunând: Tovarășilor aveți răbdare, împărăția noastră este aproape, căci cel ce ne-a gonit de pe pământ a zis: că a treia zi va învia și va împuternici pe ucenicii săi și apoi se va înălța în împărăția tatălui. Ce va orbit însă este „Adevărul" pe care nu aveți să-l pricepeți nici odată fiindcă este distrugerea noastră, este sângele Lui!

După înălțare voi face din fiecare picătură miliarde de „Galbeni" cu care voi cumpăra sufletele ca să înființez iadul pe pământ de unde va deveni credința și lăcomia după Galbeni.

Fiul vinde pe părinți, fiica își vinde cinstea, părinții se vinde unul pe altul, sluga vinde pe stăpân și așa mai departe. Hoții și banditii cumpără pe judecătorii și nesupărați de nimeni se vor preumbla pe locurile de care s'au ferit mai înainte de crimă.

De la marea conferință în palatul iadului au trecut 1889 ani și satana se bucură de mare succes; lumea și-a vândut sufletul uitând cuvântul Domnului că: „Mai degrabă va trece cămila prin urechile acului, de cât un bogat să intre în împărăția Cerului"; Intinde Doamne mâna Ta plină de dreptate rămașilor Tăi credincioși și îi ferește de ispită!

Populatia Statelor-Unite

Bogățiile imense ale Statelor Unite au fost scoase la iveală grație energiei locuitorilor.

Din toate părțile lumii oameni energici doritori de a-și îmbunătăți soarta au alergat cu sutele de mii spre acest pământ binecuvântat. Aventurierii spanioli cari însoțiau pe Christofor Columb, Olandezii cari fundară orașul New-York, puritanii britanici, hughenoții francezi au muncit, au scormonit pământul și după multă trudă au dat de avuții incalculabile.

La început coloniști nu bănuiau bogăția pământului unde debarcau. Tocmai după două secole prin muncă stăruitoare și neintreruptă națiunea americană a devenit atât de prosperă. Pe vremea războiului Independenței Statelor-Unite, pe la finele veacului 18; erau puțini milionari într'aceste părți, spune marele economist francez *Tocqueville*. Cum s'a făcut că azi Statele-Unite sunt țara cu industria cea mai înfloritoare, cu comerciul cel mai întins? Aceasta minune au făcut-o indivizii selecționați din toate părțile cari au emigrat în America.

Cei mai însemnați emigranți sânt Albii de origină engleză cari au venit pentru întâia oară în Statele Unite pe vremea reginei engleze Elisabeta, prin secolul 16. Ei au întemeiat aici o colonie intitulată Virginia. După aceștia veniră pâlcuri numeroase de alți Englezi atrași de bogăția țării. Apoi au venit Germani, suedezi, Olandezi, Irlandezi catolici, hughenoți francezi, Evrei. In al II-lea rând ca număr de populație sânt Negrii cam 10 milioane. Ei sânt în unele părți așa de numeroși în cât prin statul de pe lângă golful Mexic 40 la sută din populație este formată din Negri. Rasa galbenă este reprezentată prin puțini chinezi, vre-o 70.000 și cam tot atâți Japonezi. Pieile Roșii s'au prăpădit așa că de abia dacă au mai rămas vre-o 300.000. Toți aceștia au trebuit să învețe limba engleză căci după legea de naturalizare din 1906 pentru împământenire se cere cunoștința acestei limbi.

Fenomen minunat este că această împestrițătură de elemente deosebite ca limbă, religie, moravuri și cultură au putut forma o națiune unitară.

Primii coloni englezi cari veniră în Statele Unite începând din secolul 16 până la al 18 se transformară sub influența climei și a populațiunilor cu cari veniră în contact. Ei se contopiră mai apoi cu Olandezii cari în 1709 întemeiară orașul New-York, spre finele secolului 18 o colonie de Germani care se stabili în Pensilvania se topi de asa

meni în masa coloniştilor englezi.

Elementul însă care avu cea mai mare influenţă asupra poporului american fu elementul francez. Huguenoţii francezi goniţi din Franţa, după revocarea edictului din Nantes se stabiliră aici.

Influenţa franceză persista în numele de familii, localităţi şi în mândria Americanilor când au strămoşi francezi. Poporul american, englez la origină, a fost profund modificat de încrucişeri de rase. Dovadă că multe din numele cele mai ilustre în ştiinţă, literatură, artă sânt de origină străină. *Edison* este prin tată olandez, ca şi fostul preşedinte *Roosevelt*, *Wilson* este scoţian, marele chirurg *Carrel* este Francez, miliardarul *Vanderbilt* este Olandez, primul *Astor* este născut în Germania *Carnegile* este Scoţian.

Topirea diverselor neamuri cari alcătuiesc populaţia Statelor-Unite formează una dintre cele mai de căpetenie preocupări ale oamenilor de stat americani. Pe lângă cetăţeanul american, se mai găsesc ca duşmani de moarte ai acestuia *Negrul* şi *Indianul*. Pe aceştia din urmă legea îi consideră ca vechi posesori ai pământului cari au pierdut drepturile în urma cuceririi, conform constituţiunii americane Negri sânt cetăţeni liberi, căci nimeni nu poate fi exclus din corpul electoral din cauza culoarei feţei. Negrii nu s'au arătat însă demni de acest drept căci adunările lor legislative erau adevărate parodii. Totuş cu toată această diversitate de neamuri Statele-Unite nu sunt un mozaic de rase ci un popor unitar, cu aceleaşi tendinţe şi calitate aceiaşi *energie* şi *activitate:* Industriaşul, bancherul, comerciantul vor fi în America la ocupaţiunile lor la oră când confraţii lor din Europa de abia se deşteaptă, se lucrează aşa de intens în America că oamenii neavând timpul să dejuneze acasă ingenioşi restauratori au inventat barul unde se mănâncă în picioare, răsfoind ultimul curs al bursei goana după activitate sub ori ce formă va împinge pe Americani să înfiinţeze societăţi filantropice, ori sportive, să descopere abuzuri, uneori imaginare, să colinde Europa, azi la Roma, mâine la Paris ori la Londra, pentru a vedea între două afaceri importante, frumuseţele şi muzeele din bătrâna Europă.

Elemente selecţionate din toate părţile lumii au trebuit să-şi oţelească energia în luptă cu elementele naturei; cu pustiuri nemărginite, cu păduri nesfârşite, cu fluvii imense, cu lacuri vaste ca mările.

Energia neînfrântă a Americanilor, goana lor după afaceri, activitatea lor neîntreruptă, setea lor de bani, i-ar fi făcut nişte egoişti feroci dacă nu ar fi temperaţi de educaţiunea lor religioasă şi de firea lor emotivă şi sentimentală. Lucru paradoxal în Ameca sânt două fiinţi: unul înfrigurat după afaceri, nesăţios de bani şi altul idealist, sentimental gata să-şi cheltuiască timp şi bani pentru orice afacere dreaptă.

Toate sforţările educatorilor sânt îndreptate ca să desvolte în copil conştiinţa că trebue să aibă în viaţă o ţinută demnă şi morală. Un asemenea copil ajuns la vârsta matură nu-i de mirare să se intereseze de cestiuni sociale, să combată abuzurile şi corupţiunea, să nu cruţe nici bani, nici sănătate ca să triumfe ceeace el crede că este bine şi drept.

In istoria politică a Americei găsim dese exemple de idealism. Spre finele secolului 18 coloniile engleze din America se revoltară contra taxelor nelegale la cari voia să-i impună Anglia şi se declarară independente. Mai apoi întrega Americă a fost teatrul luptelor între protivnicii sclavajului şi partizanii lui. In fine în actualul război America ar fi câştigat să rămâe neutră a preferat însă să intre în luptă alăturea cu apărătorii dreptului popoarelor ca să arate că nu poate rămânea nesimţitoare când este vorba de adevăr şi dreptate.

Matei Potino

Căpitan Ferdinand Tuohy

MISTERELE SPIONAGIULUI

în timpul războiului 1914—1918

VI

Spionajul la Londra

Publicul, în Anglia cu deosebire, privea chestiunea spionajului sub un aspect neadevărat. Cerea sângele spionului bănuit, ca astfel să se sdrobească sistemul. Descoperirea unui cuvânt, unui cod tăinuit era cu toate acestea mai profitabilă Angliei decât o duzină de execuţiuni la Turnul Londrii. Aceasta ne aduce la contraspionaj, sau la ştiinţa descoperirii spionilor.

Prima datorie a contraspionajului era supravegherea celor bănuiţi şi a populaţiunii în deobşte. Oraşul era împărţit într'un oarecare număr de zone de control, fiecare din ele puse sub supravegherea unui ofiţer al serviciului informaţiunilor ori a unui detectiv. Ofiţerul acela avea mai mulţi agenţi experimentaţi sub ordinele sale, iar aceştia, la rândul lor, recurgeau la civili de încredere ca „indicatori".

Principiul fundamental era ca fiecare zonă de control să formeze un compartiment închis, în care nici un străin nu putea să se introducă fără să nu fie recunoscut; să formeze un compartiment în care, printr'o supraveghiere constantă, autorităţile responsabile ajungeau să cunoască pe fiecare om şi tot ce se putea spune despre el.

Indicatorul civil nu făcea altceva decât să spioneze şi să raporteze faptele individului. Une ori, ca să se asigure că cutare zonă era bine supravegheată, serviciul informaţiilor introducea câte un agent care se dedea drept călător de comerţ sau om de afaceri şi era posesor de acte false. Dacă agentul era arestat, apoi totul mergea bine. Totuşi, acest fel d'a proceda în mijlocul unei populaţiuni întinse nu era fără pericole mari.

De exemplu, în toiul războiului, o mulţime de aventurieri circulau prin Paris cu uniforma de ofiţeri englezi. Aceştia nu erau neapărat toţi agenţi d'ai inamicului, dar în mare parte erau.

Armata, cu deosebire în primele zile, atunci când voluntarii curgeau de pretutindeni, oferea un refugiu excelent pentru un agent îndrăzneţ. Nu trăia oare într'un mediu a cărui organizare avea tocmai sarcina să o studieze ca spion? Era foarte greu să recunoşti pe aceşti ofiţeri falsi.

In primele luni ale războiului, ofiţerii cărora le cădea supravegherea unor zone ale controlului în Londra erau priviţi cu ochi răi de poporul, care vedea pretutindeni numai spioni. Un chelner străin, un om aprinzându-şi ţigara lângă o fereastră ori dând de mâncare unui porumbel pe stradă, erau numai de cât denunţaţi ca spioni. In fiecare moment poduri şi uzine de muniţiuni săreau în aer... în imaginaţia patrioţilor zeloşi şi prea neastâmpăraţi! Personalităţi erau împuşcate în Turnul din Londra — tot în închipuirea patrioţilor supraescitaţi — pe când regimente întregi de chelneri şi de servitoare îşi aşteptau rândul.

In realitate, numai vre-o 20 de spioni fură împuşcaţi în Anglia în tot cursul războiului. Din toate părţile se povestea că se văzuseră germani cutreerând noaptea, în automobile, drumurile ţării şi făcând semnale către cer.

Apoi mai era şi altă categorie care da de bănuit: elveţianele angajate ca institutoare prin familii. O dată, autorităţile din Londra primiră nu mai puţin de patru sute denunţări, într'o singură zi. Publicul nu ştia că frica aceasta era tocmai lucrul pe care-l voia germanii. Doriau ca autorităţile engleze, zăpăcite şi obosite de tot felul de ştiri false, să nu mai găsească vremea să se ocupe de spionii adevăraţi.

In vremea aceea turburarea, neliniştea generală aveau cuvântul lor de a fi. Germanii imaginaseră un mijloc excelent şi cu totul neaşteptat d'a introduce pe agenţii lor în Anglia: amestecau un oare care număr al spionilor lor cu mulţimea refugiaţilor belgieni care veneau în Anglia.

Un număr de 250 mii refugiaţi desbarcară dintr'o dată pe coasta engleză, aduşi de îmbarcaţiuni de toate felurile, începând cu vasele de război şi încheind cu luntrile mânate cu lopeţi. A fost dar cu neputinţă autorităţilor din Folkestone şi Douvre să controleze hârtiile tuturor acestor imigranţi. Şi în realitate numai un mic număr din aceşti exilaţi aveau paşapoarte. Serviciul informaţiunilor german se folosi de aceste împrejurări şi strecură un număr mare de spioni sub adăpostul bieţilor belgieni fără casă şi fără bani.

Câţiva fură, în urmă, arestaţi, judecaţi şi executaţi. Arestarea acelor oameni aruncă un nedrept şi nenorocit discredit asupra belgienilor în general.

•

Procedeul logic pentru a supraveghia pe un individ este d'a controla ce scrie. Şi astfel un serviciu de censură severă asupra corespondenţii se institui în toate sectoarele. Fiecare scrisoare, ziar ori pachet puse la poştă — şi erau milioane pe fiecare zi — erau susceptibile d'a fi supuse controlului — precum şi fie ce telegramă sau cablogramă.

Scrisorile trimese din străinătate erau sistematic deschise; dar şi cele din interior nu erau de neglijat. Multe informaţiuni comerciale preţioase ori altele au fost extrase ca să fie trimese la ministerele respective; pentru că funcţiunile principale ale censorilor consistau firesce în ajutorul pe care'l puteau da pentru descoperirea spionilor. Censura din Londra ea singură avu să ia cunoştinţă de scrisorile făcute în 60 limbi deosebite, pe când alte mesagii convenţionale nepermise erau descifrate în 31 de limbi. Corespondenţa care da de bănuit era în totdeauna fotografiată înainte d'a fi trimeasă la destinaţiune.

In tot cursul războiului supravegherea a fost făcută de experţi în laboratorul scristurilor secrete al direcţiunii poştelor. La început, germanii recurseră la procedeurile elementare întrebuinţate pentru a face scriitura invizibilă, aşa cum e zeama de lămâe, scuipatul şi laptele îndoit cu apă. Prima scriitură devenea aparentă prin aplicarea unui fier de călcat cald; a doua, aplicând uşurel cerneală obişnuită cu o perie; a treia, presărând foaia scrisă cu praf de grafită. Apoi metodele se perfecţionară. Insă şi procedeurile censurii fură la înălţimea tutulor născocirilor vrăjmaşului.

Trebuiau găsite substanţe capabile de a da de urma mesagielor secrete germane cele mai iscusite. Luni de experienţe trecură până ce se descoperi în fine un fluid roşu care lucra ca un revelator aproape universal. Aplicat c'o periuţă pe o scrisoare suspectă, făcea numai decât să apară scriitura ascunsă. Apoi, printr'o altă spălătură, se putea face să dispară orice urmă de operaţiunea aplicată şi să fie reexpediat documentul fără să se fi alterat nimic din mesagiul tăinuit.

Succesul lucrării censurii şi a spionajului la Londra este ilustrat prin cazul unui oare care Muller, împuşcat la închisoarea Turnul din Londra în 1915

Citiţi continuarea în „Universul Literar" care va apare Duminica viitoare.

1921 Th 112, 1.D-1/6, 20
C IV R 83

ANUL XXXVII. — No. 20. 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 29 Maiu 1921

Universul Literar

M. S. Regele Ferdinand, A. S. R. Principele Carol şi Generalul Badoglio, primind defilarea trupelor după decorarea oraşului Bucureşti.

Cronica săptămânei

Internă

Caragiale a exclamat într'unul din numeroasele lui [illegible]

— Trebue s'avem şi noi faliţii noştri !

Şi, slavă Domnului, am avut destui, astfel în cât, din acest punct de vedere, am fost la înălţimea statelor civilizate.

Cu toate astea, eram încă înapoi din alt punct de vedere: nu avusesem panamale.

Este adevărat că Nicu Filipescu a strigat odată la Eforie că Banca Naţională e cea mai mare excrocherie a secolului. Insă constatarea, venind dela un adversar politic al celor de la marea instituţie financiară, a fost primită cu rezervele cuvenite.

Ne trebuia o panama veritabilă, impunătoare, incontestabilă, asupra căreia toate partidele să cadă de acord şi care să ne ridice în ochii lumei şi în ochii noştri,—care, în fine, să justifice enormele impozite ce ni se vor cere pe viitor.

Căci dacă în România mică ne mulţumeam cu învârteli, în cea mare ne trebuesc panamale.

Din fericire aşteptarea n'a fost zadarnică şi realitatea a întrecut orice imaginaţie.

Putem respira uşuraţi: avem şi noi panamaua noastră.

Ea s'a înnodat la Aprovizionare, astfel în cât patria va rămâne recunoscătoare acelora cari au inventat această instituţie, fără de care am fi rămas pe ultima treaptă în Europa sub raportul risipei banului public, al jafului şi al incorectitudinei.

De aceia ne mirăm că se fac întruniri de protestare în contra panamalei. De fapt, s'ar cuveni să vedem manifestaţii de omagii, pelerinagii la locurile venerabile, unde s'a aruncat şocolata alterată, brânza infectă şi celelalte mărfuri stricate, şi la magaziile cu cutii de perii de dinţi fără perii, pentru ca să aducem slavă ingeniozităţii şi îndrăsnelii acelora cari, spre a face din Bucureşti un oraş pitoresc, au instalat Vlăsia în mijlocul Capitalei.

Banul Mărăcine

●

Externă

In tot cursul săptămânei s'a vorbit mult de chestiunea Sileziei de sus, care a intrat într'o fază gravă din cauzele următoare: ciocnirile armate dintre insurgenţii polonezi şi trupele germane, declaraţiile d-lui Lloyd George din Camera Comunelor, care a provocat un dezacord franco-britanic şi o polemică vie în presa anglo-franco-poloneză.

Turburările din Silezia de sus—după versiunea polonează—au izbucnit a doua zi după ce s'a cunoscut raportul italian şi raportul britanic relativ la delimitarea Sileziei de sus. Polonezii considerând propunerile din acele rapoarte, ca definitive şi simţindu-se loviţi în interesele lor naţionale, au reacţionat, de teamă ca nu cumva trupele germane recrutate şi armate pe teritoriu german să nu treacă la ocupaţiunea întregei Silezii, spre a pune pe aliaţi în faţa unui fapt îndeplinit. Guvernul din Berlin a susţinut că polonezii sunt provocatorii, pe când elementele germane din Silezia au păstrat calmul. Imediat după intervenţia făcută de aliaţi, la Varşovia, ca guvernul de acolo să nu sprijinească acţiunea insurgenţilor polonezi de sub conducerea lui Korfanty şi după răspunsul acestui guvern că el n'a sprijinit nici direct, nici indirect, acea acţiune,—insurgenţii polonezi s'au retras pe o linie mai dinainte fixată, spre a evita alte conflicte sângeroase. Cu toate acestea, germanii au atacat zilele trecute în districtul Gross-Strelitz şi numai după energica intervenţie a comisiunei interaliate, trupele germane au oprit înaintarea. Fierberea este mare în această provincie; dar şi cancelariile sunt în fierbere din această cauză.

Teza antipolonează britanică a fost şi este viu combătută în Franţa. Reamintim că Franţa a încheiat acum câteva luni un acord, care conţine clauze politice şi militare, cu Polonia şi această ţară are tot interesul să sprijine cauza Poloniei, să apere tratatul dela Versailles şi să asigure pacea în lume.

Franţa nu înţelege să ajute pe germani în afacerea sileziană, ceeace ar compromite grav situaţia din Orient. Sunt speranţe că neînţelegerile dintre Anglia şi Franţa vor fi aplanate şi un acord se va stabili, la o viitoare conferinţă. De câteva zile avem o nouă republică sovietistă: Crimea.

In Egipt, naţionaliştii au provocat turburări de stradă în Cairo şi Alexandria. In tot cursul săptămânei nu au fost operaţiuni însemnate pe frontul greco-turc din Asia Mică.

Romicus

ABONAMENTE LA
Universul Literar
se fac pe un an întreg
52 lei în ţară şi
60 lei în străinătate.

Unde ne sunt visătorii ?

— Urmare —

Să trecem la polul opus: Bacanta. Aci ca şi din calvar Romano a luat o faţă, un aspect al întregului tot al problemei. Din bacanala încă aşa misterioasă, aşa neînţeleasă mentalităţei actuale, din ritmul ei stârnitor de fapte mari, născător de eroi el a exprimat gestul larg, nestânjenit plin de voluptatea dulcei beţii. Un trup hermafrodit, puternic, tolănit pe blănî pestriţe de panteră. Picioarele larg desfăcute în sens de desfrâu, o draperie acoperă sexul în net. Braţele în curbă largă, braţe ce vor a cuprinde necuprinsul. Capul în umbră în un violent raccourci, gura întredeschisă de gemătul surd, ochii topiţi închişi în fiorul spasmului genezic.

Problema este pusă, nu şi complect prinsă. Cu subtilitatea comprehansiunei hipersteziate de artist el a întrezărit acea lume de vecinici nemulţumiţi, de vecinic dornici şi căutători, lume ce mina divinul mit al Persefonei. El a prins cu fineţea antenei vibraţiile aspiratorilor... spre ce? nici ei nu ştiu. In exasperarea simţurilor toate ei caută Infinitul, spre care converge silinţele omeneşti. Romano a fost prea tânăr, prea necopt, prea neştiutor ca să dea ceva complect, dar ce a exprimat e uimitor de înţeles, înţeles în sens antic. E o vedenie halucinantă după vremea lui Filip Makedon. Un colţ, un detaliu, un aspect al baacnalei deslănţuite. Un stadiu, o etapă de iniţiere.

Un alt aspect din caleidescopul sufletului omenesc e: Vanitate. Un vălmăşag de culoare în tonuri topite şi line. O fâşie de raze de la un geam de undeva de sus cade, luminând un trup de femee goală până în şolduri. Atitudinea corpului, a capului, ochi, gura, mâinele totul e stăpânit de gândul ce o robeşte: Patima sclipirilor, a podoabei strălucitoare. Scântei de diamante, foc de rubine, râu rece de smaralde, irizaţii de mărgăritare. Un val ce o răpeşte, o lasă dusă pe gânduri în tăcerea iatacului. Scena se petrece unde?... când?... Orientul cu o mie şi una de nopţi? India cu Ramayana şi Mahabarata? Algeria? Egiptul? Alhambra?... De mult?... Acum? Cleopatra? Phrinea sau Semiramis? Nimic nu arată, nimic nu identifică epoca, ţara, fiinţa. E femeea din toate timpurile, sub toate climele e: Simbolul.

Atenţia încordată a privirilor, surâsul fericit dar potolit al feţii, plecarea capului, încordarea moale a trupului, totul arată absorbirea întregei fiinţe în admiraţia mută, a tot stăpânitoare. Mâna ce ţine vasul aşa uşor, aşa lacom în acelaşi timp, o simţi împietrită ca tot restul trupului. Nimic nu mişcă decât mâna ce vânturâ comorile. Ce delicat apucă siragurile scumpe! Ochii înfipţi în fundul vasului ce văd, ce minune mai mare decât aceia care ne uimeşte, ne încătuşază în faţa pânzei?

Topit în caldul bogat al razelor un profil pierdut se arată. Gura uşor dispreţuitoare, ochii lacomi serioşi soarbe frumuseţa de care nu se poate sătura. Profil plecat asupra vecinicei minuni. In gestul mâinilor oferitoare de noi ispite, în încovoerea gâtului, în ochii lacomi: supunerea bărbatului. Ispititor-ispitit! Iar cadrul scenei un colţ de vis. Un vas în umbră, un cufăr greoi din alte vremi, ce lasă să curgă dni el valul de bogăţii. Lada dată de Sfânta Vineri? Culoarea: mii de nuanţe, lumina: o ploae aurie pe părul încercuit în pietre scumpe pe o dungă lată de aur, pe umeri, pe piept, pe solduri.

Din totul se degajc o armonie plutitoare de vise. Şi nota dominantă e tăcerea colţului retras, tăcere adâncă a admiraţiei mele, tăcerea luptei surde şi vecinică a sevelor. Sclava-stăpână, stăpân şi sclav.

Iar totlul: Vanitate. Ca sens strict, sentiment cel ce formează leit-motivul tabloului. Ca sens larg: Vanitas, vanitatem. Nimicirea plăcerilor omeneşti.

O Eternule psalmist
Mare ţi-e cuvântul!

Ca concluzie: iuţeala clipei fugare. Deci:

Trăeşte-ţi Doamne viaţa ta...

Quia plvvis est. Şi în totul un simbol: Vecinicul Femenin, vecinicul Masculin puşi în raportul adesea întâlnit: Je meurs pour vous et vous mourez pour un autre.

Am văzut prima schiţă a Ederi pe un perete. O Ederă mai svelţă, mai elegantă decât panoul căruia îi lipseşte l'envolée, uşurinţa pusă în primele linii ce materializa viziunea. Panoul e lucrat cu totul fără model.

Şi aci ca din toate creaţiile lui Romano o generalitate se degajează. Dalilă ispititoare, insistentă, mlădioasă.

Sentiment de sclavă ce vrea să stăpânească după ce a copleşit, a învăluit, a împânzit. In curba moale, lenevoasă a trupului e numai înfăşurare vremelnică, capul conştient e limpede. Voinţa de fer va desăvârşi gândul de ispită. Capul violent dat pe spate face ca profilul să fie în linie orizontală, formând unghi drept cu gâtul. Gura întredeschisă şi amară spune singură de rezistenţa surdă ce întâmpină. Trupul nu e sprijinit de nimic. Piciorul stâng merge sub genunchiul drept iar piciorul spânzură moale în gol. Reazămul întregului corp şi înfăşurarea e susţinută de braţele legate de capul de bronz ce termină soclul. Cap întunecat, masca pictorului, ce surâde liniştit, jumătate ironic, jumătate mulţumit. Ochii privesc în zare cu o uşoară melancolie întregind expresia frunţii gânditoare şi senină. Pare a zice: Momentul prezent nu e nimic. Gândirea e totul. Stau rece şi senin. De calda înfăşurare mă las cuprins.

Acest grup răsare din vreji de ederă. Trupul alb al femei soarbe lumina întregului panou părând mai alb în fosforescenţa verde a fondului.

Rama complectează leit-motivul panoului. Un portic antic. Două coloane subţiri făcute din spirale suitoare cu capitelul

SECETĂ*)

după EMIL VERHAEREN

. . . . . .

...Şi zace dus pământtul în sete şi dogoare...

Un singur dor, acelaşi pe tot cuprinsul: Când
Îşi va porni vârtejul prevestitor furtuna
Cu mult doritul ciocnet al norilor, cu buna,
Isbăvitoarea ploaie, în ropote-adăpând
Pustiitoarea sete?
Şi 's multe, multe zile de când duşmanul soare
Se'nfige 'n tot ce-i verde, adânc şi migălos
Cu razele-i schimbate în ace arzătoare.
Şi sfredeleşte câmpul şi'n meliţi sdrobitoare
Fărâmă făr' de preget nădejdea celor care
Se aşteptau să aibă uu seceriş mănos...

ELENA FARAGO

*) Din volumul: *Traduceri libere şi reminiscenţe*", apărut de curând în editura Samitca (Craiova).

corintice în foi de de acânt, ca niște mari flori a vrejului urcător. Ele susțin o boltă ovală tăiată în lemn. In acest cadru panoul pare adâncit.

Un îndepărtat colț de parc răcoros și tăcut în care scena mută și caldă se petrece. Verdele intens, violent al fondului întărește impresia de sous-bois. Pomi bătrâni și deși lăsând lumina să se strecoare în unde de smarald.

Toamna. Din nici o pânză a lui Romano nu se degajează mai multă, mai rară, mai definită poezie.

Un zâmbet e toată pânza. Un zâmbet ușor, plutitor pe tot: pe cer, pe trupuri, pe strugurii grei și copți, pe buze, pe ochi, în aerul parfumat cald și blând. O poezie limpede, intraripată, ușoară ca cerul senin albastru și adânc de toamnă. O melodie cântă blajin, potolit, monoton ca un zumzet de albine, cântă cu motiv simplu, repetat în unde de armonie. O pace nesfârșită se varsă din cerul albastru intens în contrast cu bogăția culoarei vegetale. O gamă de ruginiu, purpură și galben auriu. Pe strugurii grei lumina în jocuri aprinde scântei de rouă lăsând câte un zâmbet în fiece boabă. Zâmbetul uitări ce va curge în valuri pe biata omenire robită atâtor rele. Pe o targă împletită din vrej de viță cu foi și struguri, ca pe resorturi noi e culcată o femee: Toamna. Păr auriu ruginit, trup de lumină, sânii: două cupe, brațele în gest larg de mângâere ține în sus un ciorchine greu, pe care-l stoarce de asupra gurei zâmbitoare. Ochii privesc în sus spre strugurele dătător de vraje. O beție ușoară, dulce, lenește curge din boabele strivite pe față, pe ochi, pe brațe, pe trupul de lumină, pe cer, pe targă, pat parfumat, îmbătător, ușor purtat pe umeri de satiri încununați cu foi și struguri. Procesiunea trece profilându-se pe un orizont larg, afundat în zări pierdute, pe o adâncime ametitoare. Și totuși o liniște plutește, o liniște adâncă de toamnă. Precedată de un adolescent ce duce un coș greu, sprijinit de șolduri, susținut de brațele întinse. Ureche ușor ascuțită, profil pierdut, linie serpuită a trupului plecat sub povara greutății și a mersului legănat. Același zâmbet îi flutură pe gură, pe umeri în roze de lumină, pe trupul bun, mlădios și tânăr. Pe o ușoară coamă de deal, umbrit de pomi pe care vița își încolăcește vreji urmează o cărărue ce merge printre vii. Grupul îi urmează cotind pe potecuță. E atâta grație senină în gestul celor ce poartă Toamna! Brațul întins al unuia, brațul ridicat în sens de urare al celuialt limpezesc alegoria de muncă ușoară, făcută în glume și râs. Contrastul între trupul alb delicat al femei cu cap de copil răsfățat și trupurile brune, puternice, viguroase e aproape stins sub zâmbetul ce învăluie totul.

Fără poză, senin ca o procesiune antică ei trec în pas legănat, îmbătați de limpezimea aerului, de parfumul fructului copt, de beția dulce a toate uitătoare.

Rondel de Maiu

În dimineața ce mijește
Sub cerul limpede de Maiu,
Grădina 'ntreagă e un raiu
Ce te îmbată, te vrăjește.

Din rămuriș te-ademenește
Al păsărelelor alaiu,
În dimineața ce mijește
Sub aerul curat de Maiu.

Și simți cum sufletul îți crește
Și 'mbracă al visării straiu,
Când vântul prin frunziș domește
Mai lin, mai dulce ca un raiu,
În dimineața ce mijește

Dem. Basarabeanu

IN SFÂRCUL BICIULUI

Impresii de călătorie

I.

Prin Bucovina

Ce zi de mândră sărbătoare
E azi în toată Bucovina?
Prin gări orbesc ca și lumina
Podoabele strălucitoare!

O lume multă și gătită
Îngrămădită pe peron
Privește fix spre un vagon
Ca la o stea ne-mai zărită!

Coboară scara animată
Ministrul Dori Popovici,
Întâmpinat așa cum nici
În vis nu a gândit vre-o dată

Perfectul cu joben pe frunte
Și cu pantofi frumoși de lac,
Se înroșește ca un rac
Vrotnd emoția să'nfrunte.

Într'un discurs lucrat acasă
Și învățat pe din afară,
Arată că această țară
—Atât de mare și mănoasă—

Aveà nevoia unei glorii,
Fără rival în astă lume,
Pe care o'ntrupează-anume
Simbolul Bucovinei! Dori!

Ministrul — cam mișcat, firește
De o așà întâmpinare, —
Răspunse: «România-Mare
«Ce spre progres acum pășește,

«Se înconjoară de talente
«Și de pricepere înaltă,
«Așa că inima îmi saltă,
—Impinsă par'că de torente—

«Când mă gândesc cu modestie?
«Că sunt și eu vâslaș de marcă
«Ce știe să conducă-o barcă
«Pe vreme grea de vijelie!...

Un strașnic «Ura» răcorește
Pe oratorul încălzit...
Mașina urlă răgușit
Și, mândru, trenul iar pornește,

Spre a puteà prin alte stații
Să vadă-aceiași sărbătoare,
La care lumea-i dorl-toare
De vorbă și manifestații!

Morala:

N'avurăm nici o deraiere
Pe tot parcursul străbătut
Dar altă pacoste-am avut:
Opt ciasuri de întârziere!

Viena, 2 Mai 1921. POPIC

VIJELIA

Plouă de vreo săptămână necontenit, o ploaie de toamnă măruntă și deasă ca prin sită, din cerul mohorât și plumburiu. Apa se scurge de pe streașini în picuri mici, deși și sticloși, formând șiroaie limpezi prin pietrișul drumului desfundat. Pământul șoselei scormonii ca de plumb, până la piatră, de roatele tunurilor stătea răsturnat în brazde cleioase, ce închideau între ele, din loc în loc, băltoace verzui de apă turbure. Și sgomotul acela ascuțit al ploii pe streașini, îl auzeam și mai bine în liniștea clipelor de groază. Pica încet, strop cu strop, într'un șopot prelung și ascuțit, întretăiat nuios ca toamna, printre crengile mai din când în când, de suflarea vântului, ce se tânguia dupomilor desfrunziți, sau de croncănitul ciorilor, ce veneau puhoiul dinspre apus.

Se scursese pe aici, toată speranța și toată paza noastră — a celor rămași. Zi și noapte, de două săptămâni, bătuse necontenit drumul, regimente întregi de vânători, grăbiți și mohorâți ca și cerul de deasupra, iar în urma lor coloanele de tunari se duceau în șiruri lungi, pas la pas, prin ploaia măruntă de toamnă. Oamenii înfășurați în mantalele lor verzi, cu căciulele țuguiate pe ochi, priveau țintă înainte zarea cețoasă și din când în când își duceau mâinele roșii de frig, peste fața udă de apă, ce curgea în stropi, deși de pe căciulă în jos, prelingându-se pe obrajii uscați de suferinți.

Caii trăgeau din greu opintindu-se în șleauri, cu trupurile întinse și ude, peste cari cădeau dese sfârcurile biciului, lăsând dâre lungi, de multe ori însângerate.

Și se duceau mereu... Îți îngheța inima când vedeai că te lasă așa, în voia soartei, biet fulg, pradă vijeliei pe care începuseși s'o simți și s'o auzi venind în urma lor... Marginile negurii care întuneca zarea la miază-zi, se înroșeau puțin, câte puțin, pe când ploaia curgea tot mai deasă. De câteva zile începuse să s'audă și bubuituri, încete, departe, ca înăbușite de apă, iar soldații treceau tot mai rar, tot mai obosiți, cu fețele supte și cu privirile șterse.

Îi întrebam mai mult pe șoptite, privind cu groază la chipurile lor:

— Pe unde sunt măi neică?

— Rău de noi, oameni buni, răspundea câte unul mai înviorat.

Am vrut noi să-i ținem la pod peste Coșereni, dar sunt mulți și au arme bune, pe când noi o mână de oameni ce putem face?

— Și... ne fac rău dragii mătușii, întreba câte-o bătrână cu vorba întretăiată de plâns.

— Cum să nu ne facă mamă dragă, că doar sunt dușmani și cu dușmani nu te poți înțelege; și unde mai pui că de acuma pământul ăsta va fi țara lor.... Țara lor! repeta soldatul și ochi-i obosiți îi luceau mai tare pe fața galbenă ca de mort, cu privirile aprinse de ură.

Noi îi duceam cu privirea până ce coteau drumul și-i pierdeam din ochi; atunci par-că se făcea un gol în jurul nostru și tot ce ne înconjura ne părea strein. Până și ploaia care cădea acum rece și deasă ca și altă dată, par'că n'o mai cunoșteam; iar cerul mohorât cu roșul de foc la miază-zi, îți întuneca mintea de groază, când îl vedeai că se mărește din ce în ce, tot mai aprins, deasupra ta... Și pe vreme ce oamenii treceau tot mai rar, bubuiturile se înteteau năpraznice și repezi, cu ecoul lor înăbușit în zare, și ce părea că vine din alte lumi...

Dela o vreme începusem să ne mai dejndem. Eșiam cu sora-mea în curte și acolo ascultam cum răspundea tic-tacul mitralierelor, ce băteau într'una de vreo-două zile; iar mai spre răsărit — cam prin valea Plopului, gândeam noi — bâfnea deodată câte o gură de tun, lung și înfiorător, ca o surpare grea de pământ, ce se auzea așa de bine, că ai fi crezut că sunt la marginea orășelului. Apoi alta mai la dreapta, și mai tare, pluind întretăiat, până ce o a treia o astupa mai aproape de noi, ca un bubuit de trăznet prelung și ascuțit. Zbârnâiau geamurile dela ferestre și se clătinau casele din temelii, când începeau toate, rând pe rând, cu ropote năpraznice ridicându-se tot mai ascuțite și mai asurzitoare spre cerul mohorât. Atunci mărginile zării se înnegreau puțin de cuviteie fumului și de cârdurile de ciori, cari sburau cu țipetele lor jalnice — ca pe urmă văpaia să se încingă tot mai tare, în limbi roșiatice de lumina pe cenușiul cerului de toamnă. Stăteam cu toții neclintiți până se mai răreau bubuiturile, cu inimile înghețate și cu ochii duși spre geana de foc.

— Doamne, Doamne, scapănе, plângea mama, înnecându și lacrămile.

— Nu mai e chip să-i dea înapoi... Dacă sunt pe marginea cealaltă a gârlii, cine să le mai tie piept? Mi-a spus Naa gardistu, că azi noapte luceau niște puncte ca de foc prin cătină, iar dinspre ziuă, când am plecat ei, le-au și zărit coifurile de fier.

— Numai băiatul s'o fi plecat acum nu mai mă gândeam atât...

— Unde era să se ducă fără noi?.. El pribeag pe drumuri și noi aici, cine știe cum; de-om muri, barem să murim cu toții.

— Tată...

— Dragii tatii... Și plânsul venea încet, cu șoaptele înăbușite, par'că fiindu-ne frică să nu turburăm liniștea dimprejur, o liniște de jale și de moarte, care apasă sufletele, mai greu decât șopotul ploii de afară și decât bubuitul tunului, care urla sălbatec spre cerul încins...

— Ah! de n-ați fi voi, n'aș sta eu aci, cu toate că mi-e părul alb, șoptea tata și ochi-i luceau așa de aprins, cum nu-i mai văzusem nici odată.

— Dar cu fetele ce să ne facem?

— Eu zic, să stea ascunse în pod până o trece puhoiul dintâiu și acolo, să le ducă Georgică de-ale mâncării seara, pe furiș.

— Da! dar am auzit că ei caută și în pod, iar prin pivnițe sapă de câteva palme în pământ, ca să găsească bani ascunși.

Și cu toată truda noastră, în timpul acela de groază prin care treceam, nimeni nu puteau găsi un plan mai bun.

— Revolverele le-ai ascuns tu Georgică? întrebă deodată tata.

— Da tată.

— Unde?

— Sub streașina din fund; dar l-am lăsat pe cel mic — după cum mi-ai spus, — și cutia cu gloanțe.

— Păi, ce să facem, măi copii? Dac-am vedea, și-am vedea, apoi nu trebuie să ne dăm și noi pielea prea eftin... Când o-ți auzi că vine, să intrați toți înnăuntru și să mă lăsați pe mine să-i primesc.

— Și.., Nene să nu uiți de steag...

— Steagul alb?

— Ce-am ajuns, Doamne, ce-am ajuns!.. Să le eșim cu sare și cu pâine, ca la învingători, nu ca la dușmani...

Furtuna venea mereu. O simțeam și-o auzeam cu cântecul ei de moarte pe vânt și cu suflarea-i ucigătoare peste sufletele noastre. Ploaia încetase; și acum doar ea se auzea, cum urlă prin zarea roșie de flăcări:

— Vin Nemții, Vin Nemții...

Înghețasem năuc, cu ochii duși pe fereastră, la cei cu chivere de fier și cu privirile de fiară... Veneau în trei rânduri de câte opt, prin mijlocul drumului, cercetând cu ochii fiecare colț, cu pușile 'n mâini, la cari sclipeau baionetele înfipte înainte. Mama într'un colț cu

opiii cei mici, plângea încet printre lacrimi, cu ochii duşi la ei, cari înţelegeau par'că acum, privirile streine ale duşmanilor de afară.

La uşa mare, steagul fâlfâia în ape dese şi albe, deasupra lui tata, care stătea drept în mijlocul deschizăturii, cu faţa albă ca de var şi cu privirile aprinse de vâlvoarea focului, ce se juca în licăriri roşii deasupra firelor de păr argintiu, pe când mâna dreaptă ascunsă în tutele pânzii, rupea în jos, bucată cu bucată, din fâşia albă.

Mie nu-mi era nici groază, nici teamă. Doar ura, ura cea de fiară, simţeam cum se ridică din inimă înnăbuşindu-mi mintea; vedeam înaintea ochilor doar vâlvătaia roşie din zarea cea de foc şi prin perdelele groase, par'că am întâlnit într'o clipă uitătura unuia din ei. Am închis ochii ca orbiţi... Şi atunci am simţit cât fără de putere sunt în faţa vijeliei, care-mi cânta în urechi, cântecul duşman de izbândă, ce-l repetau acum ploaia şi vântul, şi pe cari îl înţelegea aşa de bine, înduratele noastre suflete...

George Dumitrescu-Urziceni

Pârgă

Poezii de P. Voiculescu.

In acest volum poetul Voiculescu a adunat versuri pentru toate nivelurile minţei omeneşti.

Poezii patriotice, în care descrierile patetice a diferite scene din timpul războiului nostru, sunt însufleţite de simţirea românească ce caracterizează, în parte, pe poet, — poezii mistice şi simboliste unde superioritatea de cultură şi o înaltă filozofie este desvoltată cu frumuseţi de imagini şi de adevăruri poetice.

Puţinele poezii romantice din acest volum sunt stângace, însă, nu lipsite de farmec.

Se simte din versurile lor o constrângere a gândirei poetului, — îndreptată spre culmile artei, — de a se coborî la picioarele de păpuşe ale iubitei.

Când deschidem o carte unde citim poezii în care *arta versului* corespunde cu *sborul fantastic al gândirei*, în care *unitatea acţiunei* poetice evoluează către *sfârşitul presimţit* şi ce este redat *cu puterea de viziune* a unui *fenomen natural*, — şi găsim alături de asemenea creaţiuni câteva poezii de un gen inferior, şi nedibaci redate, avem impresiunea că vedem un vultur obişnuit să sboare în jurul piscurilor celor mai înalte, încercând să cânte ca cocoşii sau să gungurească ca porumbeii.

— Nu dau sfaturi, dar aşi vrea ca deschizând viitoarele volume de poezii ale d-lui Voiculescu să nu mai găsesc în ele de cât *poeme de înaltă concepţie poetică înfăptuite cu arta versului său.*

In volumul *Pârgă* poetul V. Voiculescu a răsleţit câteva din preţioasele steme, al căror tezaur, sperăm că îl va aduce întreg, literaturei româneşti.

N. M.

CITIŢI
Ziarul Ştiinţelor Populare
ŞI AL CĂLĂTORIILOR

In noaptea prohodului

...Şi dacă m'ar fi întrebat cineva, ce anume m'a impresionat la această sprinţară, ori aşi răspunde că ceva mult şi neînţeles, ori că nu ştiu. Căci nu putea fi nici mai mult nici mai puţin, decât o brunetă cu părul şi ochii de culoarea cărbunelui de fag, o andaluză obraznică şi serioasă, veselă şi tristă, nepăsătoare şi totuşi prea atentă la de toate.

Altă particularitate. — pentru mine o podoabă pe care natura i-a dat-o cu destulă comoară de măestrie, — era şi cum pronunţa pe „r". Cuvântul care conţinea această literă, îmi părea din altă lume.

Aceasta era Ana.

Cum am intrat în legături mai amicale, n'aş putea să precizez. Ştiu însă, că dela o vreme ne întâlneam la bibliotecă foarte regulat, citeam împreună şi plecam împreună.

Drumul acesta pe care-l străbăteam mai în fiecare seară, era atât de lung, în cât ne dădea toată ocazia să ne cunoaştem tot mai amănunţit, să ne vorbim tot ce oportunitatea ne obliga să ne vorbim. Apoi, chiar când ni se părea câte odată scurt, aveam toată grija să-l prelungim după trebuinţă.

Aşa dar, nu-mi rămânea de cât să încep şi să continui. Ce şi despre cine? De toate: Făceam filozofie; nu cine ştie ce stratageme logice, ci o filozofie culeasă din toate epocile, începând cu cea veche, parcurgând cele şase veacuri ale scolasticei şi oprindu-mă la caricatura filozofiei moderne. Despre cine? E foarte lesne de înţeles; vorbeam despre toate principiile de filozofie, pentru ca să pot ajunge la o concluzie pe care o aşteptam şi eu şi ea, la o concluzie care vorbea despre noi amândoi: îi spuneam ce simt de când am cunoscut-o, îi spuneam că abia prin ea am ajuns să-mi trăesc fiinţa, trezită din cel mai adânc somn de nepăsare pentru femee, îi analizam însuşi tremurările sufletului ei.

La ce concluzii ajungea ea? Nu ştiu nici azi. Vedeam însă că ascundea ceva, că nu putea să aibă decât o singură concluzie, dar pe care nu îndrăznea să mi-o formuleze, căci se temea să nu-mi răscolească adâncul sufletului, neîncercat încă pe drumul deziluziilor.

Vineri, C'o săptămână înaintea săptămânei Patimilor.

Aleia ce trecea prin stânga caselor ei — drumul nostru, — binecuvânta răcoarea înserării de primăvară, care se coborâse de data aceasta mai mistic, mai lugubru decât toate celelalte înserări.

Alături de Ana, treceam fără cuvinte, căci eram în a doua seară de când îi spusesem deadreptul c'o iubesc, că prin ea— înainte de-a vedea o femee, — vedeam una din expresiunile fidele ale complexului de fenomene, care duce universalitatea spre idialul suprem; eram tăcut zic, fiindcă mă găseam în urma celui mai exact adevăr sufletesc, pe care-l exprimasem în viaţa mea de veşnic nemulţumit.

Dela o vreme însă, tăcerea a fost spintecată de vorbele ei muzicale; a început ea, căci eu n'aş fi avut cu ce să încep.

Discuţia acelei seri şi-a avut subiectul din domneiul ştiinţei oculte; se vede că ne atrăgea cineva — sau mai bine zis ceva — spre gânduri negre, spre destăinuiri stranii.

O ajutam în toate susţinerile ei — în felul lor originale, dar tot cu grija să nu-mi simtă acest ajutor; n'aş fi vrut să par mai stăpân pe firul logic al expunerilor, mai ales pe cale de expuneri erudite.

Şi din fenomen în fenomen, după ce ascultase toate experienţele lui Walence, Home, Hasdeu, etc., am deviat pe căi mai pozitive, am ajuns în a ne limita la următoarea teză: dacă este admisibil ca cineva prin vis, să rezolve un calcul mintal, de natură pur silogistic, şi care rezoluţie aflată în această stare, să fi fost căutată treaz, dar nedescoperită.

I-am spus că-i admisibil şi i-am dat un exemplu întâmplat mie; anume, că fiind în clasa opta de liceu, am rezolvit visând, una din problemele de analitică ce-o trudisem aproape două săptămâni, în stare de veghere.

Apoi a pornit şi ea, — părând din ce în ce mai încurcată, — fraze, păreri confuze între „da" şi „nu", între „cred" şi „nu cred", până în sfârşit mi-a dat să înţeleg, c'ar vrea să-mi spună un exemplu tot de natura aceasta, un fenomen care i se întâmplase cu o seară înainte.

Am determinat-o să vorbească, tocmai fiindcă pricepusem cam ce voia să-mi spună; şi-a 'nceput astfel:

„Aseară, gândindu-mă mult la d-ta... adică nu mult; am aţipit şi-am visat că trebue să-ţi acord numai prietenia... adica nu prietenia, mai mult... adică nu mai mult; şi am visat însfârşit că prin scrisorile care ţi le-am scris, dar pe care le-am rupt, ţi-am scris prea multe... adică nu le-am rupt de tot"...

Aci am întrerupt-o. Ii stăpâneam prea mult starea psihologică şi nu puteam s'o văd torturându-se în ajungerea unui final, pe care-l cunoşteam.

— Ai iubit desigur, îi spusei eu.

— Poate da şi poate nu, îmi răspunse grăbită, de teamă ca nu cumva să-mi sune prea straniu, acel nenorocit „da".

— Şi unde-i acum el?

— Nu mă mai interesează.

Din acea clipă, m'am strecurat spre orizonturile negurei sufleteşti şi prea puţin mă mai interesa temile lui Kant, Bacon, Compte, Spentzer, şi a tot convoiul de trubaduri ai cuanitelor pozitive şi reci...

Se făcuse ora zece. Ne întorceam: ea acolo unde-o aştepta o mamă, o soră; eu spre căminul unde mă aşteptau patimile mele...

Aproape de casă îmi zise:

— Nu ştiu prin ce asociaţii de idei, m'am gândit că de azi într'o săptămână se va cânta prohodul.

— Să-ţi spun eu, i-am răspuns; una din măsurile de unitate ale timpului, este şi săptămâna şi care-i cuprinsă între două zile cu acelaş nume, — în cazul nostru Vinerea, numele zilei de azi. A doua cauză, este o percepere de natură concretă: ici, în faţa noastră — aproape de casa matale, e biserica unde se va cânta prohodul. A treia cauză, o ideie de asemenea tot de natură concretă, nu poate fi decât o figură de om, care să aibă nevoia să şi cânte prohodul: acesta sunt eu.

Că aceste cuvinte i-au părut grele, că poate a impresionat-o lacrima cu care-am scăldat ultimele cuvinte, „acesta sunt eu", nu pot să ştiu. Pot spune însă, că pe obrajii ei pali şi tremurânzi, luneca o lacrimă senină, o lacrimă vagabondă...

— Te duci la prohod, am întrebat-o încet?

— Nu, căci mă tem să nu plâng... mă tem să nu-mi se pară că veghez la căpătâiul unui mort... prima mea dragoste... Aşi vrea să nu mi-o înmormântez, căci ar trebui să-mi încercuesc sufletul mai rău. D-ta eşti mai periculos, ca orice bărbat. D-ta îmi pari nu ştiu cum...

— Vra să zică te vei duce la prohod numai în cazul...

— Când ar trebui să-ţi dau mai mult decât prietenia... Iar dacă va trebui să-ţi dau şi mai mult, mă voi duce şi la învierea a doua... Un semn... să-l ştii...

In urma unui „bună seara", ne-am despărţit, ne-am îndepărtat unul de altul cu paşii rari, par-c'am fi plecat dela un mormânt încrestat în stânca unei răscruci...

Cum a trecut timpul până la Noaptea Patimilor, iar nu ştiu: Am scris poeme, am cântat romanţe, opere, prohodul... poate am plâns...

In seara aceia însă, am plecat de-acasă pe la ora opt. Nu ştiam unde-am să mă duc şi ce am să fac; totuşi trebuia să plec ori unde m'ar fi trimis întâmplarea.

Pe la ora nouă şi jumătate zece, am ajuns. In ce loc? La biserica unde Ana ar fi putut s'asculte prohodul.

Am intrat înăuntru. Eram dus de valul unui neînţeles prea puternic.

Lumea, — multă, puţină, cât o fi fost — era adunată în jurul unei mese din faţa altarului. Glasurile de popi şi de dascăli fâmâiţi, ridicau osanale răstignirei Domnului. De-asupra capetelor, tinere şi bătrâne, plutea un nor de tămâie, care răspândea un mirs zăpăcitor. Colţurile bisericei păreau străbătute de aripi diafane, care înoptau a ceva lugubru, a ceva înspăimântător.

In faţa popilor învestiţi cu cadelniţe de argint afumat, părea întins un mort: era umbra martirului Christ, care în clipele acelea se răstignea pentru a doua oară, în sufletul meu trudit, bolnav...

IAŞII

Oraşul mort se'ntinde cu braţele deschise,
Ca un Hristos pe cruce, înţepenit de ţinte,..
Şi'n noaptea ce se lasă dorm albele morminte
Cu forme mari, bizare, cu flori şi paraclise.

Târziu răsare luna, şi 'mbracă în vestminte
De raze poleite, cetatea cea de vise
Ce odihneşte 'n taină, pierdu e paradise,
Trecutul plin de viaţă şi plin de 'nvăţăminte.

E linişte domoală; frunzişu-abia tresare,
Prin parcuri ruginite mai trec, dar prea arare
Perechi înlănţuite sub vraja lunei pline,

Reminiscenţe pale, din vremile de bine.
Iar câinii câte-odată, îşi amintesc să urle
Lipidu-şi trupul-umbră, de părăsite turle!...

Aurel Munte

Un pas mai înainte şi-am încremenit: Ana, cu lumânare în mână, privea în infinitul gândului, — poate haotic, poate prea conturat.

Şi de odată mă văzu, deveni cu faţa asemeni umbrelor mistice din fundul bisericei, scpă lumânarea din mână şi în sfârşit a fost să i se întâmple proorocirea: ochii i-au isbucnit în ropot de lacrimi, care în lumina galbenă a lumânărilor de ceară, păreau mărgăritare vii— dar care se băteau a moarte, sbuciumate şi ele, ca sufletul celei ce le dăduse acea viaţă clocotitoare.

S'a şters la ochi, a ridicat lumânarea cu'n calm pe care poate nu l'a mai avut nici odată, apoi s'a desprins din grupul prietenelor care nu pricepea nimic şi a pornit.

A trecut pe lângă mine, m'a privit, a dispărut...

In sfârşit am eşit şi eu, mai târziu însă, pentru ca să nu i divulg cauza plecării. Unde? Spre casa nimănui, spre locul unde trebuia să plâng... să cânt prohodul... şi iar să plâng.

La învierea a doua n'am mai fost. Ana a fost însă, mi-a spus-o un prieten. Işi înmormânta-se pentru totdeauna prima ei dragoste şi trebuia ca la învierea a doua să şi-o binecuvinteze pe cea nouă, care nici ea singură nu pricepea, cum a putut s'o încătuşeze aşa de tiranic.

Eu însă, nu puteam să-i fac nimic. Eram gelos, o vedeam mereu alături de cel dintâi, nu ştiam să înţeleg c'ar mai fi putut să iubească şi pe un al doilea — chiar eu fiind acela; mă temeam că alături de ea mă voi simţi nenorocit.

. . . . . .

Am sacrificat-o, azi nu mai ştiu nimic de ea...

V. Corbasca

Târgovişte-Constantinopol Atena

Excursiunea liceului „M. Văcărescu" din Târgovişte

Duminecă a sosit în ţară cu vaporul „România" un număr de 40 escursionişti, cari au participat la călătoria în Grecia, organizată de prof. Gh. Lefteriu dela liceul din Târgovişte. Escursiunea a durat aproape o lună, în care timp s'a vizitat Atena cu monumentele sale istorice, Corinthul, Eleusis, Salamina, Kiphissia şi celelalte împrejurimi ale Capitalei greceşti. Escursioniştii au fost primiţi de către studenţii şi profesorii universitari greci, cari, şi-au manifestat o deosebită simpatie pentru vizitatorii români. In ziua de 12 Mai trupa grecească dela teatrul „Cotopoulis" din Atena, a dat în onoarea escursioniştilor o reprezentaţie de gală cu piesa „Iphigenie auf Tauris", Teatrul a fost frumos pavoazat cu colirile naţionale ale Greciei şi României. A doua zi a avut loc la Legaţia Română o recepţie, la care au luat parte escursioniştii, ministrul român Djuvara, numeroşi studenţi şi profesori, precum şi persoane din elita ateniană. In aceiaşi zi la ora 9 seara, milionarul Pezmatzoglou a oferit escursioniştilor un dineu, în palatul „Aktaion" din Phalère. In tot timpul mesei a domnit un entuziasm general. O muzică militară a cântat imnul naţional român şi cel grec, iar după terminarea dineului, s'a jucat hora şi jocuri greceşti. Diadohul şi Principesa Elisabeta, ţinând să se întreţină mai de aproape cu escursioniştii români, au primit în audienţă pe d. prof. Lefteriu şi pe d-rele Dimitrescu şi Grindeanu, profesoare din Târgovişte, cu care au convorbit o oră şi jumătate. In ziua de 11 Mai, d. prof. Ştefănescu dela şcoala de Bele-Arte a ţinut la Universitate o conferinţă despre „Arta românească", în prezenţa M. S. Regelui Constantin, Diadohului, ministrului român Djuvara, profesorilor, studenţilor greci şi escursioniştilor.

Inainte de plecarea în ţară, escursioniştii au oferit un ceai comitetului grec de recepţie compus din profesorii şi arheologii: Economos, Adamandin, Chiparisis, Deosila, studenţii Caligas şi Leontides, precum şi alţii al căror nume ne scapă.

Presa elenă vorbeşte cu mult entuziasm de această escursiune, care prin caracterul ei, constitue un puternic element, pentru strângerea legăturilor dintre Grecia şi România.

Să poţi să râzi...

— Să poţi să râzi în mijlocul furtunii
Şi 'n râs să pui suprema ironie —
Un hohot de Satan, o rapsodie
Pe care-o cântă genii şi nebunii!...

A! Iată cea mai grea filosofie
Pe care n'o ştiau de cât străbunii:
Doar ei priviau vedenia minciunii
Zâmbind în trista vieţii comedie!...

Şi parcă-l văd în poze statuare
Pe acel superb Petronius ce moare
Ca un eres al sublim al cugetării...

Erau statui de zei cioplite 'n stâncă...
Lumina lor prin vremi străbate încă:
Superb apus de soare 'n largul mării!...

Leontin Iliescu

Zâna Zăpezei (Yuki-oma)

— Povestire japoneză de marele duce C. Const. Romanoff —

Tăetorii de lemne

Intr'un sat din provincia Musashi, trăiau odată doi tăetori de lemne: Mosaku şi Minokihi. In vremea acea Mosaku era bătrân, iar Minokihi, ajutorul său, era un flăcău de vre-o optsprezece ani.

In fiecare zi se duceau amândoi în pădurea, care se afla cam la vre-o cinci poşte, departe de sat. Drumul spre pădure era tăiat de un râu, pe care trebuiau să-l treacă cu luntrea. Oamenii din sat ridicaseră de multe ori pod peste râu, dar de câte ori venea puhoiul îl lua. Nu era chip ca podul să se poată împotrivi râului când se umfla.

Adăpostiţi în coliba luntraşului

Intr'o seară — foarte frumoasă — se stârni deodată un viscol năpraznic; şi cei doi tăetori de lemne de abia avură vreme s'ajungă la locul unde se afla luntrea. Dar luntraşul nu era acolo şi luntrea rămăsese de cealaltă parte a râului. Nu era nici timpul potrivit de a trece râul înnot; de aceea dânşii căutară adăpost în coliba luntraşului şi se simţiră foarte fericiţi că avuseseră norocul să găsească unde să se adăpostească. In colibă nu se găsea lighean pentru mangal, sau vreun alt loc de aprins focul. Coliba avea numai o uşă şi nici o fereastră.

Mosaku şi Minokihi închiseră uşa, se întinseră pe jos şi se acoperiră cu mantalele lor de pae. La început nu prea simţeau frigul şi nădăjduiau că viscolul se va potoli în curând.

Vis sau realitate?

Bătrânul adormi aproape în dată, dar Minokihi rămase încă multă vreme treaz, ascultând la suerul vântului şi la zăpada care izbea în uşă.

Râul vâjâia şi coliba se clătina şi troznea ca o barcă în mijlocul mării furtunoase. Era un viscol grozav şi gerul se lăsa tot mai cumplit. Minokihi tremura sub învelitoarea lui, şi cu tot frigul, adormi în cele din urmă.

●

Deodată o răceală de gheaţă îi trecu pe faţă şi-l trezi din somn. Uşa colibei părea că fusese deschisă cu putere şi la „lumina gălbuie a zăpezei" (Yukiakari) văzu o femee în colibă — îmbrăcată toată în alb.

Albă ca zăpada

Femeea în alb se aplecă deasupra lui Mosaku şi suflă odată peste faţa lui; suflarea ei era ca un abur luminos.

Apoi se întoarse îndată înspre Minokihi şi se aplecă deasupra lui. El încercă să ţipe, dar nu putu. Arătarea albă se aplecă tot mai mult, de-i atinse aproape faţa. Şi flăcăul văzu că femeea era foarte frumoasă, cu toate că ochii ei îl înfricoşau.

Un jurământ straniu

Câteva clipe vedenia rămase cu privirile aţintite asupra lui, apoi zâmbi şi zise:

— „Voiam să fac şi cu tine ca şi cu celălalt, dar mi-e milă că eşti atât de tânăr... Eşti băiat frumos, Minokihi, şi nu-ţi voiu face nimic; dar de vei spune cuiva — fie chiar mamei tale — ce-ai văzut în noaptea asta, voiu afla-o şi te voiu ucide. Să nu uiţi..."

După ce spuse vorbele astea, se îndreptă spre uşă şi pieri.

✦

De-abia acum îşi putu mişca flăcăul mădularele; sări în sus, şi alergă de se uită pe câmp. Dar femeea nu se zărea nicăeri şi zăpada intra în colibă, adusă de crivăţ.

Minokihi închise repede uşa şi puse o grămadă de bucăţi de lemne în dreptul ei. Se întrebă dacă nu va fi fost totuşi deschisă de vânt. Poate că totul nu fusese decât un vis, şi el luase lumina zăpezei drept o femee în alb.

Moartea bătrânului

Cu îndoiala asta în suflet, tânărul strigă pe Mosaku pe nume, dar se sperie fiindcă acesta nu răspunse. Pipăi în întuneric şi dete de obrazul lui Mosaku. Obrazul era ca ghiaţa, — bătrânul murise; ţeapăn.

✦

Când se lumină de ziuă, viscolul se potolise. Curând după ce răsări soarele, veni şi luntraşul. Găsi pe Minokihi leşinat alături de trupul îngheţat al bătrânului. Se trudi mult ca să readucă la viaţă pe tânăr; care în cele din urmă îşi veni în simţiri. Insă a zăcut multă vreme bolnav din pricina frigului, pe care îl îndurase în noaptea aceea.

✦

Moartea bătrânului speriase grozav pe băiat, dar nu spuse nimănui nimic despre arătarea aceea învesmântată în alb. Indată ce se însănătoşi, se apucă iar de treburile lui. In fiecare dimineaţă se ducea de astădată singur în pădure şi se întorcea pe înserate cu legătura de lemne în spinare.

(Citiţi sfârşitul în numărul viitor).

Tr. de **Grivas Dem. Cruceanu**

CANTEC

De pe drumul din poene
Vine 'ncet un car la vale
Boii trag în jug atene
Şi flăcău-i mână 'n cale.

Cum coboară dus pe gânduri
Zice-un cântec voinicelul
Hăul freamătă 'n adâncuri
Sună 'n frunze fâlfâ-elul

Şi ascult cu duioşie
Doina tristă care-o cântă
Cine poate ca să ştie
Dorul tânăr cel frământă.

Iar cum trece aşa 'n neştire
Stau pe loc privesc la dânsul
Şi trezit de-o amintire
Imi înec în taină plânsul.

N. Dinescu Barzan

Koh-y-Nor

— Prinţul Koh-y-Nor e cel mai inteligent copil din toată lumea! — aşa spunea tatăl şi mama lui şi dacă, astfel spuneau suveranii cum nu era să zică la fel, — de la Vlădică până la opincă, — cum am zice noi.

Prinţul Koh-y-Nor împlinise un an şi jumătate. Toţi îl lăudau şi povesteau despre inteligenţa lui şi iată ce scrie filozoful *Kra-Sa-Ra-Tha* în memoriile sale: „am ascultat ce se spune despre Koh-i-Nor la curtea imperială unde toţi nu se ocupă de cât să-i observe gesturile.

Despre ce zice împăratul şi împărăteasa nu mai vorbesc, natural fiind, să li se pară, un geniu — singurul lor copil — miniştri însă şi mai ales cel de război, Mareşalul Sac-A-Bum a suprimat toba din orchestra militară de oarece i s'a părut că nu-i place sunetele ei lui Koh-y-Nor.

In urma acestei măsuri Sac-A-Bum a proclamat printr'un ordin de zi, pe A. S. I. Koh-Y-Nor ca reorganizator al armatei.

Ministrul de externe, Excelenţa Sa *Tip-Til*, a întrecut pe Sac-A-Bum căci aflându-se la Majestatea Sa pentru semnarea unui ultimatum către Persia l'a smuls din faţa împăratului, când acesta se pregătea să-l semneze, pentru că Koh-Y-Nor a întins mânuţele cerând hârtia.

Tip-Til a dat ultimatul Alteţei Sale, proclamându-l mare pacifist de oarece Koh-Y-Nor l'a distrus ca pe o simplă hârtie.

Damele de onoare se întrec între ele: Contesa Tar-ta-cu-Ţa: încredinţează pe toţi că Alteţa Sa este de pe acum un mare cântăreţ de oarece aflându-se în grădină şi prinţul începând să vocalizeze toate păsările au tăcut de admiraţie.

Marchiza Va-Ca, dădaca Sa susţine părerile Contesei asupra aplicaţiunilor artistice ale lui Koh-Y-Nor zicând că n'a mai văzut copil care să-şi facă micile trebuinţe cu mai multă *artă* ca micul Nor.

Toate aceste svonuri ajungând la urechile poporului au luat proporţiuni fantastice aşa că nu este mahalagiu să nu aibă asupra persoanei lui Koh-Y-Nor, o indicaţiune preciză, în genul următor: Koh-Y-Nor nu mănâncă, de când a fost înţărcat, de cât boabe de diamant, şi nu bea de cât şampanie.

Alteţa Sa a defilat înaintea împăratului, fără ajutorul dădacei, — s'a suit într'un pom ca să culeagă cuiburi şi alunecând după o creangă ar fi murit cu siguranţă dacă un vultur nu l'ar fi susţinut şi ajutat să se coboare, — Koh-Y-Nor a ţinut un discurs la banchetul dat în onoarea ambasadorilor Japoniei, etc., etc., iată, scrie mai departe, filozoful *Kra-Sa-Ra-Tha*, copilul pe care trebue să-l învăţ carte cum mi-a ordonat Împăratul.

Aici se sfârşesc memoriile lui *Kra-Sa-Ra-Tha* dela care nu s'a mai găsit nici un manuscris asupra prinţului Koh-Y-Nor, afară de două scrisori adresate, una după 18 ani şi alta după 25 ani de la data când şi-a întrerupt memoriile.

Citiţi continuarea în numărul viitor.

Nikita Macedonski.

DOAMNA DOCTOR
AURELIA RALLY PASTIA
MAMOŞ, Boli de FEMEI
Operaţiuni obstetricale şi ginecologice. Consult. 3-6 d. a.
Str. Alexandru Lahovary 29
prin Bulevardul Brătianu şi prin Calea Victoriei. (Biserica Albă). *Telefon 19|31.* 2655

PEISAGIU DE IARNĂ

de N. Constantinescu, a cărui expoziţie este deschisă în sala „Fiiip" (Câmpineanu 40).

O vânătoare în munţi

Era o zi de toamnă cu cerul greoi ca plumbul. Picături reci de ploaie izbeau în feţele bronzate ale vitejilor ostaşi, care numai cu baioneta băgaseră spaimă în ungurime şi nemţime.

Compania... a locot B... se oprise dinaintea dealului F... înspre poiana F..., primind ordinul să atace.

— Copii să ne purtăm vitejeşte şi de aci înainte, ca să ne putem câştiga pământul stropit cu sângele fraţilor noştri, grăi tânărul locotenent, aruncând săgeţi fulgerătoare în priviri scurte printre oamenii săi, încât o înfrigurare trecu prin ostaşi.

— Iar până când patrulele ne vor aduce vre-o ştire, noi o să ne apucăm să mâncăm câte ceva, — şi începu chiar să'şi aleagă pe şefii patrulelor, printre cari fu sortit să cadă şi Apostol Petre, în care locotenentul avea mare încredere şi nădejde.

Apostol fu numit şeful patrulei Nr. 2.

Printre cei patru soldaţi pe care Apostol şi-i alesese se găsea şi un ţigan.

Apostol cum primi însărcinarea, îşi şi puse patrula în mişcare.

Drumul era greoi. Bocancii se încărcaseră de pământ, din care cauză picioarele abia se târâiau, încât părea că sunt nişte butuci.

— Tot înainte fraţilor. Nu vă daţi pământului, îi îndemna Apostol, care mergea tot înaintea lor.

— Hei !.. se auzi un oftat adânc şi înăbuşit... „*Don* sergent ne cere pământul, că prea îi greoi şi ne trage picioarele, şopti tânguitor A Mariei".

— Nu mai scânci măi A Mariei, că doară nu ai scăpat din faşă de mai eri, alaltăieri. Fii cruce de voinic, căci slavă Domnului, şi cu plugul când întorceai brazda în pământul desfundat de ploi, ţi se îngropau picioarele, — şi doară atunci nu te mai jeluiai ca o muiere.

Şi tot înaintau...

Tunurile inamice începuseră să scuipe într'ai noştri.

Pământul gemea sub picioare.

—Fraţilor,—culcat, până s'o mai potoli focul tunurilor.

Se opriră la marginea unei păduri de brazi.

Nouri groşi şi negrii alergau nebunateci, şerpuind deasupra pădurei înbălsămată de mirosul răşinei.

Numai vaetul şi grohăitul scroafelor turburau liniştea, făcând ca şi văile să se tângue.

Apostol o luă înainte prin pădure pe o cărăruie. Ochi-i ageri cercetau în dreapta şi'n stânga. Făcea doi, trei paşi şi asculta. Nimic?... Alţi doi, trei paşi... Nimic.

Şi ochii cercetau totul, cât puteau vedea. Mai făcea alţi câţiva paşi... Aude un foşnet... Trage cu urechea... Nimic... O păsărică sbura din brad în brad, de pe o creangă pe alta, picuri de apă argintându-i aripile.

Apostol prinse a se uita cum biata păsărică zbura de colo până colo nepăsându-i de nimeni.

Un oftat uşor lăsă să se sloboadă din pieptu-i vânjos, şi cu mâneca vestonului îşi şterse două mărgele de lacrimi, ce se iviseră în colţul ochilor.

— Dar dacă aşa ne cere ţara, trebue să ne facem datoria, căci altfel liberi nu mai putem fi, îşi zise în sine.

Şi ca şi când s'ar fi deşteptat dintr'un somn adânc, îşi mai aruncă odată ochii prin împrejur, şi parcă acum vede ceva albind la rădăcina unui brad. Se şterse mai bine la ochi... Dar iată şi urme de paşi. Şi Apostol simţi un fior rece, că-i tăie inima.

— „Am dat de urma spurcaţilor, îşi zise în sine, şi porni în spre bradul asupra căruia îşi pironise ochii.

Era un ziar. Il luă, îl suci, îl învârti... Nimic nu putu să înţeleagă.

Totuşi, vesel se întoarse către ai săi, care se speriaseră de întârzierea lui, şi'n şoaptă le spuse:

— Măi fraţilor, ia uitaţi-vă.

Şi pe când ceilalţi holbau ochii, el le scoase ziarul din buzunar.

— Asta-i jurnalul dracului scris pe limba neamţului. Ţineţi-vă bine de acuma că punem mâna pe ei.

Apostol îi şi luă cu el şi tiptil, tiptil, luându-se după urmele pe care le descoperise, dădură peste o clică de nemţi, care stăteau de vorbă şi trăgeau a lene din lulele.

— Băeţi, ia uitaţivă voi ce fum mai iese de hornul nemţului.

— Iii... ha... Don sergent. Lasă-mă pe mine să fac tragere, grăi, A Marici.

— Dar mai lasă-i să tragă odată din lulea, că tare gustoasă, trebuie să li se pară.

Toţi se înveseliră şi priveau cum inamicul nici nu bănuia că este descoperit, fuma şi *boscorodea* în limba lui.

Numai ţiganul se făcuse galben ca ceara şi tremura vargă, de parcă ar fi dat pe el gerul Bobotezei.

O trosnitură de bici de foc se auzi.

A Mariei nu mai putuse răbda şi dintr'un glonţ răpusese doi nemţi. Ceilalţi o şi prinseră de fugă. Dar Apostol cu ai lui, după ei.

NOEMBRIE

Cu pâcle 'n păr, din zarea de leşie
Viforníc vine Crivăţul fugar...
Şi şuerând din naiu un cânt barbar,
Roteşte 'n joc pe miriştea pustie...

...împrăştie, c'un muget de mânie,
Al frunzelor cortegiu funerar —
Şi scoate-un pumn de-omăt din buzunar
Şi chiotind, l'aruncă pe câmpie...

'Nainte trece-apoi ca o famfară...
L'opreşte 'n cale sihla solitară:
Plângând cu hohot jalea ei i-o spune...

Indoliată, inc'o toamnă-apune...
— Pe negrul gliei primii fulgi picară
Lucind ca părul alb în plete brune.

George Voevidca

Ţiganul prinsese acum la inimă şi numai cel auziră: — „Haoleoo... Mâncatea-şi măi coane Frant. ta mai stai să te potcovesc, că ţi-au căzut hale potcoave dela bocanci".

Nemţii îşi găsiseră linia lor de santinele, unde ascunzându-se în măşti, deschiseseră un foc viu asupra patrulei lui Apostol.

— Fraţilor, răriţi-vă la intervale mai mari şi trageţi ca la nuntă, că doară vor auzi ai noştri, şi ne vor veni într'ajutor, căci de acum am dat de urma lor.

Ploaia de gloanţe venea tot mai deasă asupra flăcăilor noştri, dar nici ei nu se lăsau mai jos...

— Haoleoo, don sergent, grăi ţiganul care era la vre-o zece paşi de el,—cu arma mea parcă ar plesni Sfântul Ilie cu biciul de foc... Mămulică. Şi cum mai păleşte hăl glonţ! Iaca na, năzdrăvanule, să te vedem acum cum o tuleşti la deal, că te-oi ajunge şi eu.

Şi trăgea afurisitul de ţigan pa la moartea soacresei.

Apostol deodată simţi că foturile din partea lui nu mai sunt puternice. Îşi aruncă ochii pe linia de trăgători, şi văzu că trei din tovarăşii lui de luptă căzuseră. Atunci dădu ordin ţiganului să se târâie pe burtă până la cei căzuţi şi să adune cartuşele rămase.

Şi astfel a tot tras Apostol şi cu ţiganul aproape un ceas, până ce le-au venit ajutor.

După o luptă de un ceas şi jumătate, nemţii au fost respinşi, luându-se din ei şi prinşi.

După câteva luni strânşi împrejurul unui foc, Apostol cu alţi tovarăşi de ai lui, într'o tinichea cu marginele-i îndoite, făceau floricele din grunţe de porumb.

In noapte la lumina roşiatică a vreascurilor care trosneau, văd o decoraţie strălucind pe pieptul lui Apostol.

— Dar pentru ce ai tu decoraţia aceia Apostol ? îl întrebai eu.

— Ia pentru o vânătoare în munţi d-le sub-locotenent.

— Şi ce vânat ţi-a căzut în cale ?

— Patruzeci şi şase de haite nemţeşti, căci celalţi au fugit de au rupt pământul.

Un hohot de râs izbucni...

Iar în noapte se auzia uruitul grăunţelor care înfloriau pe tablă la focul puternic.

SONET

Din vise albe te-am cules pe tine
Şi cu parfum pe faţă te-am stropit ;
Când soarele pe boltă s'a oprit,
Împrăştiindu-şi razele senine.

Îţi aminteşti ce tristă m'ai privit ?
Şi totuşi, prea încrezătoare în mine.
Am rătăcit pe largele coline
Te-am sărutat, am plâns şi te-am privit.

De-atunci sunt ani— şi tu copil sburdalnic
Te-ai şters din drumul viselor albite
Ca un refren de cânteci neîmplinite.

Şi azi se 'naiţă plângător şi tainic
Un trist lăstar de palid trandafir,
În sufletul meu ca 'ntr'un cimitir.

George Nutzescu

Bibliografie

Cimitirul prizonierilor români. — Impresii din timpul războiului. — Note de om necăjit de *Arhibald.* Intr'un volum de aproape 200 de pagini, Arhibald, care pe timpul războiului a rămas în teritoriul ocupat şi a avut să sufere internarea în lagărele de aci şi din Bulgaria şi străşnicia sălbatecă a acestei internări cu tot cortegiul ei de mizerii, a cules o seamă de date şi documente foarte interesante, menite „nu să păstreze amintirea vrajbei cu duşmanul de ieri, ci să arate ce avem de uitat din purtarea prietenilor de mâine".

Lucrarea este o oglindă credincioasă a suferinţelor româneşti împrăştiate prin toate aceste cuiburi de tortură, „ca să rămână dovadă veşnică de barbaria fără seamăn pe care o ascunde sub cutele sale ipocrite, lăudata *kultur* teutonă".

Sub raportul acesta, este cea mai documentată şi mai cinstită culegere de fapte din câte s'au dat la iveală la noi, notele fiind extrase „din însăşi memoriile prizonierilor rămaşi în viaţă, întărite de mărturia a mii de cameni, martori cărora, li se cilează numele" spre o mai bună temeinicie şi credinţă.

Toată sălbătecia, suferinţa şi oroarea din aceste lagăre, sunt descrise cu vioiciunea şi simţirea nu numai a unei pene care de mult e obicinuită să mânuiască cu talent, ci a uneia care e muiată de astă dată în otrava acumulată într'un suflet care a văzut şi a îndurat toată obrăznicia înfumurată şi toată neomenoasa mişelie a besliei coalizate.

Sunt scene trăite din lagărele austro-ungare, nemţeşti şi bulgăreşti, cari nu pot fi citite fără să nu impresioneze până la lacrimi, fără să nu doară până la scrâşnire, să nu revolte până la furie.

E fără îndoială cea mai meritorie contribuţie la capitolul respectiv din istoria marelui măcel mondial.

•

Dicţionarul intelectualilor, de *Sofronie Ivanovici.* Cunoscutul publicist dă la iveală o broşură de câteva pagini, cu o foarte spirituală interpretare a câtorva termeni aleşi în ordine alfabetică.

Spicuim din cele mai reuşite:

Avort provocat. — Expulsare ilegală.

Azil de bătrâni. — Arhiva vieţei.

Calomnie. — O lampă care fumează şi înegreşte.

Critic tendenţios. — Un văcsuitor care înegreşte şi lustruieşte.

Femee incultă dar frumoasă. — O revistă prost redactată, dar cu tiraj.

Hermafrodit:
E singura problemă.
Pe care n'o 'nţeleg:
Cum din două jumătăţi.
Nu iese un întreg?

Internat de fete. — Sera dragostei.

Logodnă. — Preventia căsniciei.

Sentinţă de divorţ. — Un decret de graţiere.

Zestre. — O carne de tocat

V. B.

Pentru Cititori!

Oricine se va abona la „*Universul*" politic, va primi ca supliment GRATUIT „*Universul Literar*" sau „*Veselia*", după alegere.

Cine face 5 abonamente pe un an la „*Universul Literar*", primeşte un abonament gratuit la această revistă.

Cine face 10 abonamente pe un an la acestă revistă va primi unul gratuit la „*Universul Literar*" şi unul la „*Veselia*".

Cărţi eftine şi interesante

la administraţia ziarului

= UNIVERSUL =

Se găsesc de vânzare următoarele volume :

	In Capitală	In Provincie trimise recomandat
Memoriile Regelui Carol, 17 vol. colecţia completă.	L. 10.—	L. 15.—
Carol I Regele României.	„ 2.—	„ 3.50
Memoriile Principesei Luisa a Saxoniei.	„ 1.50	„ 3.00
Păţaniile minunate ale lui Petre Schlemil	„ 1.—	„ 2.—
Regina bucătăriei	„ 4.50	„ 6.50
Conversaţiuni moderne în 6 limbi.	„ 5.50	„ 7.50
Călătoria în India, 2 vol.	„ 3.—	„ 5.—
Dragoste din alte timpuri, 2 vol.	„ 3.—	„ 4.—
Tragedie cerească . . .	„ 1.50	„ 3.00
Boale venerice	„ 1.—	„ 2.—
Două Nuvele, de Carmen Silva.	„ 3.—	„ 3.50

In prţurile de mai sus se cuprinde şi cheltuelile de ambalaj şi transport

ECOURI

A apărut în editura institutului Socec: FIRAVE, un volum de portrete şi nuvele de Victor Bilciurescu, 14 lei exemplarul.

•

In curând va apare în editura *I. Negreanu*, din Bucureşti, următoarea lucrare:

„INTRE FLORI, VIAŢA ŞI MOARTE", mare poem simbolic, de mărele duce *Const. Constantinovici-Romanoff*, fost preşedintele Academiei de Arte şi Ştiinţe din Petersburg.

Cu această nouă lucrare, va fi al doilea volum — al acestui autor — apărute până acuma în limba noastră, — traduse — cu îngrijire — din slavonă de teologul Griras Dem. Cruceanu.

•

Fiindcă cel dintâi e „Universul Literar", a făcut cunoscut marelui public românesc despre activitatea literară a dispărutului duce, — care a fost unul dintre marii scriitori ruşi, — mai ţinem ca să înştiinţăm pe ai noştri cetitori, că — odată cu numărul de faţă, — vom începe să dăm la iveală şi alte frumoase şi interesante povestiri ale aceluiaşi autor, — traduse asemenea de confratele nostru d. Grivas D. Cruceanu.

MISTERELE SPIONAGIULUI

în timpul războiului 1914—1918

— Urmare —

Mă uitai la ceasornic.

— A trecut de miezul nopții, îi zisei. Nu vrei să dormi puțin? Imi pari obosită.

— Obosită, numai obosită?

Dar îmi trag sufletul de moarte. Nu știai? Ce ciudat e, — exclamă ea c'un râs nervos — ce ciudat e când te gândești că o să vie mâine de dimineață un pluton înarmat pentru mine!

Ai văzut că de-abia am putut să ridic săculețul ăsta adineauri. Trebue să ne grăbim însă.. din pricina d-tale. Du-te în curte, te rog, și dă foc hârtiilor și hârtoalelor astea care mi-au mai rămas. Am să te supraveghiez dela fereastră.

Nu se arăta de loc la fereastră. Când mă întorsei în odae o găsii întinsă în pat. Părea că deodată o doborâse somnul. Imi întinse o mână albă zicând:

— Bună seara, domnule englez, și mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine... Sper că nu te-ai supărat nicidecum. Englezii se supără lesne.

— Nu înțeleg, doamnă, ce vrei să zici.

— Firește că era foarte rău să trăesc cum am trăit în vremea asediului. Este singurul lucru care îmi apasă pe conștiință. Căci, să-ți spui, eu nu l'am iubit pe Fritz.

Se opri ca isbită de o gândire repede.

— Dar de ce îți spui eu d-tale toate astea? exclamă. Nu știu. Și apoi, ce face dacă ți le-am spus? Au trecut acuma. Și un mic **mea culpa** este mai liniștitor decât toate mărturisirile din lume. Insfârșit, nu, nu l'am iubit pe Fritz. Singurul om care mi-a inspirat un sentiment e acela care e culcat în mormântul la care m'ai dus. Dar Fritz a fost foarte bun pentru mine când eram bolnavă. Și apoi, ce putea să facă o femee singură în Przemysl? Eram două sute de femei și numai în primul asediu am primit cel mai puțin o duzină de propuneri... Propuneri de mâna stângă, cum zicem noi în Austria. Insulte, insulte...

Glasul îi slăbi acuma. Cuvintele îi curseră d'aci înainte din ce în ce ma încet, mai rar și mai nergulate până la sfârșit.

— Nu cred, — urmă dânsa pironindu-și ochii în tavan și apăsând asupra fiecărei vorbe, nu cred ca vreo altă femee să fi dobândit atâta experiență câtă am dobândit eu. Acum patru ani eram o fericită pensionăriță în Anglia. Apoi m'am dus să studiez medicina la Berlin și d'atunci, m'a subjugat destinul meu.

Mama este băgată într'un azil. N'am tată. Amândoi frații mei au fost omorâți. Mi-a mai rămas numai un plămân. Simt că-mi pierd mintea!...

Ascultând protestările mele, ea cletina din cap. Apoi, continuând a se analiza cu aceiași voce măsurată, cu ochii îndreptați spre o lume nevăzută, mai vorbi astfel:

— Da, e tot ce poate să fie mai rău!... Imi pierd mintea, îmi pierd mintea! M'auzi și mă înțelegi ce-ți spun? La vârsta de 22 ani!... Așa se întâmplă adesea acelora care studiază boalele mentale. E ca și cum D-zeu pedepsește pe aceia cari vor să știe prea multe. Și asediul e deasemenea o cauză care provoacă demența. Aveam în fața mea mai multe duzine de cazuri de nebunie. Și acuma cred că trebue să duc viața desmățată a fetelor din cartierul latin. Să fac așa, ori să intru într'o mânăstire. Pentru ce, pentru ce? Când poți să adormi și să uiți tot?... Am dormit două zile la Crăciunul trecut, atunci când a murit el... Ce minunat e somnul! Nu vine adesea când îl chiemi. cum îl chem acuma... afară numai dacă e provocat așa ca astă seară..., astă.... seară..

Tăcu.

Mă întorsei la 4 ore de dimineață. Patru soldați ruși steteau de pază împrejurul vilii. Sus, un ofițer superior, așezat în capul scării, fuma, pe când austriaca bănuită se pieptăna în fața unei oglinzi spartă.

X

Spionagiul naval

La *Grand Hotel*, la Roma, asistam la un incident de spionagiu de un caracter cu totul deosebit.

Era la *Otelul Levantului*, un ovrei, un bătrân vesel care locuia în New-York și pe care treburile l'aducea din când în când prin Italia. Omul acesta avea un nume german; avea obiceiul să dea șampanie tinerilor ofițeri englezi și să stea de vorbă cu ei. In cele din urmă purtarea lui îl făcu să fie bănuit.

— Lăsați-mă pe mine să lucrez eu cum știu, zise un tânăr ofițer de stat-major, șiret, dar cu înfățișare foarte blajină. Cunosc eu bine pe bătrânul K... Am să-l invit la masă și să m'apuc de vorbă cu el.

Bătrânul K... fu dar invitat la masă.

A doua zi, ofițerul de stat-major cel șiret ne povesti următoarele :

„Mi-am trecut noaptea cu bătrânul K... Am stat de vorbă cu el până la 3 de dimineață. Mi se pare că l'am făcut să și toarne pe gât mult lichid. Vorbea mereu, dar era așa de beat că la sfârșit nu mai înțelegeam ce spunea. M'am prefăcut, firește, că eu eram beat ca și el. Și am plecat împleticindu-ne și ținându-ne la braț".

Ceva mai târziu, bătrânul K... povestea și el la rândul lui.

„Avea haz lucru mare, ieri seară, amicul d-voastră din stat-major... Ospitalitatea lui fu așa de cordială că s'a îmbătat ca un polonez... Firește, de politeță, m'am prefăcut și eu că eram turtit tot așa ca și el !..."

Nu e comică această comedie a celor doi vulpoi, care, în cursul nopții, se prefăcură cuprinși de o beție diplomatică ?

Intr'un alt oraș italian, singura arestare cerută, în cursul unui an, de către ofițerul englez al centrului de spionagiu, a fost arestarea colegului său, un ofițer aliat. Acesta din urmă, lucrând în fiecare zi în legătură strânsă cu englezul, își închipuise că va putea cu toată siguranța să scrie ce va vrea în corespondențele sale. Aflând că o casă de comerț, în care cumnatul său avea interese. era să se închidă fiindcă întreținuse relațiuni cu inamicul, se grăbi să trimeată informațiunea aceasta rudei sale.

Spionagiu comercial, să o spunem în treacăt, juca un rol considerabil în cursul războiului. Și rolul său va fi încă și mai mare în viitor. Succesul cel mai însemnat în această ordine de idei n'a fost oare descoperirea, de către englezi, a secretului industrial al vopselelor de anilină ale germanilor, descoperire făcuttă în cursul primului an de război?

●

Apoi a mai fost asemenea și serviciile informațiunilor Marinii. Nimeni n'a uitat pe „cetățeanul american" Lody, vestitul observator naval format într'o adevărată școală de spionagiu și capabil să recunoască la prima vedere tipul fiecărui vapor și să noteze cu deamănuntul toate lucrările apărării coastelor.

In această privință, este a face aproape o insultă marinii britanice dacă am menționa faptul că nici un act de trădare nu s'a manifestat în tot cursul războiului naval. Vapoarele *Bulwark*, *Hawke*, *Van guard*, *Natal*, *Princess Irene* săriră în aer în modul cel mai misterios, dar n'a fost și nu e nici cea mai mică probă că mâna unui trădător ar fi provocat aceste catastrofe. Alte marine n'au avut fericirea să fie lipsite de trădători, cum a fost marina engleză. In portul Tarento se află fundul răsturnat al unui dreadnought italian, *Leonardo-Cristina*, cufundat de explozia unei mașini infernale pusă lângă magazia cu pulbere.

Inofrmațiunile navale, într'un port ca Tarento, consistau în a descoperi data plecării transporturilor cu trupe, structura vaselor de război, cele din urmă perfecționări în armament și construcțiuni, repartiția escadrelor și regrupările prevăzute în unele eventualități. Mai avea de asemenea și perspectiva d'a corupe pe câte un om făcând parte dintr'un echipagiu, de-al hotărî să sfărame vasul prin trădare, d'a se informa asupra moralului și pornirii mateloților, asupra rezultatelor încercărilor de blindagiu și aruncării de torpile; asupra cantității perderilor și numărului accidentelor; asupra numirilor noui în statul-major; asupra naturii acordurilor maritime dintre aliați; asupra celor din urmă pescuitori ai submarinelor și stratagemelor lor; asupra mijloacelor întrebuințate d'a masca fumul; asupra încălzirii cu petrol, chestiune foarte importantă, pentru că mișcările flotelor aliate au trebuit să fie reduse din cauza lipsei de cărbuni; asupra rezultatelor experiențelor de vitesă și de rezistență; asupra așezării minelor; asupra desvoltării hidroavioanelor și invențiunilor noui, cum sunt de pildă controlul torpilelor sau luntriilor-automobile prin undele herțiene.

Tarento era un teren excelent de urmărire pentru spionii însărcinați cu adunarea tutulor informațiunilor înșirate mai sus.

Spionagiul naval este o întreprindere mult mai grea de cât spionagiul politic sau militar. Mai întâi, chestiunile maritime prezintă un caracter prea technic care mai cere și alte aptitudini decât aceea d'a asculta pela usi. Trebue să fii expert ca să poți pricepe cele ce auzi spuindu-se. De altă parte, marinele europene formează un fel de castă foarte excluzivă, în care nu lesne te poți introduce. Totuși dezertările sunt posibile ori când.

In timpul războiului, oamenii desbarcați steteau de vorbă, iar conversațiunile lor care păreau foarte personale și fără consecuențe, cădeau în urechile întinse ale colindătorilor care adunau astfel firimituri de informațiuni, care erau numai de cât transmise ca să formeze un tot compact, interpretat în altă parte de un expert naval. Mai era și un alt pericol: trăncăneala nevestelor ofițerilor prin locurile publice.

Mi-aduc aminte că, într'o seară, am auzit, la Roma, pe tânăra soție a unui ofițer al marinei britanice puind pe un grup de prieteni în curent cu mutările bărbatului ei.

— Vaporul lui Jack pleacă mâine din Neapoli și se duce la Malta.

In momentul acela sosi și Jack care, auzind'o ce spuse, o ținu de rău.

— Până să te înveți — îi zise — să'ți ții limba în gură, dragă, ai să ne trimeți pe toți în fundul apii.

Consecuențele îndepărtate rezultate din mașinăriile contraspionagiului nu pot să reiasă mai bine decât din cazul predării flotii germane sau mai ales din împrejurările care au provocat predarea.

Trebue să spunem că organizarea spionagiului în amiralitatea britanică, mai mult decât toate celelalte, se apropie de perfecțiune. Când începură să se răspândească primele vuete ale bolșevismului care clocotea sub cenușa marinii germane, biuroul naval al informațiunilor socoti că ar fi dibaci să răspândească și să facă să circule în diferite porturi germane — mai ales printre muncitorii năvilor — svonul că marina britanică era bătută de valul roșu. Agenți englezi la Kiel, la Emden, la Cuxhaven primiră instrucțiuni în consecuență și răspândiră știrea că o serioasă nemulțumire domnea la Scapa și la Rosyth. Drapelul roșu fusese ridicat pe cuirasatul *Lion* și pe alte unități mari britanice. C'un cuvânt, marina engleză, obosită de starea în care se afla, aștepta numai un semnal dat de flota germană ca să stabilească și ea la dânsa bolșevismul.

Efectul acestei propagande fu demonstrat mai târziu, când cu sosirea escadrei germane în golful Forth, *trasă ca pe sfoară* după formula amiralului Beatty.

Când fură întrebați germanii de ce nu veniseră cu vre-o cincisprezece zile mai înainte, ca să dea lupta precum primiseră ordinul, răspunseră:

— Pentru că credeam că ne sunteți frați. Auziserăm că ridicaserăți steaguri roșii și că așteptați numai să ne punem și noi în revoltă pe față ca să primiți și voi bolșevismul.

Citiți continuarea în „Universul Literar", care va apare Duminica viitoare.

ANUL XXXVII. — No. 22. 1 LEU EXEMPLARUL Duminecă 12 Iunie 1921

Universul Literar

DANTE ALIGHIERI, marele cântăreț italian, care de 600 ani trăește în galeria nemuritorilor

Cronica săptămânei

Internă

Săptămâna trecută, spanacul politic a făcut loc spanacului vegetal în preocuparea publicului.

In adevăr, desbaterile din parlament au rămas pe jos faţă de cele din târg, unde administraţia şi-a propus să fie sdravănă.

Preţuri maximale? Vrem să devie o realitate!—a zis primăria.

Preţuri maximale? Suntem contra din principiu!— au răspuns speculanţii.

Şi ca să dea dovada că sunt oameni de principii, au aruncat zarzavatul în Dâmboviţă.

Trebue să se ştie că principiile speculanţilor rezidă mai ales în idealul naţional de a strânge cât mai multă avere în cât mai scurt timp; de a avea trăsură cu cauciuc şi cai cu artifiţii pe nas, de a cumpăra imobile impunătoare şi de a da zestre de sute de mii la fete.

Urmăriţi odată pe măcelarii sau zarzavagii cari strigă mai tare că preţurile maximale îi asfixiază, că sunt aproape de faliment, că familiile lor abea-şi ţin zilele. O să-i vedeţi în cele mai bune trăsuri de casă, în apartamente splendide şi la chefuri monstre. La şoseaua Kiseleff nu întrece nimeni în lux echipagiile bravilor speculanţi.

Din pricina acestora suferă nu numai consumatorii, dar chiar şi negustorii cinstiţi, fiindcă, vrând-nevrând, lumea generalizează şi-i bagă pe toţi în aceeaşi căldare.

De aceea, ar trebui ca să reacţioneze nu numai administraţia şi publicul, dar şi negustorii cum se cade, căci e păcat ca o breaslă care în trecutul nostru s'a bucurat de atâta stimă — cum sunt comercianţii — să lase să se aşeze în jurul ei o atmosferă anostă, datorită lăcomiei unora.

In piaţă trebue o măturâ mare şi o etuvă.

Când se vor decide negustorii cinstiţi să pună ei înşişi mâna pe măturâ şi s'aducă etuva?

Banul Mărăcine

Externă

Chestia Sileziei iar a reintrat într'o fază gravă. Noui atacuri s'au produs, în cursul săptămânei, în diferite regiuni. Polonezii acuză pe germani; iar germanii pe polonezi. Adevărul este că iniţiativa atacurilor recente a fost luată de trupele neregulate germane, care ascultă de ordinele guvernului din Berlin. Tot germanii au provocat o acută criză economică, mai cu deosebire la Katowitz şi Hindenburg, unde lipsa de alimente este foarte mult simţită de populaţiune.

In urma ofensivei germane, instalarea detaşamentelor interaliate, în zona internaţionalizată, s'a terminat. Garnizoane franceze au fost instalate la Pless, Rybnik şi Tarnovitz.

După declaraţiile făcute de G. Vitos, trimisului special al *Universului*, la Varşovia, germanii au făcut imposibilă încheerea armistiţiului, pe când insurgenţii polonezi din Silezia de sus au arătat bunăvoinţă.

Situaţia din Silezia de sus se poate agrava din zi în zi, dacă Înţelegerea nu va lucra mai repede în scopul restabilirii situaţiei normale, prin impunerea unei soluţii raţionale, în conformitate cu clauzele tratatului dela Versailles.

Dela 26 Mai, numărul statelor... s'a mărit cu unul. După înlăturarea domniei bolşevice, generalul rus Semenow a constituit statul Vladiwostock, care cuprinde regiunea celebrului port din extremul-orient.

Cât va exista noul stat? Câteva zile; poate câteva luni...

In interesul păcii şi al adevăratei cooperări a popoarelor, congresul internaţional din Geneva, şi-a exprimat dorinţa ca Germania să fie admisă în Societatea Naţiunilor. Delegaţii francezi au susţinut această propunere.

In consiliul Societăţii Naţiunilor i se va oferi un loc de membru onorific d-lui Venizelos, fostul prim-ministru al Greciei. Iată un loc bine meritat.

Bavaria a început să dezarmeze formaţiunile militare şi semi-militare, conform ultimei note a aliaţilor. După dezarmarea diverselor organizaţiuni, cu caracter militar, se va dezarma şi faimosul *„Einwohn erwehrer"*. Germanii însă, procedeze ca iezuiţii. Ei îşi fac rezervele lor mintale.

Romicus

Coana Mariţa Galeşoaia

Aşa am pomenit-o pe coana Mariţa Galeşoaia: cutreerând de dimineaţă până seara uliţele Ploeştiului, într'o caretă veche, bună de cuibar de cloşti trasă de două mârţoage ţărăneşti şi cu proprietarul mârţoagelor pe capră.

Par'că o văd în caretă, gătită cu şalul dnea-ei de zestre şi cu chipul încadrat de zulufi cărunţi arătându-şi-l când la un geam când la cel-l'alt şi cu trei-patru ghivece de flori mai înalte aşa ca să se zărească prin ferestrele trăsurei, căci coana Mariţa are slăbiciunea florilor, din care cauză este în stare să plece dela via ce o are în preajma Ploeştiului şi să colinde oraşul o zi întreagă pentru un răsad, o rădăcină sau vre-o sămânţă.

Coana Mariţa Galeşoaia, rămasă văduvă cam de tânără, nu s'a mai remăritat, aşa că şi-a crescut singură copiii, le-a dat averea rămasă dela bărbat le-a mai adăogat şi dela ea, căci şi răposatul şi dnea-ei, slavă Domnului, avuseseră din belşug şi şi-a oprit numai o vie pe lângă dealurile Ploeştiului pe care, cu toţi cei 65 de ani ce-i duce pe spete, şi-o îngrijeşte singură.

Când e vre-o muncă la vie, o mai prinzi pe acasă, când nu, o pereche de mârţoage din sat la preistorica d-sale caleaşcă şi... p'aci ţi-e drumu coană Mariţo, la Ploeşti, de unde, din cunoştinţă în cunoştinţă, abia dacă se'ndură să se despartă spre seară.

Pleacă dela vie cu hotărârea să meargă la grădinar ca să aleagă vre-o doi trandafiri pentru două lipsuri din rondul din faţa casei şi să-i altoiască doi lămâi; pune ghivecele cu lămâi în caleaşcă, se urcă şi dnea-ei şi, peltică cum e, porunceşte chirigiului:

— *Năţaţe! merdzem* la Ploeşti, la Ifrom grădinarul, să-mi altoiască lămâii *ăstia si* să ia *si* vi o doi trandafiri.

— Mergem cucoană, da să nu zăbovim mult, că mi-s caii stătuţi că i-am muncit ieri toată ziulica.

— E, acum mult puţin, vedem noi! Dacă o fi *s'o* fi, om găsi noi niţel maldăr!

Chirigiul porneşte la drum ajung în oraş, dar până să treacă pe la grădinar, coana Mariţa zăreşte pe geam o grădiniţă bine garnisită la o casă de aparenţă modestă.

— *Opreţte Năţtate! Ţine* o fi *sedzând aiţea?* că frumoase flori mai are! ia uite *siboaiele* alea vinete! Tiiii... *ţe* frumuseţe. Cum am *faţe* să *stim!* Dă-te tu *zos Năţtate si* întreabă, poate căpătăm vre-un răsad..

Bietul Năstase, ce să facă! Ştie slăbiciunea coani Mariţi, se dă jos, intră în curte şi cere un răsad de şiboaie vinete. Îi dă, nu-i dă, coana Mariţa nu se descurajează, dacă în drum mai întâlneşte vre-o grădină cu vre-o floare rară, opreşte, cere, şi nu se întoarce acasă cu caleaşca goală.

Dela grădinar, ţi-ai găsit să se 'napoeze acasă! Şi-aduce aminte că 'n drum şade cunoştinţa cutare. S'abate să ia o dulceaţă şi o cafea.

Intră.

— E, *ţe* mai *faţi* tu Evdochiţo? Venii dela vie să m'abat pe la grădinar să-mi altoiască *niste* lămâi *si* intrai să te văd. *Porunţeste* să-mi dea o *dulţeaţă s'o* cafea... Da *ţe* frumos e *buzorul* ăla al tău *rosu aprinsi* la să-mi *faţi si* mie rost d'o *rădăţină*.

Şi se uită la Evdochiţa, flecărind despre toate, în vreme ce caii bietului chirigiu stau cu ochii la stele şi nu pleacă fără rădăcină de bujor roşu aprins.

Se întâmplă dese ori că uitându-se pe fereastră peste drum, să întrebe gazda: cine locueşte casa din faţă, şi aflând despre o altă cunoştinţă, să nu plece fără să se abată şi pe la ea, aşa cum i s'a întâmplat deunăzi pe când se găsea la Evdochiţa.

— Da *ţine* stă *aiţi* peste drum, Evdochiţo?

— Şade Tinca Marineasca, văduva lui Simion.

— *Te spui!* Tinca? Păi *ţe?* e văduvă?... a murit Simion?

— O, ho! o fi putrezit de mult!

— Nu mai spune! Săraca Tinca! Mă duc chiar acus s'o văd... Ea are *ţeva* flori?

Şi nu stă la gânduri, pleacă peste drum la văduvă, zicând chirigiului să bage caleaşca acolo. Aci mai ia o dulceaţă ş'o cafea, ascultă detaliile Tinchi asupra morţei lui Simion, mai capătă vr'un răsad sau vre-o rădăcină şi poate Năstase d'afară să-i trimeată răspuns că nu mai poate aştepta, că gloabele au dehăinat, că-i apucă seara pe drum, coana Mariţa până nu-şi face ale dumneaei, nu se mişcă. Ba une ori se 'ntâmplă că la Tinca, din vorbă în vorbă, află că în oras s'

ÎNDURĂ-TE!...

Indură-te, iubito, şi dă-mi din ochii tăi
Sălbatica nădejde a dragostii dintâi,
Nectarul fericirii din ochiul tău să-l sorb,
Să se strecoare dulce în sufletul meu orb!..
De-atâta depărtare, iubito, mă 'nfior
Şi tremur de durere, şi mă sfâreşsc de dor
Iar inima mea astăzi se pierde în deşert,
Vrăjită de iubirea ce nu pot să mi-o iert
Dar care se destramă în sufletul meu trist
Ca sfintele miresme pe blândul chip de Christ.
Mă doare clipa tristă de când ne-am despărţit
Şi-un nesfârşit de veacuri stă între noi cumplit
Ca tot mai mult s'aprindă sălbaticul meu dor,
Să nu-l mai poată stinge al ochilor isvor,
Să-mi pară vecinicie al revederii ceas
Iar amintirea balsam ce-atât mi-a mai rămas!...
Isuse, potoleşte al dorului meu foc
Şi-aprinde-mi iarăşi steaua visatului noroc,
Sălbatica-mi nădejde din ochi ei s'o sorb,
Să simt iar mila păcii, în sufletul meu orb,
Să-l simt—ca şi 'ntr'un leagăn de vis, când tu mă culci—
Potirul fericirii pe buzele ei dulci!...
Indură-te, iubito, şi dă-mi din depărtări
Un semn al arzătoarei sublime sărutări
Să potolească dorul ce arde 'n pieptul meu
Ca gândurile negre pe-o frunte de ateu!...
Să-mi dai norocul vieţii din ochii tăi seninî,
O rază, doar o rază, din cerul de luminî,
Şi-o clipă de iubire din vecinicia ta
Căci simt eu bine astăzi că nu te pot uita!...

Leonfin Iliescu

mutat Frosa, sau Casandra, rudă sau prietenă din şcoală, şi dă o fugă şi pe la ele, ca să nu rămână în pagubă, spre marea disperare a nenorocitului de chirigiu, care se afurisește că n'o mai cară pe coana Mariţa la oraş, să-i plătească cinci poli ziua!

— E, *moaş'ta* pe ghiaţă! parcă viu în toate zilele la *oraş!*

Intâmplarea însă, a tămăduit-o pe coana Mariţa de obiceiul de a zăbovi prin oraş şi a pleca pe 'nserat acasă.

Intr'o zi, uitându-se cu vorba mai pe la grădinar mai pe la Tinca, mai o dulceaţă la Evdochiţa, mai o cafea la Frosa, a plecat pe'nserate bine din Ploeşti spre vie.

Ieşind pe barieră, coana Mariţa recomandă chirigiului, un oare-care Ştefan, să îndemne la drum că e târziu şi întunerec rău:

— Mână mai cu *coraz Ştefane* băiete, că am cam întârziat.

— Ce să mân cocoană, cu căluţii ăştia nemâncaţi d'azi dimineaţă, dacă mă porţi de colo până colo!

— Asta e acum! nu fi *si* tu al naibii! Mână cu *nădezde* că te *ţinstesc* cum om *azumdze*.

— Eu zoresc cât pot cocoană, da caii n'au spor la drum dacă sunt flămânzi.

— Lasă că *ştiu* eu, când vrei tu, *merdze* caii. Hai să te vedem! fii de treabă!

Ştefan, convins de argumentele coani Mariţi şi cu gândul la ciocanu de rachiu ce'l aştepta la uşa magaziei când or ajunge acasă, încinse de vre-o două ori gloabele cu frişca şi antedeluviana caleaşcă se aşternu la drum mai cu inimă.

Merseră aşa o bucată, apoi frişca nu mai avu nici un efect şi popasurile, frecatul la ochi şi cu trasul de urechi al gloabelor, deveniră tot mai dese, până ce mersul se făcea acum mai mult la pas.

Scăpară de şosea şi cotiră pe drumul ce ducea la deal. Intunerec beznă, că abia se mai deslușea drumul şi nici ţipenie de casă pe aproape.

In tăcerea care stăpânea împrejur, răsună un glas răguşit.

— Care eşti acolo mă?

Coana Mariţa de colo:

— *Ţine* e *Stefanc?*

— Cin' să fie cocoană? iacă vr'unu d'ăia de te scutură la pungă! Vezi dacă pleci noaptea la drum?

— Vai de mine! Dă *bițe Ştefane!*

— Ce bice să mai dau de-acuma!

— N'auzi mă? care eşti acolo? — se răsti din nou acelaş glas răguşit.

— tacă — răspunse chirigiul — noi suntem, Coana Mariţa proprietara din Pleaşa, trece dela oraş la deal, spre casă.

— Da tu cine eşti?

— Eu sunt Ştefan al Saftei din Pleaşa.

— Opreşte!

Chirigiul se supuse şi necunoscutul se apropie de trăsură:

— Unde ziceţi că mergeţi?

— Spre casă, la curte la coana Mariţa Galeşoaia.

— Şi ce vă zoriţi aşa? Ia mai staţi o leacă, să ne cunoaştem! Aţi tot ajunge acasă până la ziuă!

Când necunoscutul băgă capul pe fereastra caretei, inima coani Mariţi aproape nu mai bătea, iar când cu toată bezna dânsa a putut să deslușească chipul fioros al banditului şi dunga de lumină de la ţeava armei ce acesta ţinea în mână, coana Mariţa, închise ochii şi atât putu să silabisească:

— Nu mă lăsa *Stefane!* Nu mă omorâţi,... *ţe* v'am făcut eu?

— Sărut mâna cocoană! — zise banditul — ia să vedem ce-ai târguit?

— N'am târguit nimic — îngâimă tremurând vargă biata femeie — n'am decât *niste* răsad de flori.

— Atât mai bine dacă n'ai târguit, trebuie să fii doldora! Ia să vedem cum mi-ar sta mie cu ceasu ăla al matale!... Dă şi inelele alea 'ncoa, că d-ta îi mai fi având altele acasă!... Fă-i vânt şi săculeţului ăla încoace!... Aoleo! păi cocoană eşti d-ta?... numai atât? şaptezeci şi opt,... nouăzeci şi cinci,... o sută paisce,... o sută două 'z şase,... şatâta tot? Numa o sută două 'z şase!... Păi ce fel de ciocoaică eşti d-ta, să mergi la târg numai cu atâta? Dacă trebuia să rămâi la noapte în oraş?... n'aveai nici de hotel!... Ba nu zău mai mare ruşinea pentru o faţă boierească!

Şi tâlharul jefui pe biata bătrână de ceas, cu lanţ cu tot, un lanţ gros să fi atârnat o litră de aur, de inele, de broşa cu chipul răposatului şi de 126 de lei câţi avea în săculeţul ei de mână.

— Adică, să nu mai ai d-ta nimic asupra d-tale?... Nu-mi prea vine să cred. Ia să vedem!

Şi începu s'o caute prin sân, prin buzunare, o descultă de ghete, o cercetă până şi în coc, iar după ce se încredinţă că nu mai are nimic, se făcu nevăzut, cu acest rămas bun:

— Apăi, sărut mâna cocoană! De-acu, umblaţi sănătoşi!

Şi n'au fost de ajuns numai jaful ăsta şi spaima asta. Abia au mai mers ca o jumătate de ceas şi, din cauza beznei, caleaşca s'a răsturnat, strivind sub greutatea ei piciorul stâng al coani Mariţi.

Noroc că accidentul s'a întâmplat aproape de casă, aşa că, ajutată de alt sătean, coana Mariţa a putut fi repede transportată acasă, unde din cauza piciorului umflat ca un bustean şi mai cu seamă din cauza spaimei, a zăcut ma' bine de două săptămâni.

S'a tămăduit însă de zăbavă prin oraş şi n'ar mai pleca spre casă pe 'nserate, pentru nimic pe lume. Din potrivă, ea duce grija plecărei şi nici n'apucă să sfintească bine şi a şi intrat pe poarta casei.

D'aia când Evdochiţa îi zice:

— Ci ca ho şoro, că te-i duce! Par'că stai pe jeratec! Nu sunt nici patru ceasuri şi ce faci până acasă?... un ceas, un ceas jumătate. Ia mai bine să ne mai facă câte-o cafeluţă.

Coana Mariţa Galeşoaia protestează scuturându-se:

— *Niţi* moartă, dragă! Numai când mă gândesc la *ţe-am* pătimit, se cutremură carnea pe mine!

— E, ai pătimit! Ce-ai pătimit?... Ţi-a luat acolea o sută de franci şi un ceas! Treabă mare la averea ta!

— *Ţe vorbesti* tu?... *Ţe?* de suta de *franţi si* de *ţeas* mă plâng eu?

Da de ce?... de lanţ?

E *as!*

— De scrinteala piciorului?

— *As!*

— De spaima care ai tras-o?

— *As!*

— De ce alunci?

— De *brosă*, proasto! de *brosă!*

— Iaca na! par'că cine ştie ce giuvaerica era broşa ta! N'o ştiu eu?... un fleac de cincizeci de lei!

— *Brosa* da, nu era *ţine stie ţe*, da poza răposatului!

— Par'că nu mai ai tu poza răposatului!

— Pre *ţedzea* mea că n'o mai am!

— Da n'am văzut-o eu la ţine pe toţi pereţii şi pe toate mesele?

— Acolo e pozat după *ţe* ne-am luat; da ca în *brosă* nu'l mai am: de două *zeci şi ţinţi* de ani *si* cu floarea 'n piept! Taman cum era când m'a *ţerut* el pe mine!

Victor Bilciurescu

Impresii de călătorie

II

Cernăuţi

Când citeam de mult povestea Bucovinei urgisite, —
Victimă sacrificată poftei veşnic nesfârşite
A vecinilor hrăpăreţi din Viena; — când citeam
Cum săimanul Ghica-Vodă, prinţ creştin iubit de Neam,
Omorât a fost de mâna criminală de tâlhar
Spre-a putea să fure piatra strămoşescului hotar,
Gândul mă purta spre tine, Cernăuţi oraş martir
Demn de geniul puternic al gigantului Şecspir!
Tu-'mi păreai atunci simbolul românismului în luptă
Inarmat cu strălucirea lui Ştefan cel mare, — ruptă
Din iubirea pentru neam!
Cuib de viaţă strămoşească plin de datini şi credinţă
Sâmbur veşnic de iubire şi neştearsă conştiinţă.
Cam aşa în visu-mi tânăr, Cernăuţi eu te vedeam!

Astăzi când venii spre tine cu acelaş gând retoric
Ca să văd mai de aproape faima-ţi de oraş istoric,
Şi să plâng de bucurie împreună cu-ai mei fraţi
Desrobirea dintre Tisa, dintre Nistru şi Carpaţi. —
Am crezut că o greşală de mecanic sau macaz
Ne-a trecut în altă ţară, fără vamă la pârleaz.
Căci desigur, Cernăuţii nu sunt cei ce-mi stau în faţă
Cu diverse idiomuri, şi străini ce se răsfaţă
In superba toleranţă a cutărui blând regim!
Cernăuţii sunt aiurea şi nu ştim ca să-i găsim!
Nu pot eu să îmi închipui un oraş precum i-acesta
Unde limba românească e vorbită ca la... Pesta,
Şi-unde-i ştearsă or.-ce urmă şi-ori-ce datină străbună
C'ar putea fi capitală de provincie română.
Fac apel în consecinţă la profesorul Murgoci
Să îmi spue de urgenţă unde-anume astăzi poci
Capitala Bucovinei s'o găsesc aevea 'n hartă...
N'aşi voi să îmi răspundă: întrebarea 'ţi-e deşartă!
Căci sunt sigur că atuncea cu turbare îl înghite
*Gura unui domn ministru care poartă favorite *)*

Morala

Azi nu mai luptă nimeni pentru
Idei, limbă sau cultură
Ci pentru un ciolan în gură
Ce se aşteaptă dela centru.

— Oşteni viteji şi voevozi
Care dormiţi în Bucovina
Vă 'ntreb pe voi: a cui e vina
Că strănepoţii sunt nerozi?

POPIC

*) D-l Dori Popovici?

Dante Alighieri

— Vezi ilustraţia ... pag. I. —

Dante (prescurtare familiară din Durante), poet mare, filosof şi teolog de aceiaşi supremă calitate, e considerat ca geniul cel mai vast din evul de mijloc. Născut la Florenţa în 1265, a încetat din viaţă la Ravenna în 1321, în ziua de 14 Septembrie.

A umplut spaţiul vieţii lui cu studiul matematicii, astronomiei, filosofiei şi literilor, la care mai trebue adăogată şi deprinderea desenului, muzicii şi cântului cu care s'a desfătat laborioasa şi trudita lui viaţă.

Trudită viaţă, pentru că, pasionat luptător politic, a fost exilat din oraşul lui natal Florenţa şi adăpostit în Ravenna, unde a murit amărât în vârstă de 56 ani. Laborioasă, pentru că momentele libere şi le-a umplut cu scrieri numeroase, în fruntea cărora stă Comedia Divină, care i-a răspândit numele în lumea întreagă şi l'a aşezat neperitor peste sborul secolilor.

Această Comedie divină, în care spune multe cel care ştia multe şi trecuse prin multe, este închinată amintirii neşterse a dragostii perdute pe care el o simti, la vârsta de 1

ani, pentru Bice (Beatrice Portinari, de o etate egală cu a lui).

Amorul ideal al Beatricii i-a inspirat scrierile înălţându-i spiritul în regiunile eterate ale cugetării, iar un amor mai terestru îl însoţi în urmă cu Gemma Donati, care-i dete doi fii şi două fice.

Oasele lui se odihnesc de 656 de ani în mormântul ce i s'a săpat la Ravenna. Iar Florenţa, glorioasă de Marele ei Fiu pe care l'a prigonit în viaţă, i-a ridicat un mausoleu la Santa Croce, pe care se citeşte inscripţiunea: *Onoraţi pe marele poet,* mausoleu admirabil dar care nu cuprinde 'n el resturile celui pe care'l glorifică.

Saloane de artă

Un pictor al munţilor: MURNU

Peisagiile de munte sunt aproape cele mai grele de interpretat în pictură. De aceea acest gen n'a prea îndemnat pe artişti.

Trebue să fi trăit prea mult timp pe piscuri, la poalele lor înverzite şi pe stâncile acoperite cu muşchi, sau să fi simţit aburirea proaspătă a zărilor unde se pare că cerul se 'mpreună cu piscuri pleşuve, pentru ca să pricepi toată poezia de nuanţe pe care un pictor inspirat o poate desprinde din peisagiile de munte.

Sub acest raport, Arg. Murnu este un adevărat visător al munţilor pe care ştie să-i prindă admirabil în fumuriul lor de pe vârfuri, în coloritul lor special mai ales când e vorba să redea un şir de munţi care se pierde departe în zare după un alt şir şi după un alt şir de munţi.

Murnu se vede că a moştenit din părinţi nemăsurata-i dragoste de înălţimi. Originar din Macedonia, din munţii Pindului, de-acolo unde străbunii se pare c'au aşezat străvechiul Olimp, sufletul său e îndrăgostit de prăpăstiile stâncoase pe unde vezi numai o pajişte de iarbă înaltă şi frumoasă alături de blocuri granitice şi colţuroase cari au câte odată înfăţişarea unor chipuri de oameni.

Pe munţii Braşovului (2), din munţii Făgăraşului (26), pe câmpia Făgăraşului (31) sunt numai câteva motive din cele multe cari te 'nvioreză sufleteşte şi te fac să simţi ca şi aevea măreţia naturii.

In pictarea munţilor, Arg. Murnu pune o tehnică specială şi caracteristică lui. In acest gen de peisagii, el este aceea ce e Florian în marine şi Belisare în flori.

Uneori îl inspiră o stână de munte sau o turmă de oi alături de un cioban care doineşte din fluer, sau un popas de vite la poalele unui pisc. Aceste motive omeneşti dau tabloului o însufleţire pe care n'ar avea-o poate dacă ele ar lipsi.

E multă sinceritate în factura lui Murnu, e desen, perspectivă, colorit, o armonioasă distribuţiune de culoare şi lumină.

Ar fi bine să se statorni-

VEZI SUFLETE...

Pentru Marica Alh. Menglidy

Vezi suflete, e noapte;... şi 'ntâia noapte poate,
Când depănând în taină al gândului tău fir,
Te 'nalţi mai sus de tine,... te'nalţi mai sus de toate,
De lutul ce te'mbracă în negrul său delir
De tot ce josnicia acestei lumi, — meschine,
Orbitu-te-a zadarnic, spre-a rătăci 'n deşert...
Te 'nalţi plutind spre cerul visărilor senine,
Şi este 'ntâia noapte, când nu pot să te cert...

Vezi, suflete, e noapte;... şi pacea ei te-apasă;...
Dar, desbrăcat de haina terestrelor dorinţi,
Tu 'nfrunţi nemărginirea; Şi'n sborul'nalt nu-ţi pasă —
Înflăcărat de-avântul eternei năzuinţi,
In goluri nepătrunse îţi răcoreşti simţirea, —
Şi-apoi,... în stropi de aur împarţi nectarul sfânt,
Culeş cu-atâta trudă... Şi vecinic omenirea
Se 'mbată de amploarea eternului cuvânt.

Vezi, suflete, e noapte;... şi noaptea te cuprinde...
— Singurătatea largă e 'nchisă 'nt'un sicriu,
Din care 'n falduri negre cernirea-i se desprinde
Şi 'mbrăcă 'n grele umbre al zărilor pustiu;...
. . . . . .
Şi umbrele tăriei cuprind întreaga fire...
— Pământul e un bulgăr de treanc svârlit în gol...
Şi tu, în noaptea asta, îţi mai arăţi iubire;...
Tu, care 'n sboru-ţi falnic eşti cel mai sfânt simbol! ...

Vezi, suflete, e noapte,... şi 'n tine înnoptarea
Afiatu-şi-a refugiu, ca'ntr'un cernit cavou;
Şi... totuşi tu prin neguri, de când te-a prins visarea
Eşti punct de reazem de-aur.. Şi-el nopţilor ecou.
Răsun'acum, prin tine, pe-o dulce armonie..
Vezi, suflete, e noapte;... dar, zorii s'au ivit...
Opreşte-ţi sborul falnic, şi 'n lumea ta pustie,
Te-'nchide iar, în lutul din care ai eşit...

Bucureşti, 1921. **I. N. Minculescu-Mirandy**

ceească în această direcţiune în care ne-ar putea face cunoscute pitoreştile privelişti din munţii Transilvaniei atât de încântători şi atât de bogaţi.

Expoziţia deschisă până la 20 Iunie a. c., în str. Câmpineanu 40 (fostul local al editurii „Flacăra").

E prima expoziţie în care acest pictor pune în evidenţă o evoluţie interesantă a unui frumos talent.

L. I.

Koh-y-Nor

A doua scrisoare a lui Kra-Sa-Ra-ia către poetul Wang.

Prietene Wang.

Am admirat scrierile tale din urmă şi ele îmi dovedesc că averea, nu prea mare, este necesară oamenilor de gândire, pentru ca să poată creia opere de artă.

Acelaş fapt l'am remarcat şi cu fizicianul A-Lam-Bic, ce de când s'a îmbogăţit, prin dreptatea lui Koh-Y-Nor şi sărăcirea hamalilor şi bucătarilor spoliatori, — a descoperit un aparat cu care face să plouă acolo unde este nevoe. Această invenţiune a înghiţit, ce e drept, o bună parte din bunurile dăruite de împărat, dar în ţară îmbelşugarea este din an în an tot mai mare, căci A-Lam-Bic, cu aparatul lui face să plouă când vrea şi grâul creşte şi din piatră.

Îţi scriu ca să te liniştesc în privinţa revoluţiei burgheziilor, care întocmiseră, cu toţi *îmbogăţiţii de ieri,* partidul *Cacairomba,* cu scopul de a da jos pe Kok-Y-Nor, şi de a-şi relua înapoi miliardele împărţite de împărat pentru binele ţărei. — Ei bine, la întâia ciocnire cu trupele imperiale a fost o panică de nedescris între Cacairombieni.

Să fi văzut, dragă Wang, cum fugeau burţoşii, ce se improvizaseră soldaţi, ai fi scris o epopee.

In frunte cu Sac-A-Bum, a dispărut armata Cacairomba, cât te-ai şterge, la ochi.

Partidul Scoalătu-Săstaueu s'a disolvat, căci proletarii au înţeles că nu mai au de ce protesta, după buna dreptate şi orânduială făcută de împărat, şi acum, sper că ai să dormi liniştit, fără teamă că vei fi dat afară din casă că nu ţi-ai plătit chiria. Poţi să dormi pe amândouă urechile o mie de ani în pace şi bunăvoie.

Kra-Sa-Ka-Ta

p. conf. **Nikita Macedonski**

CITIŢI
Ziarul Ştiinţelor Populare
ŞI AL CĂLĂTORIILOR

Moartea lui DANTE ALIGHIERI

Tragedie în 3 acte şi un prolog de *Alexandru Macedonski*
(Fragment)

ACTUL I

Scena III

Dante, Muzele, Năluciile: Beatrice Portinari, Virgil, Bruneto Latini şi Ducesa.

Dialog între Dante şi Ducesa de Ravena, admiratoarea şi gazda lui Dante.

DANTE

Ei bine?

DUCESA

Tu ştii ca şi mine că necuratul stă la pândă (se închină cu evlavie) şi... Dar răspunde-mi. Fiinţe sunt acestea, sau păreri? (cu spaimă). Umbre? Năluci? Iasme ale vre-unei vraje?

DANTE

Înţeleg... O! Şi nu mă mir că te-au turburat spăimântătoarele gânduri... Cu toate aceste, Madonă: In numele Tatălui al Fiului şi al Sfântului Duh fac cruce şi spun: că dacă vrajă este împrejurul meu, ea este a curăţeniei sufletului meu, iar pentru aceasta Dumnezeu n'a vrut să mă lase nici odată singur. — Pribeag batjocorit, ne-luat în seamă de marii acestui pământ — flămând adesea — jefuit de avutul meu, şi înstrăinat de copiii mei — singur! — ştii tu ce va să zică *„singur"*, Madonă? — Dumnezeu a sădit puterea lui în mine şi m'a înfăşurat cu dânsa. — Oaste cerească este cea care mă înconjoară. — Prin cei care mă înconjoară am pus stavilă Iadului care se asvârlea asupră-mi: Gonit dintre oameni am trăit printre îngeri.

Copiii mei, cei cu totul ai mei. — Inchipuirile căci au fost zămisliţi numai din mine — m'au mângâiat de lipsa celorlalţi, — iar patria mea poate să-mi ţină porţile închise.

Pe acestea, (arată spre năluci) pe care mi le-am smuls din suflet — fiinţe pentru mine, năluci pentru ceilalţi — dar pe care — ori ce ar fi ele le am totdeauna în preajmă, nu mi le poate răpi. — Le voi lua cu mine când mă voi duce. (Se lasă pe laviţă cu capul în mâini, iar peste puţin se ridică şi urmează cu înfrigurare).

.....Căci sunt cel pe care Virgiliu când l'a văzut singur — şi împreună cu el alţi patru magiştrii ai înaltului cântec: Omer — poetul rege; — Horaţiu — Satyricul; Ovidiu al treilea şi apoi Lucaniu — l'au luat de mână şi l'au aşezat între dânşii, primindu'l pe el al şeaselea, în rândurile lor...

Puterea lui Dumnezeu e dar cea dimprejurul meu, şi poţi s'o spui şi trimisului Florenţei.

CONTRAST

In noaptea asta clară şi-atât de luminoasă,
Când luna 'şi răspândeşte comoara luminoasă
Cu doina ce se pierde în fundul depărtărei:
In sufletu-mi se stinge şi candela sperărei.

In noaptea asta clară eu sunt atât de trist
Şi faţa 'mi-e crispată de chinul unui Christ
In ceasul răstignirei, — şi 'n vis, parfum şi lună
Când doarme întreaga fire, e 'n sufletu-mi, furtună

Nicu Zănoagă

Prin Rusia de odinioară*)

de S. GRIGORESCU

Iubite prietene,

Am citit cartea trimeasă „Prin Rusia pravoslavnică" şi m'am întristat. Cel ce a scris-o, nu a dat cititorului nimic nou, pentru că a văzut lumea de aici numai prin fereastra trenului.

Noi Românii nu putem avea idei adevărate despre lumea din prejurul nostru decât numai atunci când cei ce fac călătorii trebuiesc să împlinească două condiţiuni mai de seamă; cunoaşterea limbei şi vieţuirea cât mai îndelungată printre neamurile de aici. Autorul cărţei nu a avut inimă să înţeleagă, nici ochi să vadă, sau dacă a avut, a văzut cu ochi streini şi a înţeles cu inimă de împrumut. Cartea ajutată de reclama fostului analfabet milionar, vânzătorul de cărţi de odinioară de pe cheiul Dâmboviţei, se va fi vândut la Bucureşti, dar cunoştinţe noi, adevărate n'a dat cumpărătorului nostru.

Mă întrebi dacă am citit-o şi îmi ceri părerea. Fără îndoială, că părerea mea va fi împotriva celor spuse de alcătuitorul cărţei acesteia.

Cartea d-lui Rosetti mi-a dat frumosul prilej să te plictisesc cu multe destăinuiri despre lumea de aici. Se înţelege, că voi începe să-ţi scriu despre poporul în mijlocul căruia trăesc de aproape trei ani. Iţi voi destăinui lucruri despre viaţa poporului ucrain de la ţară, căci cei de la oraşe s'au cam dat la muscălie, şi-i greu să-i mai deosibeşti. Vezi, de la început, o să te miri, că zic „ucrain" şi nu „malorus". Zic „ucrain" pentru că nicăeri prin satele prin care am umblat nu am auzit pe nimeni spunând altfel. Numele de „malorus" (rus mic) a fost plăsmuit de oficialitatea rusă pentru a-i deosebi de „velicoruşi" (ruşi mari) şi „bieloruşi" (ruşi albi). Numele de „ucrain" se potriveşte şi cu cele ce spun actele vechi din archivele ţărei, căci el vine de la cuvântul „crai" (margine), deci, dar, ţara de la margine. Potriviri de acestea găsim şi la sârbi, ei au „Craina" (partea, ţara de la margine).

Prin urmare, scrisoarea aceasta îţi va vorbi despre Ucraina.

Vâsleam pe Nistru într'o barcă cu mai mulţi colegi sârbi şi greci. Iată, ne ţinem pe lângă un ţăran, care plutind într'un fel de barcă săpată într'un trunchi de copac, prindea peşte. L'am întrebat în ruseşte de unde este, şi ce face cu peştele. Nu ne-a înţeles deplin. Ne-am mirat de această neînţelegere a lui. Nu era din părţile Kievului? Nu vorbia şi el în graiul nostru? Acestea fură întrebările pe cari ni le puserăm îndată. El era de dincolo de fluviu, din guvernământul Cernigovului. De aci înainte am căutat să desleg această problemă cu atâtea laturi întunecate pentru mine, şi m'am pus pe citit gramatica ca să văd depărtarea între limba ucrainã şi velircorusă.

Verile şi în scurtele vacanţe ale Crăciunului şi Paştelui părăsiam Kievul, mergând pe la colegi de neam ucrain. In mijlocul poporului, vorbind şi interesându-mă de tot, am cules cele ce-ţi voi povesti prin scrisori de astăzi înainte. Mă erţi dacă unele vor fi scrise cu creionul. Graba şi munca de aici mă silesc la aceasta.

Ucrainul este un om frumos, chipeş şi voinic. Trupul lui este mai de grabă uscăţiv decât plin. Părul îi e castaniu sau blond-deschis. Ucrainca este uneori scundă, chipeşă şi graţioasă. Statura ei e bine legată şi mlădioasă.

Infăţişarea ucrainului este serioasă. In faţa lui înfloreşte curajul, părând adesea mai bătrână decât vârsta. Expresia feţei unei ucraince e în mare parte moale, afabilă şi arareori cu puţină umbră de întristare.

In caracterul ucrainului sunt destul de multe trăsături, care-l deosibesc hotărâtor de celelalte neamuri slave. Una din aceste trăsături este încetineala mişcărilor. De aceea el ca şi noi nu este bun la întreprinderile de negoţ şi în alte nevoi ale vieţei. Negoţul cere repeziciune, agerime în socoteală şi să ştii cum să te foloseşti de împrejurări. Toate aceste calităţi lipsesc ucrainului. Ucrainca mulţumită repeziciunei sale întrece cu mult pe bărbat.

Ca să te convingi de adevărul acesta, nu ai de cât să-i urmăreşti la piaţă, în târg. El nu numai că nu chiamă pe cumpărători, dar şi întrebi, răspunde fără poftă. De aceea tot negoţul din Ucraina este în mâna velicuroşilor şi evreilor.

Ucrainul este plecat către meditaţie şi voinţa de a se concentra îl face gânditor, iar gândirea de hrană bogatei lui creaţiuni poetice.

Iubirea de creaţiune umple toată viaţa Ucrainului. Ea se resfrânge nu numai în poezia şi muzica lui, dar se observă şi în îmbrăcăminte, locuinţă, limbă, fapte şi mai cu seamă în iubirea faţă de natură. Grădiniţa este nelipsită de lângă casa ucraină. Fiecare doreşte să aibă în această grădiniţă câţiva pomi roditori; vişini, meri, peri şi cele mai obişnuite flori. Floarea iubită a grădinei ucraine este nalba bătută-închisă.

Una din calităţile Ucrainului este încăpăţânarea. Din clipa când a luat o hotărâre, nu mai revine uşor asupra ei. Greu să învoeşte cu o părere streină. Ea nu-l mai schimbă uşor. Moliciunea firei Ucrainului se resfrânge într'o liniştită întristare şi melancolie, care se întrevede totdeauna în poezia lui şi cu mai multă putere în muzică.

Grelele împrejurări ale vieţei istorice au făcut pe Ucrain să fie ascuns, reţinut, trecând nu arareori la viclenie. Clima şi natura îi dispune, de asemenea, spre multă simţire, care se revarsă asupra tuturor laturilor vieţei lui, arătându-se în legătura strânsă faţă de familie şi patrie. Bogăţia acestei simţiri împinge uneori pe Ucrain până la lacrimi fără pricină, mai cu seamă pe femei. O poveste tristă, un cântec de jale, totdeauna o face să ofteze adânc, vărsând şi câteva lacrimi calde de compătimire. De aici vine plăcerea Urainului să-şi petreacă vremea în convorbiri sufleteşti la un pahar de vodcă în cârciuma satului.

Limba ucrainã este mai dulce şi mai plăcută la auz decât a Velicorusului. Sunetul velicorus „â" este greu de pronunţat pentru Ucrain, este peste măsură de aspru, şi de aceia el l'a înlocuit cu „i", care are pe buzele Ucrainului un sunet mijlociu între pronunţia celui dintâi şi al doilea. Afară de acest sunet mijlociu, Ucrainii mai au încă un „i" moale care aparé de obiceiu în locul lui „ie" velicorus, (rar „o") de pildă în loc de cuvintele velicoruse „hiieb" „died" şi „viek" avem „hlib" „did" şi „vik". In limba ucrainã sunt amestecate destule cuvinte polone şi tătare. Ele au intrat în limba ucrainã de când neamul acesta se află în legătură cu Polonia şi Tătarii.

Cea mai curată limbă ucrainã se vorbeşte în guvernământul Poltava. La marginile ţărei limba ucrainã este amestecată cu elemente bieloruse şi vilicoruse. Bărbaţii vorbesc încet şi laconic, iar femeile sunt mai vorbăreţe.

Clădirile din Ucraina sunt făcute din materialul pe care-l dă locul. In partea păduroasă dela miază noapte ele sunt de lemn. Prin părţile acestea întâlneşti coliba murdară bielorusă şi casa velicorusă, durată din lemn eşit din bardă. Cele mai multe sunt clădite din lut, şi se numesc „mazanki", fiind toate după un calapod. Pereţii ei sunt făcuţi din grinzi sau numai din nişte ţăruşi îngrădiţi cu nuele, paie sau mărăcini, ten cuite pe ambele părţi cu un strat gros de lut. Acoperişul este făcut din paie ori trestie cu polată — „pricilok". — Sub această polată stăpânul lucrează tâmplărie sau păstrează iarna gunoiul, iar vara uneltele de muncă. Imprejurul locuinţei pentru a apăra de umezeală se face o ridicătură de pământ „na sâpi", care slujeşte ca loc, unde familia cinează. De obicei casele au o lungime de 6 metri şi o lăţime de 4. Aceste „mazanki" fac impresie frumoasă prin curăţenia lor de care Ucrainul se îngrijeşte spoind-o adesea cu var. Nu au nici o padoabă afară de nişte linii sau flori imprejurul ferestrelor şi uşilor din colori felurite. Uşa din spre curte dă în tindă, „împărţind astfel casa în două părţi: în odaia de trăit şi în „komora". In faţa uşei de intrare o altă uşă dă din tindă în grădină.

In tindă, pe perete, sunt atârnate: hamurile, biciul, coasa şi grebla, tot aici vara stă vadra cu apă, pe care iarna ca să nu îngheţe o aduce înăuntru. De pe retele tinzei stă rezemată o scară „drabina", care slujeşte să se suie în pod. Uşa, care duce în casă, şi se mişcă pe ţâţâni, este mică, având un prag înalt ca să nu iasă iarna căldura din odae. Lăuntrul te înmărmureşte cu curăţenia lui. Pardoseala este din pământ bine bătut. Soba este în deosebi îngrijită. Stăpâna o spoeşte foarte des. Podoabele pereţilor sunt icoanele „obrazi", „boghi" la care Ucrainul ţine foarte mult, şi plăcându-i strălucirea culorilor nu rare ori pune şi icoane catolice. Icoanele se pun într'un colţ al casei pe una sau mai multe poliţe, acoperite cu feţe de mese cusute cu flori. Inaintea icoanelor atârnă o candelă, pe care o aprind la sărbătorile mari atârnând de ea un ou încondeiat — „pisanca". In colţul acesta stă o masă acoperită cu o faţă de pânză, iar pe ea stă, dacă nu o pâine întreagă cel puţin o bucată. De-a lungul pereţilor se întind laviţe pe sub cari stau scaunele mici.

Soba ocupă aproape un sfert din toată casa. Ea se face de obicei cu coşul din lut. Lângă sobă se face un pat de lemn „pil" pe care dorm cei din casă. In apropiere de acest pat atârnă de tavan leagănul. Nu departe de uşă, în faţa sobei, stă lada cu hainele femeeşti, iar lângă sobă este un dulăpior cu vasele şi spălătoarea în care se aruncă şi resturile dela mâncare, iar iarna o vadră cu apă; tot aici este rezemat de sobă vătraiul.

„Komora" este o odaie, unde se păstrează cele mai preţioase lucruri de gospodărie, aci stă „skrinea" pe rotiţe în care se întind hainele. Tot aici pe o funie atârnă şunca.

Komora adesea nu se lipeşte cu lut şi în loc de fereastră are o mică deschizătură pentru lumină. Vara doarme aici cineva dintre ai casei. Uneori odaia de locuit se împarte printr'un perete în două: odaia de primire şi cea de locuit.

Lângă casă în faţă, este curtea iar în dos „gorod"-ul, unde sunt celelalte clădiri gospodăreşti, grădiniţa şi grădina de legume Curtea şi gorod-ul sunt încon jurate cu un gard înalt de nuele. Dintre clădirile aşezate înăuntrul curtei, mai adesea înăl

*) Din notele studenteşti din anii 1909—1914.

E 'N NOAPTE...

E 'n noapte de vară, i-răcoare
Şi cerul întreg e 'nnorat.
Zefirul îmi mângâe fruntea trudită,
Cu aer curat.

Copacii îşi freamătă frunza;
Eu stau la fereastră şi-ascult
Un glas tremurat de copilă ce cântă
Un cânt de demult —

Un cântec din vremuri bătrâne
Ce totuş e pururea nou
Şi naşte, în inima celui ce-ascultă,
Un tainic ecou.

Nostalgica lui melodie
Mă'ndeamnă să-l fredon şi eu
Şi-o melancolie uşoară coboară
In sufletul meu...

Duioase aduceri aminte,
Trăite pe vremuri cu drag,
Lăsând un parfum de regrete în urmă,
Aleargă şirag;

Asemeni petalelor albe
Purtate pe aripi de vânt
Se mistue 'n negura vremii ca fumul
Născut pe pământ..

E 'n noapte noroasă de vară...
Copila tăcut-a de mult...
Copacii îşi freamătă frunza, pe gânduri..
Eu stau şi ascult..

Florian Podaru

aim, „povilka" (oborul cu o turte) pentru vitele cornute, tâdla pentru oi şi cocina pentru porci. In fundul grădinei de legume, despărţit printr'un gard, sunt „Klunea" aria şi pivniţa (beciul).

Casele de prin satele ucraine spre deosebire de cele velicoruse sunt semănate fără regulă şi nu pot alcătui şiruri drepte ca să facă drumul regulat. Ele sunt întoarse cu faţa spre miază zi, din care pricină ies la drum ori cu un colţ ori cu spatele întreg.

Iată, scump prieten, ce lucruri pot să-ţi spun prin această cea dintâi scrisoare a mea. După cum vezi, sunt multe lucruri asemănătoare între chipul ucrain şi al nostru, multe potriviri între casele noastre şi cele de aici, şi între orânduirea din lăuntru a ei cu a noastră. D. Rosetti nu le-a văzut, fiindcă a călătorit cu trenul şi eu pe jos, d-lui a tăcut şi eu m'am înţeles cu cei de aici. Pentru a fi şi mai limpede adaog la aceste rânduri ale mele şi două fotografii luate când pomii sunt înverziţi şi zăpada albă acoperă întreg satul. Pe viitor îţi voi scrie despre îmbrăcăminte şi muzică.

Pleoapele grele îmi acoperă ochii. Mintea îmi este obosită. E noapte târziu.

al tău *Ştefan Grigorescu*

10 Ianuarie 1911 Kiev.

LACRIME DE MAI

Prietenu'ul meu
Pavel Alex. Macedonski

O, lacrimă imensă.
C rul de Mai îmi pare,
O, lacrimă ce pică în sufletu-mi
Şi doare..
Pe când afar' salcâmii,
Se scutură de floare...

De sub bătrâne gene,
Un ochi ascuns în zare,
Tiveşte cu lumină spărturile de nori,
Şi Mai acum îmi pare ;
Că-'mi picură în suflet, şi lacrime şi flori,

In goana nesfârşită a clipelor fugare,
O lacrimă imensă cerul de Mai îmi pare,
Şi viaţa un suspin şi omul o 'ntrebare,
Ah ! rozele de Mai se scutură 'n uitare...

An. Navarlie

Alte oraşe din Statele-Unite

Washington-Chicago-Filadelfia,-Boston-Michigam-Noul Orléans

Washington, capitala Uniunii Statelor americane, centrul politic, oraşul ministerelor şi al ambasadelor, este mult mai puţin populat ca New-York, căci de abia are vreo 400.000 locuitori. Ca arhitectură este cel mai frumos oraş din Statele-Unite : cu străzi frumos aliniate, având edificii cu colonade clasice, cu frumoase statui, cu clădiri monumentale al cărora model este Capitoliul roman, cu parcuri imense. Planul acestul frumos oraş a fost făcut de un inginer-arhitect francez L. Eufant, de aceea nu se găseşte aici nici o urmă de arhitectură germană chiar în cele mai recente construcţiuni ca **Gara Centrală,** ori **Poşta federală.** Capitala Statelor-Unite datează din 1790, de la fostul prezident **Washington,** care a ales acest loc ca fiind mai la îndemână atât a Statelor de Nord cât şi a celor de Sud. **Chicago,** cu aproape 2 jumătate milioane locuitori este un furnicar omenesc fără nici o frumuseţe, dar un oraş plin de mişcare şi de activitate.

Dintre toate oraşele şi din toate timpurile Chicago a crescut cel mai mult. In 1831 nu avea de cât 100 locuitori, vecinic expuşi la ataurile Pieilor-Roşii. In 1856, când viaţa locuitorilor acestui oraş a început să fie asigurată, populaţia lui a crescut la 20.000 locuitori, iar în 1871, când a fost distrus aproape în întregime de un puternic incendiu, Chicago număra 300.000 locuitori. In 1873 oraşul era rezidit, vechile locuinţe de lemn erau înlocuite cu altele de piatră şi avea 350.000 locuitori. Chicago datoreşte această înflorire fără seamăn situaţiei lui excepţionale. Aşezat pe lacul Michigam, în apropierea cataractei Niagara şi a fluviului Missisipi, el este cel mai mare târg de cereale din lume.

Chicago este un oraş mare, cu mişcare extraordinară, cu tramvae şi autobuze tixite de lume, cu trenuri aeriane şi sub-pământene, cari fac un sgomot infernal, cu clădiri uriaşe ca cele din New-York. Străzile din Chicago sunt foarte lungi, aşa una din ele este de 42 klm., însă foarte multe sunt rău îngrijite : când este vânt praful te orbeşte, când plouă înnoţi în noroi.

Multe străzi nu-s pavate şi nici măcar canalizate, căci locuitorii din Chicago nu au timp să se gândească la măsuri igienice, ei nu au de cât o ţintă : să facă avere. Explicaţiunea acestei lăcomii de bani se găseşte în faptul că cel puţin trei sferturi din populaţia acestui oraş este compusă din emigranţi — cari şi-au părăsit patria pentru a agonisi avere.

Cu cât înaintăm spre est cu atât gustul pentru cultură devine mai pronunţat : **Filadelfia** şi **Boston** ilustrează acest lucru. Primul este un fel de mic New-York, cu aproape 2 milioane locuitori, cu clădiri mai puţin înalte ca cele din New-York şi mai spaţioase. Filadelfia împreună o mişcare industrială şi comercială din cele mai intense, cu o viaţă literară şi artistică din cele mai pronunţate. Aici se află cea mai renumită universitate din toată America. Filadelfia este centrul industriei covoarelor din Statele-Unite şi fabricarea lor a ajuns la atâta perfecţiune în cât aproape nu se pot deosebi covoarele veritabile persane de cele din Filadelfia.

Boston, la 340 klm. departe de New-York, cu o populaţie de peste 650.000 locuitori, este icoana fidelă a unui mare oraş englez. El a fost întemeiat în 1631 de puritani englezi şi a fost cel dintâi oraş care a dat semnul luptei pentru independenţă.

Boston este centrul literar, artistic şi ştiinţific al Uniunii Statelor americane, căci aici lăcomia şi goana după bani nu sunt atât de mari ca într'alte oraşe americane. Caracterul intelectual al locuitorilor din Boston se vădeşte în mulţimea cluburilor literare şi artistice, în bogate colecţiuni ştiinţifice, într'o bibliotecă care a costat 13 milioane franci şi care conţine un milion volume, într'o celebră galeri de pictură şi în renumita Universitate de la Harvard.

Preocupările itelectuale nu fac pe locuitorul Bostonului să neglijeze domeniul economic, căci acest oraş este cel mai mare târg american pentru comerciul lânei brute.

Un alt oraş american care a înflorit foarte repede este **Michigam (Detrit)** cu aproape 1 milion locuitori, aşezat pe lacul Erie. Michigamul este tipul perfect al marelui oraş american modern : cu străzi largi, frumos aliniate şi bine întreţinute, cu alee pline de arbori umbroşi, cu parcuri răcoroase.

Oraşul este splendid iluminat cu lămpi electrice susţinute de superbe candelabre de oţel înalte de 45 m. Seara când lămpile se aprind, Michigamul pare un oraş dintr'o mie şi una de nopţi, scăldat într'o mare de lumină. Aici sunt numeroase fabrici de automobile, între cari renumitele uzine **Ford. Noul-Orléans,** cu aproape 500.000 locuitori, este cel mai mare târg de bumbac din lume. Oraşul este întemeiat de o veche colonie franceză, de aceea limba franceză se vorbeşte pretutinedni aici. Cu frumoasele lui vile, împodobite cu trandafiri, cu parcurile lui răcoroase, cu tramvaele lui cochete, cu mulţimea împestriţată de francezi, spanioli, negri şi creole, **Noul Orléans** este oraşul cel mai atrăgător din Statele-Unite.

Intr'un studiu sumar şi de popularizare ca aceste, inutil să mai vorbim şi despre alte oraşe. Destul să spunem că mai sunt peste 10 oraşe cu o populaţie mai mare de 400.000 locuitori, vreo 12 oraşe cu peste 200.000 locuitori şi 32 oraşe cari întrec sute de mii de suflete.

Pe fie ce zi se întemeiază zeci de oraşe, graţie companiilor de căi ferate, cari având concesionat gratuit câteva mii de klm. de o parte şi de alta a liniei ferate, caută prin fel şi fel de reclame ingenioase să atragă pe industriaşi şi lucrători.

Instalaţia serviciilor publice, ca gara, hotelul, clubul, jurnalul, telegraful, telefonul, canalizarea, preced sosirea populaţiei. După ce oraşul s'a constituit, fiindcă el se bucură, după legile americane, de o perfectă autonomie, face o reclamă întensă, lăudând foloasele ce le procură acea regiune industriaşilor şi lucrătorilor.

Asemenea oraşe se nasc cu o repeziciune uimitoare, căci clădirile se fac de lemn. Interiorul acestor case este însă luxos şi prevăzut cu tot confortul modern.

Oricum ar fi, oraşele americane mari sau mici, frumoase sau nu, toate sunt însufleţite de activitate neasemuită.

Matei Potino

Unde ne sunt visătorii ?

Ursitoarele. Problema tulburătoare, problema ce rămâne o vecinică întrebare pusă minţei omeneşti, nu putea să nu atingă cu aripa-i întunecată un gânditor de puterea lui Romano. Din ea a luat faţa de Meduză implacabilă. La distanţă de atâtea mii de ani gândul lui se naşte, se contopeşte cu gândul lui Omar Khayyam: Le doigt du sort eut un mot et passe.

Et rieu au monde, amour, esprit, pitié,
Ne le ferait revenir sur ce mot
Que tous tes pleurs ne sauraient éffacer.

Orizontul verde, fosforescent, încărcat de furtuni supra pământeşti, lasă în lumină numai calvarul cu crucea lui de umbră. In primul plan Fecioara, în atitudinea hieratică, rigidă. Profil de sfântă, expresie calmă de Maică. Prea curată.

O du Heilige
Hoch Benedeite
Süsse Muter der Liebe!

Cu braţele întinse, încrezătoare prezintă pruncul de lumină Ursitoarelor. Ea nu vede grozavul destin, nu simte sfiala ce strânge copilul, nu vede calvarul pe orizontul vijelios. Privirile ei sunt aţintite pe copilul Dumnezeu. Vede numai lumina sfântă şi blândă ce ca un halo înconjoară fragedul trup. Intre Destin şi ea, copilul, ca un zid de care se isbeşte spaima. El închide orizontul ei de mamă ce nu vede mai departe de raza ochilor ei. Viaţa ruptă din viaţa ei, trup din trupul ei, suflet din sufletul ei. Copilul însă vede şi, în intuiţia lui divină înţelege. In gestul lui de tragere înapoi presimte întreage agonie după „Muntele Măslinilor". Tată înlătură paharul şi supremul „Eli, Eli Sabactani „Tată de ce mă părăseşti?"

Destinul îngrozit el însuşi de supra omenească tragedie prezintă umilit şi trist Paharul, Cununa şi Crucea. Da, umilit prezintă tortura, dar implacabil. Femeile ce figurează Destinul par şi ele mânate de ceva mai presus de voinţa lor. Şi de ascultă de o lege de fer. Legea imutabilă a compensaţiilor: „Ţi dau mintea ce cuprinde totul, ochiul ce vede tot, puterea ce învie morţii. Dar implicat îţi dau suprema tortură, suprema agonie. Să simţi toată durerea, tot amarul, toată suferinţa". Beaucoup comprendre c'est beaucoup pardonner, et beaucoup comprendre c'est beaucoup soufrir.

Cruzimea, implacabilitatea Destinului e arătată prin crucea ce vine întâi. Ea care încunună calvarul. Prag de care nu se mai poate trece, căci dincolo de ea e moartea care închee tot. Ca un uragan abătut care îndoae femeia căzută în genunchi, sfărâmată sub greutatea enormei cruci ce o ţine pe umăr se arată Destinul. Atitudinea femei e suprema expresie a pateticului. Capul plecat nu se vede, ascuns sub valul părului negru despletit. Un doliu întunecat. La o mică distanţă mai liniştite păşesc două femei frumoase svelte, senine. Una duce ridicat pe umăr Potirul însângerat. Luaţi beţi! Acesta e sângele meu ce pentru voi se varsă". Cealaltă cu braţele întinse oferă cununa de spini simbolizând batjocura ce sângerează fruntile senine.

Din pânzele aduse din Florenţa se vede în ce proporţii mergea progresul. In cele mai multe sunt încercări, căutări, mergere spre ceva mai perfect. Din ele nu vom reaminti de cât pe cele definitive.

O pânză enormă. Pe un cer înflăcărat, un calvar. Două câte două în hlămide larg înflorate bizantine, domniţele în pas ritmat duc flori dalbe, preţioase, fragede, flori de lumină spre cruce, spre suferinţă. In primul plan două domniţe culeg crini cu sfială şi evlavie. In lumina purpurie, paralel cu crucea o fecioară în extaz, cu braţele întinse simbolul rugei înălţate spre vertiginosul sacrificiu. Trup gol, în linii ideale pe care se reflecta tot aurul, toată flacăra apusului.

Ultima coardă. Trup alb, îngenunchiat, mâinele apasă svâcnirile inimei zdrobite, „se rup a pieptului meu coarde". Capul dat pe spate în sens de rugă intensă, profil pur, ochi închişi de durere şi chin. De profundis clamavi ad te... Pe un verde închis de furtuni şi patimi. Un calvar în umbră abia deslusit pe un mal ce stă să se surpe. Un ochi de lumină jos sub mal, flacăra apusului. Intre calvar şi durerea aprigă, o umbră, o profetă parcă întinde coarda până la rupere iar bietul suflet palpită, se sbate, se rupe.

Adam şi Eva. O aşezare originală a trupurilor svelte paralele fără monotonie. Eva formând primul plan, profil drept, ochi larg deschis cu o uimitoare expresie de atenţie încordată, o intensă curiozitate o tentaţie lacomă. Mărul ţinut pe palma deschisă, oferit şi ţinut: o teamă şi o poftă cu acelaşi gest stânga susţine capul şarpelui verde de smarald ce în o curbă insinuantă învălue perechia ademenitor, rece. Adam în umbră cedează tentaţiei ce-l învălue. O margine de lac verde albăstriu. Un păun cu coada larg desfăcută în nestimate: Trufia ce perde „Mărul ştiinţei" şopteşte şarpele. „De ce să nu ştii?" zice păunul. Şi sufletele tinere şi nevinovate sunt gata de păcat. Cadrul: un colţ tăcut din paradis.

Faeton. Proect de plafon de un simţ decorativ rar. Pe o învălmăşală de nori caii soarelui avântaţi spre bolta în flăcări, în o goană vertiginoasă târăsc carul gol. Faeton în o curbă admirabilă cade. Căderea e aşa trăită că simţi abisul în care se prăvăleşte trupul tânăr şi mlădios. In colţul opus două personagii fără epocă, pământeni sau zei? şi acoper ochi de spaima căzăturei.

Auto portret cu soţia. Admirabil ca aranjament, ca culoare, ca expresie. Pare a fi un portret vechi clasic de un Van Dyck. O pălărie largă, o dungă albă iese din haina vremii trecute. Cap liniştit, privire blândă înţelegătoare. Ea cap expresiv, frunte luminoasă, sprâncene drepte, privirea întregeşte gestul felin de femee, gura cu surâs şiret. Cap ieşit din coleret albă de Pierretă.

Un vis urât. Vis? Nu, o realitate crudă, un an din vis de cât nerealitatea timpului epocei. Un negru ce frânge în mâinile lui puternici un trup alb de femee. El parcă se înalţă, pluteşte ţinând femeia frântă în două cu mâinile lacome ce strivesc carnea. Ochi cu străfulgerări straşnii te îngrozesc, gura din care curge sânge, dinţi albi în un larg râs de satisfacţie. Trup admirabil proporţionat de culoarea bronzului. Ea o pată albă, un trup ideal de lumină cu o expresie dureroasă fără voinţă se lasă dusă. Un grup ce pare a iesi din umbrele întunecate ale Infernului. Intunericul ce înghite lumina? Puterea ce înăbuse, floare plăpândă?

Sirene. Două Sirene trupuri albe ce ies din valul străveziu, linii în ondulaţii largi de val ce moare, ademenesc trirema ce lunecă lin!

„Spre ţărmul fermecatei mări". Cu pânze întinse, brate vânioase o mână lin spre prăpastie. Fata Morgana a unui oraş de vis şi arată aurul purpurinit, ascunzând stânci ascuţite, abisuri nebănuite.

Văslaş ce-alcargă în fundul zării
De oarba sete a fericirii.

Feeria iluziei, ţara de basm cu vraia visului si a tentaţiei încordează efortul spre nimicire.

Şi pare că vesteşte trist
Un naufragiu în larguri.

Pânza cea mai dramatică, filozofia cea mai subtilă din care se degaje gândiri largi ca undele ce mor pe lacuri e: Zămislirea lui Cain. Un grup într'un cadru de întuneric, o stâncă ce astupă lumina lăsând o slabă licărire în colţ jos. O femee îngenunchiată cu picioarele larg desfăcute cu capul violent dat pe spate de sărutarea pătimaşe a Daimonului ce se încolăceşte de trupul alb puternic. Un spirit, un sburător, înaripat ce vine să soarbă seva frumoasei muritoare. Frumuseţe ce tentează forma nedesluşită încă, formă neprecizată, larvă lemar jumătate şarpe jumătate pasăre, formă hibridă, etanşată, nedefinitivă, formă ce pofteşte forma perfectă definitivă. Unire ce nu poate naşte de cât monstrul. Păcatul primul păcat, ju[illegible] conştient jumătate im[illegible]ntrarea în omenire a cr[illegible] Zămislirea Răului. Şarpele insinuant, lucios şi alunecător ca oţelul, instrument precis şi fin. Incolăcire poftioasă, lubrică în curbe strâns lipite. Mâna femeei nu înţelegi clar de vrea să înlăture înlănţuirea sau să ostrângă. O voluptate aprigă violentă e toată pânza. Mâinile sburătorului striveşte carnea albă întregeşte expresia de aviditate, clipa de beţie. El cap de Mefisto rece voluntar, înţelept cu expresia poftei ce soarbe. Ea expresie de durere şi voluptate de revoltă şi supunere. Totul se petrece în umbră opacă, surdă, egală.

Un răspuns...

„Femeia e neascultătoare"
Un fulg uşor purtat de vânt,
Femeia-i rea, un demon, poate;
Dar ea e totul pe pământ. —

Tu care n'ai habar de dânsa
Şi astă-zi faci numai ce vrei.
Să nu crezi că nu-ţi vine rândul
Să îngenunchiezi în faţa ei.

Adela P.

SULLY PRUDHOMME

ACI

Aci sunt lilieci în floare
Şi cântă păsări, dar nu'ntr'una
Visez la veri care rămân
Intotdeauna.

Şi înfloresc aicea buze,
Nepieritoare nu-i nici una;
Visez săruturi ce rămân,
Intotdeauna.

Se plânge aci prietenia
Şi dragostea se plânge'ntr'una
Visez iubiri care rămân
Intotdeauna.

Alex. N. Pagagheorghe

ANECDOTE

Iată un testament în adevăr curios:

Un ţăran care avea numai un fiu, lăsă la moarte toată averea sa preotului din sat. Testamentul însă zicea astfel: „Las toată averea mea bănească preotului Gh..., cu condiţia însă ca să dea fiului meu cât va voi sfinţia sa".

După deschiderea testamentului, popa luă toată averea, care se compunea din două mii de lei, şi nu voi să dea fiului de cât o sută de lei. Fiul indignat de purtarea popei, îl chemă la judecată, şi judecătorul, cetind testamentul, zise:

— Câtă avere a lăsat reposatul, părinte?

— Două mii de lei, răspunse popa.

— Şi cât vrei să dai băiatului?

— O sută.

— Şi cât doreşti să opreşti pentru sfinţia ta?

— O mie nouă sute.

— Foarte bine; dar testamentul nu zice aşa. Repausatul a lăsat ca să dai fiului său cât vei voi sfinţia ta: ei bine tocmai cei o mie nouă sute de lei, pe care-i voieşti, se cuvin fiului. Deci, judecata te condamnă să-i dai fiului şi să-ţi opreşti numai restul de o sută de lei.

●

Nea Enache se grijeşte odată pe an. Anul ăsta, spovedindu-se la popă, îi spuse între alte păcate, şi pe acela că şi-a bătut nevasta.

— Dar pentru ce ai bătut-o, nelegiuitule? îl întrebă popa.

— Apoi, prea sfinte, să-ţi spui de ce: Eu mă spovedesc odată pe an, şi fiindcă până la vremea spovedaniei uit toate păcatele care le-am făcut în urmă, când e să viu la sfinţia ta, trag o bătaie sănătoasă nevestei, şi atunci ea, ocărându-mă, îmi aduce aminte toate păcatele ce-am făcut într'un an.

●

O văduvă, fiind bolnavă greu, chemă pe preot să o împărtăşească. Fiind cam săracă de parale, îi dete în loc de plată cel mai frumos cocoş ce avea în curte.

Vindecându-se de boală, află că lipseşte cocoşul şi uitase că-l dăduse preotului.

— Unde e cocoşul? întrebă ea pe bunică-sa.

— Bine, măiculiţă, ai uitat că 'l-ai dat popi?

— Bree! răspunse văduva; ce de minuni s'au mai întâmplat şi cu cocoşul ăsta! De-o mie de ori l-am dat dracului şi tot s'a întors; o singură dată l-am dat popii, şi nu s'a mai văzut?

NOTA REDACŢIEI

Manuscrisele publicate sau nepublicate nu se înapoiază.

Redacţia nu poate răspunde autorilor, făcând critica scrierilor neadmise spre publicare.

PUDRA FLORA

MISTERELE SPIONAGIULUI
în timpul războiului 1914 – 1918

— Urmare —

Se luminase de ziuă într'o ceaţă înghetată şi marea era hulloasă; un timp ideal pentru submarine.

Operatorii cinemalelor porniseră cei dintâi să întâlnească pe germani. Programa oficială avea să înceapă pe la orele 9. D'odată, un şireag de distrugătoare apăruseră cu organizatorul ceremoniei; apoi, în fruntea flotii inamice, răsări crucişătorul uşor „Cardiff", la 40 mile la est de May Island.

„Mai multe batele necunoscute sub presiune..." semnală crucişătorul, după un obicei ciudat, vaporului „Queen Elisabeth".

Peste câteva minute intră în conversaţiune cu „Seydlitz", batelul cercetaş german.

— Douăsprezece noduri pe oră şi veniţi după mine, fi ordonă.

— Nu putem să facem mai mult de zece, răspunseră germanii.

In acelaş minut Beatty telegrafiă amiralităţii că era fapt îndeplinit capitulaţiunea.

Intre acestea, vaporul „Cardiff" întorsese cârma şi porni să reintre în port conducând pe nemţi, pe când flota mare, făcând aceiaşi mişcare se împărţia în două coloane imense la distanţă de şase mile, ca să lase între ele un spaţiu ocupat de flota germană.

Poţi să fi trăit câte puţin pretutindeni în cursul războiului din urmă, precum am avut eu prilejul să trăesc în cuprinsul pământului de la Laponia până la Bagdat şi de la Saint Nazaire până la Moscova; poţi să fi privit tablourile cele mai impresionante, nu e mai puţin adevărat că cele câteva minunte pe care le-am trăit în ziua de 21 Noembrie, pe la orele 9 de dimineaţă, pe bordul vaporului „Texas", vor rămâne pentru totdeauna întipărite în spiritul meu.

Ne sosi un mesagiu de la „Cardiff" care ne dedea longitudinea şi latitudinea. Le însemnarăm pe harta marină.

— Sunt la distanţă de 6 mile şi jumătate; o să le vedem curând-curând. Sunt aproape 5 mii metri de vizibilitate, zise căpitanul Blue cercetând orizontul.

Un soare strălucitor străpungea, încetul cu încetul, ceaţa dimineţii. Priveam cu lăcomie orizontul mării.

— Flota germană la tribord! anunţă deodată omul de cart, un american tinerel cu obrajii înfloriţi de sănătate.

— Foarte bine, băete, răspunse căpitanul îndreptând luneta. Să nu pierzi din vedere crucişătorul care conduce manevra.

Şi astfel, la orele 9 şi 21 de dimineaţă, în ziua de 21 Noembre, la 20 de mile la est de May Island, escadrila de luptă americană luă parte la capitularea navală a Germaniei.

Când inamicul eşi în vedere, formând în faţa noastră o linie în perfectă regulă şi rămâind în desăvârşită aliniere, observarăm că un „cartaboş", reţinut de vaporul „Cardiff", plutea în aer aşa ca să se afle direct d'asupra crucişătorului cuirasat german care deschidea mersul. Balonul rămase multă vreme aşa, de teama ca nemţii să nu ne joace vr'un renghiu în timpul străbaterii drumului de 80 mile care ne despărţea de port.

Navele de război americane fuseseră însărcinate să escorteze vapoarele „Bayern", „Grosser Kurfuest", „Kronprinz Wilhelm" şi „Markgraf". Se comandase nemţilor să-şi menţie tunurile dinnainte şi dinnapoi îndreptate în linie dreaptă; îndeplinirâ ascultători poruncile lui Beatty.

Cu lunetele de apropiere, germanii priveau acum pe englezi şi englezii examinau pe germani, vasele fiind acuma la cel mult 2 mile de distanţă. In turnulete, mateloţii americani băteau din picioare înjurând batelele care treceau acuma pe dinaintea lor, batelele pe care le urmăriseră şi le căutase vreme de mai multe luni, batelele care le pironise zi şi noapte atenţiunea lor. In turnulete, silueta fiecărui tip al batelelor existente în marina germană fiind colorate în negru, ţeri şi oamenii lor în mână, fără discuţiuni technice foarte însufleţite.

— Ia priviţi întocmirea catargurilor vaporului „Hindenburg!" Catargul mijlociu mai înalt decât catargul mare. Dela distanţă îţi dau impresiunea că se depărtează, pe când în realitate se apropie. Greu se pot deosebi unele de altele.

Podurile batelelor care se predau erau aproape pustii. Şi pe o lungime de 10 mile, până ce nu mai puteai vedea cu ochii, se întindea linia cenuşie a flotii germane. Departe înapoi, distrugătoarele germane erau împărţite în grupe. Nu se făcu nici un ceremonial, nu se schimbă nici o salutare.

Intrebai pe unul dintre mateloţii vaporului „Texas", cum i se părea treaba asta.

— Ori şi cum nu e frumos, din partea lor, să se strecoare aşa printre noi fără nici o sgârietură măcar!

Şi gâlganii americani săreau mereu cântând şi mestecând în gură gumă elastică, pe când vestita „Hoch See Flotte" (flota mare a mării) urma pe drumul ruşinii, urca calvarul dureros, la distanţă de câteva asvârlituri de otgoane. Mi'nchipuesc că, printre ochiurile sabordului, germanii ne spionau şi ei cu aceiaşi lăcomie cu care'i examinam şi noi. In orice caz, puteau privi o panoramă admirabilă a Marii noastre Flote, cercuită împrejurul lor peste tot, la răsărit ca şi la apus, la miazăzi ca şi la miază-noapte.

La amiazi, Beatty dete ordinul său fatidic: **„Pavilionul imperial german va fi dat jos astă seară la apusul soarelui şi, de aci înnainte, nu va mai fi înnălţat fără de voia mea".**

A fost, socotesc, semnalul victoriei care s'a apropiat mai mult de faimosul ordin de zi al lui Nelson.

Iată după aceea, „Queen Elisabeth" eşi din grupă, lăsă ancora şi trecu în revistă flota germană. Când un batel al Flotii Mari trecea prin dreptul batelului — amiral, echipagiul aclama puternic de trei ori pe Beatty, care răspundea cu mâna de pe podul lui, pe când, de cealaltă parte a vasului amiral, defilau mereu germanii în tăcerea ignominsasii lor înfrângeri.

Lăsarăm iarăşi ancora în apele Forthului. Muzicile flotii executară, pe bordurile fiecării unităţi, aria naţională. După cererea lui Beatty, se celebră un serviciu religios pentru biruinţa pe care Dumnezeul a tot puternic o dase armelor noastre.

Intre acestea, comisiunile de control se urcaseră pe bordul batelelor germane la Largo Bay — ca să se asigure că aveau un echipagiu limitat, că aduceau destule proviziuni şi cărbuni şi nu ascundeau muniţiuni, aşa precum se hotărise. Germanii se încercară să se înfrăţească cu noi. La fiecare din întrebările lor, ai noştri răspundeau mereu: „Nu ştiu".

Pe bordul batelelor lor, din pricina bolşevismului care domnea, situaţiunea era extraordinară. Mateloţii umblau de colo până colo, fumau, mâncau şi scuipau faţă cu ofiţerii lor. Se supuneau numai ordinelor date de ofiţerii englezi.

— Porunceşte oamenilor acestora să plece din cabină, zise un ofiţer britanic unui căpitan german, arătându-i o grupă de mateloţi sovietişti care purtau pe brat benţi albe distinctive.

— Să le poruncesc! gemu neamţul apucându-şi capul cu mâinile. Să le poruncesc! Dar nu m'ascultă. Am fost închis în cabina mea cât a ţinut drumul; am fost închis ca şi toţi ofiţerii mei.

Englezul recunoscu dintr'o privire situaţiunea. Se aşeză în faţa mateloţilor sovietisti şi, cu ton energic, comandă în nemţeşte: **Achtung** (atenţiune, drepţi)!

Germanii se imobilizară numaidecât.

— **Umkehrem!** (stânga 'mprejur).

Germanii se întoarseră cu faţa spre uşa cabinii.

— **Eins, zvei, drei, vorwaerts!**

Şi mateloţii nemţi eşiră din cabină.

— S'au revoltat, explică ofiţerul german cu ochii plini de lacrămi, s'au revoltat fiindcă auziseră zicându-se că Marea Flotă a d-voastră devenise de asemenea bolşevistă.

— **Bolşevistă Flota Mare! Steagurile roşii pe dreadnought-urile engleze şi americane!... Ce glumă proastă!**

—

XI.

SPIONAGIUL REGAL

Un succes poate şi mai mare încă la activul serviciului de spionagiu a fost acela pe care-l constatară imperiile centrale în Italia, relativ la acea sdrobire din Caporetto care cât p'aci era să scoată pe Italia din linia de bătae.

Nu s'a spus nici odată pricina care a determinat înfrângerea corpului al IV-lea al armatii italiene, în ziua de 26 Octombrie 1917. Pricina a fost următoarea:

In Septembrie răscoale serioase isbucniră la Turin. Trebui să se recurgă la o represiune severă care făcu multe victime în populaţiunea civilă, mai ales printre femei şi copii. Germanii isbutiră, cu ajutorul agenţilor lor din Elveţia, să-şi procure numele şi adresele victimelor, pe care le tipări prin foile lor. Redactară apoi proclamaţiuni pe care aeroplanele lor le aruncară în linii la Caporetto, unde se afla corpul de armată din Turin. Se citea, pe imprimatele nemţeşti, printre altele, şi acestea:

„Nevestele şi copiii voştri vă sunt omoriţi acasă la voi. Iată-le numele (urma lista amănunţită a civililor care fuseseră victimele răscoalelor). Pentru cine vreţi voi să luptaţi pe pământ strein, când sunteţi trădaţi de ai voştri?" etc., etc.

Acest prim exemplu istoric al puterii propagandii prin condei, în timpul războiului, fu, pentru autorii săi, un succes fără pereche. Se ştie că atunci 300 de mii italieni se predară ori se luptară slab.

Câtva timp după aceea, când afacerile italieneşti se îndrumaseră spre mai bine, se răspândi svonul că împărăteasa Austriei, italiană de naştere, transmitea periodic generalului Diaz secrete militare. Şi aceasta ne aduce la „mâna misterioasă" de care s'a vorbit mult.

Mulţimea a crezut totdeauna că spionajul era lucru uşor pentru captele încoronate, fiindcă cea mai mare parte dintre suverani, mai înainte d'a se gândi la ţara peste care domnesc, şi'aduc aminte că sunt legaţi între ei prin legături de sânge. Ca exemplu, se poate cita cazul — fără nici o insinuaţiune rău voitoare ale unei regine de naştere germanică şi care rămase în tot cursul războiului în Flandra, unde se afla faţă în faţă cu frate-său, prinţul Ruprecht de Bavaria, comandantul forţelor inamice.

Şi apoi încă acele trei surori de sânge regal, una măritată cu capul marinei germane, a doua cu capul marinei britanice, şi a treia urcată pe tronul Rusiei.

Ne-am oprit noi oare vre-o dată să analizăm influenţa pe care câteva femei o exercitară în recentul conflict mondial? E un lucru de însemnat că, urcând înapoi cursul istoriei, găsim prea puţine precedente ale trădării femeilor şi influenţelor lor occulte, aşa cum s'au practicat în războiul acesta din urmă.

Cititi continuarea în „Universul Literar", care va avea o comunicare viitoare.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU